

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

1946-1960 ARASI (VIII-IX-X-XI. DÖNEM) TBMM YOZGAT
MİLLETVEKİLLERİ VE FAALİYETLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Halil İbrahim YILMAZ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ

Nevşehir
Temmuz 2017

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

1946-1960 ARASI (VIII-IX-X-XI. DÖNEM) TBMM YOZGAT
MİLLETVEKİLLERİ VE FAALİYETLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Halil İbrahim YILMAZ

Danışman

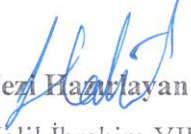
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ

Nevşehir

Temmuz 2017

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

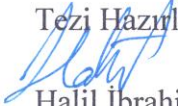

Tez Hazırlayan

Halil İbrahim YILMAZ

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

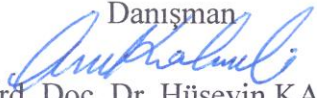
“1946-1960 Arası (VIII-IX-X-XI. Dönem)TBMM Yozgat Milletvekilleri ve Faaliyetleri” adlı Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Halil İbrahim YILMAZ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ

Tarih Anabilim Dalı Başkanı ✓

Prof. Dr. İlyas GÖKHAN

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin SARAÇ

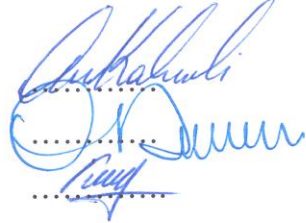
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ danışmanlığında **Halil İbrahim YILMAZ** tarafından hazırlanan “**1946-1960 Arası (VIII- IX-X-XI. Dönem) TBMM Yozgat Milletvekilleri ve Faaliyetleri**” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

28/07/ 2017

Jüri

İMZA

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ
Üye : Prof. Dr. Osman AKANDERE
Üye : Yrd. Doç. Dr. Tekin TUNCER

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 17/08/2017 tarih ve 2017/39.600 sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

17/08/2017

Yrd. Doç. Dr. Vedat AKTEPE
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

“1946- 1960 Arası (VIII-IX-X-XI. Dönem) TBMM Yozgat Milletvekilleri ve Faaliyetleri” konulu çalıőmamda bana yardımlarını esirgemeyen başta değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Kalemlı olmak üzere Milli Kütüphane, Türk Tarih Kurumu ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Merkez Kütüphanesi ile Nevşehir İl Halk Kütüphanesi çalıőanlarına en içten duygularım ile teőekkürlerimi sunuyorum. Yine bana maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen en başta babam ve annem olmak üzere bütün aileme teőekkürü bir borç bilirim. Bu tez rahmetli dedem Cemalettin Yılmaz’a atfedilmiőtir.

Halil İbrahim Yılmaz

Nevşehir, 2017

1946-1960 Arası (VIII-IX-X-XI) TBMM Yozgat Milletvekilleri ve Faaliyetleri
Halil İbrahim YILMAZ
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2017
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ

ÖZET

Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938 vefatı üzerine TBMM, İsmet İnönü'yü 11 Kasım 1938'de Cumhurbaşkanı seçti. İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı olması ve 26 Aralık 1938'de CHP'nin 1. Olağanüstü Kurultayında "Milli Şef" ve "Değişmez Genel Başkan" unvanını almasıyla Türkiye'de yeni dönem başlamıştır. Tek parti yönetime karşı Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Mehmet Fuat Köprülü'nün vermiş olduğu tarihimize "Dörtlü Takrir" diye geçen takririn kabul edilmemesinden sonra Türkiye siyaset tarihinde önemli bir yer edinecek olan Demokrat Parti 7 Ocak 1946'da kurulmuştur.

21 Temmuz 1946 günü yapılan genel seçimler demokrasi tarihimize açık oy, gizli sayım ve ilk kez tek dereceli genel seçim olarak girmiştir. Tek dereceli seçim sisteminin denendiği genel seçimlerde CHP, Yozgat'ta başta olmak üzere çoğu illerde seçimi kazanmıştır. Muhalefetin baskısıyla seçim kanununda yapılan değişiklikle "gizli oy, açık tasnif" sistemi getirilmiş ve Demokrat Parti "*Yeter! Söz Milletindir*" sloganı ile 14 Mayıs 1950 seçimlerinde, tek parti dönemine son vermiştir. 1954 ve 1957 genel seçimlerinde de DP iktidarı muhafaza etmiştir.

1946-1960 arasındaki TBMM'nin 8, 9, 10 ve 11. Dönemlerinde Yozgat'tan 32 milletvekili seçilmiştir. Bunlar içerisinde en önemlileri "*Bozok*" isminin Yozgat olarak değiştirilmesini öneren eski Bozok mebusu Süleyman Sırrı İçöz, Milli Eğitim Bakanlığı görevinde bulunan Mehmet Atıf Benderlioğlu ve CHP Meclis Grubu Başkanvekili olan Avni Doğan'dır. 27 Mayıs Askeri Darbesinden sonra Fuat Nizamoglu, Sefer Eronat, Mehmet Atıf Benderlioğlu, Talat Alpay ve Ömer Lütfi Erzurumluoğlu gibi bazı Yozgat milletvekilleri anayasayı ihlal suçundan yargılanmış ve ceza almışlardır.

Anahtar Kelimeler: Yozgat, CHP, Demokrat Parti, Milletvekili, Yozgat Basını, Genel Seçimler

**Between 1946-1960 (VIII-IX-X-XI. Period) Grand National Asssembly Of
Turkey Deputy of Yozgat And Their Activity
Halil İbrahim YILMAZ
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Universty, Institution Of Social Science History
Department, Master Degree, July 2017
Supervisor: Assistant Professor Doctor Hüseyin KALEMLİ**

ABSTRACT

After Mustafa Kemal Atatürk dead in 10 October 1938, Grand national assembly of Turkey choosed İsmet İnönü as a president. With İsmet İnönü's being the President and the title of "National Chief" and "Unchanged President" in the 1st Extraordinary General Assembly of the CHP on December 26, 1938 Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan and Mehmet Fuat Köprülü founded Democratic Party against single party management, when their quadruple declaration rejected in 7 January 1946. Democratic Party has been important part in Turkey politics history.

General elections done in 21 July 1946 were “*open vote, secret conut*” in when tried first time single-grade selection CHP, won in most cases mainly Yozgat. By the opposition in election law done with “*secret ballot, open sorting*” system ecepted. And Democratic Party won the elections with 3 this slogan “Enough! Nation Of Promise” in 14 May 1950. And one-party period ended. Democratic Partyhas directed power general elections between the 1954 and 1957

32 depaty choseed from the Yozgat between the 1946-1960(8,9,10 and 11.) period. From into the them the most important are: which adviced Bozok names change to the Yozgat, the old depaty of Bozok, Süleyman Sırrı İçöz, which has been took ministry of education Mehmet Atif Benderlioğlu and which charming of the CHP parlimentary group Avni Doğan. As Fuat Nizamoğlu, Sefer Eronat, Mehmet Atif Benderlioğlu, Talat Alpay and Ömer Lütfi Erzurumluoğlu like them some of the depaty of Yozgat, were judged from the constitutional violation. And they have been punished.

Keywords: Yozgat, CHP, Democratic Party, Deaty, Pres Of The Yozgat, General Elections.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK.....	ii
KABUL VE ONAY	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR.....	xiv
TABLolar.....	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

21 TEMMUZ 1946 GENEL SEÇİMLERİ VE YOZGAT İLİ SEÇİM SONUÇLARI

1.1. Seçim Kanununda Yapılan Değişiklik.....	9
1.2. Partilerin Seçim Kampanyaları ve Adayları	13
1.3. 21 Temmuz 1946 Genel Seçimleri.....	15
1.4. 21 Temmuz 1946 Genel Seçimleri Yozgat İli Seçim Sonuçları	18
1.5. 21 Temmuz 1946 Genel Seçim Sonuçlarına Göre Yozgat İlinden Milletvekili Seçilenler ve Siyasi Faaliyetleri	19
1.5.1. Ziya Arkant'ın (Ahmet Ziyaettin) Biyografisi.....	19
1.5.1.1. Ziya Arkant'ın 8. Dönem Yasama Faaliyetleri (1946-1950).....	20
1.5.1.2. Ziya Arkant'ın TBMM Genel Kurul Konuşmaları	21
1.5.2. Celal Arat'ın (Mustafa Celal Arat) Biyografisi	22

1.5.2.1. Celal Arat'ın 8. Dönem Yasama Faaliyetleri (1946-1950).....	23
1.5.3. Süleyman Sırrı İçöz'ün Biyografisi	24
1.5.3.1. Süleyman Sırrı İçöz'ün 8. Dönem Yasama Faaliyetleri (1946-1950)....	25
1.5.3.1.1. Süleyman Sırrı İçöz'ün TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	26
1.5.3.1.2. Süleyman Sırrı İçöz'ün Kanun Teklifleri.....	34
1.5.3.1.3. Süleyman Sırrı İçöz'ün Takrirleri	34
1.5.4. Ahmet Sungur'un Biyografisi	35
1.5.4.1. Ahmet Sungur'un 8. Dönem Yasama Faaliyetleri (1946-1950)	36
1.5.4.1.1. Ahmet Sungur'un TBMM Genel Kurul Konuşmaları	37
1.5.5. Kemal Cenap Berksoy'un Biyografisi	38
1.5.5.1. Kemal Cenap Berksoy'un 8. Dönem Yasama Faaliyetleri (1946-1950). 38	
1.5.5.1.1. Kemal Cenap Berksoy'un TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	39
1.5.6. Ömer Kamil Erbek'in Biyografisi.....	40
1.5.6.1. Ömer Kamil Erbek'in 8. Dönem Yasama Faaliyetleri (1946-1950).....	41
1.5.6.1.1. Ömer Kamil Erbek'in TBMM Genel Kurul Konuşmaları	41
1.5.7. Mehmet İhsan Olgun'un Biyografisi	43
1.5.7.1. Mehmet İhsan Olgun'un 8. Dönem Yasama Faaliyetleri (1946-1950)..	44
1.5.7.1.1. Mehmet İhsan Olgun'un TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	44
1.5.7.1.2. Mehmet İhsan Olgun'un Kanun Teklifleri.....	53
1.5.7.1.3. Mehmet İhsan Olgun'un Takrirleri	53
1.5.8. Fahri Akgöl'ün (Mehmet Fahri Akgöl) Biyografisi	54
1.5.8.1. Mehmet Fahri Akgöl'ün 8. Dönem Yasama Faaliyetleri (1948-1950)...	55
1.5.8.1.1. Mehmet Fahri Akgöl'ün TBMM Genel Kurul Konuşmaları	55
1.5.8.1.2. Mehmet Fahri Akgöl'ün Takrirleri	56

İKİNCİ BÖLÜM

14 MAYIS 1950 GENEL SEÇİMLERİ VE YOZGAT İLİ SEÇİM SONUÇLARI

2.1. Seçim Kanununda Yapılan Değişiklik ve Seçim Kararının Alınması	57
2.2. Partilerin Seçim Propagandaları ve Seçim Beyannameleri.....	62
2.3. 14 Mayıs 1950 Genel Seçimleri.....	68
2.4. 14 Mayıs 1950 Genel Seçimleri Yozgat İli Seçim Sonuçları	72
2.5. 14 Mayıs 1950 Genel Seçim Sonuçlarına Göre Yozgat'tan Seçilen Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri.....	74
2.5.1. Niyazi Ünal Alçılı'nın Biyografisi.....	74
2.5.1.1. Niyazi Ünal Alçılı'nın 9. Dönem Yasama Faaliyetleri (1950-1954).....	76
2.5.1.1.1. Niyazi Ünal Alçılı'nın TBMM Genel Kurul Konuşmaları	76
2.5.1.1.2. Niyazi Ünal Alçılı'nın Kanun Teklifleri	78
2.5.1.1.3. Niyazi Ünal Alçılı'nın Takrirleri	78
2.5.2. Ömer Faik Erbaş'ın Biyografisi.....	78
2.5.2.1. Ömer Faik Erbaş'ın 9. Dönem Yasama Faaliyetleri (1950-1954)	79
2.5.2.1.1. Ömer Faik Erbaş'ın Sözlü Soru Önergeleri	79
2.5.3. Haşim Tatlıoğlu'nun Biyografisi	81
2.5.3.1. Haşim Tatlıoğlu'nun 9. Dönem Yasama Faaliyetleri (1950-1954).....	82
2.5.4. Yusuf Karşlıoğlu'nun Biyografisi.....	83
2.5.4.1. Yusuf Karşlıoğlu'nun 9. Dönem Yasama Faaliyetleri (1950-1954).....	84
2.5.4.1.1. Yusuf Karşlıoğlu'nun TBMM Genel Kurul Konuşmaları	84
2.5.4.1.2. Yusuf Karşlıoğlu'nun Kanun Teklifleri.....	90
2.5.4.1.3. Yusuf Karşlıoğlu'nun Takrirleri	90
2. 5. 5. Fuat Nizamoğlu'nun Biyografisi	91
2.5.5.1. Fuat Nizamoğlu'nun 9. Dönem Yasama Faaliyetleri (1950-1954).....	93
2.5.6. Hasan Üçöz'ün Biyografisi.....	93

2.5.6.1. Hasan Üçöz'ün 9. Dönem Yasama Faaliyetleri (1950-1954)	94
2.5.6.1.1. Hasan Üçöz'ün TBMM Genel Kurul Konuşmaları	95
2.5.6.1.2. Hasan Üçöz'ün Takrirleri.....	98
2.5.7. Mehmet Avni Doğan'ın Biyografisi	99
2.5.7.1. Mehmet Avni Doğan'ın 9. Dönem Yasama Faaliyetleri (1950-1954)..	100
2.5.7.1.1. Mehmet Avni Doğan'ın TBMM Genel Kurul Konuşmaları	101
2.5.7.1.2. Mehmet Avni Doğan'ın Takrirleri.....	110

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2 MAYIS 1954 GENEL SEÇİMLERİ VE YOZGAT İLİ SEÇİM SONUÇLARI

3.1. 2 Mayıs 1954 Genel Seçimi Öncesi İktidar- Muhalefet İlişkileri.....	112
3.2. Seçim Kanununda Değişiklik ve Partilerin Seçim Kampanyaları	116
3.3. 2 Mayıs 1954 Genel Seçim Sonuçları.....	122
3.4. 2 Mayıs 1954 Genel Seçimleri Yozgat İli Seçim Sonuçları	126
3.5. 2 Mayıs 1954 Genel Seçimleri Sonucunda Yozgat'tan Milletvekili Seçilenler ve Siyasi Faaliyetleri.....	130
3.5.1. Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun Biyografisi	131
3.5.1.1. Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun 10. Dönem Yasama Faaliyetleri (1954- 1957)	132
3.5.1.1.1. Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun TBMM Genel Kurul Konuşmaları.	133
3.5.1.1.2. Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun Kanun Teklifleri	139
3.5.2. Ali Ünlüsoy'un (İmamoğlu) Biyografisi.....	140
3.5.2.1. Ali Ünlüsoy'un 10. Dönem Yasama Faaliyetleri (1954-1957).....	141
3.5.2.1.1. Ali Ünlüsoy'un TBMM Genel Kurul Konuşmaları	141
3.5.3. Talat Alpay'ın (Salih Talat Alpay) Biyografisi	145

3.5.3.1. Talat Alpay'ın 10. Dönem Yasama Faaliyetleri (1954-1957)	147
3.5.3.1.1. Talat Alpay'ın TBMM Genel Kurul Konuşmaları	147
3.5.3.1.2. Talat Alpay'ın Kanun Teklifleri	147
3.5.3.1.3. Talat Alpay'ın Takrirleri	147
3.5.4. İhsan Aktürel'in Biyografisi	148
3.5.4.1. İhsan Aktürel'in 10. Dönem Yasama Faaliyetleri (1954-1957).....	149
3.5.4.1.1. İhsan Aktürel'in TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	149
3.5.4.1.2. İhsan Aktürel'in Kanun Teklifleri.....	153
3.5.4.1.3. İhsan Aktürel'in Takrirleri	153
3.5.5. Mahmut Ataman'ın Biyografisi	154
3.5.5. Mahmut Ataman'ın 10. Dönem Yasama Faaliyetleri (1954-1957)	154
3.5.5.1. Mahmut Ataman'ın TBMM Genel Kurul Konuşmaları	155
3.5.5.2. Mahmut Ataman'ın Kanun Teklifleri	155
3.5.5.3. Mahmut Ataman'ın Takrirleri.....	156
3.5.6. Numan Kurban'ın Biyografisi	156
3.5.6.1. Numan Kurban'ın 10. Dönem Yasama Faaliyetleri (1954-1957).....	156
3.5.7. Danyal Akbel'in Biyografisi	157
3.5.7.1. Danyal Akbel'in 10. Dönem Yasama Faaliyetleri (1954-1957)	158
3.5.7.1.1. Danyal Akbel'in TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	158
3.5.8. Haşim Tatlıoğlu'nun 10. Dönem Yasama Faaliyetleri (1954-1957)	159

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

27 EKİM 1957 GENEL SEÇİMLERİ VE YOZGAT İLİ SEÇİM SONUÇLARI

4.1. Seçim Kararının Alınması ve Seçim Kanununda Yapılan Değişiklik	160
4.2. Partilerin Seçim Çalışmaları ve Adayları.....	162

4.3.	27 Ekim 1957 Genel Seçim Sonuçları	167
4.4.	27 Ekim 1957 Genel Seçimleri Yozgat İli Seçim Sonuçları.....	170
4.5.	27 Ekim 1957 Genel Seçimleri Sonucunda Yozgat'tan Milletvekili Seçilenler ve Siyasi Faaliyetleri.....	174
4.5.1.	Atıf Benderlioğlu'nun Biyografisi	174
4.5.1.1.	Atıf Benderlioğlu'nun 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960) .	175
4.5.1.1.1.	Atıf Benderlioğlu'nun TBMM Genel Kurul Konuşmaları	175
4.5.1.1.2.	Atıf Benderlioğlu'nun Takrirleri.....	177
4.5.2.	İsmail Hakkı Tunaboylu'nun Biyografisi	178
4.5.2.1.	İsmail Hakkı Tunaboylu'nun 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960)	179
4.5.2.1.1.	İsmail Hakkı Tunaboylu'nun TBMM Genel Kurul Konuşmaları ..	179
4.5.3.	Nazım Tanıl'ın Biyografisi	179
4.5.3.1.	Nazım Tanıl'ın 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960).....	180
4.5.3.1.1.	Nazım Tanıl'ın TBMM Genel Kurul Konuşmaları	180
4.5.3.1.2.	Nazım Tanıl'ın Kanun Teklifleri	182
4.5.4.	Sefer Eronat'ın Biyografisi	183
4.5.4.1.	Sefer Eronat'ın 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960)	184
4.5.4.1.1.	Sefer Eronat'ın TBMM Genel Kurul Konuşmaları	184
4.5.5.	Fuat Nizamoğlu'nun 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960).....	191
4.5.6.	Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960)	192
4.5.6.1.	Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun TBMM Genel Kurul Konuşmaları ..	192
4.5.6.2.	Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun Kanun Teklifleri	197
4.5.6.3.	Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun Takrirleri	199
4.5.7.	Talat Alpay'ın 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960)	200
4.5.7.1.	Talat Alpay'ın TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	201

4.5.7.2. Talat Alpay'ın Kanun Teklifleri.....	201
4.5.8. Mahmut Ataman'ın 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960)	202
4.5.8.1. Mahmut Ataman'ın Kanun Teklifleri	202
4.5.8.2. Mahmut Ataman'ın Takrirleri.....	202
4.5.9. Numan Kurban'ın 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960).....	203
4.5.9.1. Numan Kurban'ın TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	203
SONUÇ	204
KAYNAKÇA	208
EKLER	217
ÖZGEÇMİŞ	

KISALTMALAR

A.g. e. :	Adı geçen eser
A. g. m. :	Adı geçen makale
A. g. t. :	Adı geçen tez
B. :	Birleşim
BCA :	Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
Bkz. :	Bakınız
C. :	Cilt
ev. :	Çeviren
CHP :	Cumhuriyet Halk Partisi
CMP :	Cumhuriyetçi Millet Partisi
D. :	Dönem
Der. :	Derleyen
DP :	Demokrat Parti
DPMG:	Demokrat Parti Meclis Grubu
Ed.:	Editör
MKP:	Milli Kalkınma Partisi
MP:	Millet Partisi
NATO:	Kuzey Atlantik Antlaşması rgt
Prof. Dr:	Profesör Doktor
s. :	Sayfa
SBE:	Sosyal Bilimler Enstitüsü
TBMM TD:	Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi
TKP:	Türkiye Köylü Partisi
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
vd. :	Ve diğerleri
YSK:	Yüksek Seçim Kurulu

TABLÖLAR

Tablo 1.1.	21 Temmuz 1946 Genel Seçim Sonuçları.....	15
Tablo 1.2.	Yozgat'tan Milletvekili Seçilenler.....	19
Tablo 1.3.	14 Mayıs 1950 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları.....	69
Tablo 1.4.	Seçilen Milletvekillerin Oy Miktarı.....	74
Tablo 1.5.	2 Mayıs 1954 Genel Seçim Sonuçları.....	124
Tablo 1.6.	Yozgat'tan Milletvekili Seçilenler.....	131
Tablo 1.7.	27 Ekim 1957 Genel Seçim Sonuçları.....	167
Tablo 1.8.	11. Dönem Yozgat Milletvekilleri.....	174

GİRİŞ

Türkiye’de 18 Temmuz 1945 yılında Milli Kalkınma Partisinin kurulmasıyla çok partili siyasal hayata geçilmiş ve 1946-1960 yılları arasında çoğunluk yönetimine dayanan seçim sistemi benimsenmiştir. Bu çalışmada 1946-1960 yılları arasında yapılan seçimleri kazanan Yozgat milletvekillerinin hayatları, siyaset sahnesindeki rolleri ve Yozgat’taki siyasi hayata etkileri geniş olarak ele alınmıştır. Ayrıca 1946, 1950, 1954,1957 genel seçimlere de değinilmiş ve gerekli değerlendirmeler yapılmıştır.

1946–1960 arasında yapılan genel seçimler ülke geneli ve Yozgat özelinde incelenmiştir. Bu dönemden itibaren pek çok siyasi parti tarih sahnesinde yerini almış ve Yozgat’tan birçok milletvekili meclise girmiştir. Bu dönemlerde meclise giren Yozgat milletvekilleri kimlerdir ve hangi çalışmalarda buldukları problemi üzerinde durulmuştur.

Türkiye’de çok partili hayata geçilmesi için siyaset hayatına atılan Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Mehmet Fuat Köprülü gibi önemli şahsiyetlere sahip olan Demokrat Partinin kuruluş çalışmaları 7 Ocak 1946’da atıldı. DP’nin hem Türkiye özelinde hem de Yozgat özelinde siyasi hayatta ne gibi değişikliklere neden olduğu çalışmamızın ana gayesini oluşturmaktadır. Ayrıca Yozgat ile alakalı yapılan araştırmaların yetersiz olduğu görülüp bu konu üzerinde gerekli çalışmalar yapıp yeni bilgiler ortaya çıkarılmak istenilmiştir.

Türkiye’deki seçimler çok eskilere gitmemektedir. Esasen II. Meşrutiyet Döneminde ilk parlamento seçimleri yapılmaya başlandıysa da çok partili hayata geçişin başlangıcı olarak niteleyebileceğimiz ilk genel seçim 21 Temmuz 1946 seçimleridir. 14 Mayıs 1950 seçimlerine kadar ki yapılan seçimlerin demokrasiye uygun olmadığı görülmektedir.

1946-1960 arasında seçilen Yozgat milletvekillerinin kendi memleketlerine yaptıkları ve Türkiye adına hangi önemli işlere imza attıklarını incelemek öncelikli hedefimizdir.

Konunun ve tez çalışmasının verimli ve istenilen bir şekilde yürütülmesi için tez taslağı oluşturulmuş ve ardından konuyla ilgili kaynaklar tespit edilmiştir. Kaynaklara ulaşıldıktan sonra kaynaklar okunup, bilgilerin doğruluğu gözden geçirilmiştir. Ayrıca Yozgat ilinde çıkan yerel gazeteler dışında ulusal gazeteler de taranıp elde edilen bilgiler değerlendirmeye tabii tutulmuştur. Yine çalışmaya kaynaklık eden TBMM Arşivindeki Milletvekili şahsi dosyaları, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, TBMM Albümü, incelediğimiz dönemde yaşayan siyasetçi ve devlet adamı gibi döneme tanıklık eden kişilerin hatıratları incelenip yorumlanmıştır.

Giriş taslağı oluşturulduktan sonra bölümlere geçilmiştir. Bu çalışma 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Türkiye Cumhuriyeti tarihinde önemli bir noktası olan 21 Temmuz 1946 genel seçimlerinin hem Türkiye hem de Yozgat ili açısından değerlendirmesi yapılmıştır. İkinci bölümde 14 Mayıs 1950 , üçüncü bölümde 2 Mayıs 1954, dördüncü bölümde ise 27 Ekim 1957 genel seçimlerinin Türkiye ve Yozgat açısından önemine değilmiştir. Yine bu dönemde partilerin Yozgat'tan gösterdikleri milletvekilleri adaylarına da yer verilmiştir.

Seçimlerin yanı sıra bölümlerde 8. Dönem (1946-1950), 9. dönem (1950-1954), 10. Dönem (1954-1957) ve 11. Dönem (1957-1960) Yozgat milletvekillerinin hayatlarına değinilmiştir. Hem Türk milletini hem de Yozgat'ı temsil eden bu milletvekillerin TBMM'de yapmış oldukları meclis konuşmaları, kanun teklifleri ve soru önermeleri üzerinde durulmuştur.

Sonuç kısmında ise yapılan bu çalışma hakkında genel bir sonuca varılmıştır. 1946-1960 arası genel seçimlerin Türkiye, CHP ve DP üzerindeki etkileri ortaya konulmuştur. Çalışmanın sonunu da kaynakça eklenmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938 yılında vefatı üzerine 11 Kasım'da İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı seçilmiştir. 26 Aralık 1938'te CHP'nin 1. Olağanüstü Kurultayında İsmet İnönü'ye “*Milli Şef ve Değişmez Genel Başkanlık*” unvanı

verilmesiyle başlayan ve çok partili siyasal hayata geçiş ile son bulan bu dönem “*Milli Şef Dönemi*” olarak adlandırılmıştır.¹ 1946 genel seçimine kadar Türkiye’de tek parti iktidarı var olmuştur. Türkiye’de Milli Kalkınma ve Demokrat Parti’nin kurulmasıyla çok partili hayata geçilmiştir. CHP’ye karşı en güçlü muhalefet partisinin kurulması tarihimizde “Dörtlü Takrir” adını alan olayla başlar.² Dörtlü takrir Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Mehmet Fuat Köprülü’nün, 7 Haziran 1945 yılında görüşülmek üzere CHP Meclis Grubu Başkanlığına sundukları önerge dir. Dört imzalı oluşu için “Dörtlü Önerge” diye adlandırılan bu önerge şöyle başlıyordu:

*“Daha ilk kuruluşundan beri Türkiye Cumhuriyeti’nin ve Cumhuriyet Halk Partisinin en temel ilkesi olan demokrasi prensiplerine inanmış ve Türk ulusunun ancak bu prensiplerin tam olarak uygulanması ile rahatlığa ve mutluluğa kavuşacağı kanaatine bağlanmış vatandaşların bütün memlekette ve özellikle partimiz mensupları arasında en büyük çoğunluğu meydana getirdikleri şüphesizdir. İşte bu kâni iledir ki milletçe özlenen bu amacın gerçekleşmesi için gerekli gördüğümüz tedbirleri partimizin meclis grubuna arz ve teklif etmeyi borç bildik.”*³ Bayar, Menderes, Koraltan ve Köprülü bu cümleler ile takririn amacını vurgulamışlardır.

Önergede ayrıca Türk Anayasasının demokratik niteliği, hükümeti daha demokratik hale getirmek için Atatürk’ün yaptığı teşebbüsler, gericiliği önlemek endişesiyle anayasayı sınırlama zorunluluğunda kalındığı ve savaş zamanı şartlarının bu sınırlamaları devam ettirdiği belirtiliyordu. Önerge sahiplerine göre artık İkinci Dünya Savaşının bittiği, köylüler ile aydınların demokrasiye hazır hale geldiğine göre, Millet Meclisinin hükümeti fiilen kontrol etmesini, kişiye anayasa da yazılı olan hak ve hürriyetlerinin tanınmasını ve birden fazla partiye dayanan siyasi faaliyetlerin gelişmesine izin verilmesini teklif ediyordu.⁴ Bu önerge, CHP içinde muhalefetin harekete geçtiğinin ve tek parti yönetimine karşı cephe alındığının bir göstergesidir.

¹ Şevket Süreyya Aydemir, *İkinci Adam 1884-1938*, C.1, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1999, s. 29.

² Ahmet Yeşil, *Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988, s. 42.

³ Mahmut Goloğlu, *Demokrasiye Geçiş (1946-1950), Türkiye Cumhuriyeti Tarihi- IV*, Pınar Güven (Ed.) Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2012, s.28.

⁴ Kemal H. Karpat, *Türk Demokrasi Tarihi, Sosyal, Kültürel, Ekonomik Temeller*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010, s. 233.

CHP Meclis Grubu 12 Haziran 1945 Salı günü Başkanvekili Balıkesir Milletvekili Kazım Özalp başkanlığında toplandı. Oturum açıldıktan sonra İzmir Milletvekili Celal Bayar, İçel Milletvekili Refik Koraltan, Kars Milletvekili Fuat Köprülü ve Aydın Milletvekili Adnan Menderes tarafından verilen önerge okundu. Verilen önerge ile parti tüzüğü ve bazı kanunlarda değişiklik yapılmasının hedef alındığı anlaşılmıştır. Ayrıca Başbakan Şükrü Saraçoğlu da takririn bazı değişiklikler meydana getireceğini saptamış ve bu bağlamda önergenin oybirliğiyle reddine karar verilmiştir.⁵

Önergeleri reddedilen “Dörtlü Takrir” sahiplerinden ikisi Adnan Menderes ve Fuat Köprülü açık olarak CHP’ye karşı muhalefete girişmişlerdir. CHP Parti Divanı, 21 Eylül 1945’te Genel Başkanvekili Şükrü Saraçoğlu’nun başkanlığında toplantıya çağrıldı. Toplantının ana konusu Aydın Milletvekili Adnan Menderes ve Kars Milletvekili Fuat Köprülü’nün durumunu görüşmekti. TBMM binasında toplanan CHP Divanı her iki milletvekilinin de partiden ihracına karar verdi.⁶ İhraç gerekçesi olarak da Adnan Menderes ile Fuat Köprülü’nün hareket ve faaliyetlerinin parti içi kurallara ters düştüğü ifade edilmiştir.⁷ İçel Milletvekili olan Refik Koraltan’da Vatan gazetesinde çıkan yazılarından dolayı parti tüzüğünü ihlal ettiği gerekçesi ile partiden ihraç edilmiştir.⁸

Celal Bayar, henüz ve resmen CHP’den ayrılmamış sadece milletvekilliğinden istifa etmiştir. Bayar 2 Aralık 1945’te CHP’den istifa etmiştir. İstifa eden Bayar, 4 Aralık 1945’te yeni bir parti kuracağını basın aracılığıyla kamuoyuna duyurmuştur. Bayar, 7 Aralık 1945’te yeni bir partinin 85 maddelik tüzüğünü ilgili makamlara sundu. Partinin adı Demokrat Parti idi.⁹ Böylece DP 7 Ocak 1946 yılında resmen kurulmuş oldu.¹⁰

⁵ “Parti Grubu toplantısında”, *Vakit*, 13 Haziran 1945, s. 1.

⁶ Osman Akandere, “Adnan Menderes ve Arkadaşlarının Cumhuriyet Halk Partisi’nden Çıkarılması”, *Türk Tarihinde Adnan Menderes Sempozyumu*, C. 2, Aydın, 2012, s. 682.

⁷ “CHP Divanı”, *Ulus*, 22 Eylül 1945, s. 1.

⁸ “İçel Milletvekili Refik Koraltan partiden çıkarıldı”, *Ulus*, 28 Kasım 1945, s. 1.

⁹ Şevket Süreyya Aydemir, *Menderes’in Dramı (1899-1960)*, Remzi Kitabevi, 2014, s. 127.

¹⁰ İsmet Bozdağ, *Celal Bayar, Zaferlerle ve Şereflerle Dolu Bir Hayat*, Tercüman Aile ve Kültür Kitaplığı Yayınları, İstanbul, 1986, s. 74.

DP'nin hazırladığı tüzüğün 43. maddesine göre büyük kongreye kadar kurucular, Genel İdare Kurulunu oluşturacaklardı. Adlarını bildiğimiz dört kurucu toplanıp aralarında Celal Bayar'ı partinin genel başkanlığına seçtiler. Parti tüzüğünün öngördüğü merkez örgütü şu üç organdan meydana geliyordu: Parti Başkanı, Genel İdare Kurulu ve Merkez Haysiyet Divanı. En yetkili organ ise Genel İdare Kurulu idi.¹¹

DP teşkilatlarını kurmaya başlarken Yozgat'ta sadece CHP'nin parti teşkilatı vardı. CHP Kırşehir Bölgesi Müfettişi Hilmi Çoruk'un 10 Şubat 1941 tarihli 1. teftiş raporunda belirttiğine göre Yozgat İdare Heyeti Başkanı Nazım Kafaoğlu'dur. Ziraat ile meşgul olan Kafaoğlu, meşrutiyet döneminde mahkum olmuşsa da çıkarılan Af Kanunu ile affedilmiştir. Nazım Kafaoğlu, Çapanoğulları isyanının bastırılmasında önemli rol oynamıştır. Parti azaları Kamil Erbek, Avukat; Şevket Yasa, Tüccar; Fazlı Bilecen Halkevi Reisi ve Lise Öğretmeni, Hüsnü Cengiz ise Yozgat'ta sekiz sene serbest avukatlık yapan kişilerden oluşmaktadır.¹²

Hilmi Çoruk'un 1942-1943 teftiş raporuna göre CHP Yozgat İl Teşkilatı şu kişilerden oluşmaktadır: CHP Vilayet İdare Heyeti Reisi Fazlı Bilecen, Azalar ise Şevket Yasa, Nazım Kafaoğlu, Yusuf Karşlıoğlu, Mahmut Alpak, Ömer Uslu, Bekir Altıok, Kamil Erbek ve Hüsnü Cengiz'tir.¹³

CHP'de, 28 Aralık 1946 tarihinde yapılan kongre sonunda Sefer Eronat, CHP İl İdare Kurulu Başkanlığına seçildi.¹⁴ Sefer Eronat'ın görev süresinin dolmasından sonra 3-4 Nisan 1948 yılında yapılan ve CHP tarafından müşahit olarak gönderilen Balıkesir Milletvekili Süreyya Örgüevren'nin de katıldığı CHP Yozgat İl Kongresi yapılmıştır. Yapılan oylama sonucunda Hüsnü Cengiz İl İdare Kurulu Başkanlığına seçilmiştir.¹⁵ CHP Yozgat Teşkilatı, Merkez Kaza, Boğazlıyan, Sorgun ve Akdağmadeni olmak üzere dört kazadan meydana gelmektedir.

¹¹ Cem Eroğul, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, Yordam Kitap, İstanbul, 2014, s. 16.

¹² *BCA*, 490.1.00.720.460.1, s. 10-11.

¹³ *BCA*, 490.1.00.720.462.1, s. 4.

¹⁴ *BCA*, 490.1.0.0.194.773.1, s. 207.

¹⁵ "CHP Yozgat İl Kongresi", *Yozgat*, 7 Nisan 1948, s. 1.

7 Ocak 1946 kurulan DP'nin Yozgat'taki ilk teşkilatı ise Boğazlıyan ilçesinde kurulmuştur. CHP İl İdare Kurulu Başkanlığı görevini yürüten Kamil Erbek, Genel Sekreterliğe gönderdiği raporda Haziran ayının sonunda CHP'den geçen kişiler tarafından DP teşkilatının kurulduğunu bildirmiştir. Partinin teşkilat yapısı: Bahri Tatlı (Başkan), Hasan Karaarslan (Üye ve Arzuhalci), Hüseyin Batur (Üye ve Esnaf), İrfan Tevfik (Üye ve Terzi), Talat Koç (Üye ve Terzi), Halil Bedel (Üye ve Çiftçi) olarak saptanmıştır.¹⁶

CHP Yozgat il teşkilatının genel merkeze gönderdiği raporlar doğrultusunda DP'nin Yozgat il teşkilatı ise şu kişilerden oluşmaktaydı: Haşim Tatlı (Demokrat Parti İl Teşkilat Başkanı), Ahmet Saraçoğlu (Muhasip Üye), Ömer Avcı (Kâtip), Mithat Şahin, Osman Boğaz, Mustafa Kızılok, Behçet Uygur (Üye), İhsan Sarsılmaz. (Hususi Kâtip)¹⁷

Yozgat'ta 21 Temmuz 1946 genel seçimlerinden önce belediye seçimleri yapıldı. 26 Mayıs 1946'da yapılan belediye seçimlerine DP katılmadı. CHP ve Milli Kalkınma Partisi (MKP) katıldı. Ancak henüz seçimler sonuçlanmadan seçimlerde yolsuzluk yapıldığını öne süren MKP seçim günü yayınladığı bir bildiri ile seçimlerden çekildiğini açıkladı. Böylece CHP belediye seçimlerine tek parti olarak katıldı. Yozgat'ta da tek parti olarak seçimlere giren CHP 26 Mayıs 1946'da yapılan belediye seçimlerinde: Sefer Eronat (2.770), İhsan İpek (2.607), Muhlis Çapan (2.580), Hasan Doğruyol (2.544), Süleyman Yazılıtop (2.522), Hamza SarıTunç (2.438), İrfan Korkmaz (2.362), Hıfzı Bucaksız (2.362), Yusuf Kan (2.336), Mustafa Otan (2.322), Salih Şahin (2.317), Ömer Uslu (2.304), Şükrü Gürses (2.249), Nazım Gökçeoğlu (2.247), Süleyman Altınoklu (2.245), Eşref Önal (2.221), Mustafa Ataman (2.194), Ethem Tokat (2.187), Muhsin Aktoklu (2.180), İrfan Yerköy (2.123), Kazım Dönmez (2.114), Hasan Dünder (2.108) gibi isimler CHP'den belediye seçimlerini kazanmışlardır.¹⁸

¹⁶ *BCA*, 490.01.448.1846.1, s. 36-37.

¹⁷ *BCA*, 490.01.448.1846.1, s. 16.

¹⁸ Mehmet Ali Duran, Yozgat Basınında Demokrat Parti İktidarı, Yüksek Lisans Tezi, *Dumlupınar Üniversitesi SBE*, Kütahya, 2014, s. 24.

Belediye seçimlerinden sonra 1946 genel seçimlerinin yaklaşmasından dolayı partiler seçim hazırlıklarına başladılar. DP yeni kurulan bir parti olduğundan teşkilatlanmasını tamamlayamadığı için biraz geri kaldı. CHP ise Yozgat'ın da içinde olduğu teşkilatlara genel sekreterlikçe bir bildiri gönderdi. Bu bildiriye göre:

1. Partimizin milletvekili adaylarını Genel Başkanlık Divanı tespit ve Genel Başkanımız ilan eder.
2. Parti üyeleri, ilan edilecek bu adaya oy vermekle ve bu adayı kazandırmaya vazifelidirler.
3. İlan edilecek bu adaylardan ayrı olarak herhangi bir partili kendi adaylığını koyamaz. Genel Başkanımızın ilan edeceği adaylardan gayrisine oy veremez ve böyle adayı destekleyemez.
4. Partili arkadaşlarımızın bilmeleri gerekli olan tüzüğümüzün bu hükümlerini önümüzdeki milletvekili seçimi dolayısıyla hatırlamaları rica olunur.¹⁹

Yozgat milletvekilleri adaylarını tespit çalışması devam ederken Şefaatli CHP Bucak Başkanı Kazım Kapusuz Milletvekilliği için bağımsız adaylığını ilan etmiş ve beyanname yayınlamıştır. Beyannamede köylü olduğunu ve bu nedenle köylülerin sorunlarını iyi bildiğini söyleyerek destek istemiştir. Yine Kapusuz, Ebedi Şef Mustafa Kemal Atatürk ve Milli Şef İsmet İnönü'nün izinden yürüyeceğini vaat etmiştir.²⁰

CHP, 1946 seçimleri için Yozgat milletvekilleri adaylarını belirlerken parti içi sorun çıkmıştır. Bizzat üç Yozgat milletvekili tarafından Yozgat'taki adaylar ile ilgili uzun bir rapor tutulmuştur. Raporunda; partinin İl İdare Kurulu Başkanı olan Kamil Erbek için “öteden beri menfi ruhlu ve Büyük Ata'nın vefatında sevincini izhar eden bir adamdır” şeklinde kanaat belirtilmiştir. Ancak milletvekili adayları tespit edildiği zaman aday hakkında raporun altına imza koyan milletvekillerinden ikisi aday gösterilmezken, Kamil Erbek aday gösterilmiştir.²¹

¹⁹ “Partimizin Milletvekili Adayları”, *Yozgat*, 07 Temmuz 1946, s. 1.

²⁰ *BCA*, 490.1.0.0.194.769.1., s. 6.

²¹ İsmigül Çetin, “Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Yozgat”, *Uluslararası Bozok Sempozyumu*, C. 2, 05- 07 Mayıs 2016, Yozgat, s. 355.

Seçimler yaklaşırken Yozgat CHP Başkanı Kamil Erbek, 19 Temmuz 1946 yılında Genel Sekreterliğe gönderdiği telgrafta: *“Seçimin yaklaştığı bugünler de partimiz adına söylevler yapıldığı gibi çarşının en geniş ve kalabalık meydanında bugün miting yapılmış, sayın genel başkanımızın seçim hakkındaki söylevinin halk üzerindeki iyi tesirine şahit olunmuştur. Demokratların söz hastalığına tutulmuş gibi her yerde hükümete, memurlara, partimize karşı dil uzatarak konuşmalarına da halk inşial ve nefret duymaktadır. Demokrat Parti Müfettişi Osman Bölükbaşı'nın bugün Akdağmadeni'nin de toplu halk müvazehesinde Valiler, Kaymakamlar partinin uşaklığını yapıyorlar, hükümet namussuz, memurlar hırsız şeklindeki konuşmasından dolayı suçüstü adli takibe başlanmış ve tevkif edildiği haber alınmış olduğunu ve partimizin her türlü azim ve itina ile yoluna ve amacına devam etmekte bulunduğunu saygı ile arz eder, ellerinizden öperim.”*²² Kamil Erbek, DP'nin Yozgat'ta yapmış olduğu miting ve çalışmalardan parti merkezini bilgilendirmiştir.

²² *BCA*, 490.01.448. 1846.1, s. 29.

BİRİNCİ BÖLÜM

21 TEMMUZ 1946 GENEL SEÇİMLERİ VE YOZGAT İLİ SEÇİM SONUÇLARI

1.1. Seçim Kanununda Yapılan Değişiklik

Çok partili düzene geçiş sürecinde CHP içinde de yeni düzenlemelere gidilmesi zorunlu hale gelmişti. Bu amaçla İsmet İnönü yaşanan gelişmeleri değerlendirmek için yapmış olduğu çağrı ile CHP büyük kurultayını toplamak üzere parti üyelerini fevkalade olarak Ankara'ya çağırmıştır.²³

Kurultayda²⁴ “Değişmez Genel Başkanlık” ve “Milli Şeflik” unvanları kaldırıldı. Parti başkanlığının “Genel Başkanlık” olarak değiştirilmesi ve Genel Başkanın da kurultaylarca seçilmesi²⁵ gibi kararlar alınmıştır. Ama en önemlisi ise parti nizamnamesinin ikinci maddesi değiştirilerek tek dereceli seçim sistemi benimsenmiştir. Seçimlerin tek dereceli olması konusunda muhalefetin de aynı düşünüyor olması ve iki dereceli seçim sisteminin kaldırılması yönündeki ısrarcı tutum takınmasının da payı büyüktür.²⁶ 14 Mayıs 1946'da “Milletvekilliği Seçimi Hakkındaki Kanun Tasarısı” Başbakanlıkça meclise gönderilmiştir. Tasarının amacı

²³ “CHP Büyük Kurultayı Toplanıyor”, *Ulus*, 26 Nisan 1946, s. 1.

²⁴ İsmet İnönü, Kurultayın açılış konuşmasında: “Seçimlerin 1947 yılında yapılmasını öngörüyoruz. Ama içte ve dışta meydana gelen olaylar neticesinde memleket idaresini bir an önce kararlı kılmak için seçimlerin 1946 yazında yapılması kararlaştırdık”, “İnönü'nün tarihi söylevi”, *Ulus*, 11 Mayıs 1946, s. 1.

²⁵ Yeşil, *a.g.e.*, s. 63.

²⁶ Hakan Uzun, “Cumhuriyet Halk Partisinin 1946 Olağanüstü Kurultayı”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XIII/26, Bahar, 2013, s. 151.

şöyle belirtilmiştir: “Cumhuriyetin bir halk idaresi olmak üzere kuruluşu yani demokratik karakteri esas tutulmuştur. İşte bu prensiplerden ilham alarak Cumhuriyetimizi bir çeyrek yüzyıllık tecrübesinden sonra milletimizin kendi vekillerini doğrudan doğruya seçmesi esasına dayanan bir seçim kanunu tasarısı vücuda getirmek uygun görülmüştür.”²⁷

Milletvekili Seçimi Değişikliği Kanun Tasarısı, 31 Mayıs 1946’da mecliste konuşmaya başlandı. Tasarı üzerindeki ilk konuşmayı iktidar adına İçişleri Bakanı Hilmi Uran yaptı. Uran milletvekili seçimi değişikliği kanun tasarısı ile ilgili düşüncelerini kısaca şöyle dile getirmiştir: “Efendim bu tasarı ile milletvekili seçimini bundan sonra tek derece ile bir gün içinde yapmak hedefiyle hazırlanmış, bu şekilde huzurunuzda getirilmiştir. Bu ana hedefler haricinde tasarının eski kanuna nazaran ele aldığı ve sağladığı yenilikler vatandaş hukukunun genişletilmesine ve seçim emniyetinin daha esaslı bir şekilde düzenlenme”²⁸olarak gördüklerini ifade etmiştir.

Kanun tasarısı hakkında muhalefet adına Adnan Menderes söz almış ve şu konuşmayı yapmıştır: “...Yürürlükte olan kanun ile getirilen yeni kanun arasında fark yoktur. Sadece yeni tasarının ikinci seçmenlere ait hükümlerin kaldırılarak yerine tek seçim esasına göre hükümler konulmasında ibarettir. Tek dereceli seçim sisteminin kabul edilmesini dahi demokrasiye doğru esaslı bir adım olarak görmekteyiz. Tasarıda dikkat çeken diğer bir ayrıntı ise muhalif parti temsilcilerinin oyların atılması ve tasnifinde bulunulması kayda değer bir gelişmedir. Reylerinin gizliliğine ehemmiyet verilmiş olması ilke olarak doğru, işleyiş olarak yanlış bir uygulamadır. Vatandaşın sandık başında duran ve içinde kimlerin isimlerinin yazılı olduğu pusulaları alıp sandığa atması, zaten oyunu kime kullandığının belli olacağından “gizlilik bunun neresindedir”²⁹ sorusunu yöneltip, kanun tasarısı hakkındaki endişelerini dile getirmiştir.

²⁷ Şerif Demir, Türk Siyasi Tarihinde Adnan Menderes (1930-1960), Doktora Tezi, **Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü**, İstanbul, 2009, s. 62.

²⁸ **TBMM Tutanak Dergisi**, 7. Dönem, Cilt 23, Birleşim 57, s. 246.

²⁹ **TBMM TD**, D. 7, C. 23, B. 57, s. 246-247, bkz. Adnan Menderesin Milletvekili Seçimi Kanun Tasarısı hakkındaki konuşması, s. 246 - 249.

Tasarı üzerinde esastan çok politik konuşmalar yapıldı. Konuşmaların sonunda kanun tasarısı toplantıya katılan 278 milletvekilinden 277'sinin oyları ile kabul edilmiştir. 177 milletvekili oylamaya katılmamış yani Tek Dereceli Seçim Kanunu'na oy vermemiştir. Bunların arasında Falih Rıfkı Atay, Ali Çetinkaya, Behçet Kemal Çağlar, Agâh Sırrı Levent, Tahsin Banguoğlu, Mazhar Müfit Kansu, Cemil Sait Barlas, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Hüseyin Cahit Yalçın, Cevat Dursunoğlu, Suat Hayri Ürgüplü, Faik Ahmet Barutçu, Harun Reşit Tankut gibi tanınmış CHP milletvekilleridir. DP'li Adnan Menderes oylamaya katılmış ve Tek Dereceli Seçim Kanununa olumlu, Emin Sazak ise olumsuz oy kullanmıştır.³⁰

Yeni Seçim Kanunu'nun kabul edilmesiyle 4320 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış ve yerine 05 Haziran 1946 tarih ve 4918 sayılı "Milletvekili Seçimi Kanunu" kabul edilmiştir. Çıkarılan yeni kanun, seçimlerin tek dereceli yapılacağı, oyların açık verileceği, sayımın ise gizli yapılacağı hükmünü taşıyordu. Ayrıca seçimler CHP'li meclis üyelerinden oluşan kurulların denetiminde gerçekleşecektir. Kısacası seçimler, yargı denetiminde tek dereceli, açık oy, gizli tasnif ve idari organların denetiminde yapılacaktır.³¹

Milletvekili genel seçimi 1943 yılında yapıldığı için yeni seçimlerin 1947 yılında yapılması gerekiyordu. Ancak CHP iktidarı, TBMM henüz dört yıllık süresini tamamlamadan seçimlerin öne alınmasını kararlaştırmıştı. İsmet İnönü bu durumu 10 Mayıs 1946 tarihinde gerçekleştirilen olağanüstü toplantıda "ülke yönetimini bir an önce etkin kılmak, dış ve iç politikanın gerekleri hususuyla yeni bir seçime gitme kararındayız" şeklinde açıklamıştır.³² İnönü'nün bu konuşmasından sonra seçimlerin yenilenmesine ilişkin önerge TBMM'nin 10 Haziran 1946 günkü oturumunda gündeme alındı. Kırklareli Milletvekili Nafi Kansu ve Kütahya Milletvekili Saffet Arıkan'ın³³ imzaladıkları önergede şu ifadeye yer vermişlerdir: "Yeni Seçim

³⁰ Goloğlu, *a.g.e.*, s. 52.

³¹ *Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete*, 06.06.1946, No: 6326; Ayrıca bkz. *TBMM TD*, D. 7, C. 24, B. 59, s. 39-48.

³² Ensar Yılmaz, "1946 Seçimlerinde Öne Çıkan Bazı Hususlar", *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C. 1, Sayı 1, 2010, s. 179.

³³ Erol Tuncer, *1946 Seçimleri*, Tesav Yayınları, Ankara, 2008, s. 65.

Kanununa göre tek dereceli seçim yapılmak üzere Büyük Millet Meclisi seçiminin yenilenmesine karar verilmesini teklif ederiz.”³⁴

DP'nin kısa süre içerisinde bazı konularda yasal düzenlemeler talep ederek hükümeti zorlamaya çalıştığı ve bu arada ülke içinde büyük yığınların desteklediği bir parti haline geldiği görülmektedir. Bu durumu gören CHP harekete geçmiştir. CHP ağırlıklı meclis, genç muhalefeti gafil avlamak için 10 Haziran 1946 günü almış olduğu karar ile 1947'de yapılması gereken meclis seçimlerinin 21 Temmuz 1946'da yapılmasını kabul ederek kendisini feshetmiştir. Bu karar DP için şaşırtıcı bir etki yaratmıştır. Çünkü teşkilatlanma açısından gereken düzeye erişmeden yapılan seçim aleyhine olacaktı.³⁵ İki dereceli seçimle gelmiş meclislerin sonuncusu olan 7. Dönem TBMM, Haziran 1946'da son toplantısını yaparak seçime gitmek üzere dağıldı. Bu karar şu şekilde alınmıştır: *“10 Haziran 1946 tarihinde seçimin yenilenmesine karar vermiş olan Büyük Millet Meclisinin gündeminde görüşülecek mühim işler kalmamış olduğundan yeni meclisin 5 Ağustos 1946 Pazartesi günü olağanüstü toplanmak üzere oturuma son verilmesini teklif ederiz.”³⁶* Alınan karar ile meclis 5 Ağustos 1946'da toplanmak üzere dağılmıştır.

DP'nin üst yönetimdekiler seçimi boykot etmek niyetindeydiler ama parti merkezinde yapılan danışma toplantısında mahalli parti örgütlerinin isteklerine uyularak seçim sisteminin handikaplarına rağmen yine de seçimlere girme kararı alınmıştır. Hükümetin seçimlerin tarafsız yapılacağı konusunda güvence vermesi, mecliste temsil edilmeme korkusu, partiyi halka tanıtmaya fırsatlarından ve hükümetle doğrudan doğruya temas imkanından mahrum kalma düşüncesi DP'yi seçime girmeye zorlayan etkenler arasındaydı.³⁷

16 Haziran'da başlayıp üç gün aralıksız süren toplantıların neticesinde DP seçimlere katılma kararı aldı.³⁸ Kuruluşu takip eden bir buçuk ay içinde DP 16 il merkezi ve 36 ilçede teşkilatlanmıştı. Genel Başkan Celal Bayar teşkilatlanma zorluklarını şu

³⁴ *TBMM TD*, D. 7, C. 24, B. 61, s. 81.

³⁵ Ülkü Varlık ve Banu Ören, *Seçim Sistemleri ve Türkiye'de Seçimler*, DER Yayınları: 313, Eylül 2001, s. 84.

³⁶ *TBMM TD*, D. 7, C. 28, B. 65, s. 345.

³⁷ Karpat, *a.g.e.*, s. 247.

³⁸ “Seçim defterleri dün tamamlandı”, *Ulus*, 19 Haziran 1946, s. 1.

şekilde anlatmıştır: “Muvazaa ve DP’nin de Serbest Fıkra gibi geçici olacağı yolundaki telkin ve telakkiler. Bayar ikinci zorluğu da ekledi; ikinci ve üçüncü derecede bazı şahısların milli birliğe ihtiyaç vardır, ikinci partinin doğması memleket menfaatleri için zararlıdır. DP’ye girmek şahsen iyi akabetler doğurmaz tarzındaki propagandalar”³⁹ ifadesiyle DP’nin çekmiş olduğu zorlukları dile getirmiştir.

1.2. Partilerin Seçim Kampanyaları ve Adayları

Seçimlerin Temmuz ayında yapılacak olması seçim kampanyalarını hızlandırmasının yanı sıra sertleştirmiştir. DP seçimlere oldukça önem vermiş ve binlerce insanı seçim meydanlarında toplamayı başarmıştır. Bu durum CHP’de paniğe neden olmuş ve bunun sonucu olarak da iktidar muhalefete karşı baskıyı artırmıştır. Bu baskının açık örneği Ulus gazetesinde Falih Rıfki Atay’ın: “Demokrat Parti bir siyasi parti olmaktan çıkmıştır. Bu bir yıkıcılar ve intikamcılar hareketidir”⁴⁰ şeklindeki beyanatıyla hem partisinin düşüncelerini dile getirmiş hem de DP’yi halk nazarında küçük düşürmeye çalışmıştır.

Seçimlerin arifesinde DP altmış üç vilayet merkezinde, üç yüz kaza merkezinde ve çok sayıda köyde örgütlenmeyi başarmıştır. Bu arada DP, Mareşal Fevzi Çakmak’ın şahsında çok değerli bir destek kazanmışlardı. Mustafa Kemal Atatürk’ün en yakın arkadaşlarından biri ve Kurtuluş Savaşında Genelkurmay Başkanı olan Çakmak, genç, ihtiyar ve herkes tarafından sevilen bir yapıya sahipti. Emekliye sevk edilince Halk Partisi’ne küskünlüğünü bu partiye girmemek ve milletvekili seçilmeyi reddederek göstermişti. Bu tutumundan vazgeçen Çakmak, sonunda DP listesine bağımsız aday olarak girmeyi kabul etmiştir.⁴¹ Böylece DP çok büyük destek kazanmış oldu.

Parti sözcüleri seçim meydanlarında partilerinin görüşlerini aktardılar. DP’liler özellikle tek parti sisteminin yaratmış olduğu güçlüklerden, işçi haklarını yeterince koruyamadığından, memleket şartlarına uygun olmayan ve zorla çıkartılan Toprak

³⁹ Metin Toker, *Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları 1944-1973, Tek Partiden Çok Partiye 1944-1950*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990, s. 84.

⁴⁰ Duran, *a.g. t.*, s. 25.

⁴¹ Karpat, *a.g. e.*, s. 247.

Kanunundan, köylüye zorla yaptırılmakta olan köy okullarının ve yollarının aslında devletin vazifesi olduğundan bahsediyorlardı. Kendileri iktidara geldiklerinde bütün demokratik hak ve hürriyetleri sağlayacaklarını, anti-demokratik davranışlarla her zaman mücadele edeceklerini söylüyorlardı.⁴²

1946 seçimlerinde iktidarın muhalefete yönelttiği en büyük suçlama “*Komünistler, Moskova çizgisinde*” şeklindeydi.⁴³ CHP sözcüleri, partilerinin Atatürk’ün partisi olduğunu, Cumhuriyeti kurduklarını, inkılaplara öncülük ettiklerini, kadın haklarını sağladıklarını, ülkeyi yabancı sermayenin boyunduruğundan kurtardıklarını, dış tehlikelerle dolu bir dönemde meselenin çözümü için iktidarda tecrübeli bir parti bulunması gerektiğini, köy okulu ve yollarının yapılmasında vatandaşın katkısını arzu ettiklerini fakat köylünün payının azaltılacağı⁴⁴ yönündeki konuşmaları ön plana çıkarmıştır.

Seçim çalışmaları devam ederken İsmet İnönü, radyoda halka seslenmiştir. 18 Temmuz 1946’da yaptığı konuşmaya: “*Kadın ve erkek vatandaşlarım*” diye başladı ve muhalefetin eleştirilerini özetle şöyle cevapladı: “*Bugünkü anayasaya göre doğru olan, parti başkanının cumhurbaşkanı olmasıdır. Bu başkan, partisi ile beraber düşer. Bunu da bilmek gerekir. Muhalipler, beni yüceltip partimi kaybettirmek istiyorlar. Köy okullarını köylüler yapacaklardır, bunlara verecek paramız yoktur ve bu köylünün okuma davasıdır, vazgeçmeyiz. Hayat pahalılığının sebebi İkinci Dünya Savaşı’dır. Yolsuzluklar ile mücadele ediyoruz.*”⁴⁵

Partiler bir yandan meydanlarda seçim vaatlerinde bulunurken bir yandan da gösterecekleri adayları belirlemeye başlamışlardı. CHP’de İsmet İnönü Ankara’dan milletvekilliği⁴⁶ adaylığını koyarken, DP’de Fevzi Çakmak Ankara, İstanbul, İzmir ve Erzurum olmak üzere dört ilden aday gösterildi. Onu üç ille kurucuları takip etti. Celal Bayar, Bursa, İstanbul ve İzmir, Adnan Menderes Aydın, Kütahya ve Manisa,

⁴² Yeşil, *a.g.e.*, s. 71.

⁴³ Tefik Çavdar, *Türkiye’nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*, İmge Kitabevi, 4. Baskı, Ankara, 2008, s. 458.

⁴⁴ Yeşil, *a.g.e.*, s. 71.

⁴⁵ Goloğlu, *a.g.e.*, s. 70-71.

⁴⁶ Tuncer, *a.g.e.*, s. 216, 21 Temmuz 1946 CHP milletvekilleri adaylar için bkz., s. 215-236.

Fuat Köprülü İstanbul, Ankara, İzmir, Refik Koraltan ise İstanbul, İçel ve Hatay'dan⁴⁷ milletvekili seçilmek için aday olmuşlardır.⁴⁸

1.3. 21 Temmuz 1946 Genel Seçimleri

Türk demokrasi tarihinin ilk tek dereceli ve açık oy, gizli tasnif seçimi olan milletvekili genel seçimleri 21 Temmuz 1946 günü yapıldı. Seçime CHP, DP ve MKP⁴⁹ ile Liberal Demokrat Parti, Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi⁵⁰ iştirak etmiştir. Partilerin aldığı oy şu şekildedir:

Tablo 1.1. 21 Temmuz 1946 Genel Seçim Sonuçları⁵¹

Parti Adı	Çıkardığı Milletvekili Sayısı	İki Seçim Çevresinden Milletvekili Sayısı ⁵²	Mecliste Yer Alan Milletvekili Sayısı
CHP	397	-	397
DP	61	2	59
Bağımsız (DP Listesinde yer alanlar)	4	1	3
Bağımsız Adaylar	3	-	3
Toplam	465	3	462

Kemal Karpat'a göre resmi olmayan seçimin sonuçları şu şekildeydi: “Seçimlere katılma oranı % 85 idi. Bütün Memlekette alınan sonuçlara göre 456 milletvekilliğinden 395’ini CHP, 64’nü DP, 6’sını da Bağımsızlar kazandı.”⁵³ Cemil Koçak ise sonuçları şöyle değerlendirmiştir: “Seçim sonucunda yapılan ilk hesaplamaların tamamlanmasından sonra CHP’nin 395, DP’nin de 66 milletvekilliği

⁴⁷ Toker, *a.g.e.*, s. 120; Ayrıca DP tam listesi için bkz., Tuncer, *a. g. e.*, s. 237- 249.

⁴⁸ Goloğlu, *a.g.e.*, DP, 16 ilde (Ağrı, Bingöl, Bitlis, Çoruh, Diyarbakır, Gümüşhane, Hakkari, Kars, Kırşehir, Malatya, Mardin, Muş, Niğde, Rize, Siirt, Van’da) seçime katılmamıştır, s.71.

⁴⁹ Cemil Koçak, “Siyasi Tarih (1923-1950)”, *Çağdaş Türkiye 1908- 1980, Türkiye Tarihi C. 4*, Sina Akşın (ed.), Cem Yayınevi, İstanbul, 2009, s. 143.

⁵⁰ Arzu Kihitir, *Medya ve Demokrasi Kültürü Ekseninde Demokrat Parti Dönemi ve Basın 1950-1960*, Anonim Yayıncılık, İstanbul, 2011, s.71.

⁵¹ Tuncer, *1946 Seçimleri.*, s. 100.

⁵² Refik Koraltan DP’den İçel ve İstanbul’dan seçilmiş olup İçel’i tercih etmiştir. Yine Yusuf Kemal Tengirşek, Sinop ve İstanbul’dan seçilmiş olup Sinop’u tercih etmiştir. Son olarak da Mareşal Fevzi Çakmak DP listesinde bağımsız aday olarak hem İstanbul hem de Kastamonu’dan seçilince Çakmak, tercihini İstanbul’dan yana kullanmıştır. Böylece İstanbul’da 2, Kastamonu’da ise 1 milletvekilliği boş kalmış ve TBMM 462 sandalye ile açılmıştır. Tuncer, *1946 Seçimleri*, s. 99

⁵³ Karpat, *a.g.e.*, s. 250, Seçim sonuçları farklı gazetelerde farklı olarak verilmiştir. CHP 391, DP 62, Bağımsızlar 12, 24 Temmuz 1946, “Seçim her tarafta neticelendi”, *Akşam*, s. 1, CHP 391, DP ve Bağımsızlar 47, “CHP 391 milletvekilliği kazandı”, *Ulus*, 24 Temmuz 1946, s. 1, CHP 395, DP 66, Bağımsızlar 4, “CHP 465 Milletvekilliğinden 395’ni kazandı”, *Vakit*, 24 Temmuz 1946, s. 1.

kazandığı açıklanacaktır. Bu arada Bağımsızlar da 7 milletvekilliği kazanmışlardı. Dönemin gazete koleksiyonunun seçim sonuçlarını farklı olarak açıklanması seçimlerin ne denli sağlıklı koşullar içinde yapıldığının göstergesidir. Gazeteler kendi istihbarat koşullarına göre değişik milletvekili sayıları yayınlıyorlardı. Bu rakamlar birbirini tutmuyordu.”⁵⁴

Feroz Ahmad ise yine resmi olmayan 21 Temmuz 1946 seçimlerini şöyle yorumlamaktadır: “465 sandalye için katılan 273 adaydan Demokratlar 66 mebusluk kazandı. CHP ise 395 mebusluk aldı. 4 de Bağımsız mebus seçildi. DP, Edirne, İstanbul, Çanakkale, Muğla, Burdur, Afyon, Bilecik, Bolu, Kastamonu, Sinop, İçel ve Kayseri’yi içine alan 12 ilde başarılı olmuştur.”⁵⁵

DP teşkilatının sandık müşahitleri eliyle topladığı rakamların hesabına göre 1946 seçimlerinde DP 279 milletvekilliği, CHP’nin de 186 milletvekilliği kazandığı anlaşılıyordu. Fakat meclisteki fiili durum CHP 395, DP 66 idi. O günlerin Meclis Başkanı Kazım Karabekir’in seçimler öncesinde verdiği bir özel demeçte “*Meclis’te 60-70 muhalif milletvekilinin bulunması yeter bir ölçüdür*” sözü bu durumu açıkça ortaya koymuştur. Demek oluyor ki Halk Partisi iktidarı seçimlerden önce DP için bir kontenjan kabul etmiş ve bu kontenjanı valileri vasıtasıyla aynen tahakkuk ettirmişti.⁵⁶

CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, 24 Temmuz 1946’da bir bildiri yayınlarak vatandaşlara sükunet çağrısında bulundu. Bildiride İnönü, şu ifadelerle yer vermiştir:

“ Yeni seçim sona ermiştir. Türk milleti kadın ve erkek seçmenlerin büyük nispette iştiraki ile milletvekillerini seçmiştir. Yeni Büyük Millet Meclisinin muhtelif partilerden ve bağımsızlardan kurulmuş olması vatanımız için büyük bir muvaffakiyettir. Milletimizi yürekte tebrik ediyorum. Şimdi Türkiye’nin milli hayatında yeni bir devre giriyoruz. Her şeyden evvel seçim zamanının sinirli sözlerini karşılıklı bağışlayarak ve unutarak, vatanda huzur, çalışma devrinin

⁵⁴ Cemil Koçak, “1946 Seçimleri, Demokrasinin İlk Sandık Oyunları”, *TÜSIAD Görüş Dergisi*, Eylül-Ekim 1996, s. 73,

⁵⁵ Feroz Ahmad ve Bedia Turgay Ahmad, *Türkiye’de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi (1945-1971)*, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1976, s. 23.

⁵⁶ Haydar Seçkin, *Olaylar ve Belgelerle 1946 seçimleri ve Yakın Demokrasi Mücadelemiz*, Anka Ofset, İstanbul, 1990, s. 62.

açılması ilk vazifedir. Büyük Meclisteki çalışmalarda ise karşılıklı saygı içinde olarak fikir ayrılıklarını vatan için yapıcı bir şekilde ayarlamak gelecek vazifemiz olacaktır. İktidar ve karşı partilerinin Büyük Meclis'te, belediyelerde ve basın alanında bir arada verimli olarak çalışabilmenin milletçe imtihanını vereceğiz. İmtihanın muvaffakiyetle verilmesi bugünkü ve gelecek nesiller için çok feyizli olacaktır. Vatandaşlarımızın arasında dostluğun bozulmaması için bütün dikkatimizi kullanacağız. Yeni Büyük Millet Meclisinin aziz memleket ve milletimize kıymetli hizmetler başarmasını dilerim.”⁵⁷

Celal Bayar ise 24 Temmuz günü millete hitap ederken: “*Milletimizin DP'ye gösterdiği emsalsiz itimattan dolayı partimiz ve şahsım namına duyduğumuz derin şükranı heyecanla ifade ederim*”⁵⁸ sözleriyle seçim sonuçlarını değerlendirmiştir. DP Grubundan Mükerrer Sarol ise: “*İktidar partisi “gizli oy, açık tasnif” kuralını ters çevirip “açık oy, gizli tasnif” biçimde kullanmaları sonucunda sandığa giren DP oyları Halk partisi oyları halinde geldi ve seçimleri üstün çoğunlukla Halk Partisi kazandı*”⁵⁹ ifadeleri ile seçim sonuçlarının şaibeli olduğunu dile getirmiştir.

21 Temmuz 1946 genel seçimlerinden sonra yeni meclis 5 Ağustos 1946'da toplandı. CHP'liler Cumhurbaşkanlığına İnönü'yü, Meclis Başkanlığına ise General Kazım Karabekir'i aday gösterdiler. DP'nin adayları Cumhurbaşkanlığı için Fevzi Çakmak, Meclis Başkanlığı için ise Yusuf Kemal Tengirşek'ti. İki partide kendi adaylarına oy verdiler. Yeniden Cumhurbaşkanlığına seçilen İnönü, Recep Peker'i hükümeti kurmakla görevlendirdi.⁶⁰

12 Ağustos'ta meclis çalışmaya başlar başlamaz 36 ilde seçimlere itiraz ile karşılaştı. Bunun yanı sıra 27 milletvekilliğine de itiraz edildi. Bunları incelemek üzere otuz kişilik bir komisyon kuruldu. Fakat on iki gün içinde çalışmasını tamamlayan bu komisyon hiçbir itirazı geçerli görmedi.⁶¹ 21 Temmuz 1946 seçimleri Türk demokrasi tarihinde önemli bir yer edinmiştir. Hem çok partili hayata geçiş bakımından hem de

⁵⁷ Tuncer, *1946 Seçimleri*, s. 75.

⁵⁸ Toker, *a.g.e.*, s. 129.

⁵⁹ Mükerrer Sarol, *Bilinmeyen Menderes*, C. 1, İnkılap Kitabevi, Ahmet Bozkurt (Ed.), İstanbul, 2014, s. 51.

⁶⁰ Eroğul, *a.g.e.*, s. 24.

⁶¹ Eroğul, *a.g.e.*, s. 24.

tek dereceli seçim sistemine geçilme açısından önemlidir. Ancak açık oy, gizli tasnif olması ve seçim sonunda oy pusulalarının yakılıp atılması demokrasi kültürü bakımından uygun olmamıştır.

1.4. 21 Temmuz 1946 Genel Seçimleri Yozgat İli Seçim Sonuçları

21 Temmuz 1946 yılında yapılan seçimlerde CHP'nin Yozgat Milletvekili adayları şunlardır:

1. Celal Arat (Yozgat eski milletvekili)
2. Ziya Arkant (Yozgat eski milletvekili)
3. Süleyman Sırrı İçöz (Yozgat eski milletvekili)
4. Ahmet Sungur (Yozgat eski milletvekili)
5. Kemal Cenap Berksoy (İstanbul Üniversitesi profesörlerinden)
6. Kamil Erbek (CHP İl İdare Kurulu Başkanı)
7. İhsan Nuri Olgun (Hakkari Valisi)⁶²

DP, 21 Temmuz 1946 seçimlerinde DP Yozgat İl Teşkilatı Başkanı olan Haşim Tatlıoğlu'nu ⁶³ ve Osman Bölükbaşı'yı Yozgat'tan aday göstermiştir. ⁶⁴ MKP Yozgat'tan aday göstermemiştir. Seçimler Yozgat ilinde büyük sükun içinde geçmiştir. Seçimlerden sonra CHP'den seçimi kazanan milletvekilleri, Celal Arat, Ziya Arkant, Süleyman Sırrı İçöz, Prof. Dr. Kemal Cenap Berksoy, Hakkari Valisi İhsan Nuri Olgun, Avukat Kamil Erbek ve Ahmet Sungur'dur. ⁶⁵ Osman Bölükbaşı'nın iddiasına göre kendisi 93 binin üzerinde oy olmasına rağmen milletvekili seçilememiştir. ⁶⁶ CHP'nin Yozgat'ta almış olduğu oy oranı azami olarak 60.751, asgari ise 45.734 olarak hesaplanmıştır. ⁶⁷

İsmet İnönü, Yozgat'taki seçim sonuçlarının ardından bir tebrik mesajı yayınlamıştır. İnönü, 26 Temmuz 1946 tarihli mesajında: “Sayın Yozgat halkının asil duygu

⁶² “CHP'nin milletvekili adayları”, **Ulus**, 19 Temmuz 1946, s. 4.

⁶³ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM IX. Dönem (1950-1954)*, C.VII, TBMM Vakfı Yayınları No:18, Ankara, s. 1150.

⁶⁴ İsmigül Çetin, *a.g.m.*, s. 354.

⁶⁵ “Seçim ve sonu”, *Yozgat*, 30 Temmuz 1946, s. 1.

⁶⁶ Çetin, *a.g.m.*, s. 354.

⁶⁷ *BCA*, 490.1.0.0.341.1425.2, s. 2.

tezahürüne çok teşekkür ederim”⁶⁸ sözleriyle Yozgat’taki sonuçlar üzerine memnuniyetini Yozgat halkı ile paylaşmıştır.

Milletvekili seçilen Süleyman Sırrı İçöz, seçimin ardından Yozgat halkına seslendi: *“Yirmi altı senedir Büyük Millet Meclisi’nde sizleri şerefle temsilen bir vekilinizim bu müddet içinde mecliste teşrii vazifemi, hariçte vatani hizmetlerimi ifadan bir an hali kalmadım beni bu devrede de milletvekili seçmek suretiyle hakkımda göstermiş olduğunuz yüksek teveccüh ve itimada candan teşekkürler ederim. Şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra dahi bu teveccüh ve itimada layık olduğumu teyit için millet ve memleketime elimden geldiği kadar çalışacağıma emin olmanızı diler büyüklerin ellerinden küçüklerin gözlerinden öperim.”*⁶⁹ Diğer bir Yozgat milletvekili seçilen Celal Arat ise teşekkür konuşmasını da kendisine oy veren Yozgat ve ilçelerindeki seçmenlere teşekkür edip onlara layık olmak için ellerinden geleni yapacaklarını ifade etmiştir.⁷⁰

1.5. 21 Temmuz 1946 Genel Seçim Sonuçlarına Göre Yozgat İlinden Milletvekili Seçilenler ve Siyasi Faaliyetleri

Tablo 1.2. Yozgat’tan Milletvekili Seçilenler⁷¹

Ziya ARKANT	CHP	Yozgat eski milletvekili
Celal ARAT	CHP	Yozgat eski milletvekili
Süleyman Sırrı İÇÖZ	CHP	Yozgat eski milletvekili
Ahmet SUNGUR	CHP	Yozgat eski milletvekili
Kemal Cenap BERKSOY	CHP	İstanbul Üniversitesi Profesörlerinden
Kamil ERBEK	CHP	CHP İl İdare Kurulu Başkanı
İhsan Nuri OLGUN	CHP	Hakkari Valisi

1.5.1. Ziya Arkant’ın (Ahmet Ziyaettin) Biyografisi

Ziya Arkant 1897’de (1313) İstanbul’da doğmuştur. Baba adı Nurettin, anne adı Nazmiye’dir. Lise mezunudur. Ancak Hukuk Fakültesini kazanmış ve birinci sınıfa kayıt yaptırmış olmasına rağmen daha sonra okulu bırakmıştır.⁷² İstanbul Polis

⁶⁸ “Seçim ve Sonu”, *Yozgat*, 30 Temmuz 1946, s. 1.

⁶⁹ “Milletvekillerimizin teşekkürleri”, *Yozgat*, 30 Temmuz 1946, s. 1.

⁷⁰ “Milletvekillerimizin teşekkürleri”, *Yozgat*, 30 Temmuz 1946, s. 1.

⁷¹ Tuncer, *a.g. e.*, s. 236.

⁷² *TBMM Arşivi* Ziya Arkant Şahsi Dosyası 1129 No’lu Tercüme-i Hal Kağıdı. (Bkz. Ek-1)

Müdüriyeti Pasaport Memurluğu, İhtimai Muavenet Umum Müdürlüğü Katipliği, Ankara Un, Ekmek ve Malzeme-i İnşaiye Şirketi İdare Meclisi Üyeliği, Ankara Elektrik ve Havagazı Şirketi İdare Meclisi üyeliği, Ankara Belediye Meclisi ve Daimi Encümen üyeliği görevlerinde bulunmuştur.⁷³

Kızılay Ankara Merkez Heyeti ve İdare Heyeti Azalığı, CHP Ankara Merkez Kaza İdare Heyeti Azalığı ve partinin genel sekreterlik bürosu başkatiplik vazifelerini yürütmüştür.⁷⁴ Ziya Arkant, 6,7 ve 8. Dönem Yozgat milletvekilliği yapmıştır. Evli ve iki çocuk babası olan Arkant, 22 Nisan 1974 tarihinde vefat etmiştir.⁷⁵

1.5.1.1. Ziya Arkant'ın 8. Dönem Yasama Faaliyetleri (1946-1950)

Ziya Arkant'ın 21 Temmuz 1946 seçimlerindeki tespit edilen seçim tutanağı aşağıdaki gibidir:

Seçim Tutanağı Tarihi: 22 Temmuz 1946

Kaç Oyla Milletvekili Seçildiği: 54.138

Seçmen Sayısı: 122.850

Oy Kullananların Sayısı: 102.646

Tutanağın Onaylanma Tarihi: 26 Ağustos 1946

Meclise Katılma Tarihi: 05 Ağustos 1946⁷⁶

Ziya Arkant, 12 Ağustos 1946 tarihinde TBMM Ticaret Komisyonu üyeliğine seçildi. Aynı göreve 11 Kasım 1946, 5 Kasım 1947 ve 5 Kasım 1948 tarihlerinde tekrar seçilmiştir.⁷⁷ 8. Dönem TBMM Tutanak Dergisi incelemeleri sonucunda Ziya Arkant'ın TBMM Genel Kurulunda 9 konu hakkında söz aldığı tespit edilmiştir.

⁷³ *TBMM Albümü (1920–2010)*, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, C. 1, Haziran 2010, s. 507

⁷⁴ İsmet Binark ve Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi, VI. Dönem (3 Nisan 1939-15 Ocak 1943)*, C. 5, TBMM Vakfı Yayınları No: 39, Ankara, 2007, s. 753.

⁷⁵ *TBMM Albümü (1920–2010)*, s. 507.

⁷⁶ Mustafa Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi, VIII. Dönem (1946-1950)*, C. 3, TBMM Yayınları, Ankara, 2012, s. 1091,

⁷⁷ Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1091.

1.5.1.2. Ziya Arkant'ın TBMM Genel Kurul Konuşmaları

Ziya Arkant, 5 Mayıs 1947 Çarşamba günü Şehir ve Kasabalarda Mahalle, Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Olan 4541 sayılı Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun üzerine söz almıştır. Emin Sazak'ın encümenindeki görevinin başına gelmesi gerektiğini ifade etmiştir.⁷⁸

Ziya Arkant, Ali İhsan Sâbis'in Affına Dair Kanun hakkında 13 Kasım 1948 Cuma günü söz almış ve bu kişi hakkında gazetelerde çıkan iddialar hakkında komisyonun hangi düşüncede olduğunu öğrenmek istemiştir.⁷⁹

Ziya Arkant, 1948 yılında yapılan ara seçimde Yozgat milletvekilliğine seçilen Fahri Akgöl'ün seçim tutanağı hakkında Tutanakları İnceleme Komisyonu Raporunda Kayseri Milletvekili Kamil Gündeş'in hükümetin Sorgun ve Akdağmadeni ilçelerine Adliye ve mülkiye müfettişleri göndererek orada bulunan memurları baskı altına aldıkları, müstakil aday Niyazi Ünal'ın CHP adayı Fahri Akgöl'den daha fazla oy aldığı yönündeki konuşmalarına 2 Haziran 1949 Perşembe günü kısa olarak şu şekilde cevap vermiştir:

“ Baskı ne demek? Müfettişler görevlerini yerine getirmişlerdir. Söylediğin şeylerin esası yoktur, yalandır. Bunlara komisyon cevap verecektir. Yozgat Valisi Osman Şahinbaş'ın baskı yaptığı yalandan ibarettir. Bu şikayet Yargıtay Başsavcılığına da yapılmış fakat yapılan tahkikat neticesinde hiçbir sonuca varılamamıştır. ”⁸⁰

16 Şubat 1948 Pazartesi günü Atatürk'ün kız kardeşi Makbule Atadan'a Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Bağlanmasına Dair Kanun üzerine söz almış ve konuşmasında şu ifadelere yer vermiştir:

“Makbule Hanım ölünceye kadar intifaina çekilmiştir. Halen Köşk Çankaya'da boş durmaktadır. Kendisi İstanbul'da hasta yatmaktadır. Atatürk'ün başka malı vasiyetname dışı kalmış Trabzon'da, Bursa'da ve Samsun'da birkaç tane emlaki

⁷⁸ *TBMM TD*, D. 8, C. 5, B. 57, s. 104.

⁷⁹ *TBMM TD*, D. 8, C. 10, B. 42, s. 140.

⁸⁰ *TBMM TD*, D. 8, C.20, B. 99, s. 97.

kalmıştır. Bunlar vasiyetname dışı kaldığı için kardeşinin tasarrufuna geçti. Fakat onları sonradan sattılar. Bugün elde mevcut bir şey kalmadığını biz de sizin gibi öğrenmiş bulunuyoruz.”⁸¹

Ziya Arkant, 16 Şubat 1948 Cuma günü Avukatlık Kanunu’nun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun üzerine söz almıştır. Komisyonun altı aylık staj müddetine taraftar olup olmadığı sorusunu sormuştur.⁸²

Afyon Milletvekili Kemal Özçoban’la 3 arkadaşının ve Zonguldak Milletvekili Ali Rıza İncealemdaroğlu’nun gemi satın almak için Amerika’ya gönderilen heyetler hakkında Meclis Soruşturulması yapılmasına dair önerge üzerine söz almıştır. 21 Nisan 1948 tarihli konuşmasında tatmin edilmemiş bir ortamda verilecek kararın hem meclisi hem de umumi efkarı da tatmin edeceğine kani olmadığını ifade etmiştir.⁸³

İstanbul Milletvekili Fuat Köprülü ve 15 arkadaşının şeker fiyatına yapılan zam dolayısı ile Başbakan hakkında gensoru verilmesine dair önerge⁸⁴ üzerine 15 Kasım 1948 Pazartesi günü söz almıştır.

Kütahya Milletvekili Ahmet Tahtakılıç’ın kürsüden okuduğu bir beyit dolayısı ile ilgili 29 Aralık 1948 Çarşamba günü söz almıştır.⁸⁵

Milletvekilleri Seçimi Kanunu hakkında 9 Şubat 1950 Perşembe günü söz almıştır ve şu konuşmayı yapmıştır: *“Sayın sözcü, “hiç kimseden korkmayarak” tabirinin milletvekili yemininde de olmadığını bilmektedirler. Artık burada şerefli bir adama korkaklık isnat etmekte mana yoktur. Bu tabiri buradan kaldırmak lazımdır.*”⁸⁶

1.5.2. Celal Arat’ın (Mustafa Celal Arat) Biyografisi

1885 yılında İstanbul’da dünyaya gelen Celal Arat’ın babası Albay Şükrü Bey, annesi Sakibe Hanım’dır. 1905 yılında Harbiye Mektebini bitirmiştir. Orduda Yarbay

⁸¹ *TBMM TD*, D. 8, C. 10, B. 43, s. 159.

⁸² *TBMM TD*, D. 8, C. 10, B. 43, s. 171-188.

⁸³ *TBMM TD*, D. 8, C. 11, B. 50, s. 105-106.

⁸⁴ *TBMM TD*, D. 8, C. 13, B. 6, s. 125-160.

⁸⁵ *TBMM TD*, D. 8, C. 14, B. 25, s. 388.

⁸⁶ *TBMM TD*, D. 8, C. 24, B. 42, s. 311.

rütbesine kadar yükselen Arat, askerlikten ayrıldıktan sonra İskânda Mıntıka Müdürlüğü ve Müfettişliği, Hariciyede ise Hicaz Maslahatgüzarlığı görevlerini yerine getirmiştir. Celal Arat, Fransızca, İtalyanca, Almanca ve Arapça dillerini bilmektedir. Evli ve bir çocuğu vardır.⁸⁷

51. Alay Sancaktarlığı, 7. Ordu Trablusgarp 15. Nişancı Taburu Kumandanı, 2. Ordu 15. ve 1. Alay Mitralyöz Bölüğü Kumandanlığı, 5. Rütbeden Mecidi Nişanı sahibi, İzmir İnşaat İstihkamiye Komisyonu Üyesi, İzmir Sevkiyat Encümeni Reisi, 143. Alay Tabur Kumandanı, Erkanı Harbiye-i Umumiye 2. Şube Subayı, Rodos 1. Sınıf Konsolosu, Leninakan, Kıbrıs, Şam 2. Sınıf Konsolosu, Hariciye Vekaleti İstihbarat 2. Sınıf Müdürü görevlerinde bulunmuştur.⁸⁸ Balkan savaşlarına katılmıştır. 16 Mart 1916'da Kıdemli Yüzbaşı olarak Birinci Dünya Savaşına katılmıştır. 1 Eylül 1923'te Kaymakamlığa yükselmiştir.⁸⁹ 1936 yılında 5. dönem ara seçimlerinde Yozgat'tan milletvekili seçilmiştir. Arat, 6,7 ve 8. Dönemlerde CHP'den Yozgat Milletvekilliği yapmıştır.⁹⁰ İstiklal Madalyası sahibi emekli Albay Arat, 24 Şubat 1968 tarihinde vefat etmiştir.⁹¹

1.5.2.1. Celal Arat'ın 8. Dönem Yasama Faaliyetleri (1946-1950)

21 Temmuz 1946 yılındaki Genel Seçimler sonucunda Celal Arat'ın seçim tutanağı şu şekildedir:

Seçim Tutanağı Tarihi: 22 Temmuz 1946

Aldığı Oy Sayısı: 55.887

Seçmen Sayısı: 122.850

Oy Kullananların Sayısı: 102.646

Seçim Tutanağının Onaylanma Tarihi: 26 Ağustos 1946

Meclise Katılma Tarihi: 05 Ağustos 1946⁹²

⁸⁷ *TBMM Arşivi* Mustafa Celal Arat'ın Şahsi Dosyası 1016 No'lu Tercüme-i Hal Kağıdı. (Bkz. Ek-2)

⁸⁸ *TBMM Albümü 1920-1950*, s. 507.

⁸⁹ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM V. Dönem, 1935-1939*, TBMM Vakfı Yayınları No: 26, C. 2, Eskişehir, 2000, s. 754.

⁹⁰ Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1089.

⁹¹ *TBMM Albümü 1920-1950*, s. 507.

⁹² Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1089.

Celal Arat, 12 Ağustos 1946 tarihinde TBMM Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu üyeliği, 5 Kasım 1947 tarihinde Gümrük ve Tekel Komisyonu üyeliği, 5 Kasım 1948 ve 7 Kasım 1949 tarihlerinde Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu görevlerinde bulunmuştur.⁹³ İncelenen meclis zabıt ceridesinde Celal Arat'ın herhangi bir konuşmasına, soru önergesine veya kanun teklifine rastlanılmamıştır.

1.5.3. Süleyman Sırrı İçöz'ün Biyografisi

1878'de (1294) Yozgat'ta dünyaya gelmiştir. Jandarma Çavuşu Kethüdazade Hacı Mehmet Efendi'nin oğludur. İlk ve Orta Öğrenimini Yozgat'ta tamamladıktan sonra 25 Ağustos 1898'de Mülkiye İdadisinden mezun olmuştur. 13 Eylül 1900'de Maarif Müdürlüğünde memur olarak devlet hizmetine girmiştir. Kısa bir süre sonra Sanayi Mektebi Katip ve Veznedarlığı yaptıktan sonra 28 Nisan 1903'te Mucur Nahiye Müdürlüğüne atanmıştır.⁹⁴

II. Meşrutiyetin ilanına müteakip İstanbul da Mektebi Mülkiyede açılan sınavda başarı göstermesiyle 10 Kasım 1910'da Kaymakamlığa yükseltilmiştir. 1910-1919 arası Hacle, Koyulhisar ve Darende Kaymakamı olarak görevlendirilmiştir. 30 Mart 1919'da İstanbul Hükümetince görevden alınmıştır.⁹⁵

23 Nisan 1920'de 1. Dönem Yozgat Mebusluğuna seçilmiştir. Bundan sonra 1950'ye kadar her dönem Yozgat'tan milletvekili seçilmiştir.⁹⁶ 1. Dönem Bozok milletvekili olarak Başkanlığa verdiği önerge ile ordu içinde er olarak savaşa katılma isteği Heyet-i Umumiyece kabul edilmiş ve 1. Fırka 11. Alayda süvari eri olarak Batı Cephesinde (Sakarya Savaşı) Çekirdeksiz Köy ve Doğatepesi Muharebelerine katılmıştır.⁹⁷

Süleyman Sırrı İçöz diğer Yozgat Mebusları Salih Bozok, Avni Doğan ve Ahmet Hamdi Bey ile birlikte ortaklaşa hazırlayıp 23 Haziran 1927 tarihinde verdikleri bir takrir ile “Bozok” şehrinin adının “Yozgat” olarak değiştirilmesini talep etmiştir. TBMM'nin yapılan genel kurul toplantısında alınan karar ile “Bozok” ilinin ismi, 25

⁹³ Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1089-1090.

⁹⁴ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM 1. Dönem (1919-1923)*, C. 3, TBMM Vakfı Yayınları No: 6, Ankara, s. 977.

⁹⁵ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 977.

⁹⁶ Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1097.

⁹⁷ *TBMM Albüm 1920-1950*, s. 507.

Haziran 1927 tarihinde Yozgat olarak değiştirilmiştir. ⁹⁸ Kanun Resmi Gazete'nin 11 Temmuz 1927 tarih ve 630 sayılı nüshasında yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.⁹⁹

1932 yılında milletvekilliği sona erince bu dönemde kurduğu Türkiye Tiftik Cemiyeti'nin Başkanlığını üstlenmiş ve bir süre bu görevi yürütmüştür. İçöz soyadı kendisine 1 Aralık 1934'te Atatürk tarafından verilmiştir. Mecliste ve cephede fedakarca hizmeti dolayısıyla 21 Kasım 1923 tarihli meclis kararıyla Kırmızı-Yeşil Şeritli İstiklal Madalyasıyla ödüllendirilmiş ve madalyası 23 Mart 1925'te TBMM Genel Kurulunda yapılan törenle göğsüne takılmıştır.¹⁰⁰ Evli ve üç çocuk babası olan Süleyman Sırrı İçöz, 18 Ocak 1963'te vefat etmiştir.¹⁰¹

1.5.3.1. Süleyman Sırrı İçöz'ün 8. Dönem Yasama Faaliyetleri (1946-1950)

21 Temmuz 1946 yılında yapılan seçimlerde Süleyman Sırrı İçöz'ün seçim tutanağı şu şekildedir:

Seçim Tutanağı Tarihi: 22 Temmuz 1946

Kaç Oyla Milletvekili Seçildiği: 54.138

Seçmen Sayısı: 122.850

Oy Kullananların Sayısı: 102.646

Tutanağın Onaylanması: 26 Ağustos 1946

Meclise Katılma Tarihi: 05 Ağustos 1946¹⁰²

8. Dönemde 12 Ağustos 1946 tarihinde TBMM Bütçe Komisyonu üyeliğine seçildi.¹⁰³ 11 Kasım 1946 ve 5 Kasım 1947 tarihinde aynı üyeliğe tekrar seçilmiştir. 5 Kasım 1948 tarihinde Sayıştay Komisyon Üyeliğine¹⁰⁴ 7 Kasım 1949 tarihinde ise İçişleri Komisyonuna seçilmiştir.¹⁰⁵ İncelenen TBMM Tutanak Dergisi sonucunda Süleyman Sırrı İçöz'ün 41 konuşması, 2 kanun teklifi ve 4 takriri tespit edilmiştir.

⁹⁸ *TBMM TD*, D. 2, C. 33, B. 82, s. 681.

⁹⁹ *Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete*, Sayı: 630, 11 Temmuz 1927.

¹⁰⁰ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 978.

¹⁰¹ *TBMM Albüm 1920 1950*, s. 507.

¹⁰² Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1091.

¹⁰³ *TBMM TD*, D. 8, C. 1, B. 2, s. 21.

¹⁰⁴ *TBMM TD*, D. 8, C. 13, B. 2, s. 24.

¹⁰⁵ *TBMM TD*, D. 8, C. 21, B. 2, s. 23.

1.5.3.1.1. Süleyman Sırrı İçöz'ün TBMM Genel Kurul Konuşmaları

Sırrı İçöz, 14 Ağustos 1946 tarihinde Hükümet Programı münasebetiyle ile ilgili söz almış ve şu ifadelere yer vermiştir:

*“ Hükümet, programına 2.000 km yol yapmayı almıştır. Bu arada Yerköy ile Yozgat demiryolunun da etüdünün bir an evvel yapılarak bu işin başa alınmasını rica ederim.”*¹⁰⁶ İçöz bu sözleriyle Yozgat'a demiryolu yapımının öne alınmasını istemiştir.

Süleyman Sırrı İçöz, 14 Ağustos 1946 Çarşamba günü 1947 yılı İçişleri Bakanlığı Bütçesi hakkında söz almış ve şu ifadelere yer vermiştir:

*“Muhterem arkadaşlarım, kaymakamların görgülü ve tecrübeli olgun olarak yetişmeleri için benden evvel söz alan arkadaşların söylediklerine kendi kanaatimi de ilave etmek maksadıyla söz aldım. Bir genç yüksek tahsilini bitirdikten sonra iki sene kaymakamlık refakatinde çalışıyor. Nüfus, Tapu ve diğer dairelerde birer müddet çalışıyorlar. Kaza idaresi bunlardan ibaret değildir. Bunun için iki sene kaymakam yanında çalışırlar ondan sonra bir senede nahiye müdürlüğü yaptıktan sonra kendisine kaymakamlık verilmelidir. Sicillerine bakın kaymakamların hepsi bu şekilde görev almışlardır. Bazı kaymakamları kursa davet ediyorlar. Kaymakamlar kurslarda yetişmez. Benim önerdiğim şartlarda yetişirse kurslara gerek kalmaz.”*¹⁰⁷

Maliye Bakanlığının 1947 yılı Bütçesi hakkında 23 Aralık 1946 Pazartesi günü söz almıştır. Konuşmasında memleketin yararı için hayatını adayanların bazılarının kefen parası bile bulamadığından dolayı bu şahsiyetlere vatani aylıktan maaş verilmesini istemiştir.¹⁰⁸

Süleyman Sırrı İçöz, 25 Aralık 1946 Çarşamba günü Bayındırlık Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığının 1947 Bütçeleri hakkında söz almıştır. Konuşmasında bütçenin bir kanun müzakeresi olmadığını bundan dolayı da görüşmeler yapılırken müzakerelerin

¹⁰⁶ TBMM TD, D. 8, C. 1, B. 3, s. 58.

¹⁰⁷ TBMM TD, D. 8, C. 3, B. 20, s. 322-323.

¹⁰⁸ TBMM TD, D. 8, C. 3, B. 21, s. 364-365.

tahdit edilemeyeceğini ve devlet işlerini alakadar eden mevzuların meclis kürsüsünde görüşülmesi gerektiğini savunmuştur.¹⁰⁹

Süleyman Sırrı İçöz, kanunlarda geçen Başkumandan, Başkomutan ve Başbuğ tabirleri verme kaim olacak unvan hakkında Kanun münasebeti hakkında söz almıştır. Anayasanın 40. maddesinde geçen “*Başkomutan*” kelimesinin anlamının değiştirilmesi hakkında verilen teklif üzerine 8 Ocak 1947 tarihinde konuşmuştur. İçöz, “*Başkomutanlık*” tabirinin Teşkilatı Esasiye Kanunu’nun 40. maddesi dışında geçen muhtelif kanunlarda bu tabirin kalıp kalmayacağı sorusunu sormuştur. Eğer bu terim kalkacaksa söz alacağını vurgulamıştır. Kalacağını anlaşıldığından sonra İçöz konuşmasını tamamlamıştır.¹¹⁰

Temsil Ödeneği Hakkındaki Kanun tasarısının İçişleri Komisyonunda görüşülmesine dair tezkere üzerine 29 Ocak 1947 Çarşamba günü söz almıştır. Bütçe Komisyonunda görüşülen meselenin aslında İçişleri Komisyonunda görüşülmesi adına verilen tezkerede İçöz, usul hakkında söz almış ve tezkerenin İçişleri Komisyonunda görüşülmesi gerektiğini belirtmiştir.¹¹¹

Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunu’nun 25. maddesinin 1. fıkrasında değişiklik yapılmasına dair tezkere üzerine 14 Şubat 1947 Cuma günü söz almıştır. Yapılması istenen değişiklik köy ve bölge okulları kurulması, bu binalara su temin edilmesi, yol ve bahçelerin yapılıp onarılması istenilen teklifte İçöz, tasarı lehinde söz almıştır. Konuşmasında teklifi sunan Hıfzı Oğuz’a bu teklifi hazırlarken köylü kadınların önerilerini dikkate alıp almadığını sormuştur. Almasının mümkün olmadığını ve köylerdeki kadın ve erkeklerin kendi işlerine baktıklarını ifade etmiştir. Verilen teklifin yerinde olduğunu ve kabul edilmesi gerektiğini söylemiştir.¹¹²

Askerlik Kanunu’nun 35. maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki Kanun üzerine 17 Şubat 1947 Pazartesi günü söz almıştır. Kanunda geçen memurların askere celp ve sevk işlerinin Bakanlar Kurulu kararıyla 32 yaşına kadar ertelenebileceği hükmü

¹⁰⁹ *TBMM TD*, D. 8, C. 3, B. 23-24, s. 505-571.

¹¹⁰ *TBMM TD*, D. 8, C. 4, B. 28, s. 4.

¹¹¹ *TBMM TD*, D. 8, C. 4, B. 37, s. 65.

¹¹² *TBMM TD*, D. 8, C. 4, B. 44, s. 153.

hakkında Milli Savunma Komisyonu adına konuşan Mardin Milletvekili Kazım Sevüktekin'e "32 yaşına kadar hizmeti fiiliyeden mi tecil edilecek?" sorusunu yöneltmiş ve evet cevabını almıştır.¹¹³

TBMM Eklenti Binaları ile Tesislerinin Yapım Yetkisinin Bayındırlık Bakanlığına Devri Hakkındaki Kanun üzerine 17 Şubat 1947 Pazartesi günü söz almıştır. Konuşmasında İçöz, bunların yanı sıra Meclisin önünü kapatan Dahiliye Vekaleti'nin orta kısmının da düzenlenmesini talep etmiştir.¹¹⁴

Sungurlulu Dursunoğlu Vahit Kahraman'ın ölüm cezasına çarptırılması hakkındaki rapor üzerine söz almıştır. 9 Haziran 1947 Pazartesi günü meclis kürsüsünde rapor lehinde konuşan İçöz, hükmün yerinde olduğunu ve uygulanması gerektiğini ifade etmiştir.¹¹⁵

Milli Korunma Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkındaki Kanunu'na Ek Kanun teklifi münasebeti hakkında 16 Haziran 1947 Pazartesi günü söz almıştır. Teklifin yerinde olmadığını ve kabul edilmemesi gerektiğini ifade etmiştir.¹¹⁶

Gaziantep Milletvekili Cemil Sait Barlas'ın Milli Korunma Kanunu'nun 32. maddesinin yorumlanmasına dair önergesi üzerine 12 Kasım 1947 Çarşamba günü söz almıştır. İçöz konuşmasında verilen değişiklik teklifinin daha önce Hıfzı Oğuz Bey tarafından da verildiğini ancak komisyona iade edildiğini hatırlatmıştır. Bu teklifinde iade edilmesi gerektiğini belirtmiştir.¹¹⁷

Eski Ticaret Bakanı Atıf İnan hakkında Meclis Soruşturması yapılmasına dair Afyonkarahisar Milletvekili Ahmet Veziroğlu'nun önergesi üzerine 24 Kasım 1947 Pazartesi günü söz almıştır.¹¹⁸

Vatani hizmet tertibinden maaş bağlanmasını isteyen Hulusi Özbayrak hakkında Dilekçe Komisyonu raporu münasebeti üzerine 28 Kasım 1947 Cuma günü söz

¹¹³ *TBMM TD*, D. 8, C. 4, B. 45, s. 219.

¹¹⁴ *TBMM TD*, D. 8, C. 4, B. 45, s. 224.

¹¹⁵ *TBMM TD*, D. 8, C. 6, B. 70, s. 88.

¹¹⁶ *TBMM TD*, D.8, C. 6, B. 73, s. 218.

¹¹⁷ *TBMM TD*, D. 8, C. 7, B. 5, s. 73.

¹¹⁸ *TBMM TD*, D. 8, C.7, B. 10, s. 157.

almıştır. Konuşmasında Damat Ferit hükümetinin mağdur ettiği kişilerin korunması gerektiğini ifade etmiştir. Meclisin bunlara üstün bir maaşla ve merhametle davranmasını istemiştir.¹¹⁹

Süleyman Sırrı İçöz, 1948 Bütçe Kanunu, Maliye ve Ekonomi Bakanlıklarının bütçeleri hakkında söz almıştır. Bütçe Kanunu konuşmasında kanun maddesinde yer alan 15. maddenin anayasa ile çeliştiğini öne sürerek kaldırılmasını talep etmiştir. İçöz, Maliye Bütçesi hakkında ise on yedi sene başında bulunduğu Tiftik Cemiyetini bünyesinde yer alan hiçbir kurumun parasına tenezzül etmediğini beyan etmiştir. Ekonomi Bakanlığının Bütçesi hakkında bayilerin amacının kupon alıcıları vasıtasıyla sakladıkları malı fazla fiyata satmak olduğunu vurgulamıştır.¹²⁰

Süleyman Sırrı İçöz, 24 Aralık 1947 Çarşamba günü Milli Eğitim Bakanlığı Binasının yanması hakkında söz almıştır. İçöz, yangını haber veren odacının kaybolduğu iddiasını Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sırrı'ya sormuş ve bakandan odacının kurtulduğu cevabını almıştır.¹²¹

Öğretmen Timur Özbek hakkında Dilekçe Komisyonu raporu üzerine söz almıştır. 1 Ocak 1948 Cuma günü yapılan toplantıda bu konunun konuşulduğu sırada Milli Eğitim Bakanının da hazır bulunması gerektiğini belirtmiştir.¹²²

Emekli, Dul ve Yetim Aylıklarına Zam Yapılması Hakkındaki Kanun'a ek 5107 sayılı Kanunun 1 ve 4. maddelerinin değiştirilmesine dair Kanun teklifi münasebeti üzerine söz almıştır. 26 Mayıs 1948 Çarşamba günü genel kurulda usul hakkında söz alan İçöz, bu kanun teklifinin zaten hükümetin görüşülmek üzere rapor olarak genel kurula getireceğini söylemiştir.¹²³

Bina Yapımını Teşvik Kanunu üzerine söz almıştır. 28 Haziran 1948 Pazartesi günü konuşan İçöz, bu kanun sayesinde bir hayır sahibinin çıkıp yurt binası ya da hayır tesisatı yapacak olursa bu kanundan yararlanması gerektiğini ifade etmiştir.¹²⁴

¹¹⁹ *TBMM TD*, D. 8, C. 7, B. 12, s. 237.

¹²⁰ *TBMM TD*, D.8, C. 8, B. 25-27-28, s. 560-562, 692-693-896.

¹²¹ *TBMM TD*, D. 8, C. 8, B. 21, s. 210.

¹²² *TBMM TD*, D. 8, C. 9, B. 34, s. 84.

¹²³ *TBMM TD*, D. 8, C. 11, B. 63, s. 504.

¹²⁴ *TBMM TD*, D. 8, C. 12, B. 77, s. 404-405.

Milletvekilleri Seçimi Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun teklifi hakkında 5 Temmuz 1948 Pazartesi günü söz almıştır. Afyon Milletvekili Kemal Özçoban'ın vermiş olduğu değişiklik teklifinde geçen "*irtikap olunan*" ifadesinin önerenin kabul edilmesi durumunda "*işlenen*" olarak değiştirilmesini istemiştir. Ancak Kemal Özçoban'ın vermiş olduğu önerge kabul edilmemiştir. Yine İçöz, verilen tavrın komisyona gönderilmesi gerektiğini ifade etmiştir.¹²⁵

Yeniden yapılacak su işleri için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesine izin verilmesi hakkında 3132, 4100 ve 4649 sayılı Kanunlara ek Kanun münasebeti üzerine söz almıştır. 9 Temmuz 1948 Cuma günü genel kurulda konuşan Süleyman Sırrı İçöz, Bayındırlık Bakanı Nihat Erim'den kendilerinden önceki Bakandan Yozgat'ın su işlerini tetkik etmek için bir çalışma olduğunu ve bu çalışmanın da kendi bakanlığı döneminde de nazarı itibara alınmasını istemiştir. Bayındırlık Bakanı Nihat Erim bu isteği dikkate alacağını söylemiştir.¹²⁶

Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun tasarısının geçici komisyonda görüşülmesine dair olan teklif üzerine söz almıştır. 27 Aralık 1948 Pazartesi günü usul hakkında söz alan Süleyman Sırrı İçöz, kurulacak olan komisyona "*içtüzüğün 25. maddesinin 6 numaralı başlığında yer alan geçici komisyonlara her komisyondan üye alınır*" ifadesine göre her komisyondan birer üye alınması gerektiğini belirtmiştir.¹²⁷

1949 yılı Ocak ayına ait Geçici Bütçe Kanunu üzerine 29 Aralık 1948 Çarşamba günü söz almıştır. Konuşmasında bütçenin tetkikinde herhangi bir bakanlığa verilecek olan kadronun ancak kanunla olacağını savunmuştur.¹²⁸

Yayla ve Meralar Hakkında Kanun teklifinin Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesine dair olan Kanun tasarısı ile birlikte görüşülmesine Mütedair Geçici Komisyon raporu münasebeti üzerine 14 Ocak 1949 Cuma günü söz almıştır. İçöz, konuşmasında bu

¹²⁵ *TBMM TD*, D. 8, C. 12, B. 82-86, s. 748-1100.

¹²⁶ *TBMM TD*, D. 8, C. 12, B. 86, s. 1092-1093.

¹²⁷ *TBMM TD*, D. 8, C. 14, B. 24, s. 328.

¹²⁸ *TBMM TD*, D. 8, C. 14, B. 25, s. 366.

konunun önemli olduğunu vurgulayarak “*Mera ve Yayla Kanunu*” adıyla diğer kanunlarla alakalı müstakil bir kanunun yapılmasını ve bu bağlamda bir layiha hazırlanıp geçici komisyona havale edilmesini teklif etmiştir. Ancak teklifi kabul görmemiştir.¹²⁹

İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığının 1949 yılı Bütçeleri hakkında 24 Şubat 1949 Perşembe günü söz almıştır. Belirlemiş olduğu noktaları mektup olarak takdim edeceğini ve cevaplarını isteyeceğini belirtmiştir.¹³⁰

Bayındırlık Bakanlığının 1949 Bütçesi hakkında 26 Şubat 1949 Cumartesi günü söz almıştır. İçöz, Ankara’daki Türkiye Tiftik Derneğine bağlı Lalahan istasyonu civarında bulunan tiftik ıslah numune çiftliğinin yer sarsıntısından dolayı hasar aldığını ve Bayındırlık Bakanlığından bu hasarın onarılmasını istemiştir.¹³¹

Gümrük ve Tekel, Sağlık ve Sosyal Bakanlıkları ile Hudut ve Sahiller Genel Müdürlüğünün 1949 yılı bütçeleri hakkında 26 Şubat 1949 Cumartesi günü söz almıştır. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Maraş Milletvekili Kemali Beyazıt’tan köy ve kasabalara yerleştirilen muhacirlere uygulanan iskandan buralarda oturan yerli halkında etkilendiğini ve bakanlığın bu durumu göz önünde bulundurmasını istemiştir.¹³²

Gelir Vergisi Kanunu üzerine 6 Nisan 1949 Çarşamba günü söz almıştır. Konuşmasında kanunda geçen “ *maaştan vergi alınacağına ve burada yalnız ücretten denilip istisna manası*” çıktığını bundan dolayı da bu ifadenin “ *maaş ve ücretten*” olarak değiştirilmesinin daha iyi olacağını ifade etmiştir.¹³³

İstanbul Milletvekili Mim Kemal Öke’nin hastanelerde doktorlardan resmi görevlerini istismar ve suiistimal edenler olup olmadığı hakkındaki sorusu üzerine

¹²⁹ *TBMM TD*, D. 8, C. 15, B. 32, s. 133-134.

¹³⁰ *TBMM TD*, D. 8, C. 16, B. 51, s. 569.

¹³¹ *TBMM TD*, D. 8, C. 16, B. 53, s. 736-737

¹³² *TBMM TD*, D. 8, C. 16, B. 54, s. 823-841.

¹³³ *TBMM TD*, D. 8, C. 18, B. 65-69-70, s. 97-388.

söz almıştır. İçöz, sözlü soru önergesi veren Mim Kemal Öke'nin tüzüğün 150. maddesine bakmasını istemiştir.¹³⁴

İl İdare Kanunu hakkında 1 Haziran 1949 Çarşamba günü söz almıştır. Konuşmasında kendisinin nahiye müdürlüğü yaptığını ifade ettikten sonra kaldırılan tahrirat katiplerinin tekrar getirilmesini istemiştir. Ayrıca Trabzon Milletvekili Raşit Tarakçioğlu'nun vermiş olduğu teklife “*tahrirat kâtibinin*” de eklenmesini istemiştir. Önerisi kabul edilmiştir.¹³⁵

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu üzerine 8 Haziran 1949 Çarşamba günü söz almıştır. Konuşmasında İller Kanunu'nun çıkmasıyla Vali Muavinliklerinin ilga edileceğini bundan dolayı da muavinlerin görevlerinin sona ereceğinden bu kanundan faydalanamayacaklarını ifade etmiştir.¹³⁶

Türk Ceza Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun hakkında söz almıştır. 9 Haziran 1949 Perşembe günü söz alan İçöz, Mısır Mason Cemiyetinin Yenişehir Şubesi'nin kapatıldığını ancak yeniden faaliyete başladığını dile getirmiştir. Yine gazetelerde cemiyet hakkında çıkan haberleri okuduğunu ve cemiyete girecek olanların belli bir dine mensup olması gerektiğini belirtmiştir.¹³⁷

Memur ve Hizmetlilerden Mal Beyannamesi Alınması Hakkındaki Kanun üzerine söz almıştır. 10 Haziran 1949 Cuma günü genel kurulda konuşan Süleyman Sırrı İçöz: “*Bir kimse gayrikanuni ve gayri meşru olarak iktisap ettiği maldan muazzam apartman yaparak bunu karısına, kardeşine veya oğluna ferağ etmişse bu ne olacak kanunda bu nokta sessizdir*” sorusunu sormuştur. Bu soruyu İçişleri Komisyonu sözcüsü Kars Milletvekili Akif Eyidoğan: “*Karısı ile reşit olmayan çocuklarının mallarını zaten beyannameye dahil edecek ve buna ait değişiklikleri de mecburi olarak bildirecektir.*” cevabını vermiştir.¹³⁸

Bursa Milletvekili Muhittin Baha Pars'ın 16 Ocak 1950 Pazartesi günkü oturumda vermiş olduğu Uludağ'da inşaata müsaade edilmesi hakkındaki Kanun teklifine dair

¹³⁴ *TBMM TD*, D. 8, C. 19, B. 79, s. 8.

¹³⁵ *TBMM TD*, D. 8, C. 20, B. 98, s. 44.

¹³⁶ *TBMM TD*, D. 8, C. 20, B. 104, s. 570.

¹³⁷ *TBMM TD*, D. 8, C. 20, B. 105, s. 652.

¹³⁸ *TBMM TD*, D. 8, C. 20, B. 106, s. 715.

söz almıştır. İçöz, bu teklifin komisyonda müzakere edilirken hükümet ve bakanlık memurlarının mütalaası alınarak tanzim edildiğini ifade etmiştir.¹³⁹

Adalet Bakanlığı ile Tapu ve Kadastro Müdürlüğünün 1950 yılı Bütçesi hakkında 14 Şubat 1950 Salı günü söz almıştır. Konuşmasında vatandaşın devlete borcu olduğunda hapis sisteminin uygulandığını bu durumun şahsi borçlara da uygulanmasını istemiştir. Bunun dışında bazı milletvekillerin teşkilini isteği Asliye Mahkemelerin hangi ölçü üzerine teşkil edileceğinin belli olmadığını vurgulamıştır.¹⁴⁰

İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığının 1950 yılı Bütçeleri hakkında söz almıştır. İçöz, 16 Şubat 1950 Perşembe günü konuşmasında, İller İdaresi Kanunu yapılırken kanunda bucak tapu ve nüfus memurlarının nazarı dikkate alınmadığını dile getirmiştir. Nahiye müdürlerinin yegane sıkıntısının kâtip bulunmaması olduğunu beyan etmiştir.¹⁴¹

Bayındırlık, Gümrük ve Tekel Bakanlıkları ile Karayolları Genel Müdürlüğünün 1950 yılı Bütçeleri üzerine 21 Şubat 1950 Salı günü söz almıştır. Gümrük ve Tekel Bakanlığı Bütçesi hakkında konuşan İçöz, Zile ilçesinde yapılan tütün ve afyon ekiminin eskiden Zile'ye bağlı olan fakat daha sonra Zile'den ayrılan Çekerek ilçesinde de yapılmasını istemiştir.¹⁴²

Ekonomi Genel Meclisi Kanun Tasarısı hakkında söz almıştır. Süleyman Sırrı İçöz, 1 Mart 1950 Çarşamba tarihli meclis oturumunda verilen tekliflerin istenilmesi halinde Bütçe Komisyonuna gideceğini, istemezlerse de önergelerin reylerle sunulması gerektiğini ifade etmiştir.¹⁴³

Abant Gölü ve Çevresinin Bolu Özel İdaresine Temlikine Dair Olan Kanun hakkında söz almıştır. 20 Mart 1950 Pazartesi günü söz alan İçöz, eski kanunlarda olduğu gibi bu kanununda müzakere edilmesini istemiştir.¹⁴⁴

¹³⁹ *TBMM TD*, D. 8, C. 23, B. 30, s. 204.

¹⁴⁰ *TBMM TD*, D. 8, C. 24, B. 46, s. 578.

¹⁴¹ *TBMM TD*, D. 8, C. 24, B. 48, s. 725.

¹⁴² *TBMM TD*, D. 8, C. 24, B. 54, s. 1095.

¹⁴³ *TBMM TD*, D. 8, C. 25, B. 57, s. 8.

¹⁴⁴ *TBMM TD*, D. 8, C. 25, B. 68, s. 602.

22 Mart 1950 Çarşamba günü Hayvan Hırsızlığının Men'i Hakkındaki Kanun üzerine söz almıştır. İçöz, 7 Nisan 1329 tarihli Kanunu Muvakkate bazı hükümler eklenmesine dair kanun diye yazıldığı halde bunun Adalet Komisyonunca “*Büyükbaş Hayvan Hırsızlığının Önlenmesi Hakkındaki Kanun*” olarak yazıldığını dile getirmiştir. Bu durumun mağduriyete neden olacağından bu kanunun “*Hayvan Hırsızlığının Men'i Hakkındaki Kanun*” olarak yazılmasını istemiştir.¹⁴⁵

Pasaport Kanununa bir madde eklenmesine dair olan Kanun münasebeti üzerine söz almıştır. 24 Mart 1950 Cuma günü konuşmasında Süleyman Sırrı İçöz Kanun maddesinde geçen “*edilebilir*” tabirinin kâtip tarafından “*edilmiştir*” diye okunduğu ve bu durumun yanlış olmaması için Meclis Başkanını uyarmıştır. Ancak başkan ibarenin doğru okunduğunu ifade etmiştir.¹⁴⁶

1.5.3.1.2. Süleyman Sırrı İçöz’ün Kanun Teklifleri

Yozgat Milletvekili Süleyman Sırrı İçöz, “Çobanlık” hakkında Kanun teklifi (2/ 3) ” vermiştir. Bu teklif Tarım, Milli Savunma, İçişleri, Adalet, Maliye ve Bütçe Komisyonlarında görüşülmek üzere havale edilmiştir. Ancak İçöz, bu teklifini geri çekmiştir.¹⁴⁷

Orman Kanunu’nun 25. maddesine bir fıkra eklenmesine dair 22 Aralık 1948 Çarşamba günü Kanun teklifi (2/123) vermiştir. Teklif, Tarım, İçişleri ve Adalet Komisyonlarına havale edilmiştir. Ancak kanun teklifi önerisini geri almıştır.¹⁴⁸

1.5.3.1.3. Süleyman Sırrı İçöz’ün Takrirleri

Dilekçe Komisyonunun 25 Ağustos 1947 tarihli haftalık karar cetvelindeki 459 sayılı kararın Kamutayda görüşülmesine dair önerge (4/42) vermiştir. Önerge Dilekçe Komisyonuna havale edilmiştir. Meclis genel kurulunda İçöz’ün bu önergesi kabul edilmiştir.¹⁴⁹

¹⁴⁵ *TBMM TD*, D. 8, C. 25, B. 70, s. 733-753.

¹⁴⁶ *TBMM TD*, D. 8, C. 25, B. 72, s. 986.

¹⁴⁷ *TBMM TD*, D. 8, C. 1-14, B. 12- 13, s. 3-240.

¹⁴⁸ *TBMM TD*, D. 8, C. 13-14, B. 9-13, s. 212-3.

¹⁴⁹ *TBMM TD*, D. 8, C. 6, B. 78, s. 237.

Yozgat Milletvekili Süleyman Sırrı İçöz, 3 Eylül 1947’te “Temsil Heyeti azaları ile Birinci Büyük Millet Meclisi azalarına vatani hizmet karşılığı ödenek verilmesi” hakkında bir önerge vermiştir. İçöz, bu tavrını geri istemiştir.¹⁵⁰

Süleyman Sırrı İçöz Askeri ve Mülki Tekaüt Kanunu’nun 6. maddesinin yorumlanmasına dair önerge (4/45) vermiştir. Önerge, Maliye ve Bütçe Komisyonlarına havale edilmiştir.¹⁵¹

Belediye Gelirleri Kanunu üzerine söz almıştır. 30 Haziran 1948 Çarşamba günkü oturumda konuşan İçöz, kanunun 13. maddesinin a bendinde geçen “iki tarafından yol geçen bir binadan bir taraf için tam alınır, diğer tarafı için yarısı alınır” ifadesindeki yarısı ifadesinin kaldırılmasını isteyen bir tavrı vermiştir. Ancak ifadede geçen kısmın doğruluğu saptanınca tavrını geri çekmiştir.¹⁵²

Devlet Örnek ve Üretim Çiftlikleri Kanunu üzerine söz almıştır. 4 Haziran 1949 Cumartesi günkü oturumda kanunun 2. maddesinde geçen “Kurum” kelimesinden sonra “Yetiştirici Dernek” tabirinin ilave edilmesini isteyen bir değişiklik önerisinde bulunmuştur. Ancak Kanun maddesinde geçen tabirin bunu karşıladığı cevabını alan İçöz, teklifini geri çekmiştir.¹⁵³

1.5.4. Ahmet Sungur’un Biyografisi

1894’te (1310) Yozgat’ta dünyaya gelen Ahmet Sungur’un babası Ömer Efendi, annesi Havva Hanımdır. İlk ve Ortaöğrenimini Yozgat’ta, Lise öğrenimini ise Ankara Lisesinde tamamladıktan sonra 1912’de Orman Yüksekokulu’na girmiştir. Balkan Savaşının çıkması üzerine kurulan Darülfünun Öğrenci Gönüllü Taburu ile savaşa katılmıştır. Savaş sonunda okuluna dönerek 19 Haziran 1919’da mezun olmuştur.¹⁵⁴

¹⁵⁰ TBMM TD, D. 8, C. 6, B. 80, s. 564.

¹⁵¹ TBMM TD, D. 8, C. 6, B. 80, s. 563, Süleyman Sırrı İçöz vermiş olduğu önergeyi geri almıştır, TBMM TD, D. 8, C. 11, B. 59, s. 333.

¹⁵² TBMM TD, D. 8, C. 12, B. 78, s. 495.

¹⁵³ TBMM TD, D. 8, C. 20, B. 101, s. 274-275.

¹⁵⁴ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi, IV. Dönem 1931-1935*, C. 2, TBMM Yayınları, Ankara 1996, s. 591.

Birinci Dünya Savaşı seferberliğinde 9 Ağustos 1914'te silah altına alınmıştır. İstihkâm sınıfına ayrılarak Harbiye Mektebi'ndeki Talimgâh ve Numune İstihkâm Taburu'nda eğitim gördükten sonra 1 Mayıs 1915'te Yedek Asteğmen rütbesiyle Çanakkale Saros'taki 5. Fırka emrine atanmıştır. Arıburnu ve sonra atandığı 16. Fırka emrinde Anafartalar Muharebelerine katılmıştır. Bu arada 18 Eylül 1915'te Yedek Teğmen rütbesine yükseltilmiştir. 28 Ocak 1916'da Doğu Cephesine hareket eden fırkasıyla Bitlis muharebesinde ve Van Baskın Harekatında bulunmuştur. 15 Aralık 1917'de 2. Kolordu İstihkâm Bölüğüne atanmıştır. Savaş nedeni ile yıkılan köprülerin onarımı ve yeniden yapımında çalışmıştır. Tatvan İskelesinin inşa edilmesinde görev almıştır. Ermis tersanesinin kayık imalathanesinde görev almıştır. Savaş sonunda terhis edilerek 12 Aralık 1918'te memleketine dönmüştür.¹⁵⁵

Ahmet Sungur, Yozgat Müdafaa-i Hukuk Teşkilatı üyesidir. Ziraat ve Ticaret Okulu ile Yozgat İmam Hatip Okulunda Tabiye öğretmenliği yapmıştır.¹⁵⁶ 1 Haziran 1921'de yeniden askere alınmıştır. 23 Haziran 1921'de 3. Kafkas Fırkası İstihkâm Bölüğüne atanmıştır. Batı cephesindeki muharebelere katılmış ve 13 Ağustos 1923'te terhis edilmiştir. Savaşta fedakârca davranışlarından dolayı İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmiştir.¹⁵⁷

Ahmet Sungur 4. Dönemden (1931-1935) 8. Döneme (1946-1950) kadar CHP'den Yozgat Milletvekili seçilmiştir. Yozgat İl Genel Meclisi üyeliğinde bulunmuştur.¹⁵⁸ Naciye Hanım'la evli, Celal Ahmet ve Mediha adında iki çocuğu olan Sungur, milletvekilliği devam ederken 8 Ocak 1948'te Ankara'da vefat etmiştir. Cenazesi Cebeci Asri Mezarlığında toprağa verilmiştir.¹⁵⁹

1.5.4.1. Ahmet Sungur'un 8. Dönem Yasama Faaliyetleri (1946-1950)

21 Temmuz 1946 seçimlerindeki seçim tutanağı şekildedir:

Seçim Tutanağı Tarihi: 22 Temmuz 1946

Kaç Oyla Milletvekili Seçildiği: 52.368

Seçmen Sayısı: 122.850

¹⁵⁵ Çoker, *1931-1935*, s. 591-592.

¹⁵⁶ *TBMM Albümü 1920-1950*, s. 508.

¹⁵⁷ Çoker, *1931-1935*, s. 592.

¹⁵⁸ *TBMM Albümü 1920-1950*, s. 508.

¹⁵⁹ Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1101.

Oy Kullananların Sayısı: 102.646

Tutanağın Onaylanması Tarihi: 26 Ağustos 1946

Meclise Katılma Tarihi: 05 Ağustos 1946¹⁶⁰

Ahmet Sungur, 12 Ağustos 1946 tarihinde TBMM Bütçe Komisyonu üyeliğine seçilmiş, ¹⁶¹ 11 Kasım 1946¹⁶² ve 5 Kasım 1947¹⁶³ tarihlerinde aynı göreve tekrar seçilmiştir. İncelenen TBMM Tutanak Dergisi sonucunda Ahmet Sungur'un 4 konuşmasına rastlanılmıştır.

1.5.4.1.1. Ahmet Sungur'un TBMM Genel Kurul Konuşmaları

Ahmet Sungur, 13 Kasım 1946 Çarşamba günü Kayseri Milletvekili Fikri Apaydın'ın, İl Genel Meclisleri seçimi münasebetiyle idare amir ve memurlarıyla Jandarma tarafından yurttaşlara yapıldığı ileri sürülen cebir ve tazyik hakkında ne düşünüldüğüne dair verilen sözlü soru önergesi hakkında söz almıştır.¹⁶⁴

İstanbul milletvekilliğine seçilen Abdurrahman Münip Berkan'ın seçim tutanağı hakkında 6 Aralık 1946 Cuma günü söz almıştır.¹⁶⁵

Şehir ve Kasabalarda Mahalle ve Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Olan 4541 sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkındaki Kanun adlı tasarı üzerine 7 Mayıs 1947 Çarşamba günü söz almıştır.¹⁶⁶

İstanbul, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Çanakkale ve Kocaeli illerinde 23 Kasım 1940 tarihinde ilan edilmiş olan sıkıyönetimin altı ay daha uzatılmasına dair Başbakanlık Tezkeresi hakkında 28 Mayıs 1947 Çarşamba günü söz almıştır.¹⁶⁷

Ahmet Sungur'un vefatı üzerine Başbakanlıkça şu tezkere Meclise gönderilmiştir. Tezkere şu şekildedir:

¹⁶⁰ Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1101.

¹⁶¹ *TBMM TD*, D. 8, C. 1, B. 2, s. 21.

¹⁶² *TBMM TD*, D. 8, C. 2, B. 2, s. 11.

¹⁶³ *TBMM TD*, D. 8, C. 7, B. 2, s. 12.

¹⁶⁴ *TBMM TD*, D. 8, C. 2, B. 3, s. 50.

¹⁶⁵ *TBMM TD*, D. 8, C. 3, B. 13, s. 68.

¹⁶⁶ *TBMM TD*, D.8, C. 5, B. 57, s. 121.

¹⁶⁷ *TBMM TD*, D. 8, C. 5, B. 65, s. 235.

*İçişleri Bakanlığına
İl İdaresi Genel Müdürlüğü*

“12/01/1946 tarih ve 23302/61-871 sayılı tezkereye karşılıktır.

Öldüğü bildirilen Yozgat milletvekili Ahmet Sungur’un yerine, Milletvekilleri Seçimi Kanuna göre başkasının seçilmesi, Büyük Millet Meclisi başkanlığından alınan 16/01/1948 tarih ve 2524/1666 sayılı tezkere de bildirilmiş olduğunu arz ederim.”¹⁶⁸

Başbakan Yerine Müsteşar

1.5.5. Kemal Cenap Berksoy’un Biyografisi

1875’te (1294) İstanbul’da doğan Kemal Cenap Berksoy’un babası Hüseyin Cenap Bey, annesi ise Fatma Mesned Hanım’dır.¹⁶⁹ Toptaşı Askeri Rüştüyesi ve Kuleli Tıbbiye İdadisi’nden sonra 1897 yılında Askeri Tıbbiye’yi bitirmiştir. Askeri Tıbbiyede Yüzbaşı rütbesiyle fizyoloji asistanı olmuştur. 1899 da ise muallim muavini, 1908’de ise muallim olmuştur. Muallim olduktan sonra Lyon ve Paris’e giderek incelemelerde bulunmuştur. İstanbul Tıp Fakültesinde çalışmalarına devam etmiştir. 1916 yılında Berlin’e giderek Veteriner Fakültesine bağlı Fizyoloji Enstitüsü’nde elektrokardiyografi alanında çalışmalar yapmıştır. 1933 Üniversite Reformuyla Ordinaryüs Profesör olarak yeni kurulan Beşeri Fizyoloji kürsüsünün başına getirilmiştir.¹⁷⁰

7. Dönem ara seçimlerinde İstanbul milletvekilliğine seçilmiştir. 21 Temmuz 1946 yılında yapılan seçimde Yozgat milletvekili olmuştur. Kemal Cenap Berksoy, evli ve iki çocuk babasıdır. Almanca ve Fransızca bilen Berksoy, milletvekilliği devam ederken 28 Kasım 1949 tarihinde vefat etmiştir.¹⁷¹

1.5.5.1. Kemal Cenap Berksoy’un 8. Dönem Yasama Faaliyetleri (1946-1950)

Kemal Cenap Berksoy’un 21 Temmuz 1946 seçimlerindeki seçim tutanağı şu şekildedir:

¹⁶⁸ BCA, 30.10.0.0.77.508. 4, s. 1, (Bkz. Ek- 3)

¹⁶⁹ TBMM Arşivi Kemal Cenap Berksoy’un Şahsi Dosyası 1313 No’lu Tercüme-i Hal Kağıdı. (Bkz. Ek-4)

¹⁷⁰ Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1093.

¹⁷¹ TBMM Albüm 1920-1950, s. 507.

Seçim Tutanağı Tarihi: 22 Temmuz 1946
Kaç Oyla Milletvekili Seçildiği: 59.06
Seçmen Sayısı: 122.850
Oy Kullananların Sayısı: 102.646
Tutanağın Onaylanması Tarihi: 26 Ağustos 1946
Meclise Katılma Tarihi: 05 Ağustos 1946¹⁷²

Kemal Cenap Berksoy, 12 Ağustos 1946 tarihinde TBMM Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu üyeliğine seçilmiştir.¹⁷³ Berksoy, 11 Kasım 1946, 5 Kasım 1947, 5 Kasım 1948 ve 7 Kasım 1949 tarihlerinde aynı üyeliğe tekrar seçilmiştir.¹⁷⁴ İncelenen TBMM Tutanak Dergisi sonucunda Kemal Cenap Berksoy'un 8 konuşması tespit edilmiştir.

1.5.5.1.1. Kemal Cenap Berksoy'un TBMM Genel Kurul Konuşmaları

Kemal Cenap 8. Dönem milletvekilliği sırasında: Matbuat Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun hakkında,¹⁷⁵ altı ilde ilan edilmiş olan Sıkıyönetimin altı ay daha uzatılmasına dair Başbakanlık tezkeresi,¹⁷⁶ İstanbul Milletvekilliğine seçilen Abdurrahman Münip Berkan ve Zeki Rıza Sporel'in seçim tutanakları,¹⁷⁷ 1947 yılı Bütçesinin tümü üzerine,¹⁷⁸ İçişleri Bakanlığı 1947 Bütçesi,¹⁷⁹ Çanakkale Milletvekili Nurettin Ünen'in Uşak Belediye seçimleri ve Kütahya Milletvekili Hakkı Gedik ve üç arkadaşının Uşak Belediye seçimleriyle Gediz Belediye seçimi hakkındaki soruları¹⁸⁰ ve son olarak da Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğünün 1950 yılı bütçeleri gibi konularda söz almıştır.¹⁸¹

Kemal Cenap Berksoy'un vefatı üzerine Başbakanlıkça şu tezkere meclise gönderilmiştir:

¹⁷² Çufalı, **Türk Parlamento Tarihi**, s. 1095.

¹⁷³ **TBMM TD**, D. 8, C. 1, B. 2, s. 23.

¹⁷⁴ Çufalı, **Türk Parlamento Tarihi**, s. 1094.

¹⁷⁵ **TBMM TD**, D. 8, C. 1, B.15, s.333-334.

¹⁷⁶ **TBMM TD**, D. 8, C. 3, B. 12, s.16-18.

¹⁷⁷ **TBMM TD**, D. 8, C. 3, B. 13, s. 40-67.

¹⁷⁸ **TBMM TD**, D. 8, C. 3, B. 18, s. 263.

¹⁷⁹ **TBMM TD**, D. 8, C. 3, B. 20, s. 332-333.

¹⁸⁰ **TBMM TD**, D. 8, C. 4, B. 43, s. 135.

¹⁸¹ **TBMM TD**, D. 8, C. 24, B. 54, s. 1076-1077.

İçişleri Bakanlığına
İller İdaresi Genel Müdürlüğü

01/12/1949 tarih ve 23302/13605 sayılı tezkereye karşılıktır:

“Öldüğü bildirilen Yozgat Milletvekili Doktor Kemal Cenap Berksoy’un yerine, Milletvekilleri Seçimi Kanununa göre başkasının seçilmesi, Büyük Millet Meclisi başkanlığından alınan 7/12/1949 tarih ve 5915/3717 sayılı tezkere de bildirilmiş olduğunu saygılarımla arz ederim.”¹⁸²

Başbakan Yerine Müsteşar

1.5.6. Ömer Kamil Erbek’in Biyografisi

1894’de (1310) Yozgat’ta dünyaya gelen Ömer Kamil Erbek’in babası Hacı Osman Efendi, annesi ise Emetullah Hanım’dır. 1909 yılında Yozgat İdadi Mektebi’nden mezun olduktan sonra 20 Aralık 1912 tarihinde Yozgat İstinaf Mahkemesi Zabıt Kitabeti Vekaletiyle memuriyet hayatına başlamıştır. Burada bir yıl çalıştıktan sonra 26 Aralık 1913 tarihinde Yozgat Bidayet Mahkemesi Zabıt Kitabeti’ne tayin edilmiştir. 5 yıl çalıştıktan sonra 25 Mart 1919 tarihinde Yozgat Müddei Umumiliği 2. Katipliğine atanmıştır. Beş ay sonrada Bidayet Mahkemesi Azalığına getirilmiştir.¹⁸³

23 Haziran 1921 tarihinde Kırşehir Müstantıklığı (Sorgu Yargıçlığı), Yozgat İstinaf Mahkemesi Başkatipliği, 19 Ekim 1922’te Yozgat İstinaf Aza Mülazımlığı görevlerine bulunmuştur. Sırasıyla Yozgat Mürettep Mahkemeyi Asliye Cinayet Aza Mülazımlığı, Sungurlu Asliye Mahkemesi Müddei Umumisi, Bozok Asliye Mahkemesi Azası, Sorgun Sulh Hâkimliği görevinde bulunmuştur.¹⁸⁴

15 yıl süren memuriyet hayatından sonra Erbek istifa edip serbest avukatlık yapmaya başlamıştır. 3 devre Sorgun Kazasını ve 2 devre de Yozgat Merkez Kazasını temsilen aralıksız 20 yıl Umumi Meclis Üyeliğinde bulunmuştur. Sorgun Daimi ve Yozgat İl Daimi Komisyon Üyeliklerinde bulunmuştur. Yozgat’ta baro müteşekkili iken iki

¹⁸² *BCA*, 030.10.00.77.509.10, s. 1.

¹⁸³ Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1095.

¹⁸⁴ *TBMM Albüm 1920-1950*, s. 507.

defa baro reisliğine seçilmiştir. Türk Hava Kurumu Yozgat Şubesi Üyeliği ve Başkanlığı görevlerinde de bulunmuştur.¹⁸⁵

CHP Kaza ve Vilayet İdare Kurulu üyeliklerinde faal görevlerde bulunmuştur. Yozgat CHP Vilayet Başkanı iken 1946 seçimlerinde Yozgat'tan CHP milletvekili seçilmiştir.1950 seçimlerinden sonra Yozgat'a dönerek 1963 yılına kadar serbest avukatlık yapmıştır. Fransızca bilen Erbek, evli ve dört çocuk babasıdır. 2 Eylül 1978 tarihinde Ankara'da vefat eden Erbek, Yozgat'ta defnedilmiştir.¹⁸⁶

1.5.6.1. Ömer Kamil Erbek'in 8. Dönem Yasama Faaliyetleri (1946-1950)

Ömer Kamil Erbek'in 21 Temmuz 1946 tarihindeki seçim tutanağı şu şekildedir:

Seçim Tutanağı Tarihi: 22 Temmuz 1946
Kaç Oyla Milletvekili Seçildiği: 59.196
Seçmen Sayısı: 122.850
Oy Kullananların Sayısı: 102.646
Tutanağın Onaylanması Tarihi: 26 Ağustos 1946
Meclise Katılma Tarihi: 05 Ağustos 1946¹⁸⁷

Ömer Kamil Erbek 12 Ağustos 1946 tarihinde TBMM Sayıştay Komisyonu üyeliğine seçilmiştir.¹⁸⁸ Ayrıca 11 Kasım 1946, 5 Kasım 1947, 5 Kasım 1948 bu komisyona, 7 Kasım 1949 tarihinde ise Çalışma Komisyonu üyeliğine seçilmiştir.¹⁸⁹ İncelenen TBMM Tutanak Dergisi sonuncunda Ömer Kamil Erbek'in 6 konuşması tespit edilmiştir.

1.5.6.1.1. Ömer Kamil Erbek'in TBMM Genel Kurul Konuşmaları

Ömer Kamil Erbek, 19 Aralık 1946 Perşembe tarihli meclis oturumunda Adalet Bakanlığının 1947 yılı Bütçesi hakkında şu konuşmayı yapmıştır:

¹⁸⁵ *TBMM Albüm 1920-1950*, s. 507.

¹⁸⁶ Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1096.

¹⁸⁷ Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1095.

¹⁸⁸ *TBMM TD*, D. 8, C.1, B. 2, s. 23.

¹⁸⁹ *TBMM TD*, D. 8, C. 21, B. 2, s. 21.

“ Sayın Arkadaşlar; hâkimlerin terfiinde takip edilen usulü üçe ayırabiliriz. Bir, Hâkimler Kanununa göre muayyen olan müddeti doldurmak, ikincisi çıkardığı işler yani verdiği kararların Yargıtay’ca onanlarının nispeti göz önüne alınarak terfi hakkını kazanmak, üçüncüsü fevkalade sayılabilecek olan mesleki bilgi ve mesaisinin muhassalası olarak bir vücuda getirerek mümtazen terfi istihkak kazanmaktır.

Bunlardan birincisi olan muayyen olan müddeti doldurarak terfi keyfiyeti normal ve söz götürmez kati bir haktır. Yalnız ikinci ve üçüncü kısımlar üzerinde biraz hassasiyet göstermek gerekmektedir. Mahkemelerin işlerinin ne kadar ağır ve bilhassa yazı işlerini ne kadar külfetli ve ezici bir kesafet taşıdığını hepimiz bilmekteyiz. Zabıt kâtiplerinin maaşı 20 liradır. Yüzlerce sayfalık kararlar bunların ellerinden çıkıyor. Övgüyü hak eden katiplerin terfileri için Sayın Bakanımızdan bir tertip ve hareket eserlerini görmek isteriz”¹⁹⁰ sözleriyle bitirmiştir.

Kamil Erbek, 1948 yılı Bayındırlık ve Milli Eğitim Bakanlıkları Bütçeleri hakkında 29 Aralık 1947 Pazartesi günü şu konuşmayı yapmıştır:

“ Milli Eğitim bakanımızdan iki ricam var. Birincisi Çifte Tedrisatın bir an önce önlenmesi, ikincisi ise çocukların milli karakter bakımından olduğu kadar, idare ve muaşeret ve manevi bakımından da en vasıflı ahlak sahibi olarak yetiştirilmesini istiyorum. Bayındırlık Bakanlığına ayrılan 3,5 milyonluk inşaat tahsisatı zannedirim ki köy okullarına tahsis edilecektir. Buna bir diyeceğimiz yok ve hakikaten yerinde olur.”¹⁹¹

Ömer Kamil Erbek, Belediye Gelirleri Kanunu üzerine 1 Temmuz 1948 Perşembe günü bir değişiklik teklifinde bulunmuştur. Teklife göre: *“13 ve 14. maddelerdeki harcamaların iştirak payı ile bölüm 16. maddedeki değerlenme resimlerinden kuruluşları itibarıyla maddi bir gelire bağlanmayan ve amme menfaatine tahsis oluna ibadethaneler, okullar ve halkevleri ve hastaneler gibi binaların müstesna tutulması esasının kabul buyrulmasını ve 16. maddeye eklenmesini teklif ve rica ederiz.”* Verilen teklif yapılan oylama sonucunda kabul edilmiştir. ¹⁹²

¹⁹⁰ *TBMM TD*, D. 8, C. 3, B. 19, s. 288-289.

¹⁹¹ *TBMM TD*, D. 8, C. 8, B. 26, Bayındırlık Bakanlığı hakkındaki konuşması, s. 633-634, Milli Eğitim Bakanlığı hakkındaki konuşması, s. 610-611.

¹⁹² *TBMM TD*, D. 8, C. 12, B. 79, s. 552-553.

Ömer Kamil Erbek, Ekonomi ve Ticaret Bakanlıklarının 1949 yılı Bütçesi hakkında 26 Şubat 1949 Cumartesi günü söz almıştır. Orta Anadolu bölümünde de demir yolu yapımı etüt çalışmalarının yapılmasını rica etmiştir.¹⁹³

Kamil Erbek, 2 Temmuz 1949 Perşembe tarihli meclis oturumunda Yozgat Milletvekilliğine seçilen Fahri Akgöl'ün seçim tutanağı hakkında Kayseri DP Milletvekili Kamil Gündeş'in iktidarın Yozgat ilinde seçimde usulsüzlük yaptığı ve DP adayı Niyazi Ünal'ın CHP adayı Fahri Akgöl'den daha fazla oy aldığını söylemesinden sonra kürsüye gelmiştir. Erbek: *“Her ikisi de hemşerim ve meslektaşım olan Fahri Akgöl ve Niyazi Ünal'ın seçim işleri içinde sonuna kadar bulunmuş ve yakından malumat almış bir arkadaşımız sıfatıyla Yüksek Kamutaya maruzatta bulunmaya DP milletvekillerinden aynı ismi ve meslek birliğini taşıdığımız Sayın Kamil Gündeş'in yaptığı açıklama mecbur etmiştir. Mülkiye Müfettişleri yeni çıkan seçim kanuna göre bir yanlışlığa mahal vermemek üzere seçimden bir gün önce Ankara'ya gelmiş ve seçim günü hazır bulunmamışlardır. Kamil Gündeş, seçim tutanaklarını incelseydi bu itirazı yapmazdı. Esasıyla Fahri Akgöl arkadaşımız ekseriyetle seçimi kazanmış ve Niyazi Ünal'dan daha fazla rey almıştır. Mazbatanın aynen kabulünü rica ederim”*¹⁹⁴ sözleriyle iddialara karşılık vermiştir.

1.5.7. Mehmet İhsan Olgun'un Biyografisi

Mehmet İhsan Olgun, 1910 (1326) yılında Yozgat'ta doğmuştur. Babası lise öğretmenlerinden Nuri Bey, annesi Rukiye Hanım'dır. 1928 yılında Kayseri Lisesi'nden, 1931'de ise Mülkiye'nin İdari Şubesinden mezun olmuştur. Yozgat Vilayeti Maiyet Memurluğu, Torul, Kağızman, Iğdır, Osmaniye, Kırıkhan Kaymakamlıkları görevlerinde bulunmuştur. 1941 yılında Mülkiye Müfettişliğine terfi ettirilmiş ve 1944 yılında ise İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Birinci Daire Reisliğinde görev almıştır. 1945 yılında Hakkari Vali Vekili iken altı ay sonra Hakkari Valisi olmuştur. Hakkari Valisi iken CHP'den Yozgat milletvekili seçilmiştir.¹⁹⁵

¹⁹³ *TBMM TD*, D. 8, C. 16, B. 53, s.764-765.

¹⁹⁴ *TBMM TD*, D. 8, C. 20, B. 99, s. 104-106.

¹⁹⁵ Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1099.

1950 seçimlerinden sonra Mülkiye Müşavir Müfettişliğine getirilmiştir. Fransızca ve Arapça dillerini bilen Olgun, evli ve iki çocuk babasıdır. Mülkiyeliler Birliği, Türk İdareciler Derneği ve Kızılay'ın daimi üyeliğini yapmıştır. ¹⁹⁶ Eylül 1960'ta Danıştay üyeliğine seçilmiştir. Ankara Hukuk Fakültesinde "Fark İmtihanını" vererek sertifika almıştır. ¹⁹⁷ İhsan Nuri Olgun, 6 Şubat 1985 tarihinde vefat etmiştir. ¹⁹⁸

1.5.7.1. Mehmet İhsan Olgun'un 8. Dönem Yasama Faaliyetleri (1946-1950)

21 Temmuz 1946 Genel Seçimlerinde İhsan Olgun'un seçim tutanağı şu şekildedir:

Seçim Tutanağı Tarihi: 22. Temmuz 1946

Kaç Oyla Milletvekili Seçildiği: 60.741

Seçmen Sayısı: 122.850

Oy Kullananların Sayısı: 102. 646

Tutanağın Onaylanma Tarihi: 26 Ağustos 1946

Meclise Katılma Tarihi: 16 Ağustos 1946 ¹⁹⁹

Mehmet İhsan Olgun, 12 Ağustos 1946 tarihinde TBMM İçişleri Komisyonuna seçilen Olgun, ²⁰⁰ 11 Kasım 1946, ²⁰¹ 5 Kasım 1947 ²⁰² ve 5 Kasım 1948 ²⁰³ tarihlerinde aynı üyeliğe tekrar seçilmiştir. İncelenen TBMM Tutanak Dergisi sonucunda Mehmet İhsan Olgun'un 43 konuşması, 1 kanun teklifi ve 3 önergesi tespit edilmiştir.

1.5.7.1.1. Mehmet İhsan Olgun'un TBMM Genel Kurul Konuşmaları

Mehmet İhsan Olgun, TBMM Genel Kurulunda altı ilde ilan edilmiş olan Sıkıyönetimin altı ay daha uzatılması hakkındaki Başbakanlık Tezkeresi hakkında 4 Aralık 1946 Çarşamba günü şunları söylemiştir:

¹⁹⁶ *TBMM Albüm 1920-1950*, s. 508.

¹⁹⁷ Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1100.

¹⁹⁸ *TBMM Albüm 1920-1950*, s. 508.

¹⁹⁹ Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1099.

²⁰⁰ *TBMM TD*, D. 8, C. 1, B. 2, s. 22.

²⁰¹ *TBMM TD*, D. 8, C. 2, B. 2, s. 13.

²⁰² *TBMM TD*, D. 8, C. 7, B. 2, s. 14.

²⁰³ *TBMM TD*, D. 8, C. 13, B. 2, s. 23.

“Arkadaşlar, bundan evvel konuşulan sözleri şiddetle reddediyorum. En iptidai cemiyetlerde bile devlet teşkilatı emniyet üzerine kurulmuştur. Bütün tarih boyunca devletin en mühim vazifesi içte ve dışta emniyet ve asayişini korumak olmuştur. Anayasanın hükümlerini yerine getirmek için 86. maddesindeki yetkiyi kullanacağım bana bu yetkiyi verin diyor. Elbette bunu isteyen meşru hükümet, bunu isteyen kabine, tabii keyfe, gelişi güzel bu arzuyu izhar etmiyor. Bildiğimiz, bilmediğimiz birtakım zaruretler var. Bu zaruretleri bu kürsüden muhterem arkadaşlar söylediler. Şu hale nazaran teklifin kabulünde devlet ve millet hayatı için çok büyük fayda vardır. Kabulünü istirham ediyorum.”²⁰⁴

İhsan Olgun 11 Aralık 1946 Çarşamba günü Ankara Üniversitesinin 1947 yılı Bütçesi hakkında söz almıştır. Temennisinin ilk doğacak fırsatta batıda birçok üniversitelerde olduğu gibi Siyasal Bilgiler Okulu'nun da Siyasi İlimler Fakültesi halinde üniversite ailesini katılmasının önemli olduğunu vurgulamıştır.²⁰⁵

Şehir ve Kasabalarda Mahalle, Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair 4541 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu Kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkındaki Kanun üzerine söz almıştır. 7 Mayıs 1947 Çarşamba günü söz alan İhsan Olgun, köy muhtarının seçimlerinin de milletvekilliği, belediye seçimleri gibi gizli rey ile seçildiğini, bu durumun ise kanunda belirtildiğini ifade etmiştir.²⁰⁶

İhsan Olgun'un TBMM Genel Kurulundaki diğer bir konuşması 8 Şubat 1950 Çarşamba günü olmuş ve Milletvekilleri Seçimi Kanunu hakkında şunları dile getirmiştir: *“Efendim, yeterliliğin tespiti esası hususunda bir kısım kazai kararlar, kayıtlarla mevzuat olarak bazı şeyler vardır ki, ne mevzuatı kanunimiz ne de diğer hususları, esasları muhtar ve ihtiyar heyetleri tespiti lüzum görmemiştir, müeyyide altına alınmamıştır. Esasen dünyanın her tarafında, seçim kanunlarında seçim bölgeleri, mahalle gibi köy gibi mahdut nüfusu ihtiva eden, muhtar, ihtiyar heyetlerinin şifahi beyanları da belge mahiyetindedir. Çünkü onlar mahalle, köy halkının durumlarını, vaziyetlerini, ikamet müddetlerini, tebdili mekanlarını, şunları ya da bunlarını gerek belgeye müstenit olsun, gerek şifahi ifadelerine müstenit malumatları esasen muteberdir. Resmi muameleye esas olacağı zaman belgeli*

²⁰⁴ *TBMM TD*, D. 8, C. 3, B. 12, s. 25-26.

²⁰⁵ *TBMM TD*, D. 8, C. 3, B. 15, s. 106.

²⁰⁶ *TBMM TD*, D. 8, C. 5, B. 57, s. 103-104.

belgesiz diye vereceği malumatı kanuni mesuliyeti altındadır. Şahsi kanaatime göre maddenin bu şekilde kalışında mahzur görmüyorum.”²⁰⁷

İçişleri Bakanlığının 1947 yılı Bütçesi hakkında 20 Aralık 1946 Cuma tarihli oturumda söz almıştır. Hükümet programında da yer alan teftiş cihazlarının artırılmasının memleketin faydasına uygun olacağını ifade etmiştir. Ayrıca toplu bir “*Memurlar Kanunu’nun*” çıkarılmasının zaruri olduğunu ifade etmiştir.²⁰⁸

28 Kasım 1947 Cuma tarihli Meclis oturumunda Vakıflar Genel Müdürlüğünün 1948 Bütçesi hakkında konuşmuştur. Bu kurumun bir amme faaliyette bulunduğunu ve üç vazifesinin olduğunu belirtmiştir. Birinci vazifesinin hayrat ve abidelerinin onarılması, ikinci ve üçüncü vazifesinin ise bazı sosyal hizmetlerin yapılması ile bu kurumda çalışan hademelerin maaşlarını ödemekle yükümlü olduğunu dile getirmiştir.²⁰⁹

İstanbul Üniversitesinin 1948 yılı Bütçesi hakkında 22 Aralık 1947 Pazartesi günü söz almıştır. İhsan Olgun, konuşmasında bir an evvel üniversite sitesinin kurulmasını istemiştir. Ayrıca Bakandan Siyasal Bilgiler Fakültesinin Üniversiteler Kanunundan yararlanması için vermiş olduğu raporu tekrar gözden geçirmesini istemiştir. Üniversite gençliğini de değinen Olgun, Ankara ve İstanbul üniversitelerindeki gençlerin komünist propagandalara karşı uyanık olduklarını ve faaliyete geçtiklerini takdirle karşıladığını beyan etmiştir.²¹⁰

İçişleri Bakanlığının 1948 yılı Bütçesi hakkında söz almıştır. 28 Aralık 1947 Pazar günü söz alan İhsan Olgun, şark vilayetlerinde çalışan memurların uğramış oldukları ıstıraplar karşısında hükümetin bu durumlar için bazı hükümleri gözden geçirmesi gerektiğini istemiştir.²¹¹

29 Aralık 1947 Pazartesi günü Bayındırlık Bakanlığının 1948 yılı Bütçesi hakkında söz almıştır. İhsan Olgun, kendisinden önce konuşan milletvekillerinin muhtelif vilayetlerin ıstıraplarından bahsettiklerini ama kendisine göre yolları kapalı olan ve

²⁰⁷ *TBMM TD*, D. 8, C. 24, B. 41, s. 223.

²⁰⁸ *TBMM TD*, D. 8, C. 3, B. 20, s. 321-324.

²⁰⁹ *TBMM TD*, D. 8, C. 7, B. 12, s. 237-238.

²¹⁰ *TBMM TD*, D. 8, C. 8, B. 20, s. 138-139.

²¹¹ *TBMM TD*, D. 8, C. 8, B. 25, s. 496-498.

hiçbir yolu bulunmayan Hakkari iline hükümetin elini uzatması gerektiğini belirtmiştir.²¹²

1948 yılı Bütçe Kanunu hakkında 31 Aralık 1947 Çarşamba günü söz almıştır. Kanunun 15. maddesinin L cetveline alınanlar hakkında Memur Kanunu'nun 85. maddesinin uygulanacağı hükmünün yer aldığını tespit etmiştir. Bu hükmün yeniden tatbik edilmesini istemiştir.²¹³

Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 18. maddesinin değiştirilmesine dair Kanun hakkında 20 Şubat 1948 Cuma günü söz almıştır. Olgun, bu kanun hakkında konuşmaya gerek olmadığını zaten hükümet, İçişleri ve Adalet Komisyonlarının bu maddenin lağvedilmesine karar verdiklerini vurgulamıştır.²¹⁴

TBMM'nin 17 Mayıs 1948 Pazartesi tarihli oturumda 3803, 4274 ve 4459 sayılı Kanunların köy okulu, öğretmen ve sağlık memuru evleri inşa ettirilmesiyle ilgili maddelerin ve 5012 sayılı Kanunun kaldırılması hakkındaki Kanun üzerine söz almıştır. İhsan Olgun konuşmasında memleketin dört bucağında temeli atılmış, üstü kapanmamış, duvarları yarım kalmış okulların olduğunu ve bu okulların bu şekilde bırakılmamasını istemiştir. Yine inşaat mevsimin geldiğini ve böylece okulların üstünün çok geçmeden kapatılmasının doğru olacağını vurgulamıştır.²¹⁵

Ankara Belediyesine arsa ve arazisinden belli bir kısmının mesken yapacaklara 2490 sayılı Kanun hükmüne bağlı olmaksızın ve muayyen şartlarla tahsis ve temlik yetkisinin verilmesine dair Kanun üzerine 7 Haziran 1948 Pazartesi günü söz almıştır. Kanun teklifinin lehinde konuşan Olgun, teklifin vatandaş için olumlu olduğunu ve teklifin kabul edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.²¹⁶

14 Haziran 1948 Pazartesi günü Bina Yapımını Teşvik Kanunu hakkında söz almıştır. Mesken mevzusunun çok önemli olduğunu ve hükümetin bunun üzerinde ehemmiyetle durması gerektiğini ifade etmiştir.²¹⁷

²¹² *TBMM TD*, D. 8, C. 8, B. 26, s. 651.

²¹³ *TBMM TD*, D. 8, C. 8, B. 28, s. 895.

²¹⁴ *TBMM TD*, D. 8, C. 10, B. 45, s. 265-266.

²¹⁵ *TBMM TD*, D. 8, C. 11, B. 60- 62, s. 376-470.

²¹⁶ *TBMM TD*, D. 8, C. 12, B. 68, s. 137-138.

²¹⁷ *TBMM TD*, D. 8, C. 12, B. 71, s. 206-207.

Üniversiteler Kanunu'na ek Kanun üzerine söz almıştır. 28 Haziran 1948 Pazartesi günü Meclis kürsüsünde söz alan Olgun, Siyasal Bilgiler Okulunun üniversite ailesi içinde yer almasını Milli Eğitim Bakanından istemiştir.²¹⁸

Milletvekilleri Seçimi Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu Kanuna bazı maddeler eklenmesine dair olan Kanun hakkında 5 Temmuz 1948 Pazartesi günü söz almıştır. Gizli oy, açık tasnifi kabul ettiğini ve oy kullanırken ise kabine girmenin zorunluluğu olduğunu vurgulamıştır. Aksi takdirde alınan kararlara mugayir kalınacağını ifade etmiştir.²¹⁹

Kayseri ili dahilinde 1947-1948 yıllarında yapılan ve onarılan yollar hakkında verilen soru üzerine 19 Kasım 1948 Cuma günü söz almıştır. Kayseri Milletvekili Kamil Gündeş'in, "*Köylüye ait olan hayvanların Köy Kanununun hangi maddesine dayanılarak satıldığı*" sorusuna "*66. maddesine dayandırılarak satıldığı*" cevabını vermiştir.²²⁰

İlkokullarda din öğretimi ile İmam Hatip kursları ve İslam İlahiyat Fakültesi hakkındaki soru üzerine 13 Aralık 1948 Pazartesi günü söz almıştır. Konuşmasında açılmasında geç kalınan bu müesseselerin bir an evvel açılarak memleketin manevi bünyesindeki boşluğun doldurulması için Milli Eğitim Bakanından rica ederek sözlerini bitirmiştir.²²¹

15 Aralık 1948 Çarşamba günü Sivas Kongresince seçilen Temsil Heyeti üyeleriyle TBMM'nin birinci döneminde bulunan üyelere vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkında Kanun teklifinin gündeme alınmasına dair olan önerge hakkında söz almıştır. Konuşmasında "*Kanunun 7. maddesinde geçen menkul ile gayrimenkul geliri 350 veya 175 lira olanlar kanundan yaralanamaz*" hükmünün tamamen kaldırılmasını istemiştir. Bu istek yapılan oylama sonucunda kabul edilmiştir.²²²

²¹⁸ *TBMM TD*, D. 8, C. 12, B. 77, s. 417.

²¹⁹ *TBMM TD*, D. 8, C. 12, B. 82, s. 717-747.

²²⁰ *TBMM TD*, D. 8, C. 13, B. 8, s. 196.

²²¹ *TBMM TD*, D. 8, C. 14, B. 18, s. 106.

²²² *TBMM TD*, D. 8, C. 14, B. 19, s. 132-135.

Olgun, Bingöl Milletvekili Feridun Fikri Düşünsel'in, Maaş Kanunu'na ek 4379 sayılı Kanunun geçici maddesine iki fıkra eklenmesine dair olan Kanun teklifinin geçici bir Komisyonunda görüşülmesi hakkında Adalet Komisyonu raporu üzerine 17 Aralık 1948 Cuma günü söz almıştır. İhsan Olgun bu konu hakkında Sait Köksal ile birlikte vermiş oldukları kanun teklifinin İçişleri Komisyonundan geçtikten sonra Bütçe Komisyonunda beklediğini hatırlatarak tekliflerinin bu kanunla birlikte geçici komisyonda tetkik edilmesini istemiştir.²²³

33 vatandaşın İran hududunda kanun hilafı sonucu öldürüldükleri iddiası münasebetiyle Meclis Soruşturması açılmasına dair verilen önerge hakkında söz almıştır. 19 Ocak 1949 Çarşamba günü söz alan Olgun, başta idari makam yani Kaymakam olmak üzere Jandarma Komutanı hakkında soruşturma açılmasını ve olayın aydınlatılması gerektiğini belirtmiştir.²²⁴

Kimsesiz, terk edilmiş çocukların korunması hakkında Kanun tasarısının geri çekilmesine dair Başbakanlık tezkeresi hakkında 7 Şubat 1949 Pazartesi günü söz almıştır. Meclisin çocukları himaye altına almak için bir an evvel bu kanunun çıkarılması yönünde görüş bildirmiştir.²²⁵

24 Şubat 1949 Perşembe günü İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığının 1949 yılı Bütçeleri hakkında söz almıştır. İçişleri Bakanlığının bütçesi hakkında konuşan Olgun, Köy Kanunu'nun önemli olduğunu ancak Türkiye'de randıman alınmadığını ifade etmiştir.²²⁶

Dahiliye Memurları Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair Kanun hakkında 14 Mart 1949 Pazartesi günü söz almıştır. Verilen tekliflerin kabul edilip edilmemesinden yüksek heyetin sorumlu olduğunu belirtmiştir.²²⁷

1942 Kesin Hesap Kanunu hakkında söz almıştır. 23 Mart 1949 Çarşamba günü konuşan İhsan Olgun, kabul edilecek ya da edilmeyecek olan bu tasarının 4,5 sene

²²³ *TBMM TD*, D. 8, C. 14, B. 20, s. 144.

²²⁴ *TBMM TD*, D. 8, C. 15, B. 34, s. 152-153.

²²⁵ *TBMM TD*, D. 8, C. 16, B. 42, s. 43.

²²⁶ *TBMM TD*, D. 8, C. 16, B. 51, s. 557-560.

²²⁷ *TBMM TD*, D. 8, C. 17, B. 55, s. 19-20.

sonra gelmiş olmasından dolayı takdirin heyete ait olduğunu ve bundan dolayı da kati hesap olmadığı sürece hükümetlerin ibra edilemeyeceğini ifade etmiştir.²²⁸

Gelir Vergisi Kanunu hakkında 8 Nisan 1949 Cuma günü söz almıştır. Olgun, garpta olduğu gibi büyük toprak sahiplerinden alınan vergilerin memlekette de uygulanması için ilk adımların atılması gerektiğini, bu sayede de çiftçiyi kalkındırma açısından kanununun önemine değinmiştir.²²⁹

25 Nisan 1949 Pazartesi günü ekim noksanlığı ve hayvan zayıyatı hakkında ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair soru önergesi hakkında söz almıştır. Kayseri, Yozgat, Çorum ve Kırşehir başta olmak üzere diğer şehirlerde de çiftçilerin hayvan konusunda ıstırap çekmekte olduklarını, bu konuda çok sayıda şikayet aldıklarını belirtmiştir. Hükümetin bu durumu nazar-ı itibara almasını istemiştir.²³⁰

12 Mayıs 1949 Perşembe günü Hukuk Fakültesi Lisans Öğretim ve İmtihan Yönetmeliği hakkında Dilekçe Komisyonu raporu hakkında söz almıştır. Hazırlanan raporun Üniversite Kanunu'na aykırı olarak düzenlendiğini vurgulamıştır.²³¹

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu üzerine söz almıştır. 18 Mayıs 1949 Çarşamba günü genel kurulda söz alan Olgun, memleketin her tarafında Numune Hastaneleri, Sağlık Kurulları olduğu halde yeniden bir sağlık kurulu oluşturulmasına gerek olup olmadığının aydınlatılmasını istemiştir.²³²

Memur ve Hizmetlilerden Mal Beyannamesi Alınması Hakkındaki Kanun üzerine söz almıştır. 10 Haziran 1949 Cuma günü konuşan Olgun, meclisçe malum olduğu üzere mal beyanına tabii şahısların ne müddet zarfında beyanname verecekleri, vermedikleri takdirde inzibat komisyonları haklarında ne gibi kovuşturma yapacağını bildirme işini yerine getireceğini belirtmiştir.²³³

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1943 Bütçe sayılı Kesin Hesabı Kanunu hakkında 25 Kasım 1949 Cuma günü söz alan İhsan Olgun,

²²⁸ *TBMM TD*, D. 8, C. 17, B. 59- 60, s. 106 -124.

²²⁹ *TBMM TD*, D. 8, C. 18, B. 67, s. 215-216.

²³⁰ *TBMM TD*, D. 8, C. 18, B. 75, s. 603-604.

²³¹ *TBMM TD*, D. 8, C. 19, B. 85, s. 360-361.

²³² *TBMM TD*, D. 8, C. 19, B. 88, s. 523-524.

²³³ *TBMM TD*, D. 8, C. 20, B. 106, s. 714.

hazırlanan kati hesapların zamanında meclise getirilmesi üzerinde durmuştur. Bu bağlamda Sayıştay'ın görevini yerine getirmesini istemiştir.²³⁴

28 Kasım 1949 Pazartesi tarihinde Orta Anadolu köylüsünün kalkınması için hükümetçe ne gibi tedbir alındığına dair soru üzerine söz almıştır. Yozgat ilinin bozkır araziye dayanamadığını bununda köylünün borcunu ödemesinde sıkıntı ortaya çıkardığını dile getirmiştir. Tarım Bakanlığının bu iklime uygun olacak şekilde düzenleme ve yerli hayvan ıslahını düzenleyecek bir müessesenin kurulup kurulamayacağını öğrenmek istemiştir. Bu bölgede hükümetin daha aktif hamlelerde bulunarak bu ıstıraba bir an evvel çare bulmasını istemiştir.²³⁵

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Kanunu'nun 5. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun üzerine 2 Aralık 1949 Cuma günü söz almıştır. Kanunun lehinde konuşan İhsan Olgun, Ziraat Bankasının hizmetlerini hürmetle anmış ve son senelerde ise yalnız memleketin istihsalini değil Türk çiftçisinin sefaletini de önlediğini ifade etmiştir.²³⁶

Belediye Gelirleri Kanunu'nun 37. maddesinin değiştirilmesine ve 51. maddesine bir madde fıkra eklenmesine dair Kanun hakkında 19 Aralık 1949 Pazartesi günü söz almıştır. İhsan Olgun, bugünkü ihtiyaçlarımıza göre yeni mevzuat tedvin edilsin gibi bir noktayı nazara giderse kendisinin de bu ihtiyaçlara göre bu mevzun ele alınması taraftarı olduğunu beyan etmiştir. İcar-ı Akar Nizamnamesinin kaldırılması durumunda Milli Korunma Kanunu'nun yürümeyeceğini bunun yanında Gelir ve Esnaf Vergileri Kanunu'nda işleyemez hale geleceğini öne sürmüştür.²³⁷

23 Aralık 1949 Cuma günü Hastalık ve Analık Sigortası Kanunu üzerine söz almıştır. Olgun, devletin bu davada biraz fedakarlık yaparak yalnız işçi ve işverene değil kendi bütçesine de dayanarak bu konuya da önem vermesini istemiştir.²³⁸

Tescil edilmeyen birleşmelerle bunlardan doğan çocukların teşkiline ve gizli kalmış nüfus vakalarının cezasız olarak kaydına dair Kanun hakkında söz almıştır. TBMM

²³⁴ *TBMM TD*, D. 8, C. 21, B. 9, s. 173-174.

²³⁵ *TBMM TD*, D. 8, C. 21, B. 10, s. 204-205.

²³⁶ *TBMM TD*, D. 8, C. 22, B. 12, s. 27-28.

²³⁷ *TBMM TD*, D. 8, C. 22, B. 19, s. 289-290.

²³⁸ *TBMM TD*, D. 8, C. 22, B. 21, s. 436.

Genel Kurulunda bu konu hakkında 9 Ocak 1950 Pazartesi günü söz almıştır. Bu meselenin kökünden halledilmesi gerektiğini bunun içinde içtimai bir kanunun çıkmasını yüksek heyetin kararına bırakmıştır.²³⁹

İş Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkındaki Kanun üzerine 18 Ocak 1950 Çarşamba günü söz almıştır. Kanunun lehinde konuşan Olgun, İş Kanunu'nun Türk istihsaline ve Türk milletine faydalı olmasını dilemiş ve Kanun hakkında Bakan Reşat Şemsettin'in daha ayrıntılı bilgi vermesini istemiştir.²⁴⁰

23 Ocak 1950 Pazartesi günü İş Mahkemeleri Kanunu hakkında söz almıştır. Kanunun 10. maddesini yerinde bulduğunu ve iyi bir madde olduğu vurgusu yapmıştır.²⁴¹

Karayolları Genel Müdürlüğünün kuruluş ve görevleri hakkındaki Kanun üzerine 1 Şubat 1950 Çarşamba günü söz almıştır. Konuşmasında atılan bazı adımların memleketin faydasına olduğu gibi zararı olacağı düşünülüp temkinli adım atılmasını istemiştir. Murakabesiz ve geniş yetkilerin idarenin dışında kalmasını bir mahzur olarak görmüştür.²⁴²

İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığının 1950 yılı Bütçeleri hakkında 15 Şubat 1950 Çarşamba günü söz almıştır. Konuşmasında Millet Partili milletvekillerin politik amaçlı kaza kurulduğu iddialarına “*politik bir maksatla kaza kurulamaz*” cevabını vermiştir.²⁴³

Erzincan ve Erzurum Belediyelerine 3.300.000 lira ikrazına dair olan 4126 sayılı Kanunun ikinci maddesinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun üzerine 16 Şubat 1950 Perşembe günü söz almıştır. Konuşmasında Bütçe Komisyonu'nun ne düşündüğünü öğrenmek istemiştir.²⁴⁴

²³⁹ *TBMM TD*, D. 8, C. 23, B. 27, s. 86-88.

²⁴⁰ *TBMM TD*, D. 8, C. 23, B. 31, s. 213-214.

²⁴¹ *TBMM TD*, D. 8, C. 23, B. 33, s. 300-306.

²⁴² *TBMM TD*, D. 8, C. 24, B. 37, s. 17-18.

²⁴³ *TBMM TD*, D. 8, C. 24, B. 47, s. 655-657.

²⁴⁴ *TBMM TD*, D. 8, C. 24, B. 48, s. 718 -719.

Ekonomi, Ticaret ve Çalışma Bakanlıklarının 1950 yılı Bütçeleri hakkında 22 Şubat 1950 Çarşamba ve 25 Şubat 1950 Cumartesi günü söz almıştır. Yozgat'ta yer alan kooperatif ile Bakanın yakından ilgilendiğini, bundan dolayı da birçok fakir insan için ekmek kapısı olduğunu belirtmiştir. Yine Toprak Mahsulleri Ofisini çalışmalarından dolayı kutlamıştır. Çalışma Bakanlığının Bütçesi hakkında ise çalışmalarından dolayı bakanlığa teşekkür etmiştir.²⁴⁵

22 Mart 1950 Çarşamba günü Hayvan Hırsızlığının Men'i Hakkındaki Kanun üzerine söz almıştır. Bu dönemin şartlarına göre ihtiyaçlara cevap vereceğini ve içtimai ıstırapları hafifletecek bir kanun olarak gördüğünü, bu sebeple de kanunun kabul edilmesini istemiştir. Hayvan hırsızlığının büyükbaş ya da küçükbaş olarak ayrılmasının yanlış olduğunu, amacın çiftçiye huzursuzluk veren bir işin önlenmesi olarak yorumlamıştır.²⁴⁶

1.5.7.1.2. Mehmet İhsan Olgun'un Kanun Teklifleri

İhsan Olgun, Isparta Milletvekili Sait Köksal ile birlikte "Dahiliye Memurları Kanunu'nun 2 ve 3. maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki 4089 sayılı Kanunla bu kanuna ek 4329 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair" bir teklif vermişlerdir. Teklif, İçişleri ve Bütçe Komisyonlarına havale edilmiştir.²⁴⁷

1.5.7.1.3. Mehmet İhsan Olgun'un Takrirleri

TBMM'nin 1 Temmuz 1948 Perşembe tarihli oturumunda Belediye Gelirleri Kanunu hakkında söz almıştır. İhsan Olgun, Yüksek Başkanlığa vermiş olduğu "*şehir ve kasabalar dahilinde kamu hizmetleri görmek üzere kurulmuş bulunan her nevi imtiyazlı şirketlerden alınan menfaat hissesi belediyeye aittir*" önergesinin Kanunun 38. maddesi olarak konmasını istemiştir. Yapılan oylama sonucunda önerge kabul edilmiştir.²⁴⁸

İhsan Olgun, 23 Şubat 1950 Perşembe günü Siyasal Bilgiler Okulunun Siyasal Bilgiler Fakültesi adı ile Ankara Üniversitesine katılmasına dair Kanun hakkında

²⁴⁵ TBMM TD, D. 8, C. 24, B. 53-56, s. 1025-10243.

²⁴⁶ TBMM TD, D. 8, C. 25, B. 70, s. 732-734.

²⁴⁷ TBMM TD, D. 8, C. 9, B. 34, s. 34.

²⁴⁸ TBMM TD, D. 8, C. 12, B. 79, s. 545- 546.

konusmuştur. İhsan Olgun, “Okulun adının Mülkiye Fakültesi olarak değiştirilmesini” isteyen bir önerge vermiştir. Yapılan oylama sonucu önergesi kabul edilmemiştir.²⁴⁹

İl İdare Kanunu hakkında 10 Haziran 1949 Cuma günü söz almıştır. İhsan Olgun, kanunun 5. maddesinin sonuna “Merkez Kaymakamlığı kurulmayan illerde merkez Kaymakamlığa ait görevleri vali muavini görür” ifadesinin getirilmesini istemiştir. Ancak değişiklik önergesi kabul edilmemiştir.²⁵⁰

1.5.8. Fahri Akgöl’ün (Mehmet Fahri Akgöl) Biyografisi

Fahri Akgöl, 1901’de (1317) yılında Yozgat’ta doğmuştur. Baba adı Şevket, anne adı Cenandır. 1929 yılında Ankara Hukuk Fakültesi’ni bitirmiştir. İlk memuriyeti 13 Temmuz 1920- 27 Temmuz 1924 arasında Yozgat Nafia Kitabesi’dir. Bu süre içinde Yedek Subay olarak askerlik görevini yerine getirmiştir.²⁵¹ Fahri Akgöl, Akdağmadeni Nüfus Memuru, Adliye Vekaleti Umuru Zatiye Müdüriyeti Sicil Kalemi Katibi, Ankara Asliye Mahkemesi Zabit Katibi ve Başkatip muavini, Adliye Vekaleti Zaat İşleri Mümeyyizi, Zaat İşleri Tetkik Memurluğu görevlerinde bulunmuştur.²⁵²

24 Mart 1929’dan itibaren müddei umumilik (savcılık) yapmıştır. Bu çerçevede önce Bursa Müdde-i Umumi Muavinliği, Diyarbakır Müdde-i Umumiye Muavinliği, Urfa Müddei Umumiliği ve Çorum Müdde-i Umumiliği görevlerinde bulunmuştur. Ankara İcra Memurluğunda görev almıştır. 24 Haziran 1941 tarihinde Ankara Hâkimi olmuştur. 30 Nisan 1943 tarihinde Adliye Vekaleti Zaat İşleri Umum Müdürlüğü Muavin ve Birinci Şube Müdürlüğü’ne, 15 Mayıs 1944’te Baş Müddei Umumi Baş Muavinliğine, 27 Eylül 1944’te ise Adliye Vekaleti Zaat İşleri Umum Müdürlüğü Baş Muavin ve Birinci Şube Müdürlüğüne atanmıştır. Son olarak Çankırı Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığına getirilmiştir.²⁵³ 8. Dönem ara seçimlerinde Yozgat’tan milletvekili seçilmiştir. 1950 seçimlerinden sonra 21 Eylül 1950 yılında

²⁴⁹ TBMM TD, D. 8, C. 25, B. 71, s. 847.

²⁵⁰ TBMM TD, D. 8, C. 20, B. 106, s. 732.

²⁵¹ Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1087.

²⁵² TBMM Albüm 1920-1950, s. 507.

²⁵³ Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1088.

Nevşehir Hâkimliğine atanmıştır.²⁵⁴ Bekar olan Fahri Akgöl, 26 Ocak 1955 tarihinde vefat etmiştir.²⁵⁵

1.5.8.1. Mehmet Fahri Akgöl'ün 8. Dönem Yasama Faaliyetleri (1948-1950)

1948 yılında yapılan ara seçimde seçilen Fahri Akgöl'ün seçim tutanağı şu şekildedir:

Seçim Tutanağı Tarihi: 28 Ekim 1948

Kaç Oyla Milletvekili Seçildiği: 34.867

Oy Kullananların Sayısı: 64.839

Tutanağın Onaylanması Tarihi: 02 Haziran 1949

Meclise Katılma Tarihi: 1 Kasım 1948²⁵⁶

Mehmet Fahri Akgöl 5 Kasım 1948'de Dilekçe Komisyonu üyeliğine seçilmiştir.²⁵⁷ Fahri Akgöl, 7 Kasım 1949 Pazartesi günü aynı üyeliğe tekrar seçilmiştir.²⁵⁸ 8. Dönem TBMM Tutanak Dergisi incelemesi sonucunda Mehmet Fahri Akgöl'ün 1 konuşması ve 2 önergesi tespit edilmiştir.

1.5.8.1.1. Mehmet Fahri Akgöl'ün TBMM Genel Kurul Konuşmaları

Mehmet Fahri Akgöl, 24 Nisan 1949 Perşembe günü Yusuf Mungan hakkında Dilekçe Komisyonu raporu hakkında söz almış ve şu konuşmayı yapmıştır: “*Diyarbakır'daki Musa Çelebi Vakfıyesisi kendisine tesis edilmiştir. Kendisi Vakıflar idaresinden 2.500 lira almıştır. Hem Yusuf Mungan hem de vakıflar idaresi bunu bütünüyle ortaya koymak zorundadır. Yusuf Mungan'dan hesap istenilmiş ama kendisi hesap vermemiş ve görevinden alınmıştır. Yusuf Mungan Danıştay'a başvurmuş fakat başvurusu reddedilmiştir. Bu olay mahkemede devam etmektedir. Komisyonumuzun karar vermeyeceği aşikardır.*”²⁵⁹

²⁵⁴ Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi*, s. 1088.

²⁵⁵ *TBMM Albüm 1920-1950*, s. 507.

²⁵⁶ Çufalı, *Türk Parlamento Tarih*, s. 1087.

²⁵⁷ *TBMM TD*, D. 8, C. 13, B. 2, s. 22.

²⁵⁸ *TBMM TD*, D. 8, C. 21, B. 2, s. 22.

²⁵⁹ *TBMM TD*, D. 8, C. 18, B. 74, s. 550-551.

1.5.8.1.2. Mehmet Fahri Akgöl'ün Takrirleri

Fahri Akgöl, 11 Şubat 1949 Cuma günü çok çocuklu hâkimlere verilecek yardım paraları ile ikramiye hakkındaki Kanunun kaldırılmasına ve toplanmış paraların ne şekilde kullanılacağına dair Kanun tasarısı üzerine bir önerge vermiştir. Önergesi şu şekildedir:

Yüksek Başkanlığa

“Şifahen arz edeceğim üzere tasarının ikinci maddesinin aşağıda yazılı şekilde değiştirilmesini teklif ediyorum.

Madde 2- 2353 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren her sene toplanan paralar o sene içinde yardım ve ikramiyeye hak kazanmış olanlara istihkak durumuna göre dağıtılır. 23 Nisan 1948 gününden itibaren toplanan paralar mükelleflere iade edilir. Tahakkuk edip henüz tahsil edilmeyen paralar alınmaz.”

Fahri Akgöl vermiş olduğu önergeyi şu şekilde açıklamıştır: *“Sayın Arkadaşlar; 2353 sayılı Kanununun tatbikatının yakinen şahidi bulunan bir arkadaşınız sıfatıyla yüksek heyetinizi daha adaletli ve hakkaniyetli bir karara vardırır ümidi ile yüksek müsaadenizle söz almış oluyorum. 2353 sayılı Kanunun 3. maddesi gereğince kanunun tayin ettiği membalardan bir sene içinde elde edilen gelirler o sene içinde yardım ve ikramiyeye müstahak olan hâkimlere tamamen dağıtılması gerekmektedir. 2353 sayılı Kanun Adalet Bakanlığına hiçbir tasarruf yetkisi tanımamıştır. 23 Nisan'a kadar toplanan paraların 200 yargıca dağıtılması gerekirken herhangi bir sebep göstermeden bu paralar dağıtılmamıştır. Adalet Bakanlığının bunu yerine getirmesi lazımdır.”* Sözleri ile önergesi hakkında söz almıştır. Yapılan oylama sonucunda önerge kabul edilmemiştir.²⁶⁰

Hâkimler Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve iki geçici madde eklenmesi hakkındaki Kanun üzerine 9 Aralık 1949 Cuma günü söz almıştır. Akgöl: *“ 47. maddeye mütenazır bir hükmün konması uygun olacağından maddeye üçüncü ve ikinci sınıf hâkimlikte on sene hizmet etmeyenlere yüz liralık kadro verilemez fıkrasının eklenmesini teklif ediyor ve takririmi sunuyorum.”* Yapılan oylama sonucunda önergesi kabul edilmiştir.²⁶¹

²⁶⁰ *TBMM TD*, D. 8, C. 16, B. 44, s. 108-109.

²⁶¹ *TBMM TD*, D. 8, C. 22, B. 15, s. 142.

İKİNCİ BÖLÜM

14 MAYIS 1950 GENEL SEÇİMLERİ VE YOZGAT İLİ SEÇİM SONUÇLARI

2.1. Seçim Kanununda Yapılan Değişiklik ve Seçim Kararının Alınması

Şubat 1947 tarihinde yapılan muhtarlık seçimlerine yine CHP tek parti olarak katılmış ve baskıcı politikalarına devam etmiştir. Muhtarlık seçimlerinde istediğini alamayan DP, 1947 yılında yapılan milletvekili ara seçimlerine katılmama kararı almış ve aktif siyasetten çekilmiştir. Gergin olan siyasi ortam daha da gerginleşmiştir. 6 Nisan 1947 yılında yapılan ara seçimlerde CHP, karşısında rakip olmayınca tek parti olarak seçimleri kazanmıştır. Bundan sonra DP, iktidara karşı olan muhalefetini artırma yoluna gitmiş ve 16 Ekim 1949'da yapılan ara seçimlere de MP ile birlikte CHP'nin baskıcı politikasını gerekçe göstererek katılmamıştır.²⁶²

1948 ara seçimlerinden sonra iktidara gelen Şemsettin Günaltay, yeni bir seçim kanunu hazırlamak için ilim heyeti teşekkül ettirmiştir. Günaltay hükümeti tarafından kurulan ilim heyeti, üniversite profesörleri, Yargıtay, Danıştay ve en kalabalık üç baro olan İstanbul, Ankara ve İzmir barolarının mensupları arasından seçilmiş 11 hukukçudan oluşturulmuştur.²⁶³

Bilim Kurulunun hazırladığı tasarıya egemen olan esaslar şu şekildedir:

1. Seçimin bir hükümet işi olmaktan ziyade bir halk ve siyasi parti işi sayılması ve kurullarda halk ve parti mümessillerine geniş ve tesirli bir

²⁶² İbrahim Sertkaya, *Demokrasi Şehidi Adnan Menderes*, Yağmur Yayınları, İstanbul, 2007, s. 75.

²⁶³ Adem Çaylak, *Osman Bölükbaşı ve Siyasal Hareketi*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2010, s. 134.

yer verilmesi ve idare amir ve memurlarının seçim mekanizması dışında bırakılması

2. Seçimin intizamına nezaret ve seçim ihtilaflarının çabuk ve tesirli bir surette halli vazifesinin adalet yargıçlarına verilmesi
3. Seçmen sicil ve listelerinin pratik ve halkın ve yargıcın en kolay murakabe edebileceği bir şekilde düzenlenmesi
4. Seçim işlerinde açıklık ve halka en kolay şekilde şikayet ve itiraz imkanlarının sağlanması
5. Seçim işlerinde halka yükletilecek külfetlerin azaltılması ve seçim operasyonlarının seçmenlerin bulunduğu ve en kolay şekilde murakabe edeceği yerde ve tarzda yapılması
6. Seçim işlerindeki kötü fiillerin ve kanuna aykırı hareketlerin birer suç sayılması ve işleyenlerin fiilin ağırlığına göre cezalarla cezalandırılması ve bu suçların takip ve cezalandırılmasının çabuk ve kolay usullere bağlanması²⁶⁴

Hazırlanan rapor hakkında partilerin görüşlerine de başvurulmuştur. İlk görüşünü açıklayan parti MP olmuştur. MP : “*Önceki seçimlerde suç işlemiş kişiler ve seçime hile karıştıranlar, sıfat ve mevkilerine bakılmaksızın cezalandırılmadıkça yeni bir seçim kanunu hazırlığı mesuliyetine iştirak etmeyeceğini*” bildirmiştir. Yeni seçim kanununun meclis görüşmelerinde en uzlaşmaz tavır takınan parti MP olmuştur.²⁶⁵

CHP'nin rapor hakkındaki görüşleri ise Genel Sekreter Konya Milletvekili T. Fikret Sılay tarafından hazırlanan mütalaa ile açıklanmıştır. Bilim Kuruluna gönderilen cevapta CHP şunları söylüyordu: “*Partimiz Hükümetince seçim emniyetini layıkıyla sağladığı kanaatiyle tanzim edilmiş ve bir daha tetkik edilmesi için yüksek heyetinize sunulmuş olan seçim kanunu tasarısı hakkında partimizin düşüncesi; hiçbir politik mülahazaya iltifat etmeyerek tamamıyla ilmi bakımdan bu tasarının tetkikini de ele almış olan muhterem heyetimizin seçim emniyeti, seçim selameti ve seçim tekniği noksanları olarak tasarıda göreceği hususları ikmal etmesi ricasından ibarettir.*”²⁶⁶

²⁶⁴ Erol Tuncer, *1950 Seçimleri*, Tesav Yayınları, Ankara, 2010, s. 69.

²⁶⁵ Çaylak, *a.g.e.*, s. 134.

²⁶⁶ “CHP İlmî Heyete cevap verdi”, *Ulus*, 12 Ekim 1949, s. 1.

CHP, Bilim Kuruluna seçim emniyeti, selameti ve tekniği bakımından tasarının bir bütün olarak ele alınması gerektiğini söylemiştir.

DP, Bilim Kuruluna cevabını 10 Ekim 1949'ta vermiştir. Parti cevabında seçim sistemlerinde bulunması gerektiğine inandığı koşulları sıralamış özellikle seçim güvenliği üzerine durmuştur. Bu bağlamda; *Sürekli bir seçmen sicil memurluğu kurulması, seçime katılımın kolaylaştırılması ve seçim işlerinde hile ve baskıya fırsat verilmemesi, oy gizliliği dışında seçim işlemlerinin her aşamasında açıklık sağlanması, seçim ilanlarının ve denetimimin Yargıtay üyelerinden oluşan bir kurul tarafından yapılması ve partilerin bu kurula birer temsilci göndermesi, kamu yönetiminin seçimle hiçbir ilişkisi olmaması ve halkın güvenini yitiren kamu görevlilerin seçim dışında tutulması gibi konulara yer vermiştir.*²⁶⁷

Hazırlanan yeni Milletvekili Seçim Kanunu TBMM'de 7 Şubat 1950'de görüşülmeye başlanmıştır. Kanun tasarısı hakkındaki bilgileri TBMM Seçim Komisyonunda görev alan ve Geçici Komisyon Sözcüsü olan Kayseri Milletvekili Sait Azmi Feyzioğlu vermiştir. Feyzioğlu:

“ Muhterem Arkadaşlar, Milletvekili Seçimi Kanunu tasarısı yüksek teklif ve tasvibinize arz edilmiştir. Komisyon, seçim emniyetini tamamen sağlayan bir tasarı ile huzurunuzda çıktığına kanidir. Tasarının hiçbir eksikliği, kusuru olmadığı bir iddia değildir. Müzakere sırasında yapılacak müdahale, ikaz ve alınacak kararlarla eksikler giderilir. Seçim emniyeti diye bir şey kalmayacak. Seçim emniyeti gizli oy, aleni (açık) tasnif ile temin edilecek. Hükümet tesiri diye bir şey mevzubahis olmayacak. İlim Heyetinin önerisi ile idare amirleri seçim dışı bırakılmıştır.

Seçimler yargıçların nezaretine bırakılmıştır. Siyasi partilere geniş haklar verilmiştir. Beş kişilik sandık kurullarına siyasi partilerden 3, on bir kişilik il seçim kurullarına 6 üyelik verilmiştir. Sandıkların başında siyasi partilerin ve bağımsız adayların birer müşahitleri bulunacak ve seçimin her aşamasında görev alacaklardır.

²⁶⁷ Tuncer, *1950 Seçimleri*, s. 71.

Yargıtay ve Danıştay üyelerinden gizli oyla seçilecek bir heyetten müteşekkil Yüksek Seçim Kurulu, seçim sonuçlarına itirazları değerlendirecek ve kesin kararı verip bir nüshasını meclise sunacak.” ²⁶⁸ Bundan sonra tasarı hakkında MP İstanbul Milletvekili Osman Nuri Köni söz almıştır. Köni tasarı hakkında şunları söylemiştir:

“Muhterem Arkadaşlar; Bütün tenkitlerim hükümete olacaktır, komisyona değil. Bundan 9-10 ay evvel Şemsettin Günaltay ile görüştük. Seçim kanunu hazırlıklarına girişmek istediklerini söyledi. Tasarı üzerinde sizin partinizin de teklifleri, mütalaaları varsa söylersiniz bir araya getiririz. Sonra bu talebe ret cevabı verdik, iştirak etmedik. Sebep seçim suçlularının tecziye edilmediğini ve bunların kollarını sağlayarak gezdiğini, takibat yapılmadığını müşahede ettik. Bu teklifin samimiyetine inanmadık ve ret ettik.

*Arkadaşlar, bu tasarı evvela adalet kaidelerine külliyen mugayirdir. Bu bir, 2- Anayasa hükümlerine mugayirdir. 3- Demokrasiye mugayirdir. 4- İnsan hakları beyannamesine külliyen aykırıdır. Bu tasarı bana diyor ki ben memlekete nâfi olamayacağım, seçim emniyeti benimle sağlanamayacak çünkü ben zincirbendim diyor. Seçim kurullarında hakimin bulunması seçimlerdeki güvenliği sağlamaz.”*²⁶⁹

DP adına konuşanlardan biri de Adnan Menderes'tir. 16 Şubat 1950 Perşembe günü tasarı hakkında söz alan Adnan Menderes şu konuşmayı yapmıştır:

“ Muhterem arkadaşlar; milli hakimiyet prensiplerinin tam olarak tatbik yeri bulabilmesi, iktidarı tayin eden seçmenlerin serbest ve dürüst yapılmasına bağlıdır. Bunun içinde seçim kanununun her türlü hile ve fesadı önleyecek ve vatandaş vicdanında tazyik ve tesirler yapılabilmesi imkanlarını ortadan kaldıracak hükümleri ihtiva etmesi şarttır.

Serbest ve dürüst seçimlere temel olacak bir emniyetli seçim kanununun millete mal edilmesi meselesi, memleketimizde çok partili siyasi hayatın başladığı günden itibaren karşılaşılan ve birçok sebeplerle hali çok müşkül görünen büyük bir dava

²⁶⁸ *TBMM TD*, D. 8, C. 24, B. 40, s. 149-150.

²⁶⁹ *TBMM TD*, D. 8, C. 24, B. 40, s. 150-151, Osman Nuri Köni'nin tüm konuşması için bkz. s.150-206.

olmuştur. Bu itibarla kaç yıllardır devam eden siyasi mücadelelerin mihverini bu dava teşkil etmiştir denilebilir. Ancak şimdi ifadeden büyük bir memnuniyet duymaktayız ki kanun vâzu bir kere karar verdikten sonra bu davanın hali hiçte güç olmamıştır.

Filhakika uzun yıllar devam eden mücadelelerde bütün memleketin bu mevzuda emsalsiz bir alaka ve hassasiyet göstermesi ve yüksek meclisin halkımızın bu büyük alakasına kayıtsız kalmaması sayesinde ki nihayet şimdi kabul buyrulan Seçim Kanununun memlekete mal edilmesi gibi ileri bir neticenin istihsalı mümkün olabilmıştır. Memlekette hürriyet nizamının tam teminat altına alınması ve demokrasi cephesini teşkil eden milletler arasında mevkiimizin bir kat daha yükselmesi 1950 seçimlerinde milletçe vereceğimiz büyük imtihanın muvaffakiyet derecesine bağlıdır. Partimiz seçim kanununu kabul etmektedir.”²⁷⁰ İfadeleriyle tasarı hakkında olumlu konuşmuştur.

Yapılan konuşmalardan sonra oylamaya geçilmiş ve kanun tasarısı kabul edilmiştir. Değiştirilen milletvekili seçimi kanun tasarısının bazı önemli maddeleri şunlardır:

Birinci Madde — Milletvekili seçimi tek derecelidir. Ve ekseriyet usulüne göre genel, eşit, gizli oyla yapılır. Oy serbest ve şahsidir. Oyların sayılması ve ayrılması açıktır.

İkinci Madde — Milletvekili seçiminde her il bir seçim çevresidir.

Dördüncü Madde — Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından her 40.000 kişi için bir milletvekili seçilir. Nüfusu 40.000 den yukarı olan seçim çevreleri için aşağıdaki işlem yapılır:

55.000’ e kadar 1, 55.001’den 95.000’e kadar 2, 95.001’den 135.000’e kadar 3 milletvekili seçilir. Nüfus miktarı artıkça milletvekili sayısı da artar.

Yedinci Madde — Milletvekilliği seçiminde 22 yaşını bitiren her vatandaş seçmendir.

Sekizinci Madde — Kısıtlı olanlar, Yabancı devlet uyrukluğunu ileri sürenler, Kamu hizmetlilerinden yasaklılar seçmen olamazlar.

²⁷⁰ TBMM TD, D. 8, C. 24, B. 48, s. 706.

Dokuzuncu Madde — Emniyet müdürleri, Emniyet amirleri, komiser ve komiser muavinleri ve polisler, Subaylar, Askeri memurlar ve askeri adli yargıçlar, Askeri öğrenciler ve silah altında bulunan erler oy kullanamazlar.

Onuncu Madde — Her seçim bölgesinin bir seçim kütüğü vardır. Bu kütük daimidir.

Otuz Üçüncü Madde — Otuz yaşını bitiren her vatandaş milletvekili seçilebilir.

Otuz Dördüncü Madde — Kısıtlılar, Türkçe okuyup yazma bilmeyenler, yabancı devletlerin uyrukluğunu ileri süren ve hizmetinde bulunan resmi görevliler, müebbet veya muvakkat ağır hapis, beş seneden fazla hapis veya müebbet sürgün cezalarından biri ile hüküm giymiş olanlar, yüz kızartıcı suç işleyenler ve kamu hizmetinden yasaklılar milletvekili seçilemezler.²⁷¹

DP'nin tasarı üzerindeki bazı maddeleri kabul edildi. Bunlardan bir tanesi 36. madde idi. Bu madde ile tek yerden adaylık kaydı kaldırılıp muhalefetin isteğine uygun olarak, çift yerden adaylık olanağı tanınmıştır.²⁷² Kanun tasarısı üzerinde konuşmalar bittikten sonra oylamaya geçilmiştir. 346 milletvekilinin katıldığı oylama, 336 kabul, 10 ret, 0 çekimser olarak sonuçlanmıştır.²⁷³ Demokratlar, Halkçılarla birlikte lehte oy kullanmışlardır. Geriye seçim tarihinin saptanılması kalıyordu. Demokratlar, hava şartları yüzünden katılma oranının düşmesi endişesiyle seçimin Haziran başında yapılmasını istediler. Halk Partisi Grubu, buna kısmen uyarak 14 Mayıs tarihini uygun gördü. Hüküm günü de böyle saptandıktan sonra meclis, 24 Martta aldığı kararla kendini feshetmiştir.²⁷⁴ Seçim kararı alınmasından sonra partiler seçim hazırlıklarına başlamışlardır.

2.2. Partilerin Seçim Propagandaları ve Seçim Beyannameleri

14 Mayıs 1950 Pazar günü yapılacak milletvekili seçimi için Büyük Millet Meclisi'nin tatile girmesi üzerine seçime hazırlık çalışmaları, parti içi gayretler ve partiler arası mücadele hızlanmış ve yurt çapında yaygın bir hal almıştır. Özellikle iki büyük parti, CHP ile DP arasında kıyasıya bir savaş vardı. Her iki tarafta bu yarış

²⁷¹ *TBMM TD*, D. 8, C. 24, B. 48, s. 667-674, maddelerin tamamı için bkz., s. 667-705.

²⁷² Eroğul, *a.g.e.*, s. 69.

²⁷³ *TBMM TD*, D. 8, C. 24, B. 48, s. 710.

²⁷⁴ Eroğul, *a.g.e.*, s. 69.

milli birliği zedeleden kazanmak istiyordu. CHP'nin maddi gücü üstündü, araç ve gereci çoktu, üstelik hükümet imkanlarını da elinde bulunduruyordu. DP de her türlü yoksunluk ve yoksulluğa katlanarak memlekete çok partili cumhuriyeti yani demokrasiyi getirmeye çalışan, büyük bir çoğunluğun fedakârlık desteğine sahipti. Üstelik toplum üzerinde büyük etkisi olan basının çoğu özellikle İstanbul gazeteleri DP'yi destekliyordu.²⁷⁵

Seçimlerde CHP'nin çalışmaları arasında; Genel Başkan ve diğer parti liderlerinin gezi ve radyo konuşmaları, teşkilat yoklamaları, siyasal gündemin bütün teşkilat üyelerine kadar indirilmesi, yayınlanan seçim beyannamesi ve özellikle Ulus gazetesinin yayınlarında yürütülen propagandaları sayabiliriz. CHP'nin resmi seçim kampanyası, 23 Mart'ta Polatlı'da başlayıp sırasıyla, 25 Mart Kırıkkale, 27 Mart Beypazarı, 30 Mart Malatya, 31 Mart Diyarbakır ve Elazığ, 1 Nisan Gaziantep ve Maraş, 2 Nisan Adana ve Mersin, 4 Nisan Konya, 4 Mayıs İzmir, 5 Mayıs Manisa ve Balıkesir, 6 Mayıs Biga, 7 Mayıs Bursa, 8 Mayıs İzmit, 9 Mayıs İstanbul'da seçmenler ve teşkilatlarla temaslarda bulunmuştur. Cumhurbaşkanı İnönü tarafından sık sık tekrarlanan başlıklardan en önemlileri anayasanın demokratik hayatın gereklerine göre değiştirilmesi ve ikinci bir meclisin oluşturulmasıydı. 1924 Anayasasının değiştirilerek kuvvetler ayrılığına gidilmesi ülkede istikrarlı bir idarenin tesis edilmesi için zorunluydu. Meclisin çıkarttığı kanunları anayasaya uygunluk bakımından denetleyecek ikinci bir meclis oluşturulması demokratik rejimin gelişmesine hizmet edecektir. CHP'nin üzerinde durduğu ikinci başlık ise şiddet politikasının tedavi edilmesi idi. CHP, bu durumu iktidarda olan partinin sabır ve tahammül göstermesi ve iktidarda olmayanın ise şiddet yoluna sapması olarak açıklamaktaydı.²⁷⁶

Seçim çalışmaları devam ederken 1 Nisan 1950'de CHP aşırıların lideri Recep Peker²⁷⁷, 10 Nisan'da ise Mareşal Fevzi Çakmak vefat etmiştir.²⁷⁸ Çakmak'ın cenaze töreni büyük olaylara neden olmuştur. Hükümet resmi cenaze töreni düzenlemiştir. Törene her yerden on binlerce kişi katılmıştır. İstanbul Beyazıt Meydanı tamamen

²⁷⁵ Goloğlu, *a.g.e.*, s. 397.

²⁷⁶ Süleyman Güngör, "14 Mayıs 1950 Seçimleri ve CHP'de Bunalım", *Süleyman Demirel Üniversitesi SBE Dergisi*, Sayı 21, Mayıs 2010, s. 196-197.

²⁷⁷ "Eski Başbakan Recep Peker dün gece vefat etti.", *Akşam*, 2 Nisan 1950, s. 1.

²⁷⁸ "Mareşal Fevzi Çakmak dün sabah vefat etti.", *Ulus*, 11 Nisan 1950, s. 1

dolmuştur. CHP ve bilhassa İnönü'nün din konusundaki politikalarını protesto için bu töreni bazı gruplar fırsat bildiler. Radyonun tören günü müzik yayını kesmemesi, sinema ve tiyatroların açık kalması bu gösterilere zemin hazırlamıştır. Çıkan olaylar sonucunda 75 kişi tutuklanmıştır. Ayrıca cenazede Arapça ezan söyledikleri ve salavat getirdikleri için 25 kişi sorguya çekilmiştir. Gösteriler Mareşal'in defnedilmesiyle sona ermiştir.²⁷⁹

DP, Mareşal Fevzi Çakmak'ın vefatı üzerine yayınladığı beyanname ile üzüntüsünü dile getirmiştir. Beyannameye şu ifadeler yer verilmiştir: “*Bütün hayatını millete hizmet etmekle geçiren bilhassa istiklal Harbinde Atatürk'le birlikte büyük kahramanlıklar yaratan Mareşal'in vefatı hepimiz için acı bir kayıp olmuştur. Aziz hatırası önünde hürmetle eğilir ve MP'ye başsağlığı dileriz.*” MP ise onun yapmış olduğu askeri kahramanlıkları anlatan, yaşadığı hayatın Türk milletinin yolunu çizdiğini bildiren bir beyanname yayınlamıştır.²⁸⁰ Mareşalin vefatı üzerine İsmet İnönü'de bir taziye mesajı yayınlamıştır. İnönü mesajında: “*Mareşal'le birlikte çalıştığımız günlerin hatırasını hürmetle yad ediyoruz. Muhterem ailesine ve muhterem milletimize taziyelerimizi sunarız.*”²⁸¹ beyanatıyla üzüntüsünü dile getirmiştir.

Partiler ara verilen seçim çalışmalarına tekrar başlamıştır. Seçim kampanyası boyunca DP sözcüleri, hayat pahalılığı üzerinde durmuştur. Bunun temel nedeni olarak da CHP'nin halkı düşünmeyen politikaları olduğunu ileri sürmüşlerdir. Hatta Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşına girmemesini bile eleştiriyorlardı. DP, başta basın özgürlüğü olmak üzere anti-demokratik yasaları ele alıp değiştirileceğinden, açık bir şekilde işçiye grev hakkı verileceğini vaat ediyordu. DP'nin seçim meydanlarında demokrasi ve demokrat kavramlarından bahsetmesi halk üzerinde bir etki bırakmıştır. Demokrat ve Demokrasi kavramlarının gerçek anlamlarının özümsemediği için halk “*Demokrat*” kelimesini “*Demir Kırat*” olarak telaffuz etmesinden dolayı “*Demir Kırat*” tabiri ortaya çıkmıştır. Celal Bayar, hemen hemen tüm yurdu dolaşıyordu. DP'nin ileri gelenlerinden partinin en küçük bireyine kadar

²⁷⁹ Mustafa Çufalı, *Türkiye'de Demokrasiye Geçiş Dönemi (1945-1950)*, Babil Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2004, s. 152.

²⁸⁰ Tekin Erer, *Türkiye'de Parti Kavgaaları*, Tekin Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1966, s. 518.

²⁸¹ “Cumhurbaşkanımız İnönü'nün taziyeleri”, *Ulus*, 11 Nisan 1950, s. 1.

seçimlerin kazanılacağına yönelik bir hava vardı. DP'nin hazırlamış olduğu seçim afişlerinde “Dur” işareti veren bir el resmi ve altında “*Yeter Söz Milletin*” cümlesi yer almıştır.²⁸²

Seçim çalışmaları CHP ile DP arasında geçerken 1948'de kurulan yeni parti Millet Partisi ise seçim faaliyetlerine yeni başlamıştır. MP'de,²⁸³ Mareşal Fevzi Çakmak'ın vefatından sonra bütün işler partinin önde gelen isimlerinden olan Osman Bölükbaşı'na kalmıştır. 1950 yılında partinin kullandığı malzemeler, partinin kurulduğundan beri öne sürdüğü hususları içermiştir. Parti üzerine vurulmak istenen gerici damgası reddedilmiş, Mareşal'in ölümü esnasında hükümetin gösterdiği duyarsızlık halka şikayet edilmiş ve basına ağır eleştirilerek yönelttikçe MP'ye karşı yaklaşımlarının önyargılı olduğu vurgulanmıştır. Bölükbaşı, partisinin Kızılcahamam mitinginde iktidara ve DP'ye şiddetle çatarak: “*Demokrasi her şeyden önce bir zihniyet meselesidir. İnönü, demokrasinin bu memlekette yerleşmesini samimi olarak istiyorsa, çekilmelidir. Her nizam ancak mümessilleriyle birlikte sahneden çekilebilir. Millet bu hakikati 65'lik muhaliflerden(Celal Bayar'ı kastediyor.) daha iyi anlamıştır.*” Konuşmasıyla hem CHP hem de DP'yi eleştirmiştir. 23 Nisan 1950 günü MP'nin İzmir mitinginde konuşan Mustafa Kentli ise MP'nin iktidarda gözü olmadığını, amaçlarının kuvvetli bir muhalefet grubu olarak Meclise girmek olduğunu ifade etmiştir.²⁸⁴

Partiler seçim çalışmalarına devam ederken bir taraftan da hazırladıkları seçim beyannamelerini halka açıklamışlardır. İktidarda olan CHP, 27 Nisan'da seçim beyannamesini açıklamıştır. Beynamede:

“Partimizin programı; bütün bir kalkınma devrinin prensiplerini ihtiva etmektedir. Millettin güvenini yeniden sağladığımız takdirde 1950-1954 meclis döneminde ilk plana alarak gerçekleştirmeye çalışacağımız işler, ele alacağımız davalar şunlardır denilerek konu başlıkları şöyle sıralanmıştır: Rejimin Takviyesi, En Başta Köylü ve Çiftçi, Orman Davamız, Yakacak Meselesinin Önemi, Şehir ve Kasabalarımız İçin,

²⁸² Tefik Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi, 1950'den Günümüze*, İmge Kitabevi, 4. Baskı, Ankara, 2008, s. 18-19.

²⁸³ 20 Temmuz 1948 yılında kurulan partide görev dağılımı: Fahri Başkan Mareşal Fevzi Çakmak, Genel Başkan Hikmet Bayur, Başkanvekili Osman Nuri Köni, Genel Sekreter Mustafa Kentli yer alırken, Osman Bölükbaşı da partinin kurucuları arasındadır. Çaylak, *a. g. e.*, s. 104.

²⁸⁴ Çaylak, *a.g.e.*, s. 138- 139.

Mesken Meselesi, Sıtma ve Veremle Mücadele, Özel İdareler, Orta Okullar, Teknik Okullar, Suların Tanzimi, İller Bankası, Yol Daima Yol, Doğu Kalkınması, Petrol İşletmesi Kurulacak, Limanlar ve Küçük İskeleler, Adalet İşlerimiz, Sosyal Tesanüdü Kuvvetlendireceğiz, Bizim Devletçiliğimiz ve Özel Teşebbüs, Küçük Sanat Kredisi, İşletmeler ve Tekel, Bütçe Siyasetimiz, Türk Parası, Barem Kanunu, Vatandaş ve Hazine, Milli Savunmamız ve Dış Politika.”²⁸⁵

CHP'nin seçim bildirgesini özetleyecek olursak; demokratik açılımların ve temel açılımların, temel hak ve hürriyetlerinin daha da geliştirileceği söyleniyordu. Anayasanın Batı demokrasisine uygun olarak değiştirileceği, ikinci meclisin kurulacağı, devlet başkanının yetkilerinin yeniden düzenleneceği, köylülerin her alandaki ihtiyacının giderileceği, adalet, sağlık, işsizlik gibi konularda düzenleme yapılacağı, devletçiliğin yanında özel teşebbüsün de geliştirilip destekleneceği ve kredilerle destek verileceği, yabancı sermayeye kapıların açık olduğu vurgulanmıştır.²⁸⁶ Baktığımızda CHP iktidarı kaybetmemek için yeniliklere açık hale gelmiştir. Ama halk bunlara dikkat etmiyordu. Seçim meydanlarında kendini dinleyen, kendi dilinden ve halinden anlayan siyasilere önem veriyordu.

DP ise seçim beyannamesini 8 Mayıs'ta yayınlamıştır. Beyannamenin giriş kısmında şu ifadeler yer verilmiştir:

“ Demokrat Partinin seçim beyannamesi olarak umumi efkâra sunacağı bu vesika rastgele akla geliveren bir takım iş ve hizmetlerin liste veya cetveli mahiyetinde olmayacaktır. İktidara gelmek veya onu muhafaza etmek arzu ve hürsü da bir takım cazip vaatlerle ortaya çıkmaya teşvik edebilir. Ancak Türk milletinin vakar ve ciddiyetine layık bir parti olabilmek endişesi tahakkuk ettirilmesi imkansız ve hatta şüpheli vaatlerde bulunmaktan bizi alıkoymaktadır. Halk Partisinin seçim beyannamesi olarak yayınladığı vesikayı bir kere bu bakımdan sonra da muhtevası ve açıklamakta olduğu zihniyet itibarıyla tenkite şayan görmekteyiz. ” Bildirinin ara başlıkları ise şunlardır; Tasarruf Meselesi, Devletçilik ve Ziraat, Milli Ekonomimiz,

²⁸⁵ “CHP Seçim Beyannamesi”, *Ulus*, 28 Nisan 1950, s. 5-6.

²⁸⁶ Çufalı, *Türkiye'de Demokrasiye Geçiş Dönemi*, s. 154.

*Sakat Yolda Israr, Hayat Pahalılığı, Alınacak Tedbirler, İktisadi İmkanlar, İktidarın Mücadelesi, Seçimlerde Sükun, DP'nin Faaliyetleri, Dış Siyaset ve Söz Milletindir.*²⁸⁷

DP'nin seçim bildirgesini özetleyecek olursak; CHP'nin yayınlamış olduğu beyannamenin gerçekçi olmadığını, 30 yıl devam eden iktidarın Rusya hariç hiçbir yerde görülmediği, kendileri iktidara gelirse önce ekonomiyi düzeltereklerini, tasarrufa önem verilip buradan gelen gelirle üretimin artırılacağı, bu sayede işçilerin ve köylülerin hayat standartlarını yükselteceklerini vaat etmişlerdir.²⁸⁸

MP, seçim beyannamesini 8 Nisan 1950 tarihinde yayınlanmıştır. Giriş bölümünde, 1946 seçimlerine ilişkin gözlem ve eleştirilere yer verilmiş ve 1946-1950 yılları arasındaki dönemin değerlendirilmesi yapılmıştır. Değerlendirmede, geçen dört yıla bir göz atarak görürüz ki demokrasiye doğru değil tahakkümün ve şahsi nüfuzun artmasına doğru gidilmiştir. Daha sonra CHP'nin seçimi kazanması halinde doğacak sıkıntılara değinilmekte ve memleketimiz için kurtuluş çaresinin seçimleri kaybetmesi olacağı vurgulanmıştır. Beynamede iki meclisli, hür ve namuslu seçim, işçiye grev hakkına sahip olması gibi konulara yer verilmiştir.²⁸⁹

CHP, 14 Mayıs 1950'de yapılacak seçimlerinde milletvekili adaylarını 22 Nisan 1950'de açıklamıştır. CHP 63 ilde seçimlere girecektir. İsmet İnönü Ankara ve Malatya, Mustafa Abdülhalik Renda Çankırı, Muhittin Baha Pars Eskişehir, Falih Rıfki Atay Gümüşhane, Abdurrahman Melek ve Tayfun Sökmen Hatay, Refet Bele İstanbul, Nihat Erim Kocaeli, Lütfi Kırdar Manisa, Şemsettin Günaltay Erzincan, Hasan Ali Yücel Giresun, Şükrü Saraçoğlu İzmir, Tevfik Fikret Sılay Konya, Faik Ahmet Barutçu Trabzon ve Kazım Özalp Van'dan milletvekili adayı olmuşlardır.²⁹⁰

62 ilde seçimlere girecek olan DP, milletvekili aday listesini 24 Nisan 1950 tarihinde ilan etmiştir. Adaylar arasında dikkat çeken kişiler şunlardır: Mehmet Fuat Köprülü, Adnan Menderes, Ethem Menderes ve Namık Gedik Aydın'dan, Celal Bayar Bursa ve İstanbul, Rıfki Salim Burçak Erzurum, Ali Fuat Cebesoy ve Hasan Polatkan Eskişehir, Refik Koraltan İçel (Mersin), Fuat Köprülü, Adnan Menderes,

²⁸⁷ Tuncer, *1950 Seçimleri*, s. 83.

²⁸⁸ "DP Beyannamesi", *Yeni Sabah*, 9 Mayıs 1950, s. 5.

²⁸⁹ Tuncer, *1950 Seçimleri*, s. 83-84.

²⁹⁰ "CHP aday listesi", *Akşam*, 23 Nisan 1950, s. 5.

Ali Fuat Cebesoy İstanbul, Halide Edip Adıvar İzmir, Suat Hayri Ürgüplü Kayseri, Hamdullah Suphi Tanrıöver Manisa, Nadir Nadi Abaloğlu Muğla adayları arasında yer almışlardır.²⁹¹

MP'nin aday listesi 23 Nisan 1950'de yayımlanmıştır. 22 ilde aday gösteren partinin listesinde bazı önemli kişiler yer almıştır. Bunlar: Fevzi Çakmak'ın eşi Fitnat Fevzi Çakmak Ankara ve İstanbul, Cafer Tayyar Eğilmez Edirne, Ahmet Oğuz Eskişehir ve İstanbul, Hikmet Bayur İstanbul ve Kastamonu, Osman Bölükbaşı İstanbul ve Kırşehir, Osman Nuri Koni İstanbul ve Kastamonu, Ahmet Tahtakılıç Kütahya illerinden aday olmuşlardır.²⁹²

2.3. 14 Mayıs 1950 Genel Seçimleri

14 Mayıs 1950 seçimleri bütün yurttaki büyük seçmen kitlesinin katılımıyla temiz ve nezih bir şekilde cereyan etmiştir. Pazar gecesi saat on ikiye doğru Ankara parti merkezinde Celal Bayar ve Fuat Köprülü, seçimi kazandıklarını ve DP'nin iktidara geldiğini bildirmişlerdir. Ertesi gün bütün gazeteler DP'nin büyük bir ekseriyetle iktidarı aldığını yazıyorlardı. Bütün memlekette tarifsiz bir sevinç hakim olmuştur. İlk defa kansasız ve beyaz bir ihtilal yapılmış, 27 yıllık bir şef partisi seçimle yerini başka bir partiye devrediyordu.²⁹³

Gazeteler 15 Mayıs günü seçimleri şu şekilde ele almışlardır:

- **Vatan Gazetesi:** Türk milleti büyük seçim imtihanını şerefle geçirdi. Seçim suur ve olgunluk içinde cereyan etti
- **Kudret Gazetesi:** Türkiye ilk defa baskısız ve hilesiz bir seçim gördü.
- **Zafer Gazetesi:** Dünkü seçimlerin ilk neticeleri alındı. DP Zafer yolunda
- **Ulus Gazetesi:** Seçimler bütün yurttaki sükunetle sona erdi.
- **Cumhuriyet Gazetesi:** Seçim tam bir sükun içinde geçti. İştirak nispeti bütün tahminleri aştı. Yurttaki dün baskısız bir seçim yapıldı.²⁹⁴

²⁹¹ "DP aday listesi", *Ulus*, 25 Nisan 1950, s. 6.

²⁹² "MP 22 ilden aday gösterebildi.", *Ulus*, 24 Nisan 1950, s. 3.

²⁹³ Erer, *a.g.e.*, s. 523.

²⁹⁴ Tuncer, *1950 Seçimleri*, s. 85.

Seçim sonuçlarının ortaya çıkmasından sonra partilerin almış oldukları oy miktarları netlik kazanmaya başlamıştır. DP'nin büyük çoğunlukla önde götürdüğü seçimlerde oy sayımı işlemi bittikten sonra DP'nin zaferini ilan etmiştir. Tek parti döneminin bittiğini gösteren 14 Mayıs 1950 yılında yapılan seçimlerdeki partilerin almış oldukları oylar şu şekildedir:

Tablo 1.3. 14 Mayıs 1950 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları²⁹⁵

Partiler	Aldığı oy sayısı	Oy oranı	Milletvekili sayısı	Milletvekili çıkardığı il sayısı	Temsil Oranı
DP	4.391.694	55,2	416	55	85,4
CHP	3.148.626	39,6	69	19	14,2
MP	368.537	4,6	1	1	0,2
BAĞIMSIZ	44.537	0,6	1	1	0,2
TOPLAM	7.953.085	100,0	487	0	100,0

Kemal Karpat, resmi olmayan seçim sonuçlarını şu şekilde değerlendirmiştir: *“Çoğunluk sisteminin uygulanmasından dolayı 487 milletvekilliğinden 396’sını Demokratlar, 68’ni Halkçılar, 7’sini Bağımsızlar 1’nide Millet Partisi almıştır. 15 milletvekilliği açıkta kalmıştır. DP seçimi memlekette Halk Partisine karşı birikmiş hoşnutsuzluk sayesinde kazanmıştır. Seçimler 1947 veya 1948 yıllarında yapılmış olsaydı CHP, 1950’de almış olduğu oyların belki de yarısını alacaktı. CHP tek partili sistemin simgesi haline gelmiş olmasından seçimi kaybetmeye mâhkumdu.”*²⁹⁶

YSK, 14 Mayıs 1950 genel seçiminin sonuçlarını açıklamıştır. Resmi sonuçlar şu şekildedir: 8.905.743 seçmenden 7.953.085’si seçimlere iştirak etmiştir. Seçime katılım oranı % 89,3’tür. Bu oylardan DP, 4. 391.694’ni almış ve 416 milletvekili çıkarmıştır. DP’nin aldığı oy nispeti % 55.02’dir. CHP, 3.148.626 oy almış, 69 milletvekili çıkarmış ve aldığı oy oranı % 39.06’dır. 1 milletvekili çıkaran MP, 368.537 oy almıştır. MP’nin aldığı oy oranı % 4.06’tır. Bağımsız milletvekillerinin aldığı oy sayısı ise 44.537 olup kazandıkları oy oranı % 0.06 olarak açıklanmıştır. Meclise bir bağımsız aday girmiştir.²⁹⁷

²⁹⁵ Tuncer, *1950 Seçimleri*, s. 117.

²⁹⁶ Karpat, *a.g.e.*, s. 328.

²⁹⁷ <http://www.ysk.gov.tr>.

Seçimlerin ardından 15 Mayıs günü Zafer gazetesinde Celal Bayar'ın seçimle alakalı bir demecine yer verilmiş ve bu demeçte Bayar, 1950 seçimleriyle 1946 seçimleri arasındaki farka şu sözlerle dikkat çekmiştir:

“Fihakika 1946 seçimlerinde gelen her haber, her telgraf bir felaket getirirdi. Dövülen, tazyik edilen vatandaşlarımızdan her türlü şikayet alırdık. Yüzleri gözleri kan içinde birçok seçmen yollara dökülürdü. Bugün, bu ana değin bu gibi hadiselerin cereyan ettiğine dair bir alamet yoktur. Sadece seçmen kayıtlarıyla sorunlar var. Bu da muhtarların göreviydi. Seçimden önce biz bunları dile getiriyorduk.” Bayar ve Fuat Köprülü'nün umumi kanaatleri şudur ki seçimin adli kontrol altında yapıldığı yerlerde seçimin dürüst bir şekilde cereyan ettiği'dir.²⁹⁸

Adnan Menderes, seçim sonuçlarını 29 Mayıs 1950 Pazartesi günü Hükümet Programını okuduğu zaman değerlendirmiştir. Menderes konuşmasında şu ifadelere yer vermiştir: *“Demokrat Partinin gayri tabii siyasi şartlar içinde devam eden beş yıllık çetin mücadeleleri on dört mayıs seçimleriyle en muvaffakiyetli surette sona ermiş ve artık memleketimizde normal siyasi hayat başlamıştır. Şüphe yok ki, on dört mayıs bir devre son veren ve yeni bir devir açan müstesna ehemmiyette tarihi bir gün olarak daima anılacaktır. Bu tarihi günün hatırasını yalnız partimizin değil, Türk demokrasisinin bir zafer günü olarak yâd ediyoruz.”*²⁹⁹ Adnan Menderes, 14 Mayıs'ın Türkiye'de yeni bir dönem açtığına işaret etmiştir.

CHP'de seçim sonuçlarını Nihat Erim şu şekilde değerlendirmiştir: *“Demokratik rejime girince kazanmak kadar kaybetmek de tabii karşılanmalıdır. Hiç şüphe yok ki neticenin bu denli aleyhte çıkacağı beklenmemekte idi. CHP yeni bir seçim kanunu hazırlamış olmayı kendisi için şeref saymaktadır. CHP milli idareye boyun eğerek muhalefete geçerek çalışmayı iktidarda kalmak kadar şerefli bir vazife bilmiştir.”*³⁰⁰ Nihat Erim CHP'nin muhalefete hazır olduğunu bildirmiştir.

DP kurucularından olan Celal Bayar Bursa ve İstanbul'dan, Fuat Köprülü Aydın ve İstanbul'dan, Adnan Menderes Aydın ve İstanbul'dan, Refik Koraltan Balıkesir ve

²⁹⁸ “DP Merkezinde Bayar'ın yaptığı basın toplantısı”, *Zafer*, 15 Mayıs 1950, s. 1, (Bkz. Ek-5).

²⁹⁹ *TBMM TD*, D. 9, C. 1, B. 3, s. 24.

³⁰⁰ “Halk Partisi ileri gelenleri neticeyi nasıl karşıladılar?”, *Yeni İstanbul*, 16 Mayıs 1950, s. 1.

İçel'den milletvekili seçilmişlerdir. DP listesinden bağımsız olarak seçime katılan Ali Fuat Cebesoy Eskişehir, Hamdullah Suphi Tanrıöver Manisa, Halide Edip Adıvar İzmir, Suat Hayri Ürgüplü Kayseri, Nadir Nadi Abalıoğlu ise Muğla milletvekili olarak meclise girmişlerdir.³⁰¹

27 yıl (1923-1950) tek başına iktidarda kalan CHP'nin 1950 seçimlerindeki aldığı hezimet başta İsmet Paşa olmak üzere partinin ileri gelenlerini son derece sarsmış ve şaşkına çevirmiştir.³⁰² O günden sonra koalisyonlar ve milletvekili transferleri dışında hiçbir zaman tek başına iktidara gelmeyecektir. DP genel merkezinde ise sevinç hakimdir. Yabancı gazeteciler bile yakaladıkları parti yetkililerinden bir demeç almaya çalışıyorlardı. DP de bunlar yaşanırken CHP kanadı ise suskundur. Milli Şef ve partinin ileri gelenleri seçim sonuçlarını izlemek için Çankaya'da toplanmışlardı. Gecenin ilk saatlerinden itibaren yenilgi belli olmuştu. Bakanlar ve partinin ileri gelenleri seçimi yitirmişler, İsmet İnönü ise Ankara'da seçimi kaybetmiş fakat Malatya'dan kazanmıştır.³⁰³ CHP yenilgiyi kabullenmiş ve muhalefet parti görevini üstlenmek zorunda kalmıştır.

MP açısından seçim sonuçlarına bakacak olursak; partinin az oy almasının seçim siteminin yanı sıra halkın CHP'ye karşı büyük bir muhalefet partisinin etrafında birleşme düşüncesi önemli rol oynamıştır. Ayrıca MP mensuplarının saldırgan ve radikal tavır takınmaları, seçim meydanlarında İnönü aleyhine ağır ithamlarda bulunmaları, demokrasi mücadelesinde verilecek ölüm, hapis gibi bedellerden bahsetmeleri halk arasında itibarlarının azalmasına neden olmuştur. En önemli neden ise parti liderleri olan Mareşal Fevzi Çakmak ve Kenan Öner'in vefat etmeleri partinin güç kaybına uğramasına sebep olmuştur.³⁰⁴

TBMM, seçimden sekiz gün sonra 22 Mayıs 1950 Pazartesi günü toplandı. Toplantıya, en yaşlı üye Hüseyin Cahit (CHP) başkanlık etmiştir. Gazeteci Kemal Bağlum, o günü şu şekilde anlatmıştır: *“Milletvekili olan olmayan DP'liler meclis salonuna doldu. Polis müdahale edip taraftarları arka sıralara oturttu. Biz bu*

³⁰¹ “DP milletvekillerinin tam listesi”, *Zafer*, 18 Mayıs 1950, s. 6.

³⁰² Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Politikada 45 Yıl*, İletişim Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 1984, s. 205.

³⁰³ Çavdar, *1950'den Günümüze*, s. 20.

³⁰⁴ Çufalı, *Türkiye'de Demokrasiye Geçiş*, s. 161-162.

hengameyi basın locası balkonundan seyrettik.”³⁰⁵ Meclisin ilk toplantısının nasıl geçtiği Bağlum’un ifadelerinden de anlaşılacağı gibi tartışmalı olmuştur. Yeni meclis ilk içtmasını yaparak Cumhurbaşkanlığı seçimine geçmiştir. DP adayı Celal Bayar 387 oy, CHP adayı İsmet İnönü ise 66 oy almıştır. Cumhurbaşkanlığına Celal Bayar, Meclis Başkanlığına Refik Koraltan seçilmiştir. Hükümeti kurma görevi ise Celal Bayar tarafından Adnan Menderes’e verilmiştir.³⁰⁶ Böylece Türkiye Cumhuriyeti tarihinin üçüncü Cumhurbaşkanı görevine başlamıştır. Demokrat Partinin ilk kabinesi şu kişilerden meydana gelmiştir:

Başbakan: Adnan Menderes

Adliye Vekili: Halil Özyörük

Milli Savunma Vekili: Refik Şevket İnce

İçişleri Vekili: Rüknettin Nasuhioğlu

Dışişleri Vekili: Fuat Köprülü

Maliye Vekili: Halil Ayan

Milli Eğitim Vekili: Avni Basman

Bayındırlık Vekili: General Fahri Belen

Ekonomi ve Ticaret Vekili: Zühtü Velibeşe

Sağlık Vekili: Nihat Reşat Belger

Gümrük ve Tekel Vekili: Nuri Özsan

Tarım Vekili: Nihat Eğriboz

Ulaştırma Vekili: Tevfik İleri

Çalışma Vekili: Hasan Polatkan

İşletmeler Vekili: Muhlis Ete³⁰⁷

2.4. 14 Mayıs 1950 Genel Seçimleri Yozgat İli Seçim Sonuçları

5545 sayılı Milletvekili Seçim Kanunu’nun 21 Şubat 1950’de Büyük Millet Meclisinde kabul edilmesiyle seçim hazırlıkları başladı. Seçmen kütüklerinin 21 Şubat 1950’den itibaren düzenlenmesine başlandı. Bu sebeple de diğer il ve ilçelerde

³⁰⁵ Serhat Hürkan, *Ak Karşı Devrim 14 Mayıs 1950*, Sinemis Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2010, s. 94.

³⁰⁶ “DP dün iktidarı resmen devir aldı”, *Cumhuriyet*, 23 Mayıs 1950, s. 1, Celal Bayar 387, İsmet İnönü 64 oy, “ Celal Bayar Cumhurbaşkanı”, *Zafer*, 23 Mayıs 1950, s. 1, Bayar 387, İnönü 64, *Yeni Sabah*, 23 Mayıs 1950, s. 1, Bayar 387, İnönü 64, “Meclis Celal Bayar’ı Cumhur reisi seçti”, *Akşam*, 23 Mayıs 1950, s. 1.

³⁰⁷ Erer, *a.g.e.*, s. 523-524.

olduğu gibi Yozgat il ve ilçelerinde de seçmen kütük ve listeleri de askıya çıkarılıp seçim kurulları oluşturulmuştur.³⁰⁸

İktidarda olan CHP, Yozgat'ta milletvekili adaylarını belirlemek için bir yoklama yapmıştır. 160 kişinin iştirak ettiği yoklamada kura ile merkez ilçesinden Murat Orhun, Çayıralan'dan Osman Başer, Sorgundan Kasım Kazancıklıoğlu, Yerköy'den Mehmet Yazan ve Çekerek'ten Muhittin Keskin'den oluşan bir tasnif heyeti kurulmuştur. Yapılan oylama sonucunda Fahri Akgöl 152, İhsan Olgun 149, Avni Doğan 145, Ziya Arkant 120, Kahraman Koç 98, Salim Korkmaz 31, Kamil Erbek 30, Necati Erdoğan 28, Sefer Eronat 26, Hasan Dünder 5, Şerif Çapan 3, Sırrı İöz 3, Sadri Aka 2, Celal Arat ve Mahmut Allıoğlu 1'er oy almıştır. Yoklama sonucunda Fahri Akgöl, İhsan Olgun, Avni Doğan, Ziya Arkant ve Kahraman Koç'un CHP Yozgat milletvekili adaylığına seçildikleri parti yönetimine bildirilmiştir.³⁰⁹

CHP, 22 Nisan 1950'de milletvekili aday listesini yayınlamıştır. CHP'nin Yozgat milletvekili adayları şu kişiler oluşmaktadır:1— Fahri Akgöl: 8.devre Yozgat Milletvekili, 2 — Ziya Arkant: 8. devre Yozgat Milletvekili, 3 — Hüsnü Cengiz: Avukat ve CHP Yozgat İl İdare Kurulu Başkanı, 4— Avni Doğan: Ankara Valisi, 5 — Kahraman Koç: Adana Asliye Hukuk Yargıcı, 6 — Şevket Okay: Boğazlıyan İlçe İdare Kurulu Başkanı, 7— İhsan Nuri Olgun: 8.devre Yozgat Milletvekili³¹⁰

DP ise 24 Nisan 1950'de milletvekili aday listesini yayınlamıştır. DP'nin Yozgat milletvekili adayları şu kişilerdir:1— Baran Baran: Eski Valilerden, 2 — Niyazi Ünal Alcılı: Maraş Asliye Hukuk Yargıcı, 3 — Haşim Tatlıoğlu: Çiftçi, 4 — Hasan Üöz: Eski milletvekili, 5 — Yusuf Karşlıoğlu: Eski milletvekilli ve DP Yozgat İl Başkanı, 6 — Fuat Nizamoğlu: Tüccar, 7— Faik Erbaş: Tüccar ve Yerköy DP İlçe Başkanı³¹¹ aday gösterilmiştir. MP Yozgat'tan aday göstermemiştir. Ama Avukat Sefer Eronat ile tüccar ve çiftçi olan Selim Korkmaz, bağımsız olarak MP listesinde yer almışlardır. Yine Avukat olan Mehmet Ali Okhan ise bağımsız olarak adaylığını açıklamıştır.³¹²

³⁰⁸ Duran, *a.g.t.*, s. 33.

³⁰⁹ *BCA*, 490.1.0.0.380.1607.1, s. 14.

³¹⁰ "İl Seçim Kurulu Başkanlığından", *Yozgat*, 29 Nisan 1950, s. 1, (Bkz. Ek- 6)

³¹¹ "Demokrat Partinin aday listesi dün ilan edildi", *Cumhuriyet*, 25 Nisan 1950, s. 4.

³¹² *Yozgat*, 29 Nisan 1950, s. 1.

Seçim çalışmalarının başlamasıyla birlikte Yozgat il ve ilçelerinde CHP'nin yanı sıra muhalefet partiler başta DP olmak üzere seçim propagandalarını hızlandırdılar. Hem CHP hem de DP adayları köylere kadar gidip faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. CHP adayları hükümetin yaptıklarını dile getirirken, DP adaylarından Yusuf Karşlıoğlu, Niyazi Ünal ve Fuat Nizamoğlu gittikleri her yerde iktidarın ilk defa halkın ayağına kadar gittiğini ve hükümetin iyi çalışmadığını ileri sürüyorlardı. Adaylar partilerinin vaatleri hakkında seçmeni bilgilendiriyorlardı.³¹³

Yozgat'ta 14 Mayıs 1950 seçimleri sorunsuz bir şekilde yapılmıştır. Yozgat halkının sabahın erken saatlerinden itibaren seçim bürolarına gitmeleri ve oylarını sorunsuzca kullanmaları seçimlerin sorunsuzca geçmesini sağlamıştır. Yozgat'ta seçime katılım %85 civarında olmuştur. DP, 1950 seçimlerinde Türkiye genelinde olduğu gibi Yozgat'ta birinci parti çıktı. Toplam yedi milletvekilliğinden DP 6 milletvekilliği kazanırken, CHP ise sadece 1 milletvekilliği kazanmıştır.³¹⁴ Yozgat'tan milletvekili seçilen kişiler şunlardır: Niyazi Ünal Alçılı, Faik Erbaş, Yusuf Karşlıoğlu, Haşim Tatlıoğlu, Fuat Nizamoğlu, Hasan Üçöz, Avni Doğan dokuzuncu dönem Yozgat milletvekili olmuşlardır.³¹⁵

2.5. 14 Mayıs 1950 Genel Seçim Sonuçlarına Göre Yozgat'tan Seçilen Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri

Tablo 1.4. Seçilen Milletvekillerin Oy Miktarı³¹⁶

Adı Soyadı	Mensubu Olduğu Parti	Aldığı Oy Miktarı
Niyazi Ünal ALCILI	DP	77.210
Ömer Faik ERBAŞ	DP	73.048
Haşim TATLIOĞLU	DP	70.607
Yusuf KARSLIOĞLU	DP	69.329
Fuat NİZAMOĞLU	DP	69.100
Hasan ÜÇÖZ	DP	68.478
Avni DOĞAN	CHP	57.029

2.5.1. Niyazi Ünal Alçılı'nın Biyografisi

Niyazi Ünal Alçılı 1904'te Sorgun'da doğmuştur. Ankara'nın Çankaya ilçesi Kavaklıdere Mahallesi nüfusuna kayıtlıdır. Babası Necip Efendi, annesi Nazife

³¹³ "Seçim propagandaları başladı", *Yozgat*, 15 Nisan 1950, s.1; "Seçim çalışmaları hızlandırıldı", *Yozgat*, 06 Mayıs 1950, s. 1.

³¹⁴ "Milletvekilleri Seçimi", *Yozgat*, 20 Mayıs 1950, s. 1.

³¹⁵ *BCA*, 30.10.0.0.77.512.3, s. 2.

³¹⁶ "Yozgat Valiliğinden", *Yozgat*, 20 Mayıs 1950, s. 1.

Hanım'dır. İlköğrenimini Alıcılı köyünde tamamlayıp, 1927'de Konya Erkek Öğretmen Okulundan mezun olmuştur. Daha sonra Ankara Hukuk Fakültesine girerek 1931'de diploma almıştır.³¹⁷ 14 Eylül 1927'de Kalecik Merkez Okulu Öğretmenliği ile devlet hizmetine girmiştir. 13 Ekim 1928'de Ankara Keçiören Okulu Öğretmenliğini, 5 Ekim 1929'da Ankara Gazi Kız Okulu Öğretmenliğini, 28 Nisan 1930'da Ankara Meçhul Asker Okulu Öğretmenliği, 10 Eylül 1930'da Ankara İstiklal Okulu Öğretmenliği ve 26 Eylül 1931'de Ankara Necatibey Okulu Öğretmenliği görevlerinde bulunmuştur.³¹⁷

27 Ağustos 1932'de eğitim hizmetinden ayrılarak Tekel Bakanlığı Levazım Müdürlüğü İkinci Mümeyyizliği'ne getirilmiştir. Bu arada hukuk eğitimini tamamlayarak 28 Eylül 1932'de Şarkışla Müstantikliğine atanmıştır. 3 Mart 1933'te Niğde Aza Mülazımlığına, 27 Aralık 1934'te Sungurlu Cumhuriyet Savcılığına getirilmiştir. 21 Nisan 1935'te askerliğini yapmak üzere görevinden ayrılarak kısa hizmetli olarak 1 Mayıs 1935'te Hazırlık Kıtasına, 1 Kasım 1935'te Yedek Subay Okuluna gönderilmiştir. 30 Nisan 1936'da Yarsubay rütbesiyle okulu bitirip son kıta hizmetini 93. Piyade Alayı 1. Tabur 4. Bölükte tamamlayarak 31 Ekim 1936'da terhis edilmiştir.³¹⁸

Niyazi Ünal Alçılı, askerlik hizmetinden sonra Simav Hukuk Hâkimliğine atanmıştır. Daha sonra Mersin Asliye Hukuk Hâkimliği vazifesinde bulunmuştur. Kahramanmaraş Asliye Hukuk Yargıçlığı görevine atanmıştır. Bu görevde iken dokuzuncu dönem seçimlerine katılmış ve DP adayı olarak Yozgat'tan seçime katılmıştır. Dokuzuncu dönem Yozgat milletvekili olarak meclise girmiştir. Niyazi Ünal Alçılı, evli ve iki çocuk babasıdır.³¹⁹

Yasama etkinliği 9. Dönem ile sınırlı kalan Niyazi Ünal Alçılı, 27 Ağustos 1954'te Ankara Hâkimliğine verilmiştir. 30 Nisan 1956'ta Temyiz Mahkemesi üyeliğine terfi ettirilmiştir. Bu görevden istifa etmiş ve 1958 yılında emekliye ayrılmıştır. Bir süre

³¹⁷ Öztürk, *1950-1954*, s. 1139-1140.

³¹⁸ Öztürk, *1950-1954.*, s. 1140.

³¹⁹ *TBMM Albümü 1950-1980 (1920-2010)*, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, C. 2, Ankara, 2010, s. 600.

serbest avukatlık yapmıştır. ³²⁰ Çeşitli devlet görevlerinde bulunan ve Yozgat Milletvekilliği de yapmış olan Niyazi Ünal, 17 Eylül 2000’de vefat etmiştir.³²¹

2.5.1.1. Niyazi Ünal Alçılı’nın 9. Dönem Yasama Faaliyetleri (1950-1954)

Niyazi Ünal Alçılı, TBMM açıldıktan sonra 29 Mayıs 1950 Pazartesi günü yapılan toplantıda dönem boyu görev alacağı Adalet Komisyonuna seçilmiştir.³²² İncelenen TBMM Tutanak Dergisi sonucunda Niyazi Ünal Alçılı’nın 5 konuşması, 1 kanun teklifi ve 1 takririne rastlanılmıştır.

2.5.1.1.1. Niyazi Ünal Alçılı’nın TBMM Genel Kurul Konuşmaları

2510 sayılı İskân Kanunu’nu tadil eden 5098 sayılı Kanunun 12. maddesinin değiştirilmesi ve yasaklığı kaldırılan yerlerle, 5227 sayılı Kanunun 1. maddesinin 4. bendinde zikredilen idareten boşaltılmış bölgelerde köyler teşkili ve halkının yerleştirilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle 1 Ağustos 1951 Çarşamba günü söz almıştır. Tunceli Milletvekili Hıdır Aydın’ın alıcıların ödedikleri bedellerde bir değişiklik yapılamaz teklifi üzerine Geçici Komisyon Başkanı olarak söz almıştır:

“ 2510 sayılı Kanunla vatandaşların zararlarını telafi için hüküm vaz edilmiştir ama vatandaş o haktan istifade etmiş veya etmemiş o başka. Her zarara uğrayan vatandaş için yeni bir kanun teklif etmek doğru olmaz, bunun içinden çıkamayız arkadaşlar. Takdir yüksek heyetinizindir” diyerek konuşmasını tamamlamış ve teklifin ret edildiğini söylemiştir.³²³

Adalet Bakanlığının 1952 yılı Bütçesi hakkında söz almıştır. 24 Kasım 1952 Pazar günü söz Alçılı kürsüden şu konuşmayı yapmıştır:

“ Demokrasinin yurdumuzda kökleşmesinde büyük hizmetleri olan, ömürlerini tevzii adalete vakfetmiş, feragat ve fedakârlık timsali bulunan yargıç ve savcılarımızı takdir ve tebrik ederek sözlerime başlıyorum. Cumhuriyetin ilanından beri 6000 sayıya yaklaşan kanun tedvin edilmiştir. Her yeni çıkan kanun adliye cihazına bir

³²⁰ Öztürk, *1950-1954*, s. 1140.

³²¹ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 600.

³²² *TBMM TD*, D. 9, C. 1, B. 3, s. 34.

³²³ *TBMM TD*, D. 9, C. 9, B. 107, s. 465.

vazife tahmil etmektedir. Eşya fiyatlarının artması, toprağın kıymetlenmesi dava artışına sebep olmaktadır.

İş hacmine göre kadro verilemediğinden davalar senesi içinde görülmemekte her sene devredilen dava miktarı mühim bir yekuna baliğ olmaktadır. Eldeki kadrolar da iş miktarına göre tevzi edilemediğinden bir hâkimin her sene bakmakta olduğu dava sayısı 1500'ü aşmaktadır. Bu da günde 40-50 davaya rüyet etmektedir.

Bir memlekette gayrimenkul davası 8-10 yıl ya da bir ahvali şahsiye davası 2-3 yıl sürerse o memlekette adalet cihazının iyi çalışmadığını gösterir. Harç Tarifesi Kanunu'nda yapılacak değişiklik dolayısıyla vatandaş fazla harç vermek mecburiyetinde kalacağından bundan sonra davaların süratle görülmediğinden bahisle adliye cihazından yükselecek şikayet sesleri daha fazla olacaktır. Hükümetimizin usul kanunlarının değişikliğine dair hazırladığı tasarı bir hakkın en kısa zamanda yerine getirilmesi bakımından en yeni hükümleri ihtiva etmektedir. Adliye cihazının verimli olabilmesi için yeterli derecede kırtasiye malzemesi, dosya dolaplarının tedariki lazımdır.³²⁴

Niyazi Ünal Alçılı, 2 Nisan 1952 Çarşamba günü Gayrimenkule Tecavüzün Defi Hakkındaki Kanun üzerine söz almıştır. Konuşmasında gayrimenkulüne tecavüz edilen şahsın ekseriyetle mazlum, mağdur ve fakrûhal eshabından olan kişi olduğunu, memlekette büyük bir huzur ve sükun amili olacağından bu kanunun bir an önce çıkarılması gerektiğini dile getirmiştir.³²⁵

Adliye Vekaletinin 1953 Bütçesi üzerine Niyazi Ünal Alçılı 24 Şubat 1952 Pazar günü söz almıştır. Konuşmasında Adliye Vekaletinin bütçesinde geçen senelere göre artış arz etmesi iktidar partisinin adalet işlerini yepyeni bir anlayışla ele aldığına göstergesi olduğunu ve iyi idare şeklinin iki şeyin mahsulü olduğunu söylemiştir. Bunlardan birincisinin tam ve mükemmel bir kanun, ikincisinin ise bunları tatbik edecek kuvvetli hâkim ve memur olduğunu dile getirmiştir.³²⁶

³²⁴ TBMM TD, D. 9, C. 13, B. 46, s. 666-667.

³²⁵ TBMM TD, D. 9, C. 14, B. 56, s. 173-174.

³²⁶ TBMM TD, D. 9, C. 20, B. 50, s. 715-717.

Niyazi Ünal Alçılı, son olarak 26 Haziran 1953 Cuma günü Türk Ceza Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu Kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkındaki Kanun üzerine söz almıştır. 450.madde üzerine konuşmuştur. İşlenen suçta ittihat olsun olmasın birden ziyade kimseler aleyhine bir suç işlenirse bu fiili irtikap eden şahısın dahi idam edilmesi gerektiğini söylemiştir.³²⁷

2.5.1.1.2. Niyazi Ünal Alçılı'nın Kanun Teklifleri

10 Kasım 1952 Pazartesi günü Niyazi Ünal Alçılı, on beş sene adalet dairelerinde fasılasız çalışan adliye mensuplarına dava vekilliği ruhsatnamesi verilmesi adındaki teklifi Adalet Komisyonuna havale edilmiştir.³²⁸

2.5.1.1.3. Niyazi Ünal Alçılı'nın Takrirleri

Niyazi Ünal Alçılı, Af Kanunu'nun 7. maddesinin yorumlanması hakkında bir takrir vermiştir. Niyazi Ünal vermiş olduğu takrir üzerine 3 Ağustos 1951 Cuma günü Meclis kürsünde konuşmuştur. Konuşmasında iki memur örneği vererek idarenin birinin cezasını infaz etmiş diğerinin ise hastalığından dolayı takibata gerek olmadığı kararının verilmiş olması adalet ve kanun ruhuyla bağdaşmaz demiştir. Af Kanunu'nun yedinci maddesinin değiştirilmesini istemiştir. Yapılan oylama sonucunda 7. maddenin yorumlanmasına mahal olmadığına karar verilmiştir.³²⁹

2.5.2. Ömer Faik Erbaş'ın Biyografisi

Ömer Faik Erbaş, 1901'de Yozgat ilinin Yerköy ilçesine bağlı Saray Köyünde doğmuştur. Babası Ahmet Bey, annesi Şerife Hanım'dır.³³⁰ İlkokul mezunudur. Çiftçilik ve ticaretle uğraşmıştır. CHP'nin Saray Köyü Parti Bucağı başkanlık görevini üstlenmiştir. Yerköy'ün Bucak bulunduğu sırada CHP Yerköy Bucağı Parti Başkanı ve ilçe teşkilatlarından sonra CHP Yozgat İl Başkanı olarak görev almıştır.³³¹

³²⁷ *TBMM TD*, D. 9, C. 23, B. 97, s. 230-231.

³²⁸ *TBMM TD*, D. 9, C. 17, B. 2, s. 30.

³²⁹ *TBMM TD*, D. 9, C. 9, B. 108, s. 519-520.

³³⁰ Öztürk, *1950-1954*, s. 1143.

³³¹ *BCA*, 490.01.326.1350.1, s. 41.

Ömer Kamil Erbek daha sonra DP Yerköy İlçe İdare Kurulu Başkanlığı görevinde bulunmuştur. Siyasi hayatı 9. Dönem ile sınırlı olan Erbaş, evli ve 10 çocuk babasıdır. Ömer Faik Erbaş, 13 Eylül 1988’de vefat etmiştir. Cenazesi Yerköy’de defnedilmiştir.³³²

2.5.2.1. Ömer Faik Erbaş’ın 9. Dönem Yasama Faaliyetleri (1950-1954)

Ömer Faik Erbaş, 29 Mayıs 1950 günü TBMM’de yapılan seçimde Dilekçe Komisyonuna seçilmiştir.³³³ 6 Kasım 1950’de aynı üyeliğe tekrar seçilen Erbaş, daha sonra yapılan komisyon seçimlerinde Ticaret Komisyonu üyeliğine seçilmiştir.³³⁴

2.5.2.1.1. Ömer Faik Erbaş’ın Sözlü Soru Önergeleri

Ömer Faik Erbaş, 17 Kasım 1950 Cuma günü Ankara Garı, Gazinosu ve Büfesi ile gardaki lojmanlar ve permiler ve Yerköy PTT Müdürü hakkında yapılan tahkikata dair sözlü soru önergesi vermiştir. Ömer Faik Erbaş vermiş olduğu sözlü soru önergesi ve Ulaştırma Bakanının verdiği cevaplar şunlardır:

- 1- *Ankara Gar Gazinosunun altındaki berber salonunun ve banyoluğun aylığı kaç liradır, kim tutmuştur, ne suretle verilmiştir? Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek’in cevabı: Aylığı iki liradır. Atıfbey mahallesinden Şükrü Ergüler tarafından tutulmuştur. 2490 sayılı Kanununun 46. maddesine dayandırılarak verilmiştir.*
- 2- *Gar Gazinosunun aylığı kaç liradır, kim tutmuştur, ne suretle verilmiştir? Kurtbek: “Gazino ve müstemilatı için 50 lira, lojman için 30 lira toplamda 80 liradır. Niyazi Orsay adında bir şahıs tutmuştur. 2490 numaralı Kanununun 46.maddesine dayandırılarak verilmiştir”.*
- 3- *Büfe ve büvetin aylığı kaç liradır, kim vermiş ve ne gibi şerait altında verilmiştir? Ulaştırma Bakanı, büfe ve büvetin yıllık kirasının 3312 lira olduğunu, yukarıda zikredilen kanuna göre verildiğini söylemiştir.*
- 4- *Gardaki lojmanlar faal personellerin oturmasına mahsus iken kimler oturuyor, ne suretle ve ne zamandan beri oturuyorlar ve aylığı kaç liradan oturmaktadırlar? Kurtbek, sadece faal personellerin oturmasına*

³³² TBMM Albüm 1950-1980, s. 600.

³³³ TBMM TD, D. 9, C. 1, B. 3, s. 36.

³³⁴ TBMM TD, D. 9, C. 10, B. 2, s. 36

mahsus olmadığını, kimlere lojman verileceğinin Devlet Demir Yollarına ait olan Tüzükle tayin edildiğini söylemiştir. Tüzüğün 25.madde gereğince kira alınmakta olduğunu dile getirmiştir.

- 5- *Meccani seyahatler için verilen permilerin miktarı malumdur? Milli emniyet ve gümrüklere verilen hâmiline mahsus kartlarda fotoğraf ve isim olmadığına göre yabancılar kullanıyorlar mı? Miktarı ne kadardır, nerelerde ve kimlerdir? Bakan, 1950 için 1000 permi verilmesi kararlaştırılmış ve bu tarihe kadar 894 permi verildiğini ifade etmiştir.*
- 6- *Yerköy PTT Müdürü Süleyman Özerdem hakkında Posta, Telgraf Müfettişi Ahmet Cevdet İmirzalıoğlunun tahkik evrakı nerede kalmıştır? Neden tahvil ettirilmemiştir? Posta ve Telgraf Müfettişi Ekrem'in, Süleyman Özerdem hakkındaki tahkik evrakı nerede kalmıştır? Bu kadar şahadet ve delâile karşı müfettiş ne gibi tesir altında vazifesini suiistimal ederek hakikat olan hadiseleri mürettep diye yok etmiştir? Bakan, müdürün bazı yolsuzluk yapması üzerine soruşturma açıldığının fakat ispat edilmediği için işlem yapılmadığını söylemiştir. Şikayetler üzerine Beytüşşebab'a nakledildiğini ve 21 Temmuz 1950'de emekliye ayrıldığını bildirmiştir. Görevi kötüye kullanma yönünde muhakeme edilmesi istenmesine rağmen Af Kanunu şümulüne girdiği için dosyasının takipten kaldırıldığını ifade etmiştir.³³⁵*

Ömer Faik Erbaş, Ulaştırma Bakanının cevabından sonra tekrar söz almıştır. Erbaş, Halk Partisi döneminde bu gar gazosuna 24 bin lira ödendiğini dile getirmiştir. Devlet Demiryollarının Milli Korunma Kanunu var diye adamları tehdit ettiğini ve buranın sahibi olan Niyazi'ye bilinmeyen sebepten dolayı tazminat ödendiğini bildirmiştir. Faik Erbaş, Yerköy PTT Müdürü hakkında ise ilk mektep tahsili bile olmayan müdürün müvezzilikten şefliğe kadar yükselen biri olduğunu, 28 yıl çalıştıktan sonra Tevfik İleri'nin bakanlığı döneminde tayin edildiğini söyleyerek sözlerini bitirmiştir.³³⁶

Ömer Faik Erbaş, Zirai Donatım Kurumu Ankara Depo Müdürlüğünde satılan traktör ve malzemesi ile 1 Kasım 1950 tarihine kadar yapılan satışa, arı kovanlarının kaç

³³⁵ *TBMM TD*, D. 9, C. 2, B. 7, s. 134-134.

³³⁶ *TBMM TD*, D. 9, C. 2, B. 7, s. 136-137.

satıldığına ve çiftçilerin kalkınması için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair Tarım Bakanı Nedim Ökmen'e sözlü soru sormuş ve bu konu hakkında düşüncelerini dile getirmiştir. Erbaş, soru önergesinde depoda satılan traktör ve malzemeleri herhangi bir müşteriye verilmesinin serbest olup olmadığını, 30 Kasım 1950 tarihine kadar kaç traktör ve traktör arabasının satıldığı, bu traktör ve malzemeler üzerine ne kadar masraf ve ticaret zam edilerek satıldığı, arı kovanlarından ne kadar kâr edildiği veya ne kadar masraf yapıldığı ve küçük çiftçilerin kalkınması için ne gibi tedbirlerin alınması gerektiğini içeren sözlü soru önergesi vermiştir.³³⁷

Ömer Faik Erbaş, vermiş olduğu "kiremit fiyatlarının yükselmesi sebebi hakkındaki Tarım Bakanlığında sözlü soru önergesini" 13 Şubat 1952 Çarşamba günü geri almıştır.³³⁸

Ömer Faik Erbaş, 24 Şubat 1952 Pazartesi günü meclis oturumunda Yozgatlı Cura Salih'in mirası hakkında Adalet Bakanı Rüknettin Nasuhioğlu'na dört maddelik bir sözlü soru önergesi vermiştir. Önergede Cura Salih'in mirasının kime kaldığı, ölümünde emlakini bir vakfa bırakıp bırakmadığı, ölümünde mütevellisinin olup olmadığı varsa görevini yerine getirip getirmediği, herkesin bildiği muazzam evinin kaç liraya satıldığını içeren konulara yer vermiştir. Adalet Bakanı, Cura Salih'in mirasçılarının kimlerden ibaret olduğunu mahkemenin tespit etmediğini, bu kişiye ait emlakın vakfa bırakıldığına veya mütevellisi bulunduğu dair bir kayda rastlanılmadığını, Cura Salih'e ait olan evin sekiz yıl önce Hayrullahoğlu Enis Doğan adında bir kimse tarafından yıktırıldığı ve enkazının parça parça muhtelif kişilere satıldığının anlaşıldığını ve son olarak da Vakıflar Umum Müdürlüğü'nün de bu konu üzerinde yapmış olduğu tahkikatında sonuca ulaşmadığını söylemiştir.³³⁹

2.5.3. Haşim Tatlıoğlu'nun Biyografisi

Haşim Tatlıoğlu, 1894 yılında Yozgat'ın Akdağmadeni ilçesinde doğmuştur. Babası İbrahim Hülvi Bey, annesi Fatma Hanım'dır.³⁴⁰ İlk ve Ortaokulu (Rüştiye)

³³⁷ *TBMM TD*, D. 9, C. 6, B. 65, s. 202-206, ayrıca bkz. Faik Erbaş'ın vermiş olduğu sözlü soru önergesi üzerine konuşması ve Tarım Bakanı Nedim Ökmen'in konuşmaları, s. 202-207.

³³⁸ *TBMM TD*, D. 9, C.13, B. 39, s. 223.

³³⁹ *TBMM TD*, D. 9, C. 14, B. 52, s. 10-11, ayrıca bkz. Adalet Bakanının önerge üzerindeki konuşmasının tamamı ve Faik Erbaş'ın önerge üzerine konuşması, s. 10-14.

³⁴⁰ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 601.

Akdağmadeni’nde bitirmiştir. Ortaöğrenimine Yozgat Lisesi’nde başlamış ve İstanbul Lisesinden mezun olmuştur. Birinci Dünya Savaşı’nın başlaması üzerine 20 Ağustos 1914’te talimgâha sevk edilmiştir. 13 Nisan 1915’ten 13 Ekim 1918’e kadar Yedek Topçu Asteğmen ve Teğmen olarak Filistin Cephesinde savaflara katılmıştır. 13 Ekim 1918’de Kûtül Amare Savaşında İngilizlere esir düşerek Seydibeşir esir kampına konulmuştur. Esareten 11 Kasım 1919’da kurtulup döndüğünde öğrenimini tamamlamak üzere İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine girmiştir. Milli Mücadelenin başlaması üzerine son sınıftan ayrılarak subay olarak Milli Mücadele de yer almıştır.³⁴¹

Haşim Tatlıoğlu, terhis edildikten sonra bir süre sonra Akdağmadeni Rüştiyesinde öğretmenlik yapmıştır. İlçede Türk Ocağını kurup yönetmiştir. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanlığında bulunmuştur. Cemiyetin Halk Partisine dönüşmesinden sonra Yozgat İl Genel Meclisi ve İl Encümen üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Yozgat ortaokulu ve lisesinde kısa bir süre vekaleten Edebiyat ve Türkçe öğretmenliği yapmıştır. 5 Nisan 1946’da dört arkadaşıyla DP’nin Yozgat İl Müteşebbis Heyetini oluşturmuş ve 3 yıldan fazla partinin il başkanlığı görevini yürütmüştür. DP’nin I. ve II. kongrelerine ve istişare kongresine katılmıştır. 1946 seçimlerinde DP Yozgat milletvekili adayını olmuş fakat seçimi kazanamamıştır. Daha sonra DP’nin Çorum, Kırşehir, Niğde, Samsun ve Trabzon illerinde parti müfettişliği görevinde bulunmuştur. Haşim Tatlıoğlu, Osmanlı Mebusan Meclisi 4. Dönem ve TBMM I. Dönem Yozgat milletvekilliği yapmış olan Yusuf Bahri Tatlıoğlu’nun kardeşidir.³⁴²

10. Dönem Yozgat Milletvekilliği de yapacak olan Haşim Tatlıoğlu evli ve dört çocuk babasıdır. 1957 yılında emekliye ayrılmıştır. Emekliye ayrıldığı dönemde 13 Mayıs 1970’te vefat etmiştir.³⁴³

2.5.3.1. Haşim Tatlıoğlu’nun 9. Dönem Yasama Faaliyetleri (1950-1954)

Haşim Tatlıoğlu, 14 Mayıs 1950 seçimlerinde almış aldığı 70,607 oyla DP’den Yozgat milletvekili seçilmiştir.³⁴⁴ Yapılan seçimin ardından Tatlıoğlu, meclise 22

³⁴¹ Öztürk, *1950-1954*, s. 1149.

³⁴² Öztürk, *1950-1954*, s. 1150.

³⁴³ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 601.

Mayıs 1950 Pazartesi günü katılmıştır. Seçim tutanağı ise 17 Kasım 1950’de onaylanmıştır.³⁴⁵ 29 Mayıs 1950 tarihli oturumda Bütçe Komisyonu üyeliğine seçilmiştir.³⁴⁶ Sırasıyla Maliye, Gümrük ve Tekel Komisyonlarında görev almıştır. Orman Kanunu Tasarısı, Denizcilik Bankası Hazine Bonoları konularında kurulan geçici komisyonlarda görev almıştır.³⁴⁷ Dönemin TBMM Tutanak Dergisi incelemesi sonucunda Haşim Tatlıoğlu’nun herhangi bir konuşmasına, soru önermesine veya kanun teklifine rastlanılmamıştır.

2.5.4. Yusuf Karşlıoğlu’nun Biyografisi

Yusuf Karşlıoğlu, 1889 tarihinde Sorgun’da doğmuştur. Babası Mustafa Efendi, annesi Zemzem Hanımefendi’dir. Hukuk eğitimi alan Karşlıoğlu, Arapça ve Farsça bilmektedir. Yusuf Karşlıoğlu ayrıca çiftçilik ile de uğraşmıştır.³⁴⁸

Yusuf Karşlıoğlu, 21 Temmuz 1911’de Yozgat Şeriye Mahkemesi Zabıt Kâtipliğine atanmıştır. Bu görevde 28 Nisan 1921 tarihine kadar çalıştıktan sonra istifa ederek serbest dava vekilliğine başlamıştır. CHP’nin kuruluşunda bu partiye girmiştir. Partinin değişik kademelerinde görev almıştır. Yozgat İl Yönetim Kurulu üyeliğinde bulunmuştur. 1929-1936 tarihlerinde Yozgat Belediye Başkanlığı yapmıştır. Belediye Başkanlığından sonra CHP Yozgat İli İdare Heyeti Başkanlığına seçilmiştir. İki yıl bu görevi yürüttükten sonra il başkanlıklarının valilere verilmesi üzerine görevini Yozgat Valisine devretmiştir. Sorgun ilçe merkezinde dava vekilliği görevini sürdürmüştür. Askerliğini Çavuş rütbesiyle tamamlayıp terhis edilmiştir. CHP İl İdare Heyeti üyesi iken 7. Dönem seçimlerine katılarak Yozgat’tan milletvekili seçilmiştir. Bu dönemden sonra siyasi yaşamına kısa bir ara vermiştir. DP Yozgat İl İdare Kurulu Başkanlığı görevinde iken 14 Mayıs 1950 seçimlerine katılmış ve DP Yozgat milletvekili olarak meclise girmiştir.³⁴⁹ Türk Dil Kurumu üyesi de olan Karşlıoğlu, evli ve dört çocuk babasıdır. Yusuf Karşlıoğlu, 29 Eylül 1970 tarihinde Yozgat’ta vefat etmiştir. Cenazesi Yozgat’ta defnedilmiştir.³⁵⁰

³⁴⁴ “Yozgat Valiliğinden”, *Yozgat*, 20 Mayıs 1950, s. 1.

³⁴⁵ *TBMM TD*, D. 9, C. 2, B. 7, s. 142.

³⁴⁶ *TBMM TD*, D. 9, C. 1, B. 3, s. 35.

³⁴⁷ Öztürk, *1950-1954*, s. 1150.

³⁴⁸ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 600.

³⁴⁹ Öztürk, *1950-1954*, s. 1145-146.

³⁵⁰ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 600.

2.5.4.1. Yusuf Karşlıoğlu'nun 9. Dönem Yasama Faaliyetleri (1950-1954)

Yusuf Karşlıoğlu, 14 Mayıs 1950 seçimlerinde 69.326 oy almıştır.³⁵¹ Seçim tutanağı 17 Kasım 1950'de onaylanmıştır.³⁵² 29 Mayıs 1950 günü yapılan meclis toplantısında dönem boyunca görev alacağı Dilekçe Komisyonuna seçilmiştir.³⁵³ İncelenen TBMM Tutanak Dergisi sonucunda Yusuf Karşlıoğlu'nun 29 konuşması, 2 kanun teklifi ve 5 önergesi tespit edilmiştir.

2.5.4.1.1. Yusuf Karşlıoğlu'nun TBMM Genel Kurul Konuşmaları

21 Haziran 1950 arşamba günü Korgeneral Zekai Okan'a ait Dilekçe Komisyonu hakkında söz almıştır. Dilekçe Komisyonunun raporunun kabul edilip edilmemesini meclise bırakmıştır.³⁵⁴

şehir ve Kasabalarda Mahalle, Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Olan Kanuna bazı maddeler eklenmesi ve bu Kanunun bazı maddelerinin kaldırılması hakkındaki Kanun münasebetiyle 7 Temmuz 1950 Cuma günü söz almıştır. Muhtarlık seçimlerinin iki yıla indirilmesini istemiştir.³⁵⁵

Hukuk Fakültesi ğrencilerinden Yusuf Yılmaz Yavuz hakkında Dilekçe Komisyonu kararı zerine 1 Aralık 1950 Cuma günü söz almıştır. Milli hakimiyetin üniversitelerinde üstünde olduğunu belirten Karşlıoğlu, kararı meclise bırakmıştır.³⁵⁶

22 şubat 1951 Perşembe günü Diyanet İşleri Başkanlığı 1951 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Karşlıoğlu, köyleri gezdikleri zaman köylülerin kendilerinden dinlerini korumalarını istediklerini ifade etmiştir.³⁵⁷

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 1951 yılı Bütçesi hakkında 23 şubat 1951 Cuma günü söz almıştır. Tapu ve Kadastro Müdürlüklerinde teftişin zorunlu olması gerektiğini, teftişin ya bizzat meclis tarafından yapılması ya da Başbakanlık tarafın

³⁵¹ "Adaylardan en çok oy alanların milletvekili seilenlerine ait İl Seçim Kurulunca düzenlenen tutanak", *Yozgat*, 11 Mayıs 1954, s. 1.

³⁵² *TBMM TD*, D. 9, C. 2, B. 7, s. 142.

³⁵³ *TBMM TD*, D. 9, C. 1, B. 3, s. 35.

³⁵⁴ *TBMM TD*, D. 9, C. 1, B. 11, s. 223.

³⁵⁵ *TBMM TD*, D. 9, C. 1, B. 18, s. 427.

³⁵⁶ *TBMM TD*, D. 9, C. 1, B. 13, s. 16-17.

³⁵⁷ *TBMM TD*, D. 9, C. 5, B. 48, s. 441-442.

yapılmasını istemiştir. Aksi takdirde buralarda çalışan memurlardan fayda gelmeyeceğini ifade etmiştir.³⁵⁸

24 Şubat 1951 Cumartesi günü İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığının 1951 Bütçesi hakkında söz almıştır. Konuşmasında Karslıoğlu şu cümleleri sarf etmiştir:

“ Efendim, bendeniz bu yollukların az olduğuna kaniyim. Çünkü galiba yolluk olmadığından köylere gidemiyorlar ve köylerdeki yolsuzlukları göremiyorlar ve önü alınamıyor. Köylerde hayvan hırsızlığı devam ediyor. Sebebi bazı Kürtler yazıldığı köylerin içine girmiyor şuraya buraya üçer beşer ev yaparak kendileri hırsızlık ettikleri gibi yataklık ta ediyorlar, köylülerde bundan çok ıstırap çekmektedirler.

Efendim, yine bu yolluğun azlığından olacak 2311 numaralı bir Kanun vardır ki bu Kanun bilhassa köylülere bir kara bela olmuştur. Bir rüşvet ve irtikap mevzuu olmuştur. Seçim dairemi gezerken bana iki köy arasında bir mera münazaası anlattılar. Bir taraf 300, öbür taraf 250 lira rüşvet verdiklerini söylediler. Neticede karar şu olmuş: İki tarafta el sürmeyecek mahkemenin kararı beklenecektir.”³⁵⁹

Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1951 yılı bütçeleri hakkında 25 Şubat 1951 günü söz almıştır. Konuşmasında köy öğretmenlerinin maaşlarının az olduğunu, buralara çok güzide öğretmen göndermek için bu öğretmenlerin maaşının şehirlerde görev alanlardan fazla olması gerektiğini belirtmiştir.³⁶⁰

Yusuf Karslıoğlu, İçtüzüğün 53. maddesinin yorumlanması hakkında 4 Haziran 1951 Pazartesi günü bir soru önergesi vermiştir. Karslıoğlu, önerge hakkında söz almış ve özet olarak Anayasa Komisyonunun raporu Dilekçe Komisyonlarının takip etmesi iktiza eden yolu anayasanın ruh ve maksadına ve İçtüzüğün hükümlerine uygun olarak belirlendiğini ve raporun kabul edilmesi gerektiğini belirterek sözlerini bitirmiştir.³⁶¹

³⁵⁸ *TBMM TD*, D. 9, C. 5, B. 49, s. 523-524.

³⁵⁹ *TBMM TD*, D. 9, C. 5, B. 50, s. 662.

³⁶⁰ *TBMM TD*, D. 9, C. 5, B. 51, s. 790.

³⁶¹ *TBMM TD*, D. 9, C. 8, B. 85, s. 34-35.

Boğazlıyan eski Kaymakamı Kemal Bey'in ailesine vatani hizmet tertibinden aylık bağlanmasına dair olan Kanuna ek Kanun teklifi münasebetiyle 29 Haziran 1951 Cuma günü söz almıştır. Bütçe Komisyonunun daha önce tanzim ettiği maaşın bu fedakar insanın ailesine az geldiğini bu yüzden bu durumun yeniden gözden geçirilmesini istemiştir.³⁶²

Diyanet İşleri Başkanlığının 1952 yılı Bütçesi üzerine 23 Şubat 1952 Cumartesi günü söz almıştır. Sayıştay bütçesinden kaldırılan dört yüz seksen bin liranın Diyanet İşleri Başkanlığının bütçesine aktarılmasını istemiştir.³⁶³

24 Şubat 1952 Pazar günü Adalet Bakanlığının 1952 Bütçesi hakkında konuşma yapmıştır. Türk milletinin adalettteki imtiyazdan çok zarar gördüğünü, bundan dolayı da imtiyazın kaldırılmasının gerektiğini belirtmiştir. Bir memurun görevinin iyi iş görmesi olması gerektiğini ifade etmiştir.³⁶⁴

İçişleri Bakanlığının 1952 Bütçesi hakkında 25 Şubat 1952 Pazartesi günü söz almıştır. Düğünlerde, otuz iki yıl önce çıkarılan Men-i İsraf Kanunu'nun uygulanmadığına dikkat çekmiştir. Köylerde kız babalarının başlık parası aldıkları ve kızlarının rızası olmadan evlendirilmenin çeşitli olaylara neden olacağına dikkat çekmiştir.³⁶⁵

Jandarma Genel Komutanlığının 1952 Bütçesi hakkında 26 Şubat 1952 Salı günü söz almıştır. Karşlıoğlu, atlı jandarma adedinin azlığına dikkat çekmiştir. Birçok yerlerde bu kişilere ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir.³⁶⁶

Piyade Binbaşı Fırat Akyol hakkındaki Dilekçe Komisyonu kararı hakkında 31 Mart 1952 Pazartesi günü söz almıştır. Dilekçe Komisyonunda yapılan yolsuzluğu düzeltme yetkisinin her mevcutta büyük mecliste olduğunu beyan etmiştir.³⁶⁷

³⁶² *TBMM TD*, D. 9, C. 8, B. 96, s. 466.

³⁶³ *TBMM TD*, D. 9, C. 13, B. 45, s. 605- 606.

³⁶⁴ *TBMM TD*, D. 9, C. 13, B. 46, s. 663-664.

³⁶⁵ *TBMM TD*, D. 9, C. 13, B. 47, s. 818-819.

³⁶⁶ *TBMM TD*, D. 9, C. 13, B. 48, s. 895.

³⁶⁷ *TBMM TD*, D. 9, C. 14, B. 55, s. 119.

11 Nisan 1952 Cuma günü Afyonkarahisar Özel İdare Müdürü Fuat Çetinkaya'nın çocuk zammı hakkındaki Dilekçe Komisyonu kararı münasebetiyle söz almıştır. Kararın lehinde konuşan Karşlıoğlu raporun kabul edilmesini istemiştir.³⁶⁸

Dışışleri Bakanlığı memurlarından emekliye sevk olunan Ferit İşcen, Mehmet Nuri Han, İsmail Uşaklı ve Arif Or'un haklarındaki Dilekçe Komisyonu kararı hakkında 14 Nisan 1952 Pazartesi günü söz almıştır. Karşlıoğlu olayları tetkik ettikten sonra kararını verdiğini savunmuştur. Bu kararlar bazılarını hakkında verilen tasfiye kararlarını kaldırdığını ifade etmiştir. Bu yüzden komisyon kararının yerinde olduğunu ancak yapılacak müracaatlara da kapıyı kapatmanın mahzurlu olacağını düşündüğünü ifade etmiştir.³⁶⁹

2 Mayıs 1952 Cuma günü Dilekçe Komisyonunun Azmi Tankut hakkındaki raporu üzerine söz almıştır. Milli hakimiyet esasına dayanan Cumhuriyet rejimi boyunca meclisin bakamayacağı işlerin olmadığını ancak Danıştay dava dairelerinin veya adli mahkemelerin baktığı davalara bakamayacağını ifade etmiştir. Bunun dışında kanunda yapılacak herhangi bir ihlalde bu durumun düzeltilmesinin meclise ait olduğunu vurgulamıştır.³⁷⁰

Tıp mensuplarının devlet teşkilatında vazifeye alınma şartları hakkındaki Kanun üzerine 20 Haziran 1952 Cuma günü söz almıştır. 8 bin doktorun 5 binden fazlasının İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana'da olduğunu söylemiştir. Yozgat'a getirilen dahiliyeci, röntgenci ve bir de nisaiyecinin Ankara'ya yakın olmasına rağmen Yozgat'ta kalmadıklarını belirtmiştir. Hasta olanlardan bazılarının Ankara'ya gelirken vefat ettiklerini bundan dolayı da bu kanunun biran önce çıkarılmasını istemiştir.³⁷¹

Türk Tabipleri Birliği Kanunu üzerine 16 Ocak 1953 Cuma günü söz almıştır. Yusuf Karşlıoğlu heyetlerin vermiş olduğu kararların yanlış olması sonucunda yargı yolunun kapatılmamasını ve gerekli adımların atılmasını istemiştir.³⁷²

³⁶⁸ *TBMM TD*, D. 9, C. 14, B. 60, s. 345.

³⁶⁹ *TBMM TD*, D. 9, C. 14, B. 61, s. 374-375.

³⁷⁰ *TBMM TD*, D. 9, C. 15, B. 67, s. 16.

³⁷¹ *TBMM TD*, D. 9, C. 16, B. 88, s. 390.

³⁷² *TBMM TD*, D. 9, C. 19, B. 28, s. 225.

Denizli Mebusu Baha Akşit'in Maadin Nizamnamesinin 30. maddesindeki (akrabalık ve taallukat) tabirinin yorumlanmasına hakkındaki önergesi ile Ekonomi ve Adalet Komisyonları raporları hakkında 23 Mart 1953 Pazartesi günü söz almıştır. Karslıoğlu, bu tabirden birinci dereceden olanlar manasının çıkarılmasının zor olduğunu ve buradan üçüncü, beşinci derecen akraba anlamlarının çıktığını ifade etmiştir. Yeni kanun çıkarılana kadar eski kanunla devam edilmesini istemiştir.³⁷³

Köy Kanunu layihası hakkında 13 Mayıs 1953 Çarşamba günü söz almıştır. Çıkarılan bu kanunların tatbikini sağlayacak çarelerin neler olduğu konusunda meclisin dikkati çekmek istemiştir.³⁷⁴

27 Ocak 1954 Çarşamba günü Türk Ceza Kanunu'nun değiştirilmesi hakkında verilen teklif hakkında usul hakkında söz almıştır. Türk Ceza Kanunu'nun 6123 sayılı Kanunun değişen ikinci maddesinin son fıkrasının tefsiri hakkında tavrini verdiklerini ancak tavrinin genel kurulda okunmadığını ifade etmiştir.³⁷⁵

Rize Mebusu İzzet Akçal ve 27 arkadaşının Türk Ceza Kanunu'nun 6123 sayılı Kanunla değişen 2. maddesinin son fıkrasının tefsiri hakkındaki tavrini ve Adliye Encümeni mazbatasına üzerine söz almıştır. 22 Ocak 1954 Cuma günü söz alan Yusuf Karslıoğlu, hakka ve adalete tamamen aykırı olan kanuna göre 9 sene alınması gereken bir olaya 18 yıl ceza verilmesi açısından raporun reddini istemiştir.³⁷⁶

Milletvekilleri Seçimi Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bazı maddeler eklenmesine dair Kanun hakkında 17 Şubat 1954 Çarşamba günü söz almıştır. Karslıoğlu, YSK'ya Yüksek Seçim Mahkemesi demenin hiçbir sakıncası olmadığını ifade etmiştir.³⁷⁷

Adliye ve Dahiliye Vekaletlerinin 1954 Bütçeleri hakkında söz almıştır. 23 Şubat Salı günü söz alan Karslıoğlu, Yozgat'ta meydana gelen yolsuzlukları meclis kürsüsüne taşımıştır. Yozgat'ın Yerköy ilçesine bağlı Saray Köyü'ne ölçmeden planlamadan paralar harcanıp bir elektrik santrali yapıldığını ancak hiçbir işe

³⁷³ *TBMM TD*, D. 9, C. 21, B. 57, s. 23.

³⁷⁴ *TBMM TD*, D. 9, C. 22, B. 81, s. 206-207.

³⁷⁵ *TBMM TD*, D. 9, C. 27, B. 34, s. 378-379.

³⁷⁶ *TBMM TD*, D. 9, C. 27, B. 32, s. 303-304.

³⁷⁷ *TBMM TD*, D. 9, C. 28, B. 44, s. 478.

yaramadığını ifade etmiştir. İkinci olarak ise Çekerek ilçesine ise bir köprü yapıldığını bununda elektrik santrali gibi işe yaramadığını ve paraların buralara harcandığını belirtmiştir.³⁷⁸

24 Şubat 1954 Çarşamba günü Maarif Vekâleti, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğünün 1954 yılı Bütçeleri hakkında söz almıştır. Devlet Demiryollarında olduğu gibi esaslı bir şekilde okul hekimliği teşkilatı yapılmasını, doktorların köyleri gezmesi ve gerekli sıhhi tedbirlerinin alınması için uygun bir miktara çıkarılmasını istemiştir.³⁷⁹

Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti, Hudut ve Sahiller Sağlık Umum Müdürlüğünün 1954 Bütçeleri hakkında 25 Şubat 1954 Perşembe günü söz almıştır. Konuşmasında Yozgat'a gelen dahiliyecisi, röntgenci ve nisaiyecinin görev süreleri dolunca memleketi terk ettiklerini ve uzun zamandan beri hiçbir görevlinin gelmediğini ifade etmiştir. Ayrıca röntgencilik mesleğine fazla ilginin olmadığını açıklamıştır.³⁸⁰

9 Mart 1954 Salı günü Avukatlık Kanunu'nun 4359 sayılı Kanunla değiştirilen geçici 3. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun hakkında söz almıştır. Kanunun dördüncü maddesinin Adalet Komisyonunca kabul edildiğini ancak meclise arz edilmediğini belirtmiştir. Bu maddenin meclise arz edilmesinin icap ettiğini ifade etmiştir. Yusuf Karşlıoğlu ayrıca “3499 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 4359 sayılı Kanunla değiştirilen 4. maddesinin birinci bendindeki A fıkrasının bu kanun maiyeti girdiği tarihte dava vekilliği ruhsatnamesi haiz olanlar on avukat bulunmayan yerlerde dava vekilliği yapabilirler. Ancak ruhsatname aldıkları tarihte nerede bulunurlarsa oralarda avukatların sayısı her neye baliğ olursa olsun o mahallerde dava vekilliği yapmalarına mani olmaz” bir önerge vermiş ve maddenin bu şekilde değiştirilmesini teklif etmiştir.³⁸¹

³⁷⁸ TBMM TD, D. 9, C. 28, B. 48, s. 701-753.

³⁷⁹ TBMM TD, D. 9, C. 28, B. 49, s. 842- 843.

³⁸⁰ TBMM TD, D. 9, C. 28, B. 50, s. 985.

³⁸¹ TBMM TD, D. 29, B. 62, s. 549-551.

2.5.4.1.2. Yusuf Karslıoğlu'nun Kanun Teklifleri

Yusuf Karslıoğlu Tokat Milletvekili Ahmet Gürkân ile birlikte Edirne hududunda şehit edilen Arif Necip Kaskatı'nın dul eği ve iki çocuğuna vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkında (2/391) kanun teklifi vermiştir. Teklif, Maliye ve Bütçe Komisyonlarına havale edilmiştir.³⁸² Yapılan oylama sonucunda kanun teklifi kabul edilmiştir.³⁸³

Devlet memur ve hizmetlilerine tahsisat verilmesi hakkındaki kanun üzerine 23 Aralık 1953 Çarşamba günü söz almıştır. Yusuf Karslıoğlu, kanunun birinci maddesinin sonuna “*asli maaşı ve ücreti yüz lira ve daha fazla olanlara bu tahsisat verilemez*” diye bir fıkranın ilavesini teklif etmiştir. Ancak Meclis Başkanı oylama sırasında teklif verilemeyeceğini ifade etmiştir.³⁸⁴

2.5.4.1.3. Yusuf Karslıoğlu'nun Takrirleri

Bazı Suç ve Cezaların Affı hakkındaki Kanun üzerine 13 Temmuz 1950 Perşembe günü söz almıştır. Kanunun birinci maddesinin son fıkrasında yer alan hükümlerin yeterli derece anlaşılmadığından son fıkraya “*şahsi haklara şümulü yoktur*” ibaresinin eklenmesini isteyen bir takrir vermiştir. Ancak takririni geri almıştır.³⁸⁵

Gayrimenkule tecavüzün def'ine dair Kanun hakkında 27 Temmuz 1951 Cuma günü söz almıştır. Kanunun önemli olduğunu belirterek, daha iyi hazırlanmak ve maddeleri daha iyi tetkik edebilmek için görüşmelerin pazartesi günü yapılmasını isteyen bir takrir vermiştir. Takriri kabul edilmiş ve kanun pazartesi günü görüşülmek üzere oturum kapatılmıştır.³⁸⁶

14 Ocak 1953 Çarşamba günü İçişleri Bakanı Ethem Menderes'in cevablaması üzerine “*Düğünlerde Men'i İsrâfat Kanunu'nun tatbik edilmemesi sebebine*” dair sözlü soru önergesi vermiştir. İçişleri Bakanı Ethem Menderes : “*Yürürlüğe konulan bu kanunun anane ve geleneklerimize uymadığından tatbik edilmemiştir*” sözleriyle

³⁸² TBMM TD, D. 9, C. 15, B. 74, s. 271.

³⁸³ TBMM TD, D. 9, C. 27, B. 31, s. 258.

³⁸⁴ TBMM TD, D. 9, C. 26, B. 21, s. 411.

³⁸⁵ TBMM TD, D. 9, C. 1, B. 22, s. 622-623-627-680-681.

³⁸⁶ TBMM TD, D. 9, C. 9, B. 105, s. 376.

soru önergesini yanıtlamıştır. Karlıoğlu ise uygulanmayan bu kanunun kaldırılması gerektiğini vurgulamıştır.³⁸⁷

7 Mayıs 1953 Perşembe günü “1930’da yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediye Kanunu’nun 15. maddesinde dilenciliği men edecek tedbirlerin alınması hakkındaki Kanun hükümlerinin şimdiye kadar yerine getirilmemesi sebebine dair” sözlü soru önergesi vermiş ve İçişleri Bakanının cevaplamasını istemiştir. İçişleri Bakanı Ethem Menderes dilenciliği men etmek için çıkarılan mevzuatla yetkilerin polis ve belediyelere verildiğini söylemiştir.³⁸⁸

27 Mayıs 1953 Çarşamba günü Çankaya’ya yakın bir köyde vuku bulduğu söylenen çirkin bir hadise dolayısıyla mütecavizleri hakkında cereyan eden muamelenin ne safhada olduğuna ırz, can ve mal emniyeti hususunda ne düşünüldüğüne dair sözlü soru önergesi vermiştir. Yusuf Karlıoğlu önergesi hakkında söz almış ve demokrasinin manasını milletin yüksek menfaatleri neyi icap ediyorsa onun yapılmasını istemiştir.³⁸⁹

2. 5. 5. Fuat Nizamoğlu’nun Biyografisi

Fuat Nizamoğlu 1917’de Yozgat’ta doğmuştur. Babası Ali Efendi, annesi Zehra Hanımefendidir. Lise mezunu olan Nizamoğlu, ziraat ve ticaret işleriyle uğraşmıştır.³⁹⁰ Askerlik hizmetine ise 1 Eylül 1938’de Hazırlık Kıtasında başlamış ve 1 Kasım 1938’de Yedek Subay Okuluna alınmış, 30 Nisan 1939’da Yedek Piyade Asteğmen rütbesiyle son kıta hizmetini tamamlamıştır. Teğmen rütbesiyle 15 Aralık 1939’da terhis edilmiştir. 24 Ağustos 1942’de yeniden silah altına alınıp 5 Şubat 1944’te terhis edilmiştir.³⁹¹

9. Dönem genel seçimlerinde Yozgat’tan milletvekili seçilmiştir. Siyasi hayatına bir süre ara veren Nizamoğlu, 11. Dönemde de ikinci kez Yozgat milletvekili seçilmiştir. Yassıada Yüksek Adalet Divanınca Anayasayı çiğneme suçlamasıyla 4 yıl 2 ay hapis cezası almıştır. 12, 13 ve 14. Dönemler Yozgat Milletvekili Turgut Nizamoğlu,

³⁸⁷ *TBMM TD*, D. 9, C. 19, B. 27, s. 201-202.

³⁸⁸ *TBMM TD*, D. 9, C. 22, B. 78, s. 90- 92.

³⁸⁹ *TBMM TD*, D. 9, C. 22, B. 88, s. 435-436.

³⁹⁰ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 601.

³⁹¹ Öztürk, *1950-1954*, s. 1147.

Cumhuriyet Senatosu Yozgat Üyesi Ünal Allıoğlu, Danışma Meclisi Üyesi ve 17. Dönem Giresun Milletvekili Ahmet Cevdet Karşlı'nın akrabasıdır. Evli ve üç çocuk babası olan Fuat Nizamoğlu, 27 Aralık 1988'te vefat etmiştir. Ankara Gölbaşı Mezarlığında toprağa verilmiştir.³⁹²

27 Mayıs 1960 Askeri Darbesinden sonra Anayasayı İhlal Davasından suçlanan Fuat Nizamoğlu, kendisine yöneltilen suçlamalara şu şekilde cevap vermiştir:

“ Muhterem Başkan ve Muhterem Hâkimler,

1950 ve 1957 dönemlerinde iki devre mebus seçildim. Mebus olduğum zamanlarda hiçbir suretle muhalif partilere tefsih edici bir hareketim olmamıştır. Muhalefetin tahkikat önergelerinin gündeme alınmaması için hiçbir zaman faaliyetim olmadığı gibi bu hareketleri tasvip eder fiilim de mevcut değildir. Yüce divanınızca da bu gibi hareketim ve grup ne de meclis zabıtlarında görülmüş olmaması bu hususu teyit etmektedir.

Seçimlerde muhalefette aramızda ne seçim zamanında ve nede seçim zamanlarında bir hadise olmamıştır. Aynı zamanda seçim bölgem olan Yozgat'a Sayın İnönü, iki defa gelmiş oluyorken ikisinde de “Toplantı, Gösteri Yürüyüşleri Kanunu” vilayetimizde tam manasıyla bitaraf olarak tatbik edilmiştir. Varlık ve gelir beyannamelerine ait dosyadaki bilirkişi raporunun son kısmında politik durumum hakkında (politik hayatında önemli bir rol oynamamıştır.) demesi de bu husustaki müdafaamı teyit etmektedir.

İki devre mebusluğum esnasında hiç döviz almadım. Ne kendime ne de yakınlarıma menfaat temin etmedim. 1957 senesinde mebus seçilince bazı mahsusların doğmasını düşünerek ticaret hanemi kapattım, bir daha ticarete iştigal etmedim. Bu suretle menfaat temini söyle dursun en tabii hakkım olan ticaret hayatımı kapattım. Seçim bölgem olan Yozgat'ta hiçbir Vatan Cephesi ocağı açılmadı.

İki devrelik mebusluk esnasında teşrii münakalat vazifesini yaptığuma kaniyim. Gerçi anayasa nizamları ile ilgili bir konuşmam yoksa da bütçe müzakeresini takip,

³⁹² Öztürk, *1950-1954*, s. 1148.

enciümenlerde çalışmak, oy vermek mevzuata uymayanları hususi surette islâh ettirmek şeklinde pek çok faaliyetim mevcuttur. 23 Mayıs 1960 gününde Zeyyat Mandalıncı ve on iki arkadaş ile gruba verdiğimiz tavrı de münaka benin biz misalini teşkil etmektedir.

Hiçbir zaman diktaya gidiş temayülü müşahede etmedim. Anayasayı ihlale iştirak veya diktayı desteklemek kastım olmadığı gibi münakabe vazifesini ihmal etmedim, kastımda yoktur. Partiden istifa etmemek bu suçları işlediği iddia olunan kimselere iştizak kastımı ispat edemeyeceğinden bu bakımdan muahaza edilemeyeceğime kaniyim. Netice itibarıyla suçsuz olduğuma samimi olarak inanıyorum. Tecelli edecek olan adil kararınızı beklerim. Derin Saygılarımla.” Eski Yozgat Mebusu Fuat Nizamoğlu³⁹³

2.5.5.1. Fuat Nizamoğlu'nun 9. Dönem Yasama Faaliyetleri (1950-1954)

14 Mayıs 1950 seçimlerinde Yozgat'tan DP adayı olan Fuat Nizamoğlu, almış olduğu 69.100 oyla seçimleri kazanmış ve Yozgat Milletvekili olmuştur.³⁹⁴ Seçim tutanağını 18 Mayıs 1950'de alan Fuat Nizamoğlu, 22 Mayıs 1950'de meclis'te hazır bulunmuştur. Seçim tutanağı ise 17 Kasım 1950'de onaylanmıştır.³⁹⁵

Fuat Nizamoğlu dönem boyunca Maliye Komisyonunda görev almıştır. Denizcilik Bankası hazine bonoları, umumi hayata müessir afetlerde alınacak tedbirler, iktisadi devlet teşekkülleri, Gümrük Kanunu konularında kurulan geçici komisyonlarında görev almıştır. Denizcilik Bankası için kurulan geçici komisyonun kâtipliğini yapmıştır.³⁹⁶ 9. Dönem TBMM Tutanak Dergisi incelenmiş fakat Fuat Nizamoğlu'nun herhangi bir konuşmasına, soru önermesine veya kanun teklifine rastlanılmamıştır.

2.5.6. Hasan Üçöz'ün Biyografisi

Hasan Üçöz, 1907 yılında Yozgat'ın Boğazlıyan ilçesinde doğmuştur. Babasının adı Hüseyin, annesinin adı Fatış (Fatoş) Hanımefendidir. Konya Erkek Öğretmen Okulu

³⁹³ BCA, 010.0954.158.1, s. 1- 2.

³⁹⁴ “Yozgat Valiliğinden”, *Yozgat*, 20 Mayıs 1950, s. 1.

³⁹⁵ *TBMM TD*, D. 9, C. 2, B. 7, s. 142.

³⁹⁶ Öztürk, *1950-1954*, s. 1148.

mezunudur. Okulunu bitirdikten sonra Denizli Sarayköy Okuluna atanmıştır. Buradaki görevinden sonra Sarayköy Merkez Sakarya Okulunda görev almıştır.³⁹⁷

Askerliğini yapmak üzere Hasan Üçöz Yedek Subay Okuluna girmiştir. Başarılı olamadığından subaylık hakkı reddedilmiştir. 1 Mayıs 1932'de çavuş olarak kıtaya sevk edilip 5 Kasım 1932'de terhis edilmiştir. Buradan sonra sırasıyla Denizli Başkarcı Köyü Öğretmenliği, Yozgat Boğazlıyan Merkez Gazipaşa Öğretmenliği, Boğazlıyan Necatibey Okulu Başöğretmenlik görevlerinde bulunmuştur. Bu arada 10 Ekim 1941-17 Kasım 1942 tarihleri arasında Boğazlıyan Halkevi Başkanlığında bulunmuştur. 1942 yılında yapılan Belediye seçimlerinde Boğazlıyan Belediye Başkanı seçilmiştir.³⁹⁸

Hasan Üçöz, Belediye Başkanı bulunduğu sırada 7. Dönem seçimlerine girmiş ve CHP'den Tunceli Milletvekili seçilmiştir. Dönemin sonuna doğru yasama etkinliğine ara vererek Kızılay Müfettişliği vazifesini yürütmüştür. Bu görevde bulunduğu sırada 9. Dönem milletvekilliği için DP'den Yozgat Milletvekili adayı olmuş ve seçimi kazanıp meclise girmiştir. Üçöz, evli ve üç çocuk babasıdır.³⁹⁹ Yasama etkinliği 9. Dönem ile son bulan Üçöz, parlamento sonrasında Kızılay Müfettişliğini bir süre daha sürdürdükten sonra 1 Şubat 1970'de emekliye ayrılmıştır. Emekliye ayrıldığı yıllarda 24 Eylül 1972 'de Ankara'da vefat etmiştir. Cenazesi Ankara Karşıyaka Mezarlığında toprağa verilmiştir.⁴⁰⁰

2.5.6.1. Hasan Üçöz'ün 9. Dönem Yasama Faaliyetleri (1950-1954)

Hasan Üçöz, 14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde DP adayı olarak seçime katılmış ve almış olduğu 68.478 oyla Yozgat milletvekilliğine seçilmiştir.⁴⁰¹ Gümrük ve Tekel, Milli Eğitim Komisyonlarında yer almış, Gümrük ve Tekel Komisyonunun da kâtiplik vazifesini yürütmüştür. Akaryakıt ve Harçlar Kanun Tasarısını görüşen geçici komisyonda görev almıştır.⁴⁰² Hasan Üçöz'ün incelenen TBMM Tutanak Dergisi sonucunda 9 konuşmasına ve 1 önergesine rastlanılmıştır.

³⁹⁷ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 601.

³⁹⁸ Öztürk, *1950-1954*, s. 1151-152.

³⁹⁹ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 601.

⁴⁰⁰ Öztürk, *1950-1954*, s. 1152.

⁴⁰¹ *Yozgat*, 20 Mayıs 1951, s. 1.

⁴⁰² Öztürk, *1950-1954*, s. 1152.

2.5.6.1.1. Hasan Üçöz'ün TBMM Genel Kurul Konuşmaları

Hasan Üçöz, 11 Aralık 1950 Pazartesi günü Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı ve Mardin Milletvekili Kemal Türkoğlu'nun Kore'ye gönderilen savaş birliği hakkında Başbakan'dan gensoru açılmasına dair önergesi hakkında söz almıştır. Üçöz, konuşmasında CHP Yozgat Milletvekili olan Avni Doğanın konuşmasını eleştirmiş ve onun söylemiş olduğu: *“Meclis kararı olmadan hükümetin memleketi büyük bir akıbeta sürükleyecek imkanı bulmamalıdır”* sözüne şu şekilde karşılık vermiştir:

“Köy köy çıkacağım propaganda yapacağım dediniz. Buna şahidim, bunu bizzat kendiniz söylediniz. Kore hakkında çıkıp böyle propaganda yapacağım. Demin Muhittin Erener arkadaşımızın buyurdıkları gibi bütün parti teşkilatında...” diyerek sözlerini tamamlamıştır.⁴⁰³

Hastane, okul, park, meydan, cadde, stadyum ve emsali müessese ve yapılara yaşayan kişi adlarının konmaması hakkında 26 Ocak 1951 Cuma verilen Kanun teklifi üzerine söz almıştır. Konuşmasında kanun teklifinin yerinde olduğunun rastgele dikilen heykellerin, abidelerin şuraya buraya konmasının yersiz olduğunu, memleketin dışından tırnağından artırdığı paralarla bir büst veya heykel dikmenin kolay bir iş olmadığını, heykel diktirecek kişinin kendi cebinden para ödemesi gerektiğini belirtmiştir.⁴⁰⁴

23 Şubat 1951 Cuma günü Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 1951 yılı Bütçesi hakkında söz almıştır. Konuşmasında şu ifadelere yer vermiştir:

“Muhterem arkadaşlar, bu memleket halkının tıpkı sıtma ve verem gibi yıllardan beri bünyesini kemiren ezeli ve ebedi iki derdi vardır. Bunlardan biri tapu, diğeri nüfus daireleridir. Sayın Menderes hükümetinden rica ve istirham ediyorum, bu milleti ilk planda Allah aşkına bu belalardan kurtarsınlar.

Tapu dairesine gidenler soyulmuş, nüfus dairelerine giden her vatandaş dövülmüş ya da kovulmuştur. Bilhassa seçim bölgem Yozgat ilindeki hemşerilerimin yüzde

⁴⁰³ *TBMM TD*, D. 9, C. 3, B. 17, s. 189.

⁴⁰⁴ *TBMM TD*, D. 9, C. 4, B. 35, s. 384-385.

doksanın tapu senedi yoktur. Yozgat adliyesini yüzde seksen limitinde toprak davaları meşgul etmektedir. DP iktidara geldikten sonra Tapulama Kanununun tatbik edilmesiyle tapu senetleri hazırlanmıştır. Yozgat çiftçileri semavi bir afete maruz kaldı. Ziraat Bankası ipotek yapmak için çiftçinin elinde tapulu arazisi bulunmadığı için Yozgat çiftçilerine 30 lira zirai krediden başka 10 para yardımda bulunmadı. Tapulama işlerine daha önem verildiği takdirde milli kaynak ve servetimizin mühim bir kısmı ölü durumdan kurtarılacak, kifayetsiz krediler sağlayacak bir hale konulacaktır. Tapulama işlerine önem verilmesini saygıdeğer Menderes hükümetinden rica ve istirham eder, hepinizi saygı ile selamlarım”⁴⁰⁵ diyerek sözlerini bitirmiştir.

Hasan Üçöz, 26 Şubat 1951 Pazartesi günü Tarım Bakanlığı, Toprak ve İskân İşleri, Devlet Üretim Çiftlikleri ve Orman Genel Müdürlüklerinin 1951 Bütçeleri üzerine söz almıştır. Üçöz, konuşmasında Çiftçi Mallarını Koruma Kanunu'nun kaldırılmasını Bakandan istemiştir. Çiftçi mallarını koruma heyeti gelir, çiftçinin öküzü, ineği, mandası ahırda olduğu halde(itimat buyurun, ceplerimde buna dair mektuplar var) bunun malı filanın malına tarlasına girmiştir diye 20 lira 10 lira ceza yazıp geçtiğini, bunun çiftçiye faydası olmadığını söyleyip kanunun kaldırılması gerektiğini dile getirmiştir.⁴⁰⁶

Hasan Üçöz, 27 Şubat 1951 Salı günü Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Müdürlüğünün 1951 Bütçesi hakkında söz almıştır. Yolluklar hakkında konuşan Üçöz: “PTT İdaresinin eski ve kötü zihniyetin mahsulü olan sansürcülük. Bütün mektuplar sansüre tabidir. Bu halen devam etmektedir. Milli Eğitim Bakanlığına bizim Demokrat Parti idaresinden bir mektup gönderildi. Bu mektup açıldı, hadise aynen vuku buluyor.” Bunun üzerine Başkanın cevabı şudur: “Bölüm yolluklara aittir Hasan Bey” cevabı üzerine konuşmasına devam eden Hasan Üçöz: “Umum müdürlüğüne arz ettik, buradan müfettiş gönderdiler. Rica ettik, tahkik ettik, 3 milletvekili arkadaşımız gitti. Tekrar Umum Müdürlüğüne ve Bakana rica ettik olmadı. Efendim, teftiş için yolluklar için 19 bin lira vardır. Bu eski durumun devamıdır.”⁴⁰⁷

⁴⁰⁵ TBMM TD, D. 9, C. 5, B. 49, s. 518-519.

⁴⁰⁶ TBMM TD, D. 9, C. 5, B. 52, s. 998.

⁴⁰⁷ TBMM TD, D. 9, C. 5, B. 53, s. 1084.

6 Haziran 1951 Çarşamba günü Boğazlıyan eski Kaymakamı Kemal Bey'in ailesine vatani hizmet tertibinden aylık bağlanmasına dair Kanun teklifi hakkında söz almıştır. Hasan Üçöz, konuşmasında Kemal Bey'in büyük hizmetlerinin ve gayretlerinin olduğu, böyle vatanperver ve milliyetperver bir şahsiyetin evlatlarını perişan bırakmamanın meclisin görevi olduğunu dile getirmiştir. Kemal Bey'in bir menfaate karşı çalışmış olsaydı muhakkak geride kalan yavrularının bizim yardımımıza ihtiyacının olmayacağını vurgulamıştır. Elllerinden gelen yardımın yapılmasını istemiştir.⁴⁰⁸

24 Şubat 1952 Pazar günü Adalet Bakanlığının 1952 yılı Bütçesi hakkında söz almıştır. Hasan Üçöz, bakanlık bünyesine alınan 3 kişinin kimler olduğu ve hangi vilayetlerde görev aldığını Bütçe Komisyonu sözcüsünden istemiştir. Bütçe Komisyonu sözcüsü adına Kemal Yörükoğlu bu kişilerin vilayetlerde görev almadığı ve bunların serbest kadrolu olarak alındığı cevabını vermiştir.⁴⁰⁹

Bayındırlık Bakanlığı ve Karayolları Genel Müdürlüğünün 1952 Bütçeleri hakkında 27 Şubat 1952 Çarşamba günü söz almıştır. Bayındırlık ve Karayolları Genel Müdürlükleri Bütçesi hakkında şu sözleri söylemiştir:

“Efendim; yıllardan beri köylüye el uzatmayan, daima elini ver diyen hocalar gibi köylümüze eski hükümetler elini hiç uzatmadığı halde, iktidarımızın şu iki senelik zamanı zarfında Türk köylüsüne içme suyu parası ve köy yolları parası diye bir tahsisat ayırarak verdiğiinden dolayı meclise ve onun hükümetine şükranlarını arz ederim. Ancak verilen içme suyu paralarını mahalline masruf bir vaziyette sarf edilmesini Sayın Bakandan istirham edeceğim. (Mahalline sarf ediliyor sesleri) Mahalline sarf ediliyor ama istenilen şekilde değil.

Arz edeyim: Bizim bölgemize 100 bin lira para verildi. Bu 100 bin lira 200 köyün su işine tahsis edildi. Bu iş kısa ömürlüdür halbuki yapılan işlerin uzun ömürlü olması lazımdır. Mahalline ait iştir ama Sayın Bakan'dan bu işi biraz kontrol etmesini rica edeceğim, bir.

⁴⁰⁸ *TBMM TD*, D. 9, C. 8, B. 86, s. 82.

⁴⁰⁹ *TBMM TD*, D. 9, C. 13, B. 46, s. 681.

İkincisi; köy yollarına verilen paralar yine köylere değil de kasabalar arasındaki yollara sarf edilmektedir. Münhasıran bu verilen paraların köy yollarına ve köprülerine sarf edilmesini istirham edeceğim."⁴¹⁰

Toprak ve İskân İşleri Umum Müdürlüğünün 1953 yılı Bütçesi üzerine 20 Şubat 1953 Cuma günü söz almıştır. Hasan Üçöz konuşmasında köylerdeki sınır olaylarından dolayı İçişleri Bakanlığına 10, 20, 30 vatandaşın geldiğini söylemiştir. Çözüm olarak idaricilerin sorunu yerinde halletmesi gerektiğini dile getirmiştir. Bizden gitsin de nereye giderse gitsin demenin yanlış olduğunu, tespit komisyonlarına son verilmedikçe bu davanın bu davaların önüne geçilemeyeceğini söylemiştir.⁴¹¹

2.5.6.1.2. Hasan Üçöz'ün Takrirleri

Hasan Üçöz, 19 Ocak 1953 Pazartesi günkü meclis oturumunda Devlet Vekili Muammer Alakant'a sözlü soru önergesi vermiştir. Üçöz önergesinde: *1- Yozgat ilinin Boğazlıyan ilçesine ve köyelerine ne kadar Bulgaristan göçmenlerinden kaç hane iskân edilmiştir? 2- Göçmenlerin hepsine ev yaptırılmış mı, ilçe merkezi ve köyelerinde yaptırılan ev adedi? 3- İskân Müdürlüğünden bu evler için Boğazlıyan'a kaç küp kereste verilmiştir? 4- Boğazlıyan ve köyelerindeki göçmen evleri ne durumda, artan kereste muhafaza mı ediliyor yoksa emre uyularak satılmış mıdır? 5- Çayıralan Kazasının Çat Köyünde kaç ev yapılmış, kaç liraya mal olmuş, müteahhitleri kimlerdir? 6- Burunkışla Köyünde yapılan evlerin beheri kaç liraya yaptırılmıştır. Boğazlıyan ve diğer köylerde inşa edilen her biri kaç liraya mal edilmiştir? 7-Yozgat ilinde iskan edilen göçmenlerin hepsine ne kadar mal verilmiştir? Verilmeyenler varsa sebebi ve sayısı ne kadardır? 8- Göçmenlere koşum hayvanı olarak verilen at ve öküzlerin kaç yaşında ve boylarının ne kadar olacağına dair bir ölçü var mıdır? Arızalı hayvanlarda verilmiş midir? 9- Göçmen iskan edilen köylere vilayet ve ilçe merkezlerinden teşkil edilerek gönderilen toprak tevzi komisyonlarının önüne ne zaman geçilecektir? İskân yerlerindeki toprak tevzinin*

⁴¹⁰ *TBMM TD*, D. 9, C. 13, B. 49, s. 1027-1028.

⁴¹¹ *TBMM TD*, D. 9, C. 20, B. 48, s. 593-594.

*toprak tevzi komisyonlarına yaptırılması daha hayırlı olmaz mı?*⁴¹² Sorularını yöneltmiştir.

Devlet Bakanı Muammer Alakant'ın vermiş olduğu cevaplar şu şekildedir: 1- 234 göçmen ailesi 2- Hepsine ev yaptırılmıştır. 44 adet ilçe merkezinde 190 adet köylerdedir. 3- 785.538 metre mikap kereste verilmiştir. Beher ev için ortalama 3 metre mikap kereste kullanılmıştır. 4- Boğazlıyan ve köylerinde 234 ev tamamen bitmiştir. Halen ilçede 14,915 metre mikap kereste mevcuttur. Satılan kerestenin parası Boğazlıyan Ziraat Bankasındaki Kızılay hesabına yatmıştır. 5- Çayıralan kazasının Çat köyünde 100 ev yaptırılmıştır. 6- Burunkışla Köyünde 2.474 lira üzerinden emaneten yaptırılmaktadır. 7- Yozgat ilinde iskan edilen göçmenlere henüz arazi ve donatım malzemesi verilmemiştir. 8- Göçmenlere verilen at ve öküzler veteriner muayenesinden geçirildikten sonra verilmiştir. 9- Mahalli iskân komisyonları sorun teşkil etmektedir. Bu komisyonlar kendi faaliyet sahaları içinde bulunan göçmenlere toprak dağıtım işlerini yapmaktadırlar.⁴¹³

2.5.7. Mehmet Avni Doğan'ın Biyografisi

Mehmet Avni Doğan, 1892'de Yozgat'ta doğmuştur. Babası Mebusan Meclisi Yozgat üyesi Uhuvvetzade Hayrullah Bey, annesi Zehra Hanım'dır.⁴¹⁴ Yozgat Rüştüyesi ve İstanbul Sultanisinde Orta Öğrenimini tamamlayıp, 1913'te Siyasal Bilgiler Fakültesinden pekiyi derecesi ile diploma almıştır. Fransızca, Farsça ve Arapça bilmektedir.⁴¹⁵

24 Kasım 1913'de Sadrazamlık Mektûbî Kalemlîği Hulefâlığına tayin edilerek devlet hizmetine girmiştir. Nisan 1914'te Mühimme Kalemî 3.sınıf Hulefâlığına nakledilmiştir. Temmuz 1914'te silah altına alınmıştır. Birinci Dünya Savaşı süresince Yedek Subay olarak askerlik yapmıştır. Aralık 1918'de terhis edilmiştir. 28 Nisan 1919'da Boğazlıyan, 15 Kasım 1919 'da Ereğli Kaymakamlık görevlerinde bulunmuştur. Kaymakam olarak Konya Valiliğine yaptığı bazı tekliflerin sözü geçen

⁴¹² *TBMM TD*, D. 9, C. 19, B. 29, s. 286-290.

⁴¹³ *TBMM TD*, D. 9, C. 19, B. 29, s. 287.

⁴¹⁴ *TBMM Arşivi* Mehmet Avni Doğan Şahsi Dosyası 466 No'lu Tercüme-i Hal Kağıdı, (Bkz. Ek-7)

⁴¹⁵ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM II. Dönem 1923-1927*, C. 3, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, s. 159.

valilikçe kabul edilmemesi üzerine 12 Mayıs 1920’de Ereğli Kaymakamlığı ve memuriyetlikten istifa etmiştir.⁴¹⁶

Bir süre serbest ticaret ile uğraşan Avni Doğan, 1 Mart 1921’de ikinci defa askere alınmıştır. Bu sürede Sivas Divan-ı Harbi Askeri katipliği ve Amasya İstiklal Mahkemesi Müfreze Kumandanlığında görevlendirilmiştir. Nisan 1923’de terhis edilmiştir.⁴¹⁷

Temmuz 1923’te 2. Dönem Bozok (Yozgat) mebusu olarak meclise girmiştir. Yozgat 3, 4, 5 ve 9. dönem, Çankırı 6 ve 7. Dönem, Ankara 11. Dönem⁴¹⁸, Kastamonu 12. Dönem⁴¹⁹ milletvekilliği yapmıştır. Kurucu Meclis Ankara İl Temsilcisi⁴²⁰ ve iki kez Başkanlık Divanı Kâtipliğinde ve Şark İstiklal Mahkemesi üyeliği görevinde bulunmuştur.⁴²¹

Avni Doğan, 28 Eylül 1939’te Kastamonu, 19 Ağustos 1940’te ise Samsun Valisi olarak atanmıştır. CHP’nin Ege Bölgesinden sorumlu Parti Müfettişliği görevinde bulunmuştur. 12 Temmuz 1943’te Genel Müfettişliğe atanmıştır. 31 Ocak 1948’de Ankara Valiliğine tayin edilmiştir. Ocak 1961’de Kurucu Meclis’e CHP kontenjanından katılmıştır. İsmet İnönü’nün kabinesinde Devlet Bakanı olarak görevlendirilmiştir. “*Kurtuluş, Kuruluş ve Sonrası*” adlı bir kitabı vardır.⁴²² Evli ve üç çocuk babası olan Avni Doğan, 14 Haziran 1965’te vefat etmiştir.⁴²³

2.5.7.1. Mehmet Avni Doğan’ın 9. Dönem Yasama Faaliyetleri (1950-1954)

14 Mayıs 1950 seçimlerinde almış olduğu 57.029 oyla CHP’den Yozgat milletvekili olarak meclise girmiştir. Dönem boyunca İçişleri Komisyonunda yer almıştır.⁴²⁴ Emir ve Seyis Erleri Hakkındaki Kanun Tasarısını görüşen geçici komisyonlarında

⁴¹⁶ Ali Çankaya, *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (Mülkiye Şeref Kitabı) 1859-1968*, Mülkiyeliler Birliği Yayınları, C. 1, Ankara, 1968, s. 1570.

⁴¹⁷ Öztürk, *1923-1927*, s. 159-160.

⁴¹⁸ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 693.

⁴¹⁹ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 805.

⁴²⁰ Öztürk, *1950-1954*, s. 1141.

⁴²¹ Öztürk, *1923-1927*, s. 160.

⁴²² Çankaya, *a. g. e.*, s. 1571.

⁴²³ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 600.

⁴²⁴ *TBMM TD*, D. 9, C. 1, B. 3, s. 37.

görev almıştır.⁴²⁵ İncelenen TBMM Tutanak Dergisi sonucunda Avni Doğan'ın 42 konuşmasına ve 3 takririne rastlanılmıştır.

2.5.7.1.1. Mehmet Avni Doğan'ın TBMM Genel Kurul Konuşmaları

Avni Doğan, Adnan Menderes'in kurduğu Hükümet Programı üzerine 31 Mayıs 1950 Çarşamba günü söz almıştır. Hükümet programı hakkında şu ifadelere yer vermiştir:

“ Muhterem arkadaşlar; CHP, hükümet programı hakkındaki görüşünü bildirmiştir. Ben bunun dışında sonradan hadis olan bir iki nokta üzerinde mütalaa beyan edeceğim. Millet Partisi namına konuşan Sayın Osman Bölükbaşı, hükümet programında yer alan “bir devri sabık yaratmayacağız” cümlesini şu şekilde izah ettiler. Yani iktidara gelen DP Hükümeti kendisinden evvelki Cumhuriyet hükümetlerinin yaptığı kötülükleri, suçları bir süngerle silmek mi istiyorlar? dediler. Hükümetin programında kullanılan bu cümlenin ihtiva ettiği şümül ve manayı bilmiyorum. Fakat bir Halk Partili olarak kötülüğü, namussuzluğu, suçu tervice asla müsamahalı olmadığımızı arz etmek isterim.

Eğer suç varsa iktidar partisinin bunu nizam içerisinde takip etmesi borcu olduğu gibi biz de yanında takdirkârı olmaktan başka bir şey yapmayacağız.

İkinci Nokta: Bir arkadaşımız çok mütekamil şekilde bir seçimden sonra milletin hakiki mümessilleri olarak bulunduğumuz bu meclisin mazisini inkar etti ve birinci Cumhurbaşkanı olarak Sayın Celal Bayar'ı tevsim etti.

Arkadaşlar; hiçbir şey kaya kovuğundan çıkmaz, devirler tekamülle olur. Bizim inkılabımızın çeşitli merhaleleri vardır. İstiklal ile başlayan bu merhalede bütün vatandaş, kadın, erkek, köylü, sınıf farkı olmaksızın hepsinin bir şeref payı vardır. O bittikten sonra muhtelif meclisler, bu memlekette millete mal edildiğini hepimizin ifade ettiği büyük inkılaplar yapmıştır. Eğer bütün bunlar yok ise ve siz meşru olan meclisin meşru bir kanunu ile intihap edilmemişseniz bunun bir manası kalmaz.

⁴²⁵ Öztürk, *1950-1954*, s. 1141.

Bu itibarla varlığımızın ve memleket kurtuluşunun hikmetinde en büyük amel olan Büyük Atatürk'ün inkar edildiğini cami zaferle bir sermest söyleyebilir. Fakat ben eminim ki şimdi Atatürk'ün ikametgahı olan Çankaya'da bulunan üçüncü Cumhurbaşkanı da bu inkardan benim kadar ıstırap duymuş olacaktır.

Aziz arkadaşlar, üçüncü noktada sözlerim şu noktaya münhasır kalacak.

Ölmeden yaşamak çok iyi bir şeydir. Biz uzun devre hükümet yapmış insanlarız. İşlerimiz var, tenkit edebilirsiniz. Sizin yeni henüz yeni başlıyor. Temenni ederim ki eksiksiz göresiniz. Bu millet hesabına büyük bir bahtiyarlık olur.

Ancak CHP'ye verilen üç buçuk milyon reyın para ile verildiğini ifade eden bir arkadaşımızı gördüm. Seçmenlerin %40'na tekabül eden ve kendi aziz milletinin bu evlatlarını para ile reyini satan küçük insanlar olarak temsil etmesini insafla kabili telif görmedim, uygun buldum. Buna sizin de iştirak etmeyeceğinize emniyetim vardır.”⁴²⁶

Avni Doğan yapılmakta olan Büyük Millet Meclisi binası ile Atatürk Anıtının bulunduğu arazi hakkında sorulan soru üzerine 23 Haziran 1950 Cuma günü söz almıştır. Doğan, yüksek heyetin müspet bir karar vereceğini ifade etmiştir.⁴²⁷

Bingöl Milletvekilliklerine seçilen Feridun Fikri Düşünsel ve Mustafa Nuri Okçuoğlu'nun seçim tutanakları hakkında tutanakları inceleme komisyonunun raporu hakkında 5 Temmuz 1950 Çarşamba günü söz almıştır. Feridun Fikri Düşünsel'in “*14 Mayıs'tan 6 Hazirana kadar anamdan emdiğim süt burnumdan geldi, keşke seçilmeseydik*” sözlerini tasvip etmediğini dile getirmiştir.⁴²⁸

Avni Doğan, Belediye Kanunu'na bazı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bazı maddelerinin kaldırılmasına dair kanun üzerine 7 Temmuz 1950 Cuma günü söz almıştır. Hükümetin getirdiği kanunun yerinde olduğunu, bu sebeple de kanun aleyhinde konuşurken mucip sebeplerin göz önüne alınmasını istemiştir.⁴²⁹

⁴²⁶ *TBMM TD*, D. 9, C. 1, B. 4, s. 89.

⁴²⁷ *TBMM TD*, D. 9, C. 1, B. 12, s. 249- 250.

⁴²⁸ *TBMM TD*, D. 9, C. 1, B. 17, s. 382.

⁴²⁹ *TBMM TD*, D. 9, C. 1, B. 18, s. 407- 418.

12 Temmuz 1950 Çarşamba günü Etimesgut'taki motor fabrikası ile Yenişehir'deki Atatürk Lisesi ve Sarar Okulunun bulunduğu saha içindeki araziye dair Adalet Bakanına verilen sözlü soru önerge üzerine söz almıştır. Avni Doğan, sâbık iktidarların faaliyetlerinin muhalefeti ilgilendirmediğini ifade etmiştir.⁴³⁰

İstanbul Milletvekili Hüsnü Yaman ve iki arkadaşının milletvekilliği ara seçimlerinin bu yıl yapılmaması hakkındaki önerge üzerine 12 Temmuz 1950 Çarşamba günü söz almıştır. Önergenin aleyhinde konuşan Doğan, önergenin kabul edilmemesini istemiştir.⁴³¹

27 Kasım 1950 Pazartesi günü Trabzon Milletvekilliklerine seçilen Salih Esat Alperen, Mahmut Goloğlu ve Süleyman Fehmi Kalaycıoğlu'nun seçim tutanakları hakkında Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu ile Trabzon milletvekillerinin seçim tutanaklarına dair Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı tezkeresi ve Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu üzerine söz almıştır. Halk Partili biri sizden mebus tutağını bir atıf olarak sizden istemek mevkiinde olmadığını olsa bile iktidarın vermeyeceğini ifade etmiştir. Avni Doğan, Kırşehir Milletvekili Halil Sezai Erkut ile birlikte “ *Trabzon seçimlerine toptan itiraz edilmiştir. Tefriki mahzurludur. Her iki mazbatanın birleştirilerek görüşülmesini teklif eden bir önerge*” vermişlerdir.⁴³²

Kars Milletvekillerinin seçim tutanakları hakkında Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı tezkeresi ve Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu hakkında 4 Aralık 1950 Pazartesi günü söz almıştır. Encümende DP'li ve Halk Partili milletvekillerinin hassasiyetli bir şekilde çalıştıklarını dile getirmiştir. İktidarın normal ve meşru olarak DP'ye geçtiğini ifade etmiştir.⁴³³

6 Aralık 1950 Çarşamba günü Birleşmiş Milletler emrine Kore'ye gidecek olan Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarına kanunlarımızda yazılı harp hali hükümlerinden hangilerinin uygulanacağı hakkında Bakanlar Kurulunca ittihaz edilen karar suretinin sunulduğuna dair Başbakanlık tezkeresi hakkında söz almıştır. Usul hakkında söz alan Avni Doğan, hükümetin kanunu niye 35 gün sonra meclise getirdiği sorusunu

⁴³⁰ *TBMM TD*, D. 9, C. 1, B. 21, s. 566.

⁴³¹ *TBMM TD*, D. 9, C. 1, B. 21, s. 540.

⁴³² *TBMM TD*, D. 9, C. 1, B. 11, s. 221- 224.

⁴³³ *TBMM TD*, D. 9, C. 3, B. 14, s. 46.

yönelmiştir. Meclis Başkanı ise bu sorunun cevabı için hükümetten yazılı ya da sözlü olarak talep etmesini istemiştir.⁴³⁴

Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı ve Mardin Milletvekili Kemal Türkoğlu'nun, Kore'ye gönderilen Savaş Birliği hakkında Başbakan'dan gensoru açılmasına dair önerge hakkında söz almıştır. 11 Aralık 1950 Pazartesi günü kürsüde konuşan Avni Doğan, makamı riyasetten ricada bulunarak içtüzüğe göre tahrir sahibinin ve onun arkadaşının konuşmasını amir kılacağını ifade etmiştir.⁴³⁵

Türk dili namı altında dilimize karıştırılan kelimeler hakkında verilen soru önergesi üzerine 15 Aralık 1950 Çarşamba günü söz almıştır. Doğan, AfyonKarahisar Milletvekili Gazi Yiğitbaşı'nın "*Cumhuriyetçiliği istibdatçılık, milliyetçiliği milliyetsizlik, devletçiliği inhisarlık, halkçılığı kölecilik, laikliği dinsizlik olarak tatbik ve icra etikleri gibi dilimizi de ıslah değil ifsat ettiler*" sözlerinin meclis kürsüsünde konuşulmaması gerektiğini ve milletvekilinin bu beyanlarını geri almasını istemiştir.⁴³⁶

8 Ocak 1951 Pazartesi günü Hatay Milletvekillerinin seçim tutanakları hakkında Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu hakkında söz almıştır.⁴³⁷

Eski Cumhurbaşkanı, Malatya Milletvekili İsmet İnönü'nün deprem dolayısıyla Erzincan'a ve ikinci Dünya Harbi sırasında da Kahire'ye yaptığı seyahatlerde harcırah aldığına dair olan iddiaların mahiyetinin açıklanması hakkındaki konu üzerine söz almıştır. 22 Ocak 1951 Pazartesi günü konuşan Avni Doğan, İsmet İnönü hakkındaki dokümanların hükümetin elinde olduğu iddiasının doğrulanmasını istemiştir.⁴³⁸

Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü 1951 yılı Bütçesi ve 1951 yılı Bütçe Kanunu'nun tümü hakkında CHP Grubu adına 21 Şubat 1951 Çarşamba günü söz almıştır. Avni Doğan, hükümetten partiler aleyhindeki her türlü yazıların radyoda

⁴³⁴ *TBMM TD*, D. 9, C. 3, B. 15, s. 54-55.

⁴³⁵ *TBMM TD*, D. 9, C. 3, B. 17, s. 147-190.

⁴³⁶ *TBMM TD*, D. 9, C. 2, B. 6, s. 107-114.

⁴³⁷ *TBMM TD*, D. 9, C. 4, B. 27, s. 106-108.

⁴³⁸ *TBMM TD*, D. 9, C. 4, B. 33, s. 311-317.

dile getirmemenin muhalefet partilerinin en doğal hakkı olduğunu ve bu durumu iktidar partisinin kabul etmesi gerektiğini dile getirmiştir.⁴³⁹

Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkındaki Kanun üzerine 4 Mayıs 1951 Cuma günü söz almıştır. 4 Mayıs 1951 Cuma günü söz alan Avni Doğan, iktidarın sıkıldıkça halk partisine hücum etmesinin artık demode olduğunu ifade etmiştir. Konuşmasına devam eden Doğan, Mustafa Kemal Atatürk'e yapılan hareketlerin aslında Cumhuriyet'e yapıldığını belirtmiştir. Son olarak da Türk Ceza Kanunu'nun 480 ve 482. maddelerinde zikrolunan cezaların miktar ve mahiyeti itibarıyla az olduğunu vurgulamıştır.⁴⁴⁰

Urfa Milletvekili Hasan Oral'ın kaçakçılık hadisesine isminin karıştırılması dolayısıyla yapılan idari ve adli tahkikatın neticelenip neticelenmediğine dair sorusu hakkında 11 Mayıs 1951 Cuma günü söz almıştır. Hasan Oral'ın şarkta meydana gelen olaylardan etkilendiğini bundan dolayı da büyük bir taarruza maruz kaldığını ifade etmiştir. Hasan Oral davası mahkemede olduğu için karar verecek makamın mahkeme olduğunu dile getirmiştir.⁴⁴¹

21 Mayıs 1951 Pazartesi günü hastane, okul, park, meydan, cadde, stadyum ve emsali müesseseli yapılarda yaşayan kişi adlarının konmaması hakkındaki kanun teklifi üzerine söz almıştır. Avni Doğan, iktidar partisi milletvekillerine İsmet İnönü'nün mensubu olduğu partinin çıkardığı kanunlar sonucunda iktidara geldiklerini hatırlatmıştır. Bu konu hakkında bizlerin değil tarihin karar vermesini istemiştir.⁴⁴²

Ulus gazetesinde “*Gözü kapalı oy verme*” başlığı altında çıkan başyazı hakkındaki soru üzerine 14 Kasım 1951 Çarşamba günü söz almıştır. Devlet Bakanı Samet Ağaoğlu'na niye aklındaki kişinin hep Avni Doğan olduğunu açıklamasını istemiştir.⁴⁴³

⁴³⁹ **TBMM TD**, D. 9, C. 5, B. 47, s. 389-410.

⁴⁴⁰ **TBMM TD**, D. 9, C. 7, B. 72, s. 61-62.

⁴⁴¹ **TBMM TD**, D. 9, C. 7, B. 75, s. 197-198.

⁴⁴² **TBMM TD**, D. 9, C. 7, B. 79, s. 390.

⁴⁴³ **TBMM TD**, D. 9, C. 10, B. 4, s. 99.

Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun üzerine 16 Kasım 1951 Cuma günü söz almıştır. Avni Doğan, DP milletvekillerinin konuşmalarında muhalefet liderinin hedef alındığını vurgulamıştır.⁴⁴⁴

Büyük Millet Meclisi ve bağlantıları ile milli saraylar, kasırlar ve köşklereki eşya hakkında Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu hakkında 19 Aralık 1951 Çarşamba günü söz almıştır. Avni Doğan, Mustafa Kemal Atatürk'ün bütün malını millete bıraktığını ifade etmiştir. Ortaya atılan iddiaları delilleri ile ispat edemeyenlerin makbul bir insan olamayacağını ifade etmiştir.⁴⁴⁵

Basın- Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğünün 1952 yılı Bütçesi hakkında 23 Şubat 1952 Cumartesi günü söz almıştır. Bu müdürlüğün taraflı bir politika izlediğinden dolayı şikayetlerini dile getirmiştir. Bu şikayetlerin başında ise hükümet yanlısı bir tutum sergileme geldiğini belirtmiştir. Avni Doğan konuşmasını radyoda hükümetin muhalefete hakaret etme metoduna son vermesini istemiştir.⁴⁴⁶

24 Şubat 1952 Pazar günü Milli Savunma Bakanlığının 1952 yılı Bütçesi hakkında söz almıştır. Avni Doğan, Milli Savunma Bakanı Hulusi Köymen'e Ankara Polatlı'daki Topçu Atış Okulunun atış sahasına giren köyler hakkında bir tedbir alınıp alınmadığı hakkında kendisini bilgilendirmesini istemiştir. Bakan Hulusi Köymen ise bazılarının istimlâk edildiğini belirtmiştir.⁴⁴⁷

Akaryakıtlardan alınacak Yol Vergisi Kanunu hakkında 25 Şubat 1952 Pazartesi günü söz almıştır. Encümen adına konuşan milletvekilinin sözlerinden yol vergisinin kaldırılmasından ve akaryakıtta olan zamdan vilayetlerin eski gelirlerine nazaran tahsil için masraf çıktıktan sonra bir kayıp olmayacağını anladığını ve bu durumu hükümet kabul ettiyse bunların zapta geçmesini istemiştir.⁴⁴⁸

⁴⁴⁴ *TBMM TD*, D. 9, C. 10, B. 5, s. 112.

⁴⁴⁵ *TBMM TD*, D. 9, C. 11, B. 19, s. 244-249.

⁴⁴⁶ *TBMM TD*, D. 9, C. 13, B. 45, s. 555-565.

⁴⁴⁷ *TBMM TD*, D. 9, C. 13, B. 46, s. 702.

⁴⁴⁸ *TBMM TD*, D. 9, C. 13, B. 47, s. 805-807.

Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığının 1952 yılı Bütçesi üzerine 26 Şubat 1952 Salı günü söz almıştır. Avni Doğan, İçişleri Bakanının yapılan hazırlıklar bakımından yüksek meclise bilgi vermesi gerektiğini ifade etmiştir.⁴⁴⁹

27 Şubat 1952 Çarşamba günü Bayındırlık Bakanlığı ve Karayolları Genel Müdürlüğünün 1952 yılı Bütçeleri hakkında söz almıştır. Avni Doğan, Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu'na yöneltilen bir soruda bakanının devlet yollarının tamamlanamadığı yerlerde il veya köy yolları yapılmasını faydalı görmediklerini beyan ettiğini dile getirmiştir. Fakat bazı coğrafi bölgelerin iktisadi olarak beklemeye zamanlarının olmadığını bakanın bilmesi gerektiğini ifade etmiştir.⁴⁵⁰

Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara ve İstanbul Üniversiteleri, İstanbul Teknik Üniversitesi ile Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün 1952 yılı Bütçeleri hakkında 27 Şubat 1952 Çarşamba günü söz almıştır. Avni Doğan, Çoruh Milletvekili Abbas Gigin'in *“diktatöryanın (tek parti dönemi) sebebiyet verdiği felaketlerden sonra herhangi bir konu hakkında konuşmanın anlamsız olduğu”* ifadelerinin kendisine yakışmadığını ifade etmiştir.⁴⁵¹

28 Şubat 1952 Perşembe günü geçen toplantı tutanak hakkında söz almıştır. Diyarbakır ili civarındaki Karaköprü'de 93 kişinin öldüğü olayın tarihinin bilinmediğini ifade etmiştir. Ancak Çankırı Milletvekili Kazım Arar'ın Kudret gazetesinde çıkan beyanatında olayın 1937'de meydana geldiğini söylediğini dile getirmiştir. Bu sözlerin zabta geçmesini istemiştir. Meclis Başkanı ise zaten zapta geçtiğini söylemiştir.⁴⁵²

Yozgat Milletvekili Faik Erbaş'ın Yozgatlı Cura Salih'in mirası hakkındaki sorusu üzerine 24 Mart 1952 Pazartesi günü söz almıştır. Salih Efendinin vakfettiği mallarının dışında da malları var olduğunu dile getirmiştir. Fakat Salih Bey'in mirasçıları olmadığı için devlete kaldığını beyan etmiştir.⁴⁵³

⁴⁴⁹ *TBMM TD*, D. 9, C. 13, B. 48, s. 884-888.

⁴⁵⁰ *TBMM TD*, D. 9, C. 13, B. 49, s. 1010-1011.

⁴⁵¹ *TBMM TD*, D. 9, C. 13, B. 49, s. 968.

⁴⁵² *TBMM TD*, D. 9, C. 13, B. 50, s. 1098.

⁴⁵³ *TBMM TD*, D. 9, C. 14, B. 52, s. 11-14.

Gümrük ve Tekel Bakanlığı ile Tekel Genel Müdürlüğünün 1952 yılı Bütçeleri hakkında söz almıştır. Gümrük ve Tekel Bakanı Sıtkı Yırcalı'ya hudut bölgesinde görev yapanlar hakkında bir suç meydana geldiğinde kişiler hakkındaki bilgilerin adli ve idari teşkilatın bilgileri arasında büyük farklar olduğunu ve bu durumun ne gibi tasavvur meydana getireceği sorusunu sormuştur. Bakan ise “*düşünüp üzerinde çalışacağız*” cevabını vermiştir.⁴⁵⁴

Sözlü sorulara takdimen kanun, teklif ve tasarılarının görüşülmesi hakkındaki önerge üzerine 19 Ocak 1953 Pazartesi günü söz almıştır. Soru önergelerinin öne alınmasıyla bütçe görüşmelerinde herhangi bir önergenin konuşulmayacağını öne sürmüştür.⁴⁵⁵

Toprak ve İskân İşleri Umum Müdürlüğünün 1953 yılı Bütçesi hakkında 20 Şubat 1953 Cuma günü söz almıştır. İskân mevzuunda süratle ele alınan kanunların tatbikatının da türlü türlü ıstırap yarattığını dile getirmiştir.⁴⁵⁶

23 Şubat 1953 günü İçişleri Vekaleti ile Emniyet Umum Müdürlüğünün 1953 yılı Bütçeleri hakkında söz almıştır. Avni Doğan Emniyet Genel Müdürlüğünün bütçesi hakkında DP iktidarının geçen birkaç yıldan sonra artık idaremizde esaslı bir tanzim ve ıslah imkanlarına malik olacağı düşüncesinde olduğunu söylemiştir. İçişleri Vekaletinin bütçesi hakkında ise zabıta tevhidine ait kanun tasarısında jandarmanın kalıp kalmadığını, kalmıyorsa bunların hepsinin polis mi oluyor sorularının cevabını aramıştır.⁴⁵⁷

Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Krallığının ve Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyetleri arasında Ankara'da akdedilen Dostluk ve İşbirliği Antlaşmasının tasdikine dair kanun hakkında 28 Şubat 1953 Cumartesi günü söz almıştır. Hükümetin muvaffak olmasının milletin işlerinin yolunda gittiği anlamına geldiğini söyleyen Avni Doğan, memleketin vahdetini bozacak hareketler karşında vatanperver bir duygu ile hükümetle beraber hareket edeceklerini söylemiştir.⁴⁵⁸

⁴⁵⁴ *TBMM TD*, D. 9, C. 13, B. 50, s. 1111.

⁴⁵⁵ *TBMM TD*, D. 9, C. 19, B. 29, s. 252-253.

⁴⁵⁶ *TBMM TD*, D. 9, C. 20, B. 48, s. 588.

⁴⁵⁷ *TBMM TD*, D. 9, C. 20, B. 51, s. 810-816.

⁴⁵⁸ *TBMM TD*, D. 9, C. 20, B. 56, s. 1373-1374.

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun üzerine 9 Temmuz 1953 Perşembe günü söz almıştır. CHP parti grubu adına söz alan Avni Doğan kendilerinin tasarı hakkında kabul reyini vereceklerini açıklamıştır.⁴⁵⁹

Üniversiteler Kanunu'nun 46. maddesindeki d fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki Kanun üzerine 21 Temmuz 1953 Salı günü söz almıştır. Milletvekillerinin alacağı cezaları “uyarma, kınama, geçici olarak kamutaydan çıkarma” olarak açıklamıştır. Yine Avni Doğan, uyarma cezasını gerektirecek hallerin ise “söz kesmek, düzeni bozmak ve kişi özlüğü ile uğraşmak” olarak saptamıştır.⁴⁶⁰

Trabzon Milletvekili Hamdi Orhon'nun, Devlet Bakanı Celal Yardımcı'nın cevaplama için verdiği sözlü soruda “*radıoda partizancı neşriyat yapılmayacak*” ifadesi üzerine 9 Aralık 1953 Çarşamba günü söz almıştır. Sorulan sözlü soruda partisine tariz yapıldığını iddia eden Avni Doğan partisinin vatanperverlik hududunun dışına çıkan gayrimeşru bir muhalefet olarak görülmesine karşı çıkmıştır.⁴⁶¹

Abana Kaza Merkezinin Bozkurt- Pazaryeri Kasabasına nakli hakkındaki Kanun üzerine 21 Aralık 1953 Pazartesi günü söz almıştır. CHP parti grubu adına konuşan Avni Doğan, Milletvekili Server Somuncuoğlu'nun vermiş olduğu hükümetin tetkikine dair kanun teklifinin komisyona gönderilmesi önerisinin kabul edilmesini istemiştir.⁴⁶²

8 Ocak 1954 Cuma günü zabtı sabık hakkında söz almıştır. Meclis içtüzüğüne göre riyaset makamının usul hakkında iki mebusa söz vermesi gerektiğini ancak kendisinin bu hakkını kullanamadığını ifade etmiştir. Bu durumun tashih edilmeyecek bir vaziyette olduğunu dile getirmiştir.⁴⁶³

1954 Mali yılı Muvazane-i Umumiye Kanunu hakkında 22 Şubat 1954 Pazartesi günü söz almıştır. Verilen kifayet takririnden önce konuşma talebinde bulunduğunu

⁴⁵⁹ *TBMM TD*, D. 9, C. 24, B. 105, s. 412- 413.

⁴⁶⁰ *TBMM TD*, D. 9, C. 24, B. 113, s. 951.

⁴⁶¹ *TBMM TD*, D. 9, C. 26, B. 15, s. 120.

⁴⁶² *TBMM TD*, D. 9, C. 26, B. 20, s. 338-339.

⁴⁶³ *TBMM TD*, D. 9, C. 27, B. 26, s. 73-75.

ancak araya bu takririn girdiğini beyan etmiştir. Kifayet takririnin kabul edilmemesi durumunda söz alacağını söylemiştir. Ancak takrir kabul edilince Avni Doğan söz hakkı almamıştır.⁴⁶⁴

Dahiliye Vekaleti ve Milli Müdafaa Vekaletinin 1954 yılı Bütçeleri hakkında söz almıştır. 23 Şubat 1954 Salı günü konuşan Avni Doğan, Dahiliye Vekaleti bütçesi hakkında yurdun emniyet ve asayişini sağlamak, vatandaşların hürriyet ve şereflerini korumak, köy ile kasaba gibi yerlerin mahalli hizmetlerini yerine getiren kurumun Dahiliye Vekaleti olduğunu söylemiştir. Demokratik ihtiyaçlara uygun olmadığını söylediği Köy Kanununun kaldırılması gerektiğini belirtmiştir. Milli Müdafaa Vekaletinin bütçesi hakkında ise ayrılan bütçenin yerinde olduğunu ve tasvip ettiklerini beyan etmiştir.⁴⁶⁵

8 Mart 1954 Pazartesi günü neşir yoluyla veya radyoyla işlenecek bazı cürümler hakkındaki Kanun üzerine söz almıştır. 1923'ten 1950'ye kadar haysiyetli, şerefli, dünya hukuk kurallarına sahip bir Türkiye Cumhuriyeti hükümeti kurulduğunu vurgulamıştır.⁴⁶⁶

10 Mart 1954 Çarşamba günü Deniz İş Kanunu hakkında söz almıştır. Avni Doğan, Çalışma Vekili Hayrettin Erkmen'e “ *posta vapurlarındaki hasta bakıcıların*” bu kanuna dahil olup olmadıklarını sormuştur. Bakan ise dahil oldukları cevabını vermiştir.⁴⁶⁷

2.5.7.1.2. Mehmet Avni Doğan'ın Takrirleri

21 Şubat 1952 Perşembe günü 1952 yılı Bütçe Kanunu'nun tümü üzerinde usul hakkında söz almıştır. Avni Doğan usulde aykırılık yapıldığını tespit etmiş ve bu bağlamda “*Bütçe görüşmelerinde milletvekillerinin dakika ölçüsüyle tehdit edilmesinin anayasa ve tüzüğe aykırı olduğunu*” beyan eden bir takrir vermiştir. Ancak takrir kabul görmemiştir.⁴⁶⁸

⁴⁶⁴ *TBMM TD*, D. 9, C. 28, B. 47, s. 657.

⁴⁶⁵ *TBMM TD*, D. 9, C. 29, B. 48, s. 727-750.

⁴⁶⁶ *TBMM TD*, D. 9, C. 29, B. 61, s. 464- 466.

⁴⁶⁷ *TBMM TD*, D. 9, C. 29, B. 63, s. 624.

⁴⁶⁸ *TBMM TD*, D. 9, C. 13, B. 43, s. 418-419.

Avni Doğan, 22 Aralık 1952 Pazartesi günü “Alaca-Mamure- Zile istikametinden Kümbet Ovasının Zile ve Alaca şosesine, Yozgat-Sorgun – Çekerek- Tokat istikametinden Artova'nın her iki cihetteki anayollara raptının düşünülüp düşünülmediğine dair sözlü soru önergesi” vermiştir. Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu ise soruyu bu yolların köy çalışma programına dahil olduğunu, yolların yapımı için 300.000 liralık bütçe ayrıldığını, bu yıl yol üzerinde kısmen çalışıldığını ve gelecek senelerde ikmali için çalışmaların devam edeceğini ifade ederek soruyu cevaplamıştır.⁴⁶⁹

Avni Doğan, 19 Ocak 1953 Pazartesi günü “Sorgun ilçesinin Bahadin, Sarıhamzalı, Merkez Kürt Köyü, Kepirce, Yazılıtaş, Akoluk Köyleriyle Boğazlıyan, Yerköy ve Merkez ilçelerinin birçok köylerinde mahalli iskân komisyonları tarafından yanlış ve hatalı olarak yapılan tetkikat yüzünden hazine namına tespit, tescil ve göçmenlere tahsis olunan yerli halka ait topraklar hakkında hükümetçe bir tedbir alınması düşünölmekte midir ?” adlı sözlü soru önergesi vermiştir. Devlet Bakanı Muammer Alakant ise hükümet tarafından alınan tedbirin topraksız köylünün elinden bunlar kendisinin mülkü olmasa dahi alınmaması esasına dayandığını, onun haricinde devletin arazisini kullananlar varsa diğer taraftaki topraksız olanlara ve göçmenlere tevzi edilmek üzere bunları ellerinden alın esasına dayandığını belirtmiştir. Ayrıca mülkiyetin mahiyetini tayin için mahkemeye intikal ve bunların mahkemelerce çözölməsi gerektiğini söylemiştir.⁴⁷⁰

⁴⁶⁹ *TBMM TD*, D. 9, C. 18, B. 20, s. 378.

⁴⁷⁰ *TBMM TD*, D.9, C. 19, B. 29, s. 271-270.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2 MAYIS 1954 GENEL SEÇİMLERİ VE YOZGAT İLİ SEÇİM SONUÇLARI

3.1. 2 Mayıs 1954 Genel Seçimi Öncesi İktidar- Muhalefet İlişkileri

1950 seçimlerinden sonra geçen günler DP'nin refah ve zafer devri olmuştur. Ziraata verilen önem, yurtdışı temaslarının artmasıyla gelen ithalat ve ihracatın gelişmesi, sanayi ile ticaretteki gelişmeler ülke çapında bolluk ve bereketi getirmiştir. İşsizlik oranı çok düşük seviyelere inmiştir. Dolayısıyla şehir ve köylerdeki halk durumlarından memnun hale getirilmiştir. Yurt genelinde açılan yollar, büyük merkezlerde kurulmaya başlanan fabrikalar ülkenin gelişmesinde atılan ilk adımlar olmuştur.⁴⁷¹

1954 seçimini izleyen yıllarda CHP'nin çok hırçın bir muhalefet sergilediği söylenebilmektedir. Bu muhalefetin en kırıncı noktası CHP yöneticilerinin iktidardaki DP'yi küçümseyici tavırları olmuştur. Onlara göre DP'nin üst kadroları devlet yönetimini beceremeyecek nitelikte bilgisiz, hatta yeteneksiz kişiler olduklarını vurgulamışlardır. Tek parti yönetiminin tüm halkçılık iddialarına karşın halkı küçük gören davranışları 1950 sonrası da devam etmiştir. Muhalefetin bu tavrı DP iktidarını da sert ve baskıcı bir politika izlemesine neden olmuştur.⁴⁷² İktidar ve muhalefet arasındaki ilk tartışma Halkevlerinin kapatılması ve gayrimenkullerinin hazineye devredilmesi ile başlamıştır. DP Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce ve yedi arkadaşı 6 Ağustos 1951 Pazartesi günü TBMM'ye şu gerekçeyle “*Resmi daire ve*

⁴⁷¹ Sertkaya, *a.g.e.*, s. 145.

⁴⁷² Çavdar, *1950'den Günümüze*, s. 43.

*müesseselerinin siyasi partilere bedelsiz mal devir edemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesi derneklere ait olup siyasi partilere terk edilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye iadesine” dair bir kanun teklifi vermişlerdir.*⁴⁷³

Adnan Menderes, 12 Aralık 1950 günü DP Meclis Grubunda yaptığı konuşmasında Halkevleri hakkında şu sözleri söylemiştir: *“Halkevleri denilen müessese bugün toplumsal yapımızda bir diken gibi, bir yabancı cisim gibi önemsiz bir şeydir. Toplumsal, siyasal bir işlevi kalmamış, kapılarına zincir vurulmuştur. Buyurdular ki halkı demokrasi terbiyesi ile yoğuracak kurumlar haline getirmek lazımdır. Kendilerini ikaz ederim, hiç farkında olmadan totaliter bir zihniyetin ifadesinde bulunuyorlar. Halkevleri, halkodaları kurmak, gençlik teşkilatını ele almak, faşistvari telakki ve düşüncelerin mahsulü olsa gerektir. Bu münasebetle bilmiyorlarsa şurasını da haber vereyim ki Halkevleri çoktan beri mesdud bulunmaktadır. Bunlar içtimai ve siyasi bünyemiz içinde tamamıyla abes, beyhude, geri ve yabancı bir uzuv halindedir. Bunları demokratik fikirlerin neşir ve tamimi için bir mektep haline getirmek hayali yine dar bir telakkinin mahsulü olmaktan başka bir mana ifade etmez.”*⁴⁷⁴ Adnan Menderes bu konuşmasıyla Halkevlerinin kapatılması hakkında kesin tavrını ortaya koymuştur.

Halkevlerinin kapatılması ve mallarının hazineye devredilmesini öngören Kanun tasarısı 9 Ağustos 1951’de 342 milletvekilinin katıldığı oylamada 339 kabul, 3 ret oyu ile kabul edilmiştir. DP Seyhan Milletvekilleri Remzi Oğuz Arık, Yusuf Ziya Eker ve Cezmi Türk ret oyu vermişlerdir. CHP milletvekilleri oylamaya katılmamışlardır.⁴⁷⁵

DP ve CHP arasındaki gerginliği artıran diğer önemli olay ise CHP’nin mallarına el konulması olmuştur. CHP’nin mal varlıklarına el konulması gündem de iken muhalefette yer alan MP, 8 Temmuz 1953 tarihinde Ankara Sulh Mahkemesinin

⁴⁷³ *TBMM TD*, D. 9, C. 9, B. 109, s. 301.

⁴⁷⁴ Müslime Güneş, “Adnan Menderes ve Halkevleri”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 12, Sayı 25, Güz 2012, s. 151.

⁴⁷⁵ *TBMM TD*, D. 9, C. 9, B. 111, s. 741-744.

aldığı ihtiyat-ı tedbir kararı sonrasında kapatılmıştır.⁴⁷⁶ Kapatılan MP üyeleri parti kurmakta gecikmemiş ve 10 Şubat 1954'te Cumhuriyetçi Millet Partisini kurmuşlardır. Kurucuları arasında, Enis Akaygen, Ertuğrul Akça, Sadık Aldoğan, Fuat Arna, Suphi Batur, Osman Bölükbaşı, Ahmet Tahtakılıç yer almıştır. Mustafa Kentli ve Nurettin Ardıçoğlu partide görev almamışlardır. Partinin ilk şubesi Kırşehir'de açılmıştır.⁴⁷⁷ 11 Şubat'ta yapılan ilk CMP kurucular toplantısında parti genel başkanlığına Ahmet Tahtakılıç, başkan yardımcılığına ise Sadık Aldoğan seçilmiştir.⁴⁷⁸

DP Antalya Milletvekili Akif Sarıoğlu ve 91 arkadaşı hazırlamış oldukları “*CHP'nin haksız iktisaplarının iadesi hakkında Kanun Tasarısını*” TBMM Genel Kuruluna sunmuşlardır.⁴⁷⁹ Meclis görüşmeleri 14 Aralık'ta başlamıştır. Tasarı hakkında ilk sözü CHP adına İsmet İnönü almıştır. İnönü: “*Pek sayın arkadaşlar, önümüzdeki kanun tasarısı CHP adındaki meşru siyasi teşekkülü itham ediyor, ceza kesiyor ve tatbik ediyor. Bu kanun tasarısı ruhuyla, metniyle her türlü usulüyle Anayasaya aykırıdır. Bu tasarı hukuk prensiplerine, insan haklarına, Cumhuriyetin itibarına kastetme hareketidir. Tasarı iktidarda bulunanların Büyük Millet Meclisine karşı bir zorlama teşebbüsüdür. CHP'nin maddi varlığının müsadere edilmesi fiili bizim için tasarının hiç ehemmiyeti olmayan tarafıdır. Tarih kürsüsünden halinizi seyrediyorum suçluların telaşı içindediniz. İktidarın açmak kararında olduğu adaletsiz yoldan, zülüm yolundan büyük milletimizin az zararla kurtulması için bütün kabiliyetimizle ve tam vatanseverlikle çalışacağız. Sizi vicdanınızla biz Türk milletinin hizmetinizdeyiz.*” Söзlerini tamamlayan İnönü, meclis kürsüsünden inerek Ulus gazetesine doğru yürüyüşe geçmiştir.⁴⁸⁰

CHP'li milletvekillerinin meclisi terk etmesine sinirlenen Adnan Menderes kürsüye gelmiş ve konuşmasında İsmet İnönü için “*saçları ak pak, yaşlı bir zat*” yakıştırmasını yapmıştır. Adnan Menderes, CHP'lilerin suçlamalara karşı mahkemeye gidelim isteğine karşılık 1946 seçimlerini örnek göstermiştir. İktidar ile

⁴⁷⁶ Fevzi Çakmak, “Halkevlerinin Kapatılması ve Cumhuriyet Halk Partisi Mallarına El Konulması”, *History Studies*, C. 7, Sayı 3, Eylül 2015, s. 12.

⁴⁷⁷ “Cumhuriyetçi Millet Partisi dün kuruldu”, *Akşam*, 11 Şubat 1954, s. 1-2.

⁴⁷⁸ “Ahmet Tahtakılıç yeni partinin genel başkanı”, *Cumhuriyet*, 12 Şubat 1954, s. 1.

⁴⁷⁹ *TBMM TD*, D. 9, C. 26, B. 16, s. 130-131.

⁴⁸⁰ “İnönü dün mecliste DP'lilere şöyle hitap etti”, *Ulus*, 15 Aralık 1953, s. 1.

muhalefet arasındaki gerginliğin sorumlusu olarak Ulus gazetesinde iktidar aleyhine yazılar yazan Nihat Erim ve Hüseyin Cahit Yalçın gösterilmiştir.⁴⁸¹ Kanun tasarısı hakkında TBMM Genel Kurulunda yapılan oylamaya 346 milletvekili katılmış olup, 341 kabul, 5 ret ile kabul edilmiştir. Ret oyu verenler CHP Kars Milletvekili Tezer Taşkiran, DP Tunceli Milletvekili Hıdır Aydın, MP Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı, DP Seyhan Milletvekilleri Remzi Oğuz Arık ve Cezmi Türk'tür.⁴⁸² Kanun 16 Aralık 1953'te Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın onaylaması sonucunda yürürlüğe girmiştir.⁴⁸³ CHP bu yasa'yı müsadere olarak değerlendirirken, iktidar yani DP ise haksız elde edilen malların asıl sahibi olan millete iadesi olarak yorumlamıştır.

DP iktidarı döneminde CHP ile yaşanan diğer önemli olay ise üniversite profesörlerinin partilerde görev almamasını gerektiren 1953 tarihli kanun tasarısının kabul edilmesidir. DP, üniversite profesörlerinin siyasetle uğraşmasını engelleyen bu tasarıyı 21 Temmuz 1953 tarihinde kanunlaştırıp profesörlerin CHP ile olan ilişkilerini ortadan kaldırmıştır.⁴⁸⁴

DP iktidarına esas eleştiriler 1953 ve 1954 yılında Basın Kanunu'nda yapılan değişikliklerle yapılmıştır. 1953 Temmuzunda hükümet, sıfat ve hizmetlerinden dolayı bakanlara yapılan hakaretin önüne geçmek için savcılara şikayet olmaksızın dava yetkisi vermiştir. Asıl tartışma ise 9 Mart 1954'teki Kanunla "*namus, şeref veya haysiyete tecavüz edilmesi, itibar kırıcı yayın yapılması, özel veya aile durumunun rıza alınmadan teşhiri*" gibi durumlar için büyük cezalar öngörmesi ve basına ispat hakkı tanınmaması ile başlamıştır.⁴⁸⁵ TBMM Genel kurulunda yapılan oylamaya 333 milletvekili katılmış, 300 kabul oya karşı 33 ret oy çıkmıştır. 133 milletvekili oylamaya katılmamıştır. Neticede Basın Kanunu değiştirilmiştir.⁴⁸⁶

⁴⁸¹ Çakmak, *a.g.m.*, s. 15.

⁴⁸² *TBMM TD*, D. 9, C. 26, B. 17, s. 160-162-231-236.

⁴⁸³ *Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete*, "Cumhuriyet Halk Partisinin haksız iktisaplarının iadesi hakkında Kanun", Kanun No: 6195, Sayı 8584, 16 Aralık 1953.

⁴⁸⁴ *TBMM TD*, D. 9, C. 24, B. 113, s. 935-975.

⁴⁸⁵ Adem Özküçük, "Demokrat Partinin Demokrasi Söylemleri (1946-1957)", *Tarih Okulu*, Sayı 12, Ocak- Nisan 2012, s. 102.

⁴⁸⁶ *TBMM TD*, D. 9, C. 29, B. 62, s. 569-572.

3.2. Seçim Kanununda Değişiklik ve Partilerin Seçim Kampanyaları

11 Şubat 1954 günü Demokrat Parti Meclis Grubu (DPMG) Hulusi Köymen'in başkanlığında bir saat kadar devam eden toplantı sonucunda iki konu karara bağlanmıştır. Bunlardan biri seçimlerin 2 Mayıs 1954 Pazar günü yapılacağı, ikincisi ise seçim kanununda değişiklik yapılarak yenilenecek olan seçim kütüklerinin birer suretinin parti mümessillerine tevdi edilmesi ve mazbatalara yapılacak itirazların ilk olarak Yüksek Seçim Kuruluna yapılması konuları karara bağlanmıştır.⁴⁸⁷ Adnan Menderes, Anadolu Ajansına yaptığı açıklamada: “*Seçimin dürüst ve emniyetle yapılabilmesi için makul her fikir ve teklif en müsait bir zihniyetle tetkik edilecektir.*” beyanatında bulunmuştur.⁴⁸⁸

17 Şubat 1954'te meclise sunulan tasarıyla Seçim Kanunu'nun, 16, 19, 27, 117, 119, 120, 122, 123, 124, 125 ve 126. maddelerinde değişikliğe gidilmiş ve iki geçici madde eklenmiştir. 19 ve 27. maddelerde yapılan değişikliklerle, üzerinde değişiklik yapılan kütük listelerinin birer suretinin seçim bölgesinde teşkilatı olan partilere verilmesi usulü getirilmiştir. Yüksek Seçim Kurulunun altı olan üye sayısı 120. maddedeki değişiklikle on kişiye çıkarılmıştır. 123. maddenin 3, 4 ve 5. fıkralarıyla belirlenen ve YSK'nin il seçim kurullarının teşekkülü ve milletvekili tutanaklarına dair itirazlar hakkında TBMM'ye rapor sunması usulü değiştirilerek; bu itirazları inceleyerek karar verme ve tutanakları iptal etme yetkisi verilmiştir. İlk geçici madde gözden geçirilerek düzeltilmesi gereken seçmen kütüklerinin geçersiz sayılması ve yeni kütüklerin tanzim edilmesi kabul edilmiştir. İkinci geçici madde ise İl Genel Meclisleri, Belediye Meclisleri, Köy ve İhtiyar Meclisi seçimlerine ait kütüklerin haziran ayından itibaren yeniden düzenlemesini içermektedir.⁴⁸⁹

Tasarı meclis geçici komisyonunda bir geçici madde eklenerek kabul edilmiştir. Ek madde olarak 1954 genel seçimlerinde seçilecek milletvekili sayısının 1950 nüfus sayımı sonuçlarıyla belirleneceğini ancak sayının 1950 seçimlerinde her seçim çevresi için belirlenmiş olan milletvekili sayısından aşağı olamayacağı şeklinde düzenlenmiştir. Her 40.000 vatandaş için bir milletvekili hesabı ile 1950 sayımına

⁴⁸⁷ “Tahammül ve siyasi müsamahaya geniş yer veren bir devir başlıyor”, *Akşam*, 12 Şubat 1954, s. 1-2.

⁴⁸⁸ “Menderes'in beyanati”, *Vakit*, 12 Şubat 1954, s. 1.

⁴⁸⁹ “Yeni Seçim Kanununda yapılacak tadilat”, *Cumhuriyet*, 15 Şubat 1954, s. 1-6.

1954 seçimlerinde 534 milletvekili seçilmesi kararlaştırılmıştır. 17 Şubat 1954'te mecliste görüşülen tasarı kabul edilmiştir.⁴⁹⁰

DP Bursa Milletvekili Hulusi Köymen, 12 Mart 1954 günü seçimlerin yenilenmesine dair bir önerge vermiştir. Önergenin kabul edilmesi sonucunda yapılan oylamaya 353 milletvekili katılmıştır. Seçimlerin 2 Mayıs 1954 günü yapılmasına 353 milletvekilinin kabul oyu ile karar verilmiştir.⁴⁹¹

Seçim kararı alındıktan sonra partiler adaylarını belirleme yarışına girmişlerdir. DP, aday listesini 12 Nisan 1954 tarihinde YSK'ya vermiştir. DP bütün illerde seçime katılmıştır. DP, 256 kişiyi yeniden milletvekili aday olarak göstermiştir. 150'den fazla milletvekili aday gösterilmeyip, 1950 seçimlerine göre adaylarda yenilemeye gidilmiştir. Listede sadece dört kurucu iki yerden aday gösterilmiştir. Celal Bayar İstanbul ve Bursa, Adnan Menderes İstanbul ve Aydın, Refik Koraltan İçel ve Kayseri, Mehmet Fuat Köprülü İstanbul ve Zonguldak'tan aday olmuştur. Ayrıca 10 bağımsız aday DP listesinde yer almıştır.⁴⁹²

CHP, aday yoklama listesini tamamladıktan sonra aday listesini 11 Nisan 1954 günü YSK'ya vermiştir. CHP bütün illerde seçime katılma kararı almıştır. İsmet İnönü, Kasım Gülek, Zihni Betil, Ferit Belen, Vedat Dicleli, Nihat Erim, Halil Sezai Erkut, Tevfik Sırrı Gür, Hüseyin Cahit Yalçın, Celal Uz, Şahap Gürler, Hasan Reşit Tankut, Ali Muhittin Hacıbekir ve Hıfzı Oğuz Bekata iki seçim bölgesinden aday olmuşlardır. Listede 12 bağımsız adaya da yer verilmiştir.⁴⁹³

CMP, hazırlanmış olduğu listeye göre 40 ilde seçime girme kararı almıştır. CMP'nin seçime katıldığı 40 il şunlardı: Adana, Afyon, Amasya, Ankara, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bingöl, Bolu, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Edirne, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Giresun, Hatay, İçel, İstanbul, Kars, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kırşehir, Kocaeli, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Maraş, Niğde, Rize, Samsun, Sinop, Sivas, Trabzon, Uşak, Yozgat ve Zonguldak'tır.⁴⁹⁴

⁴⁹⁰ *TBMM TD*, D. 9, C. 26, B. 44, s. 433- 487.

⁴⁹¹ *TBMM TD*, D. 9, C. 29, B. 65, s. 953.

⁴⁹² "DP aday listesi neşrolundu", *Akşam*, 13 Nisan 1954, s. 1-2.

⁴⁹³ "CHP adayları listesi", *Cumhuriyet*, 12 Nisan 1954, s. 1-6.

⁴⁹⁴ Rıfkı Salim Burçak, *On Yılın Anıları (1950-1960)*, Nürol Matbaacılık, Birinci Baskı, Ocak 1998, Ankara, s. 194, Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan aday listesine göre CMP Tunceli ve Tekirdağ

2 Mayıs 1954 seçimlerine girecek olan diğer parti ise Türkiye Köylü Partisi'dir.⁴⁹⁵ TKP, 10 Nisan'da yayınlanan aday listesinde şu illerde seçime girme kararı almıştır: İstanbul ve İzmir adayları daha sonra belli olmak üzere Ankara, Burdur, Çankırı, Çanakkale, Elazığ, Eskişehir, İçel, Kastamonu, Kırşehir, Kocaeli, Maraş, Malatya, Niğde, Seyhan, Urfa⁴⁹⁶olarak açıklanmıştır.

DP, seçim çalışmalarına hız vermiş ve il il gezip oy toplamaya başlamıştır. 1954 seçimlerinden önce DP temel olarak kalkınmayı ve köylüye sağlanan desteği vurgulamıştır. 1950-1954 arasındaki icraatlar anlatılmaya başlanmış ve özellikle köylü kesimin desteği alınmak istenmiştir. Çünkü bu dönemlerde köylü nüfusunun fazla olması köy oylarını alan partinin seçimleri kazanması anlamına gelmektedir.⁴⁹⁷ DP'nin, 1954 seçim kampanyasında işlediği konular şunlardır: Limanlar, barajlar, köy yolları, tarım politikası, dünle bugünün mukayesesi, muhalefetin hayat pahalılığı iddialarına cevap, dış politika, İnönü ve II. Dünya Savaşı, ordu üzerine tartışma, petrol ve yabancı sermaye kanunları, demokrasi, doğu-batı ayrılığı ve muhalefetten şikayet oluşturmuştur.⁴⁹⁸

Başbakan Adnan Menderes 1954 genel seçimleri nedeniyle yaptığı propaganda ziyaretleri sırasında ilk seçim nutkunu Erzurum'da vermiştir.⁴⁹⁹ Menderes konuşmasında DP'nin faaliyetlerini sıralamış ve muhalefetin sırf kendini düşündüğünü, ortaya atılan derme çatma tenkitlerin yersiz olduğunu söylemiştir. DP'nin dört senelik icraatının Cumhuriyet devrinde yapılan yeniliklerin ve icraatların karşısına çıkacak güce sahip olduğunu dile getirmiştir. Dış politika hakkında ise

illeri de dahil olmak üzere 42 ilde seçime girme kararı almıştır. "CMP aday listesi", *Cumhuriyet*, 13 Nisan 1954, s. 1-6-7.

⁴⁹⁵ Türkiye Köylü Partisi, 19 Mayıs 1952 günü bir beyanname yayınlamak kurulmuştur. Fahri Başkanlık görevini Ethem Menemencioglu, Genel Başkanlığı Seyhan Milletvekili Remzi Oğuz Arık ve Genel Sekreterlik görevini ise Tahsin Demiray üstlenmiştir. Burçak, *a.g.e.*, s. 87.

⁴⁹⁶ "Aday listeleri yarın kati şeklini alacak", *Yeni Ulus*, 11 Nisan 1954, s. 5, Burçak, TKP'nin 19 ilde seçime girdiğini, bu listeden farklı olarak Diyarbakır ve Konya illerini de dahil etmiştir. Burçak, *a.g.e.*, s. 194.

⁴⁹⁷ M. Serhan Yücel, "Menderes Dönemi (1950-1960)", *Türkler*, C. XVI, Salim Koca vd. (ed.), Semih Ofset, Ankara, 2002, s. 839.

⁴⁹⁸ Burçak, *a.g.e.*, s. 202-212.

⁴⁹⁹ Hüseyin Kalemli, "Başbakan Adnan Menderes'in Erzurum Ziyaretleri ve Basına Yansımaları", İbrahim Ethem Atnur (Edit.), *Prof. Dr. Enver Konukçu Armağanı*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s. 939.

Menderes, iktidarı döneminde dış politikanın güçlendiğini, bazı devletlerin Türkiye’den özür dileme durumuna geldiğini dile getirmiştir.⁵⁰⁰

Cumhurbaşkanı Celal Bayar’da seçim kampanyalarına katılmış ve halkın DP’yi desteklemesini istemiştir. Bayar yapmış olduğu mitinglerde muhalefetin yabancı sermaye ve petrol kanunu hakkındaki iddialarına şu şekilde cevap vermiştir: “Eğer bu suçlamaların bir tanesinin bile gölgesini görmüş olsaydım değil iktidarda benim kurduğum partinin bulunmasını, öz oğlum iktidarda olsa idi, onu bile parlamento ve millete şikayet eder, yakasından tutup sandalyesinden indirirdim. Bizim Atatürk’ten aldığımız devlet terbiyesinin icabı budur.”⁵⁰¹ söylemini dile getirerek kanunlar hakkındaki iddiaların gereksiz olduğunu söylemiştir.

Muhalefet Parti lideri İsmet İnönü ise seçim propagandasının ilk ayağını Malatya’da başlatmıştır. İnönü: “1954 seçimleri Türk milleti için yeni bir imtihandır. Bu imtihanı şerefle vermek vazifemizdir. CHP vazifeyi mesuliyet duygusu içinde ifa etmeye hazırlanmıştır. Seçim münakaşalarımızın medeni çerçeveler içinde geçmesini dileriz. Türk milleti bizi iktidara getirirse her şeyden önce vatandaş için emniyet idaresi kuracağız. Partizan idareyi kaldırmak Türkiye’de başarılan işlerin en şereflilerinden biri olacaktır.”⁵⁰² CHP’nin 1954 seçimlerinde seçmenlere bahsettiği konular şunlardır: Partizanlık, yabancı sermaye, petrol kanunu hayat pahalılığı, radyo ve basın ve Başbakan Adnan Menderes olmuştur.⁵⁰³

CMP, yeni kurulan bir parti olduğundan ülke genelinde teşkilatlanma konusunda ciddi sıkıntılar çekmiştir. CHP ile işbirliği yapabilmek için 12 Mart 1954 günü bir bildiri yayınlamıştır. Bu bildiri de partilerin işbirliğine girmesi gerektiğini, kuvvetler ayrılığını esas alan batı örneği anayasayı vücuda getirmek istenildiği ve ikinci meclis, Anayasa Mahkemesi ve adaletin sağlanması için Hâkimler Meclisinin kurulması gerektiği dile getirilmiştir.⁵⁰⁴ Bu bildiriye karşılık CHP, seçimlerde DP’yi

⁵⁰⁰ “Başbakanın ilk seçim nutku”, *Akşam*, 20 Nisan 1954, s. 1- 2.

⁵⁰¹ Celal Bayar, *Başvekilim Adnan Menderes*, İsmet Bozdağ (der.), Baha Matbaası, İstanbul, 1969, s. 155- 156.

⁵⁰² “İnönü’nün ilk seçim nutku”, *Yeni Ulus*, 10 Nisan 1954, s. 1.

⁵⁰³ Burçak, *a.g.e.*, s. 200-202.

⁵⁰⁴ “CMP dün gece bir tebliğ yayınladı.”, *Yeni Ulus*, 13 Mart 1954, s. 3.

mağlup etmek için diğer muhalif partiler ve bağımsızlarla işbirliği yapmaya hazır olduğunu açıklamıştır.⁵⁰⁵ Fakat yapılan görüşmeler sonuçsuz kalmıştır.

Seçim çalışmaları devam ederken partiler seçim beyannamelerini açıklamıştır. İlk seçim beyannamesini açıklayan parti CHP olmuştur. 19 Nisan'da açıklanan beyannamede şu esaslar savunulmuştur: Geride bıraktığımız 4 yıl oyalama hatta gerileme devri olduğu, intikamcı olunmayacağı, anayasa değişikliği yapılacağı, muhalefet partilere emniyet içinde çalışma imkanı sağlanacağı, mahkemelerin bağımsız olacağı, partizan radyoya son verileceği, hayat pahalılığı ile mücadele edileceği, paranın değerinin korunacağı, Af Kanunu çıkarılacağı gibi konular ele alınmıştır.⁵⁰⁶ CHP, bu vaatlerle seçmenden oy istemiştir. İktidara geldiklerinde köklü değişiklikler yapacağını halka anlatmıştır.

TKP, seçim beyannamesini 19 Nisan'da yayınlamıştır. Yayımlanan beyannamede yapılacak olan seçimde hangi sonuç alınır alınsın meclisin önemi vurgulanmıştır. Partinin asıl amacının halkın asıl vicdanının yansıtacağı, tüzüğünün halkın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlandığı ve görevinin müstakbel iktidarı ikna etmekten başka bir amacının olmadığı bu beyanname ile duyurulmuştur.⁵⁰⁷

CMP, seçim beyannamesini 27 Nisan'da açıklamıştır. Rejim davası adıyla yayımlanan beyannamede şu esaslar üzerinde durulmuştur: Vatandaş hak ve hürriyetlerinin anayasa da açıkça tarif edileceği, anayasa da tanınan hakların baskı idarelerince suiistimal edildiği, 10. Dönem TBMM'nin bir kurucu Meclis gibi çalışması gerektiği, iktidarın ekonomi hakkındaki politikasının yanlış olduğu, dış politika hakkında ise dürüst ve açık bir politika takip edileceği ve Birleşmiş Milletler idealine bağlı bir parti olacağı hususları ele alınmıştır.⁵⁰⁸

DP, seçim beyannamesini Yugoslav Devlet Başkanı Mareşal Tito'nun Türkiye'yi ziyareti sebebiyle geç açıklamıştır. Bu ziyaret sonrası DP üyeleri hemen çalışmalara başlamıştır. Seçim beyannamesinde dört yıllık iktidarda yapılan icraatlar ve

⁵⁰⁵ “Seçimlerde DP’yi mağlup etmek için geniş teşebbüslere girişildi.”, *Akşam*, 14 Mart 1954, s. 1.

⁵⁰⁶ “CHP’nin Seçim Beyannamesi”, *Yeni Ulus*, 20 Nisan 1954, s. 1.

⁵⁰⁷ “CHP’nin dün dağıtılan seçim beyannamesi”, *Cumhuriyet*, 20 Nisan 1954, s. 1-6.

⁵⁰⁸ “CMP dün beyannamesini neşretti.”, *Cumhuriyet*, 28 Nisan 1954, s. 1-7.

yapılması planlanan icraatlardan bahsedilmiştir. Yapılanların uzun yıllar iktidarda kalan muhalefetin yaptıklarından daha hayırlı ve faydalı olduğu anlatılmıştır.⁵⁰⁹

DP, seçimler için “*Kalkınan Türkiye*” adlı temel propaganda kitabından başka parti tarafından bastırılan ve 1950 öncesi devre ile 1950-1954 dönemini kanuni düzenlemeler, hayat şartları ve icraatlar açısından kıyaslayan çeşitli broşürleri kullanmıştır. Diğer propaganda kitapçıları, DP’lilerce bastırılan ve DP iktidarı altında ülkede yaşanan gelişmelerin özetlendiği broşürler ile kısa manzum eserlerden oluşmaktadır.⁵¹⁰ DP tarafından seçimler için özel olarak hazırlanan “*Türk İşçisi*” ve “*Demokrat Köylü*” adlı broşürlerin kanuna aykırı olduğunu ileri süren CHP İstanbul İl Başkanı İlhami Sancar, savcılığa başvurarak broşürün toplatılmasını talep etmiştir.⁵¹¹

CHP ise broşürlerden ziyade afişlere ağırlık vermiş ve seçimler için altı çeşit olmak üzere 450.000 adet afiş bastırmıştır. Afişlerde yer alan sloganlar şunlardır: “*Partizan idareye paydos*”, “*Vatandaş evinde rahat, kesende bereket, yolunda selamet istiyorsan oyunu CHP’ye ver*”, “*Vatandaş imtiyazlı partizanlarının değil bütün milletin refahı için çalışacağız.*” Ancak bunlardan farklı olarak Malatya mitinginde “*adı ile münasebatı olmayan bir parti, adı Demokrat şiarı istibdat*”⁵¹² seçim afişi kullanılmıştır.

Seçim çalışmaları devam ederken Vatan gazetesi kamuoyu araştırması yapmış ve araştırma sonuçlarını açıklamıştır. 24 Nisan 1954’te sonuçlanan seçim anketine göre DP % 59.9 oy ile birinci parti olurken, CHP %25.2 oyda kalırken, %14.5 oranındaki seçmen karışık listelere oy vereceğini belirtirken, CMP ve TKP’nin oy oranı ise % 0.4 olarak açıklanmıştır.⁵¹³

Siyasi partiler radyodan da Türk milletine seslenme imkanı bulmuştur. 22 Nisanda başlayan konuşmalar 28 Nisan akşamına kadar devam etmiştir. 16 Nisanda Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğünde çekilen kura sonucunda partilerin Ankara,

⁵⁰⁹ “DP Seçim Beyannamesi”, *Akşam*, 16 Nisan 1954, s. 2.

⁵¹⁰ Fatma Alev Atayakul, Türkiye’de Demokrat Parti Döneminde Genel Seçimler (1950-1954-1957), Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Üniversitesi SBE*, İstanbul, 2007, s. 267- 268.

⁵¹¹ “Sendikalara dağıtılan DP broşürleri”, *Yeni Ulus*, 8 Nisan 1954, s. 1.

⁵¹² Atayakul, *a. g. t.*, s. 268.

⁵¹³ M. Serhan Yücel, *Demokrat Parti*, Ülke Kitapları, Birinci Baskı, 2001, s. 106.

İstanbul ve İzmir radyolarında hangi gün ve saatlerde konuşacakları tespit edilmiştir. DP, CHP ve CMP, radyolardan günde iki defa onar dakika yararlanmışlardır. TKP ise 20'den az bölgede seçime gireceği için günde bir defa on dakika konuşma hakkı kazanmıştır.⁵¹⁴

22 Nisan 1954 akşamı radyolarda ilk konuşmalar yapılmıştır. İlk gün İstanbul Radyosunda DP adına İşletmeler Bakanı Sıtkı Yırcalı ve İçişleri Bakanı Ethem Menderes, CHP adına Burhan Felek, Ankara Radyosunda CHP adına Kasım Gülek, DP adına ise Ankara Milletvekili adayları Atıf Benderlioğlu yapmıştır.⁵¹⁵ Radyo konuşmalarında iktidar partisine mensup milletvekili adayları ekonomik kalkınma, dış politikadaki başarılar, NATO'ya giriş, DP'nin liberal ve demokratik anlayışlarının yanı sıra CHP ve tek parti dönemi eleştirilmiştir.⁵¹⁶

Buna karşılık CHP milletvekili adayları ise radyonun iktidar partisince propaganda aleti olarak kullanıldığını, devlete ait olan araçların DP'ye tahsis edildiği, döviz üzerinde yapılan oyunlar sayesinde vurguncuların kazançlı çıktığını öne sürmüşlerdir.⁵¹⁷ İsmet İnönü, 26 Nisan Ankara radyosunda yaptığı konuşmada bugünkü iktidarın devlet işinde her türlü mesuliyet hissinden mahrum olduğunu, hükümetin hayat pahalılığına önlem almayıp, temel atma törenleriyle kamuoyunun dikkatini başka yere çekme amacı olduğunu söylemiştir.⁵¹⁸

22 Nisan'da başlayan konuşmaların ardından 28 Nisan'da İstanbul Radyosunda hükümet adına Adnan Menderes, DP adına Mükerrer Sarol, CHP adına İsmet İnönü ve CMP adına ise Ahmet Oğuz konuşma yapmıştır. Böylece radyodaki seçim konuşmaları tamamlanmıştır.⁵¹⁹ Artık partiler seçim propagandalarını tamamlayıp seçim sonucunu beklemeye geçmişlerdir.

3.3. 2 Mayıs 1954 Genel Seçim Sonuçları

1954 seçimleri sabah saat 8.00'de başlamış ve akşam 17.00'ye kadar devam etmiştir. Seçimlerin güvenli geçmesi için Emniyet Müdürlüğü bütün tedbirleri almıştır.

⁵¹⁴ "Partilerin radyoda konuşma saatleri dün tespit edildi", *Zafer*, 17 Nisan 1954, s. 1.

⁵¹⁵ "Radyolarda seçim konuşmaları bu akşam başlıyor", *Cumhuriyet*, 22 Nisan 1954, s. 1-6.

⁵¹⁶ *Zafer*, 23 Nisan 1954, s. 1-2.

⁵¹⁷ "Gülek'in Menderes'e mertçe teklifi", *Yeni Ulus*, 23 Nisan 1954, s. 1.

⁵¹⁸ "İnönü'nün konuşması", *Yeni Ulus*, 27 Nisan 1954, s. 1-5.

⁵¹⁹ "Bugün seçim propaganda faaliyetinin son günü", *Cumhuriyet*, 28 Nisan 1954, s. 1-7.

Ankara Radyosu ara vermeden seçim günü yaşananlar ve seçim sonuçlarını bildirmeye devam etmiştir. Saat 17.00'den sonra oyların açık tasnifine geçilmiştir. Ayrıca seçim sonuçlarının bildirilmesi için Anadolu Ajansı bir seçim bürosu oluşturmuştur.⁵²⁰

Türkiye genelinde 2 Mayıs 1954 seçimlerinde toplam 10.262.063 seçmenden, 9.095.617'si oyunu kullanmıştır. Seçime iştirak % 88,63'tür.⁵²¹ Dönemin gazeteleri seçim sonuçları hakkında birbirine yakın rakamlar ortaya koymuşlardır. 3 Mayıs 1954 tarihli Zafer gazetesi Türk milletinin CHP'yi kati bir tasfiyeye tabi tuttuğunu, DP'nin 60 vilayette seçimi kazandığını ve CHP'nin 28 mebusla meclise girebileceğini duyurmuştur.⁵²²

Resmi olmayan seçim sonuçlarını Anadolu Ajansı ve Ankara Radyosu saatte bir ilan ediyorlardı. İlk seçim sonuçlarına göre DP ezici bir çoğunluk elde etmiştir. CHP Malatya, Sinop ve Kars'ta, CMP Kırşehir'de milletvekili çıkarmış ve diğer illerde DP tam liste kazanmıştır.⁵²³ Oyların sayım işlemi bittikten sonra meclisteki toplam 541 milletvekilliğinin 504'nü DP, 31 CHP, 5'ni CMP, 1'ni ise Bağımsız adaylar kazanmıştır.⁵²⁴ Tunceli'den CHP milletvekili seçilen Aslan Bora ve Fethi Ülkü, 6 Mayıs'ta CHP'den istifa edip DP'ye geçmiştir. CHP'nin 31 olan milletvekili sayısı böylece 29'a düşmüştür. Böylece DP, Tunceli'den de tam liste kazanmış olmuştur.⁵²⁵

2 Mayıs 1954 günü yapılan genel seçimlerin resmi sonuçları şu şekildedir:

⁵²⁰ "Milletin iradesi bugün tecelli ediyor", *Akşam*, 2 Mayıs 1954, s. 1-2.

⁵²¹ *BCA*, 30.1.0.0.51.309.7, s. 1.

⁵²² "Türk Milleti Halk Partisini tam ve kati bir tasfiyeye tabi tuttu", *Zafer*, 3 Mayıs 1954, s. 1.

⁵²³ Atayakul, *a.g.t.*, s. 300.

⁵²⁴ "Demokrat Parti 504 mebusluk kazandı", *Zafer*, 5 Mayıs 1954, s. 1.

⁵²⁵ "İki yeni CHP mebusu DP'ye girdiler", *Cumhuriyet*, 6 Mayıs 1954, s. 1, İsmet İnönü Malatya, Osman Bölükbaşı Kırşehir'den milletvekili seçilmişlerdir. CHP Meclis Grubu Başkan Yardımcılarından Faik Ahmet Barutçu, Hüseyin Cahit Yalçın ve Nihat Erim meclise girememiştir. "Saat saatine yurtta neticelerin alınışı", *Cumhuriyet*, 3 Mayıs 1954, s. 1.

Tablo 1.5. 2 Mayıs 1954 Genel Seçim Sonuçları ⁵²⁶

Parti Adı	Aldığı Oy Miktarı	Çıkardığı Milletvekili Sayısı	Oy Oranı
DP	5.313.659	503	% 58.42
CHP	3.193.471	31	% 35.11
CMP	480.249	5	% 5.28
TKP	50.935	-	% 0.56
İşçi Partisi	910	-	% 0.01
Bağımsızlar	56.393	2	% 0.62
Toplam	9.095.617	541	

Adnan Menderes, seçim sonuçlarını yabancı basın mensuplarına şu şekilde değerlendirmiştir: “DP’nin seçimi kazandığı kesinleşmiştir, bunun manası bütün devlet faaliyetlerine şamil olmak üzere her sahadaki icraatımızın Türk milletince tamamen tasvip edildiğidir. Seçim neticesinin memleketimiz için hayırlı olmasını temenni ederiz. Milletimize partimize göstermiş oldukları desteklerinden dolayı şükranlarımızı arz ederiz. Milletimize hizmete devam edebilmek hususunda cenabı hakkın cümlemize muin olmasını niyaz ederiz. Bu seçimler sonucunda elde ettiğimiz kuvvetle memleketimiz iç ve dış politikada iktisadi kalkınma yollarında daha büyük bir emniyet ve istikrar içinde ilerlemek imkanlarına sahip olacaktır.”⁵²⁷

Seçimin ardından CHP bir bildiri yayınlamıştır. Bildiride, varlıklarının memlekette büyük oy nispetinin himayesinde olduğunu, CHP’nin üzerine düşen vazifeyi TBMM içinde ve dışında ciddi bir mesuliyet duygusu ile ifa etmeye çalışılacağı, seçimlerin bitmesinden sonra memleket işlerinin yapılabilmesi için sükunetli bir ortamın hazır hale getirilmesi gerektiği ve yapacakları siyasi hareketlerle vatandaşın işlerini kolaylaştırmaya çalışacakları vurgulanmıştır.⁵²⁸ Böylece CHP muhalefet görevine hazır olduğunu ve seçim sonuçlarını kabul ettiğini açıklamıştır. İktidarı tekrar elde etmek için üstüne düşen vazifeyi yerine getireceğini bildirmiştir.

10. Dönem TBMM, seçimlerden 12 gün sonra 14 Mayıs 1954’te en yaşlı üye olan Ali Fuat Cebesoy başkanlığında ilk toplantısını yapmıştır. İlk olarak Meclis Başkanlığı seçimi yapılmıştır. Oylamaya katılan 489 milletvekilinin oylarıyla İçel Milletvekili Refik Koraltan Meclis Başkanlığına seçilmiştir. Cumhurbaşkanlığı

⁵²⁶ BCA, 30.1.0.0.51.309.7, s. 1-2.

⁵²⁷ “Başvekilin yabancı basın mümessillerine beyanatı”, *Zafer*, 3 Mayıs 1954, s. 1-4, (Bkz. Ek-8)

⁵²⁸ “Genel Başkanlığın tebliği”, *Yeni Ulus*, 4 Mayıs 1954, s. 1-5, (Bkz. Ek-9)

seçimine katılan 513 milletvekilinin 486'sının oyunu alan Celal Bayar yeniden Cumhurbaşkanlığına seçilmiştir.⁵²⁹

Celal Bayar tarafından hükümeti kurmak ile görevlendirilen Adnan Menderes, 17 Mayıs 1954 günü üçüncü kabinesini açıklamıştır. Kabine şu kişilerden oluşmuştur:

Başvekil: Adnan Menderes

Başvekil Yardımcısı ve Devlet Vekili: Fatin Rüştü Zorlu

Devlet Vekilleri: Mükerrerem Sarol, Osman Kapani

Adliye Vekili: Osman Şevki Çiçekdağ

Milli Müdafaa Vekili: Ethem Menderes

Dahiliye Vekili: Namık Gedik

Hariciye Vekili: Fuat Köprülü

Maliye Vekili: Hasan Polatkan

Maarif Vekili: Celal Yardımcı

Nafia Vekili: Kemal Zeytinoğlu

İktisat ve Ticaret Vekili: Sıtkı Yırcalı

Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili: Behçet Uz

Gümrük ve İnhisarlar Vekili: Emin Kalafat

Ziraat Vekili: Nedim Örkmen

Münakalat Vekili: Muammer Çavuşoğlu

Çalışma Vekili: Hayrettin Erkmek

İşletmeler Vekili: Fethi Çelikbaş⁵³⁰

Adnan Menderes tarafından hazırlanan Hükümet Programı 24 Mayıs 1954 günü TBMM'de okunmuş ve 26 Mayıs 1954'te yapılan oylamada 27 ret oyuna karşılık 491 kabul oyu ile DP hükümeti güvenoyu almış ve görevine başlamıştır.⁵³¹

⁵²⁹ **TBMM TD**, D.10, C.1, B.1, s.7-8, Cumhurbaşkanlığı seçimine CHP katılmış, CMP ise katılmamıştır. 27 milletvekili çekimser kalmıştır. "Yeni Meclis dün toplandı", **Akşam**, 15 Mayıs 1954, s. 1-2.

⁵³⁰ **TBMM TD**, D. 10, C.1, B. 2, s. 17-18.

⁵³¹ **TBMM TD**, D. 10, C. 1, B. 4, s. 83.

3.4. 2 Mayıs 1954 Genel Seçimleri Yozgat İli Seçim Sonuçları

Seçim kararının alınmasından sonra tüm Türkiye’de olduğu gibi Yozgat’ta seçim faaliyetleri başlamıştır. Partiler bir taraftan propaganda faaliyetlerine devam ederken diğer taraftan seçime katılacak adayları belirlemeye başlamışlardır. Yozgat’ta en çok müracaat DP’ye olmuştur. Toplamda 20 kişiyi geçmiş hatta aday adayı olan 7 kişi müracaat parası olarak 1.000’er lirayı ödemedikleri için müracaatları işleme alınmamıştır. Yozgat’ta DP adına öne çıkan bazı önemli şahsiyetler ön plana çıkmıştır. DP’den Niyazi Ünal, Hasan Rıza İçöz, Hasan Sarıgöl, Haşim Tatlıoğlu ve Numan Kurban, Nihat Nizamoglu, Mahmut Ataman, Ahmet Şaraçoğlu, Azmi Özen, Talat Alpay, Ömer Erzurumluoğlu, Ali Ünlüsoy öne çıkan isimler olmuştur.⁵³²

CHP, Yozgat Milletvekili adaylarını kısmen tespit etmiştir. Yozgat’ta CHP aday yoklamasında Avni Doğan, Ediz Boztepe, Fahri Akgöl, İhsan Olgun, Abdurrahman Nafiz Paşa, Mehmet Akyol, Kamil Erbek ve Hüsnü Cengiz ön plana çıkmıştır.⁵³³

CMP’de ise Osman Bölükbaşı, Ertuğrul Akça ve Avukat Kazım Kuyucak gibi isimler ön planda yer almışlardır. Yozgat halkı DP’ye rakip olarak CHP’den çok CMP’yi görmektedirler.⁵³⁴

DP, var olan gücünü artırmak için yeni bir oluşuma gitmiş ve Genç Demokratlar Teşkilatını⁵³⁵ kurmuştur. Bu teşkilatın kuruluş amacı şu şekilde izah edilmiştir: “Gençlerimizin memleket ve milletin sosyal meselesiyle yakından alakadar olmalarını sağlamak üzere DP tüzüğü’nün 20. maddesi B fıkrasına uygun olarak genel kurula bağlı olmak üzere Genç Demokratlar adında bir gençlik teşkilatı vücuda getirilmiştir.”⁵³⁶ Kurulan bu teşkilat her bölgede seçim öncesi parti faaliyetlerinde önemli bir yer edinmiştir. Yozgat’ta da kurulan bu teşkilatın başına ise Abbas Sayar getirilmiştir.⁵³⁷

⁵³² “Vilayette seçim kampanyası açıldı”, *Bozok*, 16 Mart 1954, s. 1.

⁵³³ “Vilayette seçim kampanyası açıldı”, *Bozok*, 16 Mart 1954, s. 1.

⁵³⁴ Duran, *a.g.t.*, s. 57.

⁵³⁵ 7 Ocak 1954’te Ankara’da yüksek öğrenim öğrencileri tarafından kurulan DP gençlik teşkilatıdır. “Genç Demokratlar Teşkilatı”, *Zafer*, 8 Ocak 1954, s. 1.

⁵³⁶ “Genç Demokratlar Nizamnamesi”, *Yerköy*, 15 Şubat 1954, s. 1.

⁵³⁷ “DP Genç Demokratlar Kolu kuruldu”, *Bozok*, 12 Şubat 1954, s. 1.

Yozgat ilinin Sorgun ilçesinde 1 Nisan 1954 günü üç partide miting yapmıştır. CHP ve CMP mitinglerini öğleden önce gerçekleştirmişlerdir. CMP mitingi muhalefet partisinin mitinginden daha parlak geçmiştir. DP mitingi ise öğleden sonra ve pazarın dağılmasına rağmen köylerine gitmeyen binlerce vatandaş tarafından dinlenmiş ve takip edilmiştir. Numan Kurban, Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, Ali Ünlüsoy, Abbas Sayar, Muhittin Yüce ve Kasım Kazancıklı konuşmuşlar ve muhalefetin tenkitlerine cevap vermişlerdir.⁵³⁸

Bozok gazetesi seçimlerden önce Yozgat'ta yapmış olduğu anketin ilk sonuçlarını açıklamıştır. Anket sonucuna göre Yozgat Merkezde CHP % 40, DP % 30, CMP ise % 20 rey toplayabilmektedir. Yine şehirde Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, Osman Bölükbaşı ve Avni Doğan en çok oy alan adaylar olarak ön plana çıkmaktadırlar. Köylerde ise DP % 70, CHP % 15, CMP ise % 8 nispetinde oy almıştır. Osman Bölükbaşı'nın CMP listesinde yer almasının da CHP'nin aleyhine bir gelişme olduğu ve CHP'nin üçüncü parti olma olasılığının yüksek olduğu değerlendirilmiştir.⁵³⁹

Mitingler devam ederken partiler Yozgat milletvekili adaylarını açıklamışlardır. DP adayları şunlardır: 1- İhsan Aktürel (Şurayı Devlet 5. Daire Reisi), 2- Danyal Akbel (Maarif Vekaleti Teknik Öğretim Genel Müdürü), 3- Talat Alpay (İş Bankası Hukuk Müşaviri, Avukat), 4- Mahmut Ataman (Hâkim), 5- Numan Kurban (DP Yozgat İl Başkanı), 6- Ömer Lütfi Erzurumluoğlu (Şarkışla Kaymakamı), 7- Haşim Tatlıoğlu (9. Dönem Yozgat Milletvekili), 8- Ali Ünlüsoy (Amasya Orman Baş Müdürlüğü Zat İşleri Müdürü)⁵⁴⁰

CHP Yozgat milletvekilleri adayları: 1- Avni Doğan (Yozgat Mebusu, CHP Meclis Grubu Başkanvekili), 2- Fahri Akgöl (Avukat, CHP Yozgat İl Başkanı, 8. Dönem Yozgat mebusu), 3- Edip Boztepe (Tüccar, Avukat), 4- Necati Erdoğan (Akdağmadeni eski Belediye Başkanı), 5- Şevket Hokkaömeroğlu (Çiftçi), 6- Alparslan Kayan (Devlet Şurası Yardımcısı), 7- Abdi Keçeli (Çiftçi), 8- İhsan Olgun (Eski Vali, 8. Dönem Yozgat Mebusu)⁵⁴¹

⁵³⁸ "Dün Sorgunda her üç parti miting yaptılar", *Bozok*, 2 Nisan 1954, s. 1.

⁵³⁹ "Anketimizin ilk neticesi", *Bozok*, 5 Nisan 1954, s. 1.

⁵⁴⁰ "Yozgat seçim çevresi aday listesi", *Bozok*, 17 Nisan 1954, s. 1.

⁵⁴¹ "CHP adaylarının tam listesi", *Yeni Ulus*, 12 Nisan 1954, s. 5.

CMP Yozgat milletvekili adayları ise şunlardır: 1- İsmail Akdoğan (Avukat, CMP Yozgat İl Başkanı), 2- Ertuğrul Akça (Avukat, CMP Umumi Katibi), 3- Ömer Evcı (Eski Mebus, Genel Meclis Üyesi), 4- Mustafa Kepir (Çiftçi), 5- Musa Kazım Kuyucak (Avukat, Eski Kaymakam), 6- Salim Olcay (Matbaa Müdürlüğünden emekli), 7- Ragıp Yeniay (Tüccar), 8- Ali Şerefli (Sungurlu Ceza Hâkimi).⁵⁴²

Bağımsız olarak Yozgat'tan adaylığını koyan isimler: Nadir Aknur, Hüseyin Başkurt, Çetin İhsan, Salih Demirel, Faik Erbaş, Sefer Eronat, Mustafa Eser, Hasan Karaarslan, Abdullatif Kılıç, Rasim Öztürk ve Neşet Tanrıdağ'dır.⁵⁴³

Partilerin seçim yaklaştıkça propagandaları da artmıştır. Yozgat Merkez başta olmak üzere ilçe ve köylere gruplar halinde seçim faaliyetleri kapsamında ziyaretler gerçekleştirmişlerdir. Yozgat halkı da bu faaliyetleri dikkatle takip etmiştir. DP'nin Hamam, Boğazlıyan ve Çayıralan mitingleri CHP'lilere göre daha canlı ve kalabalık geçmiştir. Partilerin yanı sıra bağımsız/müstakil olarak seçime girecek olanlarda ziyaretlerde bulunmuşlardır.⁵⁴⁴

Partiler arası mücadele şahsi meselelere dönüşmüştür. Milletvekilleri Yozgat Merkezde siyasi faaliyetlerden kaçınmışlardır. CHP adayı Avni Doğan miting sahalarından çekilmiştir. Müstakil adaylar yapmış oldukları faaliyetler neticesinde DP'yi yıpratma çabası gütmüşlerdir. DP Yozgat'tan tam liste kazanmayı düşünürken, CHP ise DP listesinde birkaç gedik açacağını iddia etmiştir. CMP adayları ise kazanma şanslarının var olduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca CHP içinde de ihtilafların baş gösterdiği öne sürülmüştür.⁵⁴⁵

CHP Yozgat Milletvekili ve adayı Avni Doğan çıkarmış olduğu “*Yozgat Postası*” adlı gazetesinde bir yazı kaleme almıştır. Avni Doğan bu yazısında mebus seçimlerinde köylülerin reyinin önemli olduğunu ve bu reyler sayesinde hükümetlerin kurulacağını dile getirmiştir. Avni Doğan yazısında DP iktidarını eleştirerek, tatlı dil ile köylünün reyini alıp mebus olunca köylünün müracaatlarını

⁵⁴² “Mebus namzetlerimizin partiler üzerine aldığı son şekli”, *Yozgat*, 17 Nisan 1954, s. 1, (Bkz. Ek-10)

⁵⁴³ “Bağımsız adaylar”, *Bozok*, 17 Nisan 1954, s. 1.

⁵⁴⁴ Nasrullah Uzman, “Demokrat Parti Döneminde Yozgat'ta İktidar- Muhalefet İlişkileri (1950-1960)”, *Uluslararası Bozok Sempozyumu*, C. 2, Yozgat, 05- 07 Mayıs 2016, s. 367.

⁵⁴⁵ “Her üç parti ve müstakiller hummalı bir faaliyette”, *Bozok*, 16 Nisan 1954, s. 1.

dinlemeyen kişilerin, seçim zamanı yine oy toplamaya çıkacaklarını söyleyerek 2 Mayıs 1954'te yapılacak olan seçimlerin önemini vurgulamıştır.⁵⁴⁶

Yozgat basını seçim faaliyetlerini aktarmaya devam etmiştir. Basında çıkan haberlere göre CHP adayları arasındaki başlayan ihtilaf şekillenmiş ve gruplar kendi kaderlerini tayin için ayrı ayrı çalışmaya başlamışlardır. Avni Doğan ile bazı CHP'lilerin arasının açıldığı kahvehanelere kadar intikal ettiği söylenmiştir. CHP'nin tek parti dönemindeki siyasi ve iktisadi zulmü yüzünden halkın CHP'den uzaklaştığını yazmışlardır. Yine Yozgat basınında DP'nin seçimi muhakkak kazanacağı düşünülürken, CHP'nin ise durumdan ümitsiz olduğu vurgulanmıştır.⁵⁴⁷

2 Mayıs 1954 seçimleri Yozgat'ta sakin geçmiştir. Yozgat'taki 153.761 seçmenden 140.089'u seçime iştirak etmiştir. Seçime katılım oranı % 91'dir. Yozgat'tan DP 81.052, CHP 39.460, CMP, 19.607 oy almışlardır. DP'nin oy oranı % 57.84, CHP'nin % 28.17 ve CMP'nin ise %13.99 olarak hesaplanmıştır.⁵⁴⁸ Türkiye genelinde olduğu gibi Yozgat'ta DP üstün olarak çıkmıştır. DP adayları olan Ali Ünlüsoy, Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, İhsan Aktürel, Talat Alpay, Mahmut Ataman, Numan Kurban, Danyal Akbel ve Haşim Tatlıoğlu seçimi kazanıp 10. Dönem Yozgat Milletvekili olmuşlardır.⁵⁴⁹

Seçim sonuçlarının açıklanmasından sonra Yozgat CHP teşkilatında çözümler başlamıştır. Hatta CHP'liler parti merkezini kapatmayı bile düşünmeye başlamışlardır. Muhalefet olarak Yozgat'ta CMP görülmeye başlanmıştır.⁵⁵⁰ CHP'den istifa edip ayrılanların bazıları DP'ye kaydedilirken bir kısmı ise CMP'ye geçmiştir.⁵⁵¹

Başvekil ve DP Genel Başkanı Adnan Menderes, Yozgat parti teşkilatına teşekkür mesajı göndermiştir. Adnan Menderes mesajında şu ifadeleri kullanmıştır:

⁵⁴⁶ "Mebus seçimi hakkında", *Yozgat Postası*, 16 Mart 1954, s. 1.

⁵⁴⁷ "CHP vaziyeti ümitsiz görüyor", *Bozok*, 22 Nisan 1954, s. 1.

⁵⁴⁸ *BCA*, 30.1.0.0.51.309.7, s. 9.

⁵⁴⁹ *BCA*, 30.10.0.0.78.517.3, s.2, "Adaylardan en çok oy alanların milletvekili seçilenlere ait İl Seçim Kurulunca düzenlenen tutanak", *Yozgat*, 11 Mayıs 1954, s. 1.

⁵⁵⁰ "Seçim neticeleri belli oldu", *Bozok*, 4 Mayıs 1954, s. 1.

⁵⁵¹ "CHP çöküyor", *Bozok*, 5 Mayıs 1954, s. 1.

“Partimiz dört yıl muhalefetle ve dört yılda iktidarda vazife başında kalmıştır. Muhalefette ve iktidarda bulunduğumuz bu 8 yıllık zarfında büyük ve asil milletimizin partimize karşı hiçbir zaman esirgemediği itimat ve muhabbete ne derece teşekkür olursa azdır. Bu itimat ve muhabbetin ne kadar derin ve samimi olduğu ise 1954 meclis seçimleri neticelerinin alındığı şu sırada bütün şerakatle ortaya çıkmış bulunuyor.

Dünyada hiçbir parti hiçbir iktidarı bir büyük milletin tamamıyla serbest reyle tezahür eden bu derece derin muhabbet ve itimadına mazhar olduğu görülmemiştir. Buna şükran borcunu partimiz önümüzdeki 4 senelik vazife devremiz esnasında milletimizin uğrunda ve onun hizmetinde beşer tâkatı üstünde çalışmayı karşılayabilmeyi mukaddes bir vazife sayacaktır.

Bu emsalsiz mazhariyet ve büyük muvaffakiyette parti teşkilatımızın ve bütün parti mensuplarımızın sarf ettikleri samimi ve meşkur gayretlerin genel kurulumuz ve şahsen benim üzerimdeki tesirleri son derece derin ve samimi olmuştur. Bu münasebetle bütün teşkilatımıza ve partili arkadaşlarımıza genel kurulumuz ve şahsım adına en derin şükranlarımı arz eylerim. Seçim neticelerinin memleketimize ve partimize hayırlı olması duasını bir defa daha tekrarlar, cümlelerinizi en derin muhabbetle deraguş ederek gözlerinizi operim.”⁵⁵² Menderes bu sözleriyle hem Yozgat halkına hem de DP Yozgat teşkilatına teşekkür etmiştir.

3.5. 2 Mayıs 1954 Genel Seçimleri Sonucunda Yozgat’tan Milletvekili Seçilenler ve Siyasi Faaliyetleri

Yozgat’ta yapılan seçimlerde DP’nin göstermiş olduğu adaylar seçimi kazanmış ve sekiz milletvekili meclise girmiştir. Yapılan genel seçim sonucuna göre Yozgat’tan milletvekili olanlar şu şekildedir:

⁵⁵² “Başvekil Adnan Menderes’in Yozgat Parti Teşkilatına teşekkür teli”, **Bozok**, 7 Mayıs 1954, s. 1.

Tablo 1.6. Yozgat'tan Milletvekili Seçilenler⁵⁵³

Adı Soyadı	Mensubu Olduğu Parti	Aldığı Oy Miktarı
Ömer Lütfi Erzurumluoğlu	DP	85.593
Ali Ünlüsoy	DP	83.125
Talat Alpay	DP	83.109
İhsan Aktürel	DP	82.966
Mahmut Ataman	DP	81.851
Numan Kurban	DP	76.864
Danyal Akbel	DP	76.565
Haşim Tatlıoğlu	DP	70.822

3.5.1. Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun Biyografisi

1921 yılında Yozgat'ta dünyaya gelen Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun babası Sabit Bey, annesi Nazire Hanımdır.⁵⁵⁴ İlk, orta ve lise öğrenimini Yozgat'ta tamamlamıştır. 1940'ta Siyasal Bilgiler Fakültesine girerek 1944'te İdari Şubeden mezun olmuştur. 31 Ekim 1944'te İçişleri Bakanlığı Kurs Büro Stajyerliği ile devlet hizmetine girmiştir. 28 Nisan 1945'te Ankara Maiyet Memuru görevine atanmıştır. 2 Ocak 1947'de Çankırı Maiyet Memurluğunda görevlendirilmiştir. 28 Şubat 1948'te İmralı Kaymakamlığına atanmıştır. Askerlik hizmetini yerine getirmek üzere 10 Mayıs 1949'da Yedek Subay Okuluna girmiştir. 22 Ekim 1949'da Yedek Asteğmen olmuştur. Kıta hizmetini Ankara Merkez Komutanlığında askeri adli yargıcı olarak tamamlamış ve 30 Nisan 1950'de Teğmenliğe yükseltilerek terhis edilmiştir.⁵⁵⁵

Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, 28 Ocak 1951'de avukatlık yapabilmek için Ankara Barosuna kaydolmuştur. 4 Mayıs 1951'de buradan ayrılmıştır. Bundan sonra önce Alaca sonrada Sarkışla Kaymakamlığına atanmıştır. Bu görevde iken DP adayı

⁵⁵³ *BCA*, 30.10.00.78.517.3, s. 3, Ömer Erzurumluoğlu 85.594, Ali Ünlüsoy 83.303, İhsan Aktürel 82.966, Talat Alpay 83.109, Mahmut Ataman 81.851, Numan Kurban 76.866, Danyal Akbel 76.565, Haşim Tatlıoğlu 70.822, "Seçime iştirak eden adayların aldıkları oy nispeti", *Bozok*, 6 Mayıs 1954, s. 1.

⁵⁵⁴ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 676.

⁵⁵⁵ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM X. Dönem (1954-1957)*, C.VII, TBMM Vakfı Yayınları No: 24, Ankara, s. 933.

olarak 10.Dönem seçimlerine katılmıştır. Seçimi kazanan Ömer Lütfi Erzurumluoğlu Yozgat milletvekili seçilmiştir.⁵⁵⁶

11. Dönem Yozgat Milletvekilliği yapan Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi sonucu Yassıada Yüksek Adalet Divanı'nın vermiş olduğu karar ile 4 yıl 2 ay hapis cezası almıştır. 1963 yılında çıkarılan Af Kanunu neticesinde tahliye edilmiştir. Kayıtlı olduğu Ankara Barosunda avukatlık yapmaya başlamıştır. Yozgat Yüksek Öğrenim Derneği, Anadolu Kulübü ve Bizim Ev Derneklerinin üyesidir.⁵⁵⁷ 17 Şubat 1967'de Ankara Yenışehir Sağlık Koleji Öğretmenliğine atanarak devlet hizmetine yeniden girmiştir. Sosyal Güvenlik Bakanlığı Müşaviri olarak görev almıştır. 1976 yılında ise emekliye ayrılmıştır.⁵⁵⁸

16. Dönem (1977-1980) Yozgat milletvekilliği de yapan Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, Fransızca bilmekte olup evli ve iki çocuk babasıdır. 5 Mayıs 1995 tarihinde vefat etmiştir.⁵⁵⁹

3.5.1.1. Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun 10. Dönem Yasama Faaliyetleri (1954-1957)

14 Mayıs 1954 günü Meclisin açılışında hazır bulunan Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, 24 Mayıs 1954 Pazartesi günü yapılan seçimlerde Divanı Muhasebat Encümenliğine seçilmiştir.⁵⁶⁰ Ömer Lütfi Erzurumluoğlu daha sonraki yasama dönemlerinde ise Dahiliye Encümenliği üyeliğine seçilmiştir.⁵⁶¹ Milli Korunma Kanunu'nun tadili hakkında 6084 sayılı Kanunun 1. maddesinin değiştirilmesine dair takriri müzakere için kurulan muvakkat encümeninde katip olarak görev almıştır. Memurin Kanununun tefsiri, Kamulaştırma Kanunu, Orman Kanun Layihası, Milletvekilleri Seçimi Kanunu'na ek Kanun layihasını müzakere ve takriri müzakere için kurulan geçici komisyonlarda yer almıştır.⁵⁶² İncelenen TBMM Tutanak Dergisi sonucunda Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun 25 konuşması ve 7 kanun teklifi tespit edilmiştir.

⁵⁵⁶ Öztürk, *1954-1957*, s. 934.

⁵⁵⁷ Çankaya, *a. g.e.*, s. 2729-2730.

⁵⁵⁸ Öztürk, *1954-1957*, s. 934.

⁵⁵⁹ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 1084.

⁵⁶⁰ *TBMM TD*, D. 10, C. 1, B. 3, s. 40.

⁵⁶¹ *TBMM TD*, D. 10, C. 2, B. 2, s. 33

⁵⁶² Öztürk, *1954-1957*, s. 934.

3.5.1.1.1. Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun TBMM Genel Kurul Konuşmaları

10 Aralık 1954 Cuma günü Belediye Kanunu'nun 2. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun teklifi ve Dahiliye Encümeni mazbatası üzerine söz almıştır. Konuşmasında Türkiye'de 890 Belediyenin olduğunu, bunlardan 64'nün vilayetlerde, 495'nin kazalarda ve 250'sinin ise nahiye ya da kasabalarda olduğunu vurgulamıştır. Danıştay'ın Belediye teşkilatı kurabilmesi için nüfusunun iki bin ya da daha yukarı olması gerektiği üzerinde durduğunu belirtmiştir. Ayrıca Danıştay'ın Belediye kurulacak yerin istenilen gelirleri karşılamaması durumunda Belediye açılmasına taraf olmadığını dile getirmiştir. Yine Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, bazı muhtarların Belediye Reisi'nden daha üstün olduğunu söylemiştir.⁵⁶³

Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, İstanbul Milletvekili Hadi Hüsman ve üç arkadaşının, Muvakkat Encümende görüşülmesi kararlaştırılan gayrimenkul kiralari hakkındaki Kanun layihasının ihtisas komisyonlarında müzakeresine dair takriri üzerine 27 Aralık 1954 Pazartesi günü söz almıştır. Konuşmasında Muvakkat Komisyonunda görev aldığını ve komisyonun nasıl çalıştığını anlatarak verilen takrirlerin reddedilmesini istemiştir. Takrir kabul edilmemiştir.⁵⁶⁴

24 Ocak 1955 Pazartesi günü 1706 sayılı Jandarma Kanunu'nun 5061 sayılı Kanunla değiştirilen 12. maddesinin tadili hakkındaki kanun üzerine söz almıştır. İstanbul Milletvekili Hadi Hüsman'ın “kanunların talimatname ile ifade edilemeyeceği” sözüne Dahiliye Komisyonu olarak iştirak ettiklerini söylemiştir.⁵⁶⁵

13 Mart 1955 Çarşamba günü tescil edilmeyen birleşmelerle bunlardan doğan çocukların cezasız tesciline dair Kanun münasebeti üzerine söz almıştır. Konuşmasında kanunun lehinde mütalaa ettiklerini, bu kanunun çıkmaması durumunda seçim bölgelerine gittiklerinde vatandaşların haklı şikayet ve dilekleriyle karşılaşacaklarını söylemiştir.⁵⁶⁶

Hâkimlik mesleğinden çıkarılan Hasan Basri Erk hakkında Arzuhal Encümeni kararı münasebeti üzerine 2 Mayıs 1955 Pazartesi günü söz almıştır. Ömer Lütfi, Hasan

⁵⁶³ *TBMM TD*, D. 10, C. 3, B. 15, s. 71-73.

⁵⁶⁴ *TBMM TD*, D. 10, C. 3, B. 22, s. 248-249.

⁵⁶⁵ *TBMM TD*, D. 10, C. 4, B. 31, s.156.

⁵⁶⁶ *TBMM TD*, D. 10, C. 6, B. 63, s. 321-326.

Basri Erk'in tereke mallarını zimmetine geçirmekten hüküm giydiğini ancak çıkarılan Af Kanunu neticesiyle affedildiğini söylemiştir. Alacaya atandıktan sonra teftiş için vekaletçe bir müfettiş gönderildiğini belirtmiştir. Teftişten sonra Hâkimin, müfettişleri ve diğer Hâkimleri lekelediğini bu yuzdende İnzibat Komisyonu'nun bu hâkim hakkındaki kararın infaz edilmesini rica ederek konuşmasını tamamlamıştır.⁵⁶⁷

30 Ocak 1956 Pazartesi günü Bitlis'in Zeydan Mahallesinden Ramazanoğlu Abdülkerim Zırlı'ya vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkındaki kanun hakkında söz almıştır. Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, henüz hangi hizmetin vatan şümül olup hangilerinin olmadıklarının tespit edilmediğini şu anda yüksek meclisin daha evvel kabul etmiş olduğu kanunlar gibi bu vatandaşa da Dahiliye Vekaletinin teklifi üzerine maaş bağlanması gerektiği düşüncesini dile getirmiştir.⁵⁶⁸

15 Şubat 1956 Çarşamba günü muhafazasına lüzum kalmayan evrak ve vesaikin imha edilmesi hakkındaki Kanun hakkında söz almıştır. “Kanunun 6. maddesinin 3. fıkrasının a bendinde yer alan Maarif Vekaleti Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü yerine “*müdürü*”, son fıkrada da yer alan “*danışma heyetinin vazife ve salâhiyetleri*” yerine “*gerek arşiv danışma heyetinin vazife ve salâhiyetleri, gerekse diğer komisyonların vazife ve salâhiyetleri ile kimlerden ve ne suretle kurulacağı nizamname ile tespit olunur*” şeklinde düzeltilmesini talep etmiştir. Talebi kabul edilmiş ve bu şekilde değiştirilmiştir.⁵⁶⁹

Çoruh Vilayeti adının Artvin olarak değiştirilmesi hakkındaki kanun münasebeti üzerine 17 Şubat 1956 Cuma günü söz almıştır. Konuşmasında Çoruh milletvekillerinin getirmiş oldukları bu teklifi komisyonca doğru bulduklarını ve kabul ettiklerini söylemiştir. Kelimenin tamamen Türkçe olduğunu tespit ettiklerini dile getirmiştir. Çoruh Vilayeti adının Artvin'i içine alan Rize'ye verildiğini ve bundan dolayı Çoruh Vilayetinin isminin Artvin olarak değiştirilmesini desteklemiştir.⁵⁷⁰

⁵⁶⁷ *TBMM TD*, D. 10, C. 7, B. 70, s. 10-12.

⁵⁶⁸ *TBMM TD*, D. 10, C. 9, B. 30, s. 304-305.

⁵⁶⁹ *TBMM TD*, D. 10, C. 10, B. 37, s. 24.

⁵⁷⁰ *TBMM TD*, D. 10, C. 10, B. 38, s. 269-270.

Maarif Vekaleti, Üniversiteler ve Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğünün 1956 yılı Bütçeleri hakkında 26 Şubat 1956 Pazar günü söz almıştır. Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, yapmış olduğu tetkikler sonucunda birçok Avrupa devletinde korunmaya muhtaç çocuklar meselesiyle mahalli idarelerin ve hususi teşekküllerinin ilgilendiğini söylemiştir. Yine bu çocukların istikbali için döner sermayeli bir yerin kurulması ve buralarda çalıştırılması istenildiğini ancak uygulamaya geçilemediğini söylemiştir.⁵⁷¹

26 Mart 1956 Pazartesi günü Ordu mensupları ile Emniyet Umum Müdürlüğü ve Gümrük Muhafaza ve Muamele Sınıfı kadrolarında çalışanlara birer er tayini verilmesi hakkındaki 4367 sayılı Kanunun 4684 sayılı Kanunla değiştirilen birinci maddesi ile 4367 sayılı Kanunun 3. maddesinin a fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki kanun hakkında söz almıştır. Sayıları 1233'ü bulan erlerin tayin bedelinden mahrum bırakılmamasını istemiştir. Ayrıca subay, astsubay ve diğer mensupları ilgilendiren bu kanunu getirdiği için hükümeti tebrik etmiştir. Tayin edilen kişilere 75 lira tayin parası verilmesi gerektiğini önceden de riyaset makamına sunduğunu anlatmıştır. Bütçe imkanlarına uygun olması için tayin edilen kişilere verilecek olan parayı 50 liraya düşürdüklerini ve bunun kabul edilmesini istemiştir.⁵⁷²

28 Mayıs 1956 Pazartesi günü Milli Korunma Kanunu'nun bazı maddelerinin tadiline dair Kanun hakkında söz almıştır. Bursa Mebusu Muhlis Erdener'in Kanunun 31. maddesinin sonuna "*zararla kapatan müessese zarardan kurtarmak ve sermayelerinin meşru nemasından faydalanmaları için %20 kârla birlikte tanzim edilmesi gerektiğini isteyen*" takririn, bu zararların devlete ve millete yükleneceğinden reddini istemiştir.⁵⁷³

Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, Erzincan Mebusu Tefvik Şenocak ile 2 Temmuz 1956 Pazartesi günü Devlet Şurası Kanunu'nun 2. maddesinin f fıkrasının tefsiri hakkındaki takriri ve Dahiliye, Adliye ve Bütçe Encümenleri mazbatalarından Adliye Encümeni mazbatasının müzakere edilmesini isteyen kanun teklifinde bulunmuş ve bu konu hakkında söz almıştır. Adliye mazbatasının hem teamüllere hem de Dahili

⁵⁷¹ *TBMM TD*, D. 10, C. 10, B. 45, s. 871-872.

⁵⁷² *TBMM TD*, D. 10, C. 10, B. 49, s. 1288-1289.

⁵⁷³ *TBMM TD*, D. 10, C. 11, B. 69, s. 487-492.

Nizamnameye uygun olduğu için tekliflerinin kabul edilmesi gerektiğini söylemiştir. Teklifleri kabul edilmiştir.⁵⁷⁴

17 Ağustos 1956 Cuma günü Orman Kanunu üzerine söz almıştır. Konuşmasında ormanların önemini vurgulayarak büyük yangınlarla tahribat edildiğini dile getirmiştir. Bu yangınlardan en çok sıkıntıyı köylülerin çektiğini söylemiştir. Çıkarılan kanunların bu sıkıntıları gidermediğini ve bu kanunların eksik olduğunu beyan etmiştir.⁵⁷⁵

28 Ağustos 1956 Salı günü İstimlâk Kanunu hakkında Muvakkat Encümen mazbata muharriri olarak söz almıştır. Erzurumluoğlu, hazırlanan imtiyaz mukavelelerinde amme hizmetinin yer aldığını ve bu konu hakkında da Çorum Milletvekili Kemal Biberöğlü'nun müsterih olmasını istemiştir.⁵⁷⁶

11 Ocak 1957 Cuma gün ateşli silahlar ve bıçaklar hakkındaki 6136 sayılı Kanunu'na 6768 sayılı Kanunla eklenen muvakkat 5. maddenin tadiline dair kanun üzerine söz almıştır.⁵⁷⁷

21 Ocak 1957 Pazartesi günü 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 48. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun münasebeti hakkında söz almıştır. 40 yaşını yaş haddi olarak kabul edilmesi durumunda 65 yaşına kadar 25 senelik bir çalışma olacağını belirtmiştir.⁵⁷⁸

22 Şubat 1957 Cuma günü 1957 Malî yılı Muvazene-i Umumiye Kanunu hakkında söz almıştır. Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı, Yozgat'ta kendisinin takip edildiği yönündeki konuşmasına Ömer Lütfi Erzurumluoğlu: "*Yerköy'de Halk Partililere karşı gösterilen adil hareketten hiç bahsetmiyorsun Osman Bey? Belediye Reisi ve Kaymakamın gösterdiği adil hareketten de bahsediniz*"⁵⁷⁹ diyerek Osman Bölükbaşı'na cevap vermiştir.

⁵⁷⁴ *TBMM TD*, D. 10, C. 13, B. 84, s. 16-26.

⁵⁷⁵ *TBMM TD*, D. 10, C. 13, B. 92, s. 443-445.

⁵⁷⁶ *TBMM TD*, D. 10, C. 13, B.101, s. 813-970.

⁵⁷⁷ *TBMM TD*, D. 10, C. 16, B. 24, s. 37-38, 54-56.

⁵⁷⁸ *TBMM TD*, D. 10, C. 16, B. 28, s.159-166.

⁵⁷⁹ *TBMM TD*, D. 10, C. 17, B. 43, s. 469.

25 Şubat 1957 Pazartesi günü Dahiliye Vekaleti, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti, Hudut ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğünün 1957 Bütçeleri hakkında söz almıştır. Dahiliye Vekaleti Bütçesi hakkında konuşurken bu ülkenin menfaati için çalışan bütün görevlilere teşekkür etmiştir. Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti Bütçesi hakkında ise sağlık eğitimine köylerde daha çok ehemmiyet verdiklerini, bunun yanı sıra yeraltı suları sayesinde su sorununu da çözdüklerini ifade etmiştir.⁵⁸⁰

17 Mayıs 1957 Cuma günü Sanayi Vekaleti kuruluş ve vazifeleri hakkındaki kanun hakkında söz almıştır. Konuşmasında hükümetin hazırlamış olduğu esbapların gayet yerinde olduğunu, vekalette görev alacak reisliklerin deruhte edecekleri mesuliyet nazarı itibara alınarak kaleme alındığını söylemiştir. Kanun hakkında verilen teklifin kabul edilmesi gerektiğini bildirmiştir.⁵⁸¹

5 Haziran 1957 Çarşamba günü ödünç para verme işleri hakkındaki 2279 sayılı kanunda tadilat yapılmasına ve 5841 sayılı Kanunun kaldırılması dair Kanun layihası üzerine söz almıştır. 5841 sayılı Kanunun kaldırılmasına dair 1951 yılında verilen teklifin Heyeti Umumiye tarafından ret edildiğini söylemiştir. Ayrıca teklifin Muvakkat Komisyonunda iyi tatbik edilmediğini ve bu yüzden normal komisyonlardan geçirilmesini istemiştir.⁵⁸²

10 Haziran 1957 Pazartesi günü Nevşehir vilayetine bağlı Kırşehir kazasında Kırşehir adıyla yeniden bir vilayet kurulması hakkındaki Kanun üzerine söz almıştır. Ömer Lütfi, ilk olarak Kırşehir kazasının vilayet yapılması konusunda Dahiliye Encümeni mazbatasının esas tutulmasını talep etmiştir. Dahiliye Encümeni mazbata muharriri olarak konuşan Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, Kırşehir'i kurarken Nevşehir ilini de tamamen silmemek için bu kanunu hazırladıklarını söylemiştir. Ayrıca Niğde Mebusu Zihni Üner'in, kanunun 3. maddesinde yer alan "*Bu Kanun neşri tarihinde meriyete girer*" hükmünün "*bu Kanun 1 Temmuz 1957 tarihinden itibaren meridir*"

⁵⁸⁰ *TBMM TD*, D. 10, C. 17, B. 46-48, s.780-998.

⁵⁸¹ *TBMM TD*, D. 10, C. 19, B. 69, s. 226-230.

⁵⁸² *TBMM TD*, D.10, C. 20, B.77, s. 32-41.

olarak değiştirilmesini isteyen tadil teklifinin kadroların intibakı bakımından teklife iştirak ettiklerini dile getirmiştir.⁵⁸³

12 Haziran 1957 Çarşamba günü Ulusal Bayram ve genel tatiller hakkındaki 2739 sayılı Kanunun ikinci maddesine bir fıkra ilavesine dair Kanun teklifi ve Dahiliye Encümeni mazbatasını hakkında söz almıştır. Dahiliye Encümenliği adına konuşan Erzurumluoğlu, verilen Kanun teklifinin kurtuluş bayramlarının senenin her gününe denk geldiği için teklifin komisyonca kabul edilmediğini beyan etmiştir. Yine teklife göre her günün tatil edilmesi gerektirdiğinden nazarı dikkate alınmadığını dile getirmiştir.⁵⁸⁴

17 Haziran 1957 Pazartesi günü Aydın, Balıkesir, Bilecik, Edirne, Eskişehir, Kırklareli, Konya ve Denizli vilayetlerinde 1955-1956 yılında tabii afetlerden zarar görenlere yapılacak yardım hakkındaki 6746 sayılı Kanuna ek Kanun teklifi hakkında söz almıştır. Yozgat ilinin ilçeleri olan Yerköy ve Şefaati'nin de bu afetlerden zarar gördüğünü söyleyerek böyle şahısların vermiş olduğu teklifler yerine hükümetin genel bir kanun çıkarması gerektiğini ifade etmiştir.⁵⁸⁵

İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu'nun 5048 sayılı Kanunla muaddel 140. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun hakkında 19 Haziran 1957 Çarşamba günü söz almıştır. Konuşmasında Recep Peker hükümeti valilerinin zihniyeti ile bugünkü valilerin çalışma ve faaliyet arasında çok büyük fark olduğunu söylemiştir. Valilere verilecek ücretlerin aynen kabul edilmesini istemiştir.⁵⁸⁶

Milletvekilleri seçimi Kanunu'na muvakkat bir madde ilavesi hakkındaki Kanun münasebeti üzerine 9 Eylül 1957 Pazartesi günü söz almıştır. Muvakkat Encümenliği adına konuşan Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, hükümete nüfus sayım sonuçlarını sorduklarını ve sonuçların seçimlerden önce açıklanacağının söylenmesi üzerine kanunu meclise getirdiklerini ifade etmiştir. Yine hükümetin sayım sonuçlarını açıklamak mecburiyetinde olduğunu söylemiştir.⁵⁸⁷

⁵⁸³ *TBMM TD*, D. 10, C. 20, B. 79-80, s. 120-121-127-160.

⁵⁸⁴ *TBMM TD*, D. 10, C. 20, B. 80, s. 167-168.

⁵⁸⁵ *TBMM TD*, D. 10, C. 20, B. 82, s. 291.

⁵⁸⁶ *TBMM TD*, D. 10, C. 20, B. 83, s. 326-327.

⁵⁸⁷ *TBMM TD*, D. 10, C. 20, B. 89, s. 609-610.

3.5.1.1.2. Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun Kanun Teklifleri

5 Aralık 1955 Pazartesi günü Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti Teşkilat ve Memurin Kanununa bazı hükümler eklenmesine ve 4862 sayılı Kanuna bağlı 1 sayılı cetvelde değişiklik yapılmasına dair (2/184) kanun teklifinde bulunmuştur. Bu kanun teklifi, Sıhhat ve İçtimai Muavenet ve Bütçe encümenlerine havale edilmiştir.⁵⁸⁸

7 Aralık 1955 Çarşamba günü Emniyet Umum Müdürlüğü kadrosuna dahil memurlara fazla mesai ücreti verilmesi hakkındaki 6564 sayılı kanunun birinci maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna muvakkat bir madde eklenmesine dair (2/187) kanun teklifi vermiştir. Teklif, Başvekalete gönderilmiştir.⁵⁸⁹

29 Şubat 1956 Cuma günü Maliye Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkındaki 2996 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu Kanuna bazı maddeler eklenmesine dair 5655 sayılı Kanuna ek Kanun teklifi vermiştir.⁵⁹⁰

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'na bir madde ve geçici bir madde eklenmesine dair (2/310) 28 Mayıs 1956 Pazartesi günü Kanun teklifi vermiştir. Ek madde olarak: *“Jandarma uzatmalı er, onbaşı ve sınıf çavuşları emekli hakkından istifade ederler ve bunların emekli hak ve muameleleri 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda yazılı Jandarma Astsubaylarına ait hükümlere göre yürütülür. Emeklilik kesenekleri 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 15. maddesine göre özel Kanunları ile halen aldıkları maaşları üzerinden % 5 kesilir ve kurum bütçesinden de aynı miktarda birlikte Emekli Sandığına verilir.”* Maliye ve Bütçe Encümenlerine görüşülen teklif genel kurulda kabul edilmiştir.⁵⁹¹

Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, Erzincan Mebusu Tefvik Şenocak ile 2 Temmuz 1956 Pazartesi günü Devlet Şurası Kanunu'nun 2. maddesinin f fıkrasının tefsiri hakkındaki tavrı ve Dahiliye, Adliye ve Bütçe Encümenleri mazbatalarından Adliye Encümeni mazbatasının müzakere edilmesini isteyen kanun teklifinde bulunmuş ve bu konu hakkında söz almıştır. Adliye mazbatasının hem teamüllere hem de Dahili

⁵⁸⁸ *TBMM TD*, D. 10, C. 8, B. 10, s. 192.

⁵⁸⁹ *TBMM TD*, D. 10, C. 8, B. 11, s. 218, Ömer Lütfi Erzurumluoğlu vermiş olduğu bu teklifi bir önerge vererek geri verilmesini istemiştir. *TBMM TD*, D. 10, C. 9, B. 30, s. 302.

⁵⁹⁰ *TBMM TD*, D. 10, C. 15, B. 13, s. 68.

⁵⁹¹ *TBMM TD*, D.10, C. 19, B.74, s. 358- 359.

Nizamnameye uygun olduğu için tekliflerinin kabul edilmesi gerektiğini söylemiştir. Teklifleri kabul edilmiştir.⁵⁹²

Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun vermiş olduğu 13 Mayıs 1957 Pazartesi günü "*Erzurum Mebusu Şevki Erker'in devlet memurları aylıklarının tevhit teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna muvakkat bir madde eklenmesi hakkında Kanun teklifi*", Maliye ve Bütçe Encümenlerine, yine üç arkadaşı ile vermiş olduğu "*İdare-i Umumi Vilayet Kanununun 10. maddesine bir fıkra ilavesine dair Kanun teklifi*" ise Dahiliye ve Bütçe Encümenlerine havale edilmiştir.⁵⁹³

Ömer Lütfi Erzurumluoğlu ve diğer Yozgat Milletvekili İhsan Aktürel ile birlikte 15 Mayıs 1957 Çarşamba günü "Yozgatlı İsmailoğlu Nazım Kafaoğlu'na vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında kanun teklifi" vermiştir. Teklif, Maliye ve Bütçe Encümenlerine havale edilmiştir.⁵⁹⁴

3.5.2. Ali Ünlüsoy'un (İmamoğlu) Biyografisi

1916'da Yozgat'ta dünyaya gelen Ali Ünlüsoy'un babası Abdullah Bey, annesi ise Meryem Hanım'dır.⁵⁹⁵ 1 Ekim 1931'de Sorgun ilçesine bağlı Emirler Köyünde öğretmen vekili olarak göreve başlamıştır. 1 Mayıs 1932'de bu görevinden ayrılmıştır. 13 Aralık 1932'de Yozgat ili Ağcın ve Karakaya köylerinde seyyar millet mektebi öğretmeni olarak vazifeye başlamıştır. 28 Ağustos 1933'te Boğazlıyan Kazası Sağlep Köyü muallim vekili olarak görev almış ve buradan ayrılmıştır. 15 Kasım 1933'te Akdağmadeni Çiçekli Köyüne vekil öğretmen olarak atanmıştır. 1 Haziran 1934'te bu görevi sona ermiştir. 1937'te Yozgat Lisesini bitirdikten sonra Orman Fakültesine girmiş ve 1941 yılında mezun olmuştur. Yozgat'ta Orman Mühendisi adayı olarak göreve başlamıştır. 30 Haziran 1941'de Çankırı'ya atanmıştır.⁵⁹⁶

⁵⁹² *TBMM TD*, D. 10, C. 13, B. 84, s. 16-26.

⁵⁹³ *TBMM TD*, D. 10, C. 19, B. 67, s.111.

⁵⁹⁴ *TBMM TD*, D. 10, C. 19, B. 68, s. 149.

⁵⁹⁵ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 676, "Ünlüsoy" olan soyadı Yozgat Asliye Hukuk Mahkemesinin almış olduğu 14.06.1968 tarihli ve 1968/289/268 sayılı kararı ile "İmamoğlu" olarak değiştirilmiştir. *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 680.

⁵⁹⁶ Öztürk, *1954-1957*, s. 938.

Askerliğini yapmak üzere 3 Kasım 1941'te Yedek Subay Okuluna girmiştir. Buradan Yedek Topçu Asteğmen olarak mezun olduktan sonra Yedek Teğmenliğe yükseltilip terhis edilmiştir. 30 Mayıs 1944'te Niksar S.3 Orman mühendis adayı olarak yeni görevine atanmıştır. 24 Ağustos 1944'te asaleten olarak atanmıştır. 10 Temmuz 1945'te Orman Mühendisi olarak başladığı görevinden sonra Çoruh'a atanarak mevkisi 1. Orman Mühendisi olarak değiştirilmiştir. İşletme Müdürü olan Ali Ünlüsoy, İzmir'e İşletme Müdür Yardımcısı unvanı ile tayin edilmiştir. Bu görevi sürdürürken Amasya Orman Mühendisi unvanı ile Amasya'ya nakledilmiştir.⁵⁹⁷

Amasya Orman Başmüdürlüğü Personel Müdürü görevinde bulunan Ali Ünlüsoy, 1954 seçimlerinde Yozgat'tan DP adayı olarak seçimlere girmiştir. Seçimlerden sonra Yozgat Milletvekili olarak meclise girmiştir. Parlamento hayatı bu dönemle sınırlı kalan Ali Ünlüsoy, evli ve üç çocuk babasıdır. Emekliye ayrılan Ali Ünlüsoy, 29 Mart 2001'te vefat etmiştir.⁵⁹⁸

3.5.2.1. Ali Ünlüsoy'un 10. Dönem Yasama Faaliyetleri (1954-1957)

14 Mayıs 1954 günü meclis faaliyetlerine başlayan Ali Ünlüsoy, 24 Mayıs 1954 Pazartesi günkü oturumda Münakalat Encümeni azalığına seçilmiştir.⁵⁹⁹ Son yasama döneminde ise mecliste yapılan encümen üyeliği seçiminde Ziraat Encümeni azalığına seçilmiştir.⁶⁰⁰ Ali Ünlüsoy'un TBMM Tutanak Dergisi incelemeleri sonucunda 14 konuşmasına rastlanılmıştır.

3.5.2.1.1. Ali Ünlüsoy'un TBMM Genel Kurul Konuşmaları

24 Şubat 1955 Perşembe günü Nafia Vekaleti Bütçe müzakeresinin az olduğuna dair verilen tahrir üzerine söz almıştır. Konuşmasında maksadının kifayet aleyhinde bir söz söylemek olmadığını söylemiştir. Meclis Başkanının sadece kifayet aleyhinde konuşabileceğini aksi takdirde sıraya girmesini söylemesi üzerine büyük hizmetler

⁵⁹⁷ Öztürk, *1954-1957*, s. 938-939.

⁵⁹⁸ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 676.

⁵⁹⁹ *TBMM TD*, D. 10, C. 1, B. 3, s. 43, Ali Ünlüsoy bu üyeliğe ikinci ve üçüncü yasama döneminde de seçilmiştir. *TBMM TD*, D.10, C. 2, B. 2, s. 36

⁶⁰⁰ *TBMM TD*, D. 10, C. 8, B. 2, s. 44, Ali Ünlüsoy bu encümenliğe dördüncü yasama döneminde de seçilmiştir. *TBMM TD*, D. 10, C. 14, B. 2, s. 37.

beklenen Nafia Vekaletinin Bütçesi üzerine fazla konuşmaların yapılmadığını dile getirmiştir.⁶⁰¹

30 Ocak 1956 Pazartesi günü 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 133. maddesi ile yürürlükten kaldırılan askeri malûllerin terfilerine dair olan 551 sayılı Kanunu'na göre araziye müstahak olup da henüz bu haklarını arazi olarak alamayanların istihkaklarının nakden ödenmesi hakkındaki kanun münasebeti dolayısıyla söz almıştır. Kanunun ikinci maddesinde yer alan "haklarını arazi olarak almadan vefat etmiş olanların bu hakları da kanuni varislerine nakden verilir" maddesi üzerine söz alan Ünlüsoy, Bütçe Encümeninden "*bu adamların hakları otuz seneden beri sürüp gelmiş olup bu hakları ne zamana kadar devam edecektir?*" sorusuna cevap istemiştir. Bütçe Encümeni ise mevzuata göre beş sene içinde istenileceği cevabını vermiştir.⁶⁰²

16 Temmuz 1956 Pazartesi günü Devlet Orman İşletme ve Fabrikalarının Tomruk ve Kereste Piyasa Satışları Hakkındaki Kanun münasebeti üzerine söz almıştır. Kanun lehinde konuşan Ali Ünlüsoy, memlekete çok ferahlık yaratacak olan bu kanunun kabul edilmesini rica etmiştir.⁶⁰³

16 Temmuz 1956 Pazartesi günü Orman Kanunu hakkında söz almıştır. Ali Ünlüsoy konuşmasında ağacın görünmeyen üç vazifesinden bahsetmiştir. Birinci vazifesinin taştan toprak yaptığını ve ağacı toprak yapan fonksiyon olarak gördüğünü bundan dolayı da ağacı olmayan milletlerin bu fonksiyondan mahrum olduğunu söylemiştir. İkinci vazifesinin suyu tanzim ettiğini dile getirmiştir. Üçüncü vazifesinin ise havayı temizlemek olduğunu ifade etmiştir.⁶⁰⁴

29 Ağustos 1956 Çarşamba günü Kaçakçılığın Meni ve Takibine Dair 1918 sayılı Kanunun bazı maddelerinin tadiline ve bu Kanuna bazı maddeler eklenmesine dair Kanun hakkında söz almıştır. Ali Ünlüsoy, Jandarmaya verilen bazı yetkilerle istediği adamı arama yetkisine sahip olmasını ve istediği gibi muamele yapmasının halk arasında büyük geçimsizlik meydana getireceğini ifade etmiştir. Hükümetin

⁶⁰¹ *TBMM TD*, D. 10, C. 5, B. 48, s. 679.

⁶⁰² *TBMM TD*, D. 10, C. 9, B. 30, s. 319-320.

⁶⁰³ *TBMM TD*, D. 10, C. 13, B. 90, s. 336-337.

⁶⁰⁴ *TBMM TD*, D. 10, C. 13, B. 93, s. 482-486.

aldığı tedbirleri takdir ettiğini ama Jandarmaya bu kadar salahiyet verilmesinin yanlış olacağını vurgulamıştır.⁶⁰⁵

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 8. maddesinin h fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki Kanun hakkında 1 Eylül 1956 Cumartesi günü söz almıştır. Ali Ünlüsoy, "bu kanun ile memurlara verilecek olan ikramiyenin beş maaş ikramiyenin üstünde olup olmadığını" Bütçe Encümeni Mazbata Muharriri Mazhar Şener'e sormuştur. Mazhar Şener ise beş maaşın üstünde olmadığı cevabını vermiştir.⁶⁰⁶

26 Aralık 1956 Çarşamba günü Köy Enstitüleri ile İlk Öğretmen Okullarının birleştirilmesi hakkındaki 6234 sayılı Kanuna ek Kanun lâyihası hakkında söz almıştır. Ali Ünlüsoy, çıkarılacak olan bu kanunla beyaz üzerine siyah yazıldığını ve bunun yanı sıra çocukların toplanıp mektep yapımında çalıştırıldıklarını dile getirmiştir. Köy Enstitülerinde ise teftişlerin yetersiz olduğunu vurgulamıştır. Tevfik İleri'nin vermiş olduğu teklifin yerinde olduğunu bu yüzden de teklifin kabul edilmesini istemiştir.⁶⁰⁷

21 Ocak 1957 Pazartesi günü İslahı Hayvanat Kanunu'nun 31. maddesinin tadiline ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesine dair kanun münasebeti üzerine söz almıştır. Kanun maddesinde geçen "getirmeyenler" kelimesinin cezayı müstelzim olmamasını, yalnız "iğdiş yaptırmaması" şeklinde para cezası kaydının konmasını istemiştir.⁶⁰⁸

Bir kısım ithalata tahsis olunan dövizler dolayısıyla alınacak hazine hissesi hakkındaki Kanun hakkında 27 Şubat 1957 Çarşamba günü söz almıştır. Maliye Vekili Hasan Polatkan'dan "mâl 100 kuruşa alındı, mâli alan tüccara 40 kuruşta hazine hissesi verildiğinden tüccarın asıl kârının 100 kuruş üzerinden mi yoksa 140 kuruş üzerinden mi hesaplanacağını" sormuştur. Maliye Vekili ise 140 lira üzerinden hesaplanacağını söylemiştir.⁶⁰⁹

⁶⁰⁵ TBMM TD, D. 10, C. 13, B. 102, s. 900-901.

⁶⁰⁶ TBMM TD, D. 10, C. 13, B. 104, s. 1022.

⁶⁰⁷ TBMM TD, D. 10, C. 15, B. 21, s. 299.

⁶⁰⁸ TBMM TD, D. 10, C. 16, B. 28, s. 155-156.

⁶⁰⁹ TBMM TD, D. 10, C. 17, B. 48, s. 1166.

27 Şubat 1957 Çarşamba günü Ziraat Vekaleti, Devlet Üretme Çiftlikleri ve Orman Umum Müdürlüğü 1957 yılı Bütçeleri üzerine söz almıştır. Kabul edilen Orman Kanununa göre her sene 50 milyon bütçe konulması kararlaştırılmasına rağmen bu sene 5 milyon olarak kabul edilmesinin kendisini üzdüğünü ve ayrılan bu paranın da orman kesimini engellemek için el sanatlarına harcanacağını ifade etmiştir. İktisat ve Ticaret Vekaletlerinin müşterek mesai yapmasından dolayı tebrik etmiştir.⁶¹⁰

Aydın, Balıkesir, Bilecik, Edirne, Eskişehir, Kırklareli, Konya ve Denizli vilayetlerinde 1955-1956 yılında tabii afetlerden zarar görenlere yapılacak yardım hakkındaki 6746 sayılı Kanuna ek Kanun teklifi hakkında 17 Haziran 1957 Pazartesi günü söz almıştır. Ali Ünlüsoy, kanun teklifinin yerinde olduğunu fakat mahalli olmamasını söylemiştir. Teklifin sekiz vilayeti içine aldığı ancak Türkiye’de 66 vilayetin mevcut olduğunu ve bunların içinden de bu afetlere maruz kalanlar olduğunu dile getirerek bu kanunun mahalli olmaktan çıkarılarak memleketin umumuna teşkil edilmek üzere düzenlenmesi için encümene iadesini istemiştir. Ali Ünlüsoy daha sonra vermiş olduğu tahrir ile kanunun reddini istemiş fakat bu tahririni geri çekmiştir.⁶¹¹

İskân Kanunu lâyihası hakkında 17 Haziran 1957 Pazartesi günü söz almıştır. Türkiye’ye dışarıdan gelen vatandaşlarımızın iskânı ve muhtelif işlerde göçebe halinde çalışan vatandaşların aynı muameleye tutulmasından dolayı hükümete teşekkür etmiş ve konuşmasını bu kanunun bu ekseriyet muvacehesinde görüşülmesini arz ve teklif ederek bitirmiştir.⁶¹²

19 Haziran 1957 Çarşamba günü yeniden 77 kaza kurulması ve İzmir vilayetine bağlı Kuşadası Kazasının Aydın Vilayetine bağlanması hakkındaki kanun üzerine söz almıştır. Meclis kürsüsünde idareyi vatandaşın ayağına götürmek prensip ve idealini ameli sahada olan, imar hareketi gibi tahakkuk ettiren Yüksek Meclise ve onun mümessili olan DP’ye teşekkür etmiştir. Vatandaşlara yeni kurulacak olan kazalarda başarılar temenni ederek sözlerini bitirmiştir.⁶¹³

⁶¹⁰ *TBMM TD*, D. 10, C. 17, B. 48, s. 1059.

⁶¹¹ *TBMM TD*, D. 10, C. 20, B. 82, s. 290-291-294.

⁶¹² *TBMM TD*, D. 10, C. 20, B. 82, s. 308.

⁶¹³ *TBMM TD*, D. 10, C. 20, B. 83, s. 348.

11 Eylül 1957 Çarşamba günü 3202 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Kanunu'na ek Kanun üzerine söz almıştır. Kanunda eksiklik olduğunu söyleyerek, çıkarılan Kanunun çok az sayıda borca karşılık geldiğinden bunun tamamına denk gelmesi için kanunda geçen “*tecile*” kelimesinden sonra “*ve tehire tabi*” kelimesinin eklenmesi için bir teklifte bulunmuştur. Ali Ünlüsoy, kanun teklifinde yer alan “*taksitlerden herhangi birinin zamanında ödenmemesi halinde bu kanunla verilmiş olan haklar düşerek Banka veya Tarım Kredi Kooperatifi alacakları tamamen muacceliyet iktisap eder*” açıklamasına tepki göstermiş ve bu konuda Yüksek Heyete bir takrir vermiştir. Ünlüsoy, takririnde “202 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasına ait ek Kanun tasarısının 4. maddesinin beşinci satırından sonra gelen ikinci fıkranın tamamen kaldırılmasını” istemiştir. Yapılan oylama sonucunda takrir kabul edilmiştir.⁶¹⁴

3.5.3. Talat Alpay'ın (Salih Talat Alpay) Biyografisi

Talat Alpay, 1910 yılında Yozgat'ta doğmuştur. Babasının adı Mehmet Şükrü, annesinin adı Nazife Hanımdır.⁶¹⁵ İlk ve ortaöğrenimini Yozgat'ta, liseyi ise Afyon'da bitirmiştir. Ankara Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. Askerliğini er olarak yapmıştır. 1930-1948 arasında Maliye Bakanlığı'nın muhtelif görevlerinde bulunmuştur. 1948'te Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Hukuk Müşavirliği vazifesini yerine getirmiştir. 1950'den 1954'e kadar Toprak ve İskân İşleri Umum Müdürlüğü I. Hukuk Müşaviri olarak görev almıştır.⁶¹⁶

1954 seçimlerinde Yozgat'tan DP Milletvekili olarak meclise girmiştir. 1957 seçimlerinde yine DP'den Yozgat Milletvekili seçilmiştir. 27 Mayıs 1960 Darbesi sonucunda milletvekilliği sona eren Talat Alpay, Yüksek Adalet Divanı'na yargılanmış ve Anayasayı ihlal suçundan 4 yıl 2 ay ceza almıştır. Yassıada ve Kayseri Cezaevinde iki buçuk yıl hapis yatan Alpay, özgürlüğüne kavuştuktan sonra Şeker Şirketi İdare Meclisi üyesi olarak görev yapmıştır.⁶¹⁷ Evli ve üç çocuk babası olan Talat Alpay 15 Kasım 1990 tarihinde vefat etmiştir.⁶¹⁸

⁶¹⁴ *TBMM TD*, D. 10, C. 20, B. 91, s. 730-734.

⁶¹⁵ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 676.

⁶¹⁶ Öztürk, *1954-1957*, s. 929.

⁶¹⁷ Öztürk, *1954-1957*, s. 930.

⁶¹⁸ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 676.

27 Mayıs 1960 Darbesi sonucunda Yassıada Yüksek Adalet Divanınca Anayasayı ihlal suçuyla yargılanan Talat Alpay'ın avukatı şu savunmayı yapmıştır:

“Müvekkilim Talat Alpay bir veya iki diktatörün doğması, gelişmesi, yaşaması pahasına Anayasayı çiğnemiş olarak tavsif edilmek isteniyor. İddia edildiğine göre demokrasiye paydos denilmekte, bir dikta rejimi kurulmaktadır. Bu rejim bir ve belki iki diktatörün doğması demektir. Böylece Anayasa çiğnenecek ve memleketin kaderi, bu diktatörün veya diktatörlerin pençesine verilecektir. Müvekkilim, o karanlık günlerin gelmesi günahını işlemiş insan olarak huzurunuzda getirildi, hakkındaki isnat bu.

Umumi ve müşterek müdafaaada bütün bu isnatların cevabı verilmiştir ve hemen riyazi denecek bir katıyetle ispat edilmiştir ki ortada ne Anayasanın ihlali hali vardır, ne de diktaya gidiş mevcuttur ve ne de diktaya gidişi desteklemek bahis konusudur. Evvelki konuşmalarında müvekkilim bütün bu hakikatleri dile getirmiş bulunmaktadır. Benden sonra lüzum görürse yine konuşacaktır. Ben bu büyük ve tarihe mal olacak davanın neticesine müessir olacağını sandığım bir tek hususu arz etmekle yetineceğim.

Bir diktatörün doğmasında müvekkilimin menfaati nedir. Yoksa dikta rejimin doğmasında diktatörün iradesinin hakim olmasında müvekkilimin zarar görmesi, zararlı çıkması daha galip bir ihtimalin çerçevesi içinde midir? Bu noktanın cevaplandırılması bu davanın ve istinadın yoluna ışık tutar sanırım. Müvekkilim 27 Mayıs 1960 tarihine kadar Yozgat Milletvekili bulunmakta idi. Sükuneti, vakarı, çalışması ile Yozgat insanların gönlünde yer yapmıştı. Kader elverseydi yeni seçime gidilebilseydi bir üçüncü devre için milletvekili seçilmesi uzak değil hatta yakın bir ihtimaldi.

Son sözlerim şu oluyor sayın hâkimler: müvekkilim suçsuzdur. Adaletinize inanıyoruz. Aylar boyu gösterdiğiniz tahammül, müsamaha ve hatta şefkat dolayısı ile büyük meslekim ve onun en büyük gururu olan müdafaa müessesesi adına şükranlarımı sunuyorum”⁶¹⁹diyerek savunmasını tamamlamıştır.

⁶¹⁹ BCA, 010.09.54.159.3, s. 2-3-4.

3.5.3.1. Talat Alpay'ın 10. Dönem Yasama Faaliyetleri (1954-1957)

14 Mayıs 1954 günü mecliste hazır bulunan Talat Alpay, 24 Mayıs 1954 tarihli oturumda Adliye Encümenliği azalığına seçilmiştir.⁶²⁰ Daha sonra ise Divan-ı Muhasebat Encümenliğinde görev almıştır.⁶²¹ Son olarak da Bütçe Encümenliği üyeliğine seçilmiştir.⁶²² Talat Alpay'ın TBMM Genel Kurulunda 1 konuşması, 1 kanun teklifi ve 1 tane ise önergesi tespit edilmiştir.

3.5.3.1.1. Talat Alpay'ın TBMM Genel Kurul Konuşmaları

26 Şubat 1956 Pazar günü Nafia Vekaleti, Devlet Su İşleri ve Karayolları Umum Müdürlüğünün 1956 yılı Bütçeleri hakkında söz almıştır. Talat Alpay konuşmasında sağlık merkezleri için her sene bütçeye tahsisat konulduğu halde bu sene konulmadığını belirtmiştir. Vermiş oldukları teklifin amacını ise halk sağlığının korunması için bu sağlık merkezlerinin kurulmasının şart olduğunu dile getirerek ifade etmiştir.⁶²³

3.5.3.1.2. Talat Alpay'ın Kanun Teklifleri

2 Mayıs 1955 Pazartesi günü İskân Kanunu'nun bazı maddelerinin tadiline ve yeniden bazı hükümler ilavesine dair 6093 sayılı Kanunun bazı maddelerinin tadiline dair (2/135) kanun teklifi vermiştir. Teklif, Dahiliye, Maliye ve Bütçe Encümenliklerine havale edilmiştir.⁶²⁴

3.5.3.1.3. Talat Alpay'ın Takrirleri

Ali Ünlüsoy, 6 Şubat 1956 günü "Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 55 ve 56. maddelerine birer fıkra eklenmesine dair olup 10 Mayıs 1955 tarihinde takdim eylediğim kanun teklifimin, Emekli Sandığı Kanunu'nun bazı maddelerinin tadili ve yeni hükümler ilavesi maksadıyla teşekkül etmiş olan Muvakkat Encümende görüşülüp karara bağlanmak üzere bu encüme tevdii hususunu Umumi Heyetin

⁶²⁰ *TBMM TD*, D. 10, C. 1, B. 3, s. 38.

⁶²¹ *TBMM TD*, D. 10, C. 2, B. 2, s. 33, Talat Alpay üçüncü yasama döneminde aynı üyeliğe tekrar seçilmiştir. *TBMM TD*, D. 10, C. 8, B. 2, s. 39.

⁶²² *TBMM TD*, D. 10, C. 14, B. 2, s. 31.

⁶²³ *TBMM TD*, D. 10, C. 10, B. 45, s. 896.

⁶²⁴ *TBMM TD*, D. 10, C. 7, B. 70, s. 4.

kararına arz edilmesini teklif ederim” diyerek bir takrir vermiştir. Oylama sonucunda takrir kabul edilmiştir.⁶²⁵

3.5.4. İhsan Aktürel’in Biyografisi

İhsan Aktürel, 1893 yılında Yozgat’ta doğmuştur. Babası Mahmut Bey, annesi Zeliha Hanım’dır.⁶²⁶Yozgat Gevrek ve Mahmut Hafız ilkokulunu 1905’te, Yozgat Rüştüyesini 1908’de, Yozgat İdadisini ise 1910’da bitirmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. 6 Kasım 1911’de Evkaf Nezareti Muhasebe Kitabesinde çalışmaya başlamıştır. Bu görevden sonra Şehremaneti Heyeti Tahririye Kalemî Kitabeti’ne nakledilmiştir. Bu görevde iken askere alınmış ve kısa dönem askerlik yaparak Teğmen rütbesiyle terhis edilmiştir. 11 Eylül 1919’da Umum Hukuk Kalemî Kitabeti atanmıştır. Sırasıyla Kadıköy Dairesi Memur Vekaleti ve Memurluğu, Adalar Dairesi İdare Memurluğu ve Tahrirat Başkatipliği görevlerine tayin edilmiştir. 23 Eylül 1924’te Çivril Müdde-i Umumiliğine atanmıştır fakat bu vazifesi daha sonra Çivril’e gitmeden İstanbul Mahkemesi Asliye Aza Mülazımlığına çevrilmiştir.⁶²⁷

İhsan Aktürel, 3. Ceza Dairesi Mülazımlığı görevine getirilmiştir. Sırasıyla Şûrayı Devlet Heyeti Umumiye Mülazımlığı, Evkaf Umum Müdürlüğü Müşavir Muavini, Şurayı Devlet Başmuavini ve Şurayı Devlet Azalığı görevlerinde bulunmuştur. Bundan sonra ise Danıştay Beşinci Daire Başkanlığına seçilmiştir. Uyuşmazlık Mahkemesi üyeliğinde bulunmuştur.⁶²⁸

Danıştay Beşinci Başkanlığı görevinden sonra emekliye ayrılan Aktürel 1954 seçimlerinde Yozgat’tan DP adayı olarak seçimlere girmiş ve seçimleri kazanarak Yozgat Milletvekili olmuştur. Parlamento hayatı bu dönem ile sınırlı kalan İhsan Aktürel, 1957 yılında CHP’ye geçmiştir. Partide Yüksek Disiplin Kurulu Başkanlığını üstlenmiştir. 1955-1956 arasında Jokey Kulübü Hukuk Müşavirliği yapmıştır. 1958-1968 arasında ise Merkez Bankası ve Vakıflar Bankası Denetim Kurulu üyeliklerinde bulunmuştur. Yine İstanbul ve Ankara Üniversiteleri İdari

⁶²⁵ *TBMM TD*, D. 10, C. 10, B. 33, s. 71.

⁶²⁶ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 676.

⁶²⁷ Öztürk, *1954-1957*, s. 927.

⁶²⁸ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 676.

İlimler Enstitüsü, Anadolu ve Atlı Spor Kulübü, Türk Ocağı, İhtiyat Zabit, Teavün, Yozgat Talebe Cemiyeti, Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumu gibi derneklere üyelik görevinde yer almıştır. Evli ve iki çocuk babası olan İhsan Aktürel, 7 Ekim 1969'da Ankara'da vefat etmiştir.⁶²⁹

3.5.4.1. İhsan Aktürel'in 10. Dönem Yasama Faaliyetleri (1954-1957)

14 Mayıs 1954 günü Meclisin açılışında hazır bulunan Aktürel, 24 Mayıs 1954 tarihli oturumda Teşkilatı Esasiye Encümeni üyeliğine seçilmiştir.⁶³⁰ Dönem boyunca Teşkilatı Esasiye Encümeninde azalık yapan İhsan Aktürel ayrıca 17 Ocak 1956'da dört vekil hakkında açılan Meclis Tahkikatı Encümenine aza seçilmiştir.⁶³¹ TBMM Tutanak Dergisi incelemeleri sonucunda İhsan Aktürel'in 17 konuşması, 1 kanun teklifi ve 4 önergesi tespit edilmiştir.

3.5.4.1.1. İhsan Aktürel'in TBMM Genel Kurul Konuşmaları

9 Haziran 1954 Çarşamba günü amme hizmetlerine muhassas olup kullanılmasına lüzum kalmayan gayrimenkullerin tasfiyesi hakkındaki Kanun münasebeti üzerine söz almıştır. İhsan Aktürel, Muhasebe-i Umumiye Kanunu'nun 24. maddesinin Mecliste bulunan Amme Emlaki Kanunu muvacehesinde yeniden tetkik edilmesi lazım geldiğinden kanun layihasının encümene geri iadesini istemiştir.⁶³²

21 Haziran 1954 Pazartesi günü Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair Kanun hakkında söz almıştır. İhsan Aktürel konuşmasında hangi şüphe ve zan altında geçen senelerce devamı mümkün olan bir fasıladan memurların açık maaş alamayacağını ve emekli olmaya gelindiği zaman hayır dendiği ve bu durumun hukuk anlayışıyla bağdaşmadığını ifade etmiştir.⁶³³

26 Kasım 1954 Cuma günü Eskişehir Lisesi Fransızca Öğretmeni İsmail Başaran hakkında Arzuhal Encümenince ittihaz edilen 6524 sayılı karar münasebeti üzerine söz almıştır. İade-i Muhakeme kararının birinci ilanının hükmünü kaldırmamışsa meselenin olmadığını ancak Encümenin vermiş olduğu karar kati ise infazın

⁶²⁹ Öztürk, *1954-1957*, s. 928.

⁶³⁰ *TBMM TD*, D. 10, C. 1, B. 3, s. 45.

⁶³¹ Öztürk, *1954-1957*, s. 928.

⁶³² *TBMM TD*, D. 10, C. 1, B. 6, s. 107-110-120.

⁶³³ *TBMM TD*, D. 10, C. 1, B.11, s. 242-248.

uygulanmasını istemiştir. Aksi takdirde meselenin diğer yönlü olarak mütalaa edileceğini söylemiştir.⁶³⁴

1 Aralık 1954 Çarşamba günü Cemal Gür hakkında Arzuhal Encümenin ittihaz ettiği karar münasebeti üzerine söz almıştır. Encümenin vermiş olduğu kararın anlaşılmasının zor olduğunu ve kendilerine göre kararın manasının “*Kaymakam tedbir kararını değiştirebilir. Eski Encümenin vermiş olduğu kararın yanlış olduğunu, selef encümenin vermiş olduğu karara göre Kaymakamın vermiş olduğu karardan dönemeyeceğini*” söylemiştir. Ayrıca İhsan Aktürel tedbir kararlarının itiraz üzerine mahkemelerde bile alındığını ifade etmiştir.⁶³⁵

Emekli Korgeneral Sami Topçu hakkında Arzuhal Encümenince ittihaz edilen karar münasebeti üzerine 22 Aralık 1954 Çarşamba günü söz almıştır. Aktürel, konuşmasında parti grubunun Arzuhal Encümeninde görev almasını istediğini ama bu görevi kabul etmediğini söylemiştir. Sebebini ise encümenin vazife ifasında cidden müşkül bir vaziyete düşmesi olarak göstermiştir. Sami Topçu hakkında verilen kararın ret edilmesini istemiştir. Meclisi Âli tarafından nazarı itibara alınarak tetkik edilmesini istemiştir. Mazbatanın tasdikini prensip noktasından zaruri gördüğünü beyan etmiştir.⁶³⁶

27 Aralık 1954 Pazartesi günü İstanbul Mebusu Hadi Hüsman ve 3 arkadaşının Muvakkat Encümende görüşülmesi kararlaştırılan gayrimenkul kiralari hakkındaki Kanun layihasının İhtisas Komisyonlarında müzakeresine dair tahrir hakkında söz almıştır. Tahrir aleyhinde söz alan İhsan Aktürel, hükümetinde encümeninde kanunun tehirinin martta yapılmasını teklif ettiğini ancak çıkan durumlardan dolayı altı ay sonraya bıraktığını ifade etmiştir. Ancak encümen kanunun en kısa zamanda çıkacağını vaat ettiğini söylemiştir. Memleketin huzur ve sükuneti için önemli olan bu kanun için verilen tahririn ret edilmesini istemiştir.⁶³⁷

7 Şubat 1955 Pazartesi günü Posta, Telgraf ve Telefon İdaresinin Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun geçici 23. maddesi şümulüne girip

⁶³⁴ *TBMM TD*, D. 10, C. 2, B. 9, s. 148-149.

⁶³⁵ *TBMM TD*, D. 10, C. 3, B. 11, s. 7-10.

⁶³⁶ *TBMM TD*, D. 10, C. 3, B. 20, s. 188-189.

⁶³⁷ *TBMM TD*, D. 10, C. 3, B. 22, s. 245.

girmediginin tefsiri hakkındaki Başvekalet Tezkeresi ve Muvakkat Encümen Mazbatası münasebeti üzerine söz almıştır. Kanun hakkındaki eksikleri sıralayan Aktürel, Muvakkat Komisyonundan alınarak esas komisyonlarında ayrı ayrı ve esaslı bir surette görüşülmesini teklif etmiştir.⁶³⁸

İstanbul Kapalıçarşı'nın Tamir ve İhyası hakkındaki Kanun üzerine 6 Nisan 1955 Çarşamba günü söz almıştır. Altı maddesi kabul edilen kanun layihasının çok önemli olduğunu, üç encümeden geçen bu Kanunun ayrıca Teşkilatı Esasiye Encümeninde mütalaası alındığını ifade etmiştir. Teşkilatı Esasiye'ye aykırılık olup olmadığının incelendiğini ifade etmiştir.⁶³⁹

11 Nisan 1955 Pazartesi günü tescil edilmeyen birleşmelerle bunlardan doğan çocukların cezasız tesciline dair kanun teklifi münasebeti hakkında söz almıştır. Kabul edilen Kanun teklifinin iki taraflı üzücü olduğunu söylemiştir. Ret edilmesi de kabul edilmesi de üzüntülü hüküm getireceğini ifade etmiştir. Medeni Kanunun dokunulmaz hale getirilmesini ve kanuna aykırı hareket edenler hakkında hüküm getirirken çok titizlikle hareket edilmesini istemiştir.⁶⁴⁰

2 Mayıs 1955 Pazartesi günü Hâkimlik mesleğinden çıkarılan Hasan Basri Erk hakkında Arzuhal Encümeni kararı münasebetiyle söz almıştır. İhsan Aktürel, mahkemelerden çıkan kararlar gibi diğer kaza mercilerinden verilen kaza-i kararlara da Dilekçe Encümeninin bakmaması lazım geldiğini ve buna benzer vakıalardan hukuki noktada Dilekçe Encümeninin bu işe vaziyet etmesinin yanlış olduğunu vurgulamıştır.⁶⁴¹

Gayrimenkul kiralar hakkındaki Kanun üzerine 9 Mayıs 1955 Pazartesi günü söz almıştır. Memlekette bir kâr haddi nizamının olduğunu, bunun gayrimenkulden elde edilecek kazançlara tatbikini mülkiyet hakkına tecavüz saymanın anayasa ile bu noktadan mukayeseye kalkışmanın külliye yanlış olduğunu ifade etmiştir.⁶⁴²

⁶³⁸ *TBMM TD*, D. 10, C. 5, B. 37, s. 25-30.

⁶³⁹ *TBMM TD*, D. 10, C. 6, B. 60-64, s. 234-236-239-240-242-243-351.

⁶⁴⁰ *TBMM TD*, D.10, C. 6, B. 62- 63- 65, s. 289-291- 317-389.

⁶⁴¹ *TBMM TD*, D. 10, C. 7, B. 70, s. 17.

⁶⁴² *TBMM TD*, D. 10, C. 7, B. 73-76-77, s. 139-141, 276-277-321-322.

28 Kasım 1955 Pazartesi günü TBMM Dahili Nizamnamesinin 53 ve 59. maddelerinin tadiline dair nizamname hakkında söz almıştır. 59. maddenin kanunu teklif eden arkadaşların layihasında yer olmadığını tespit etmiştir. Yine metinde geçen “vekalet” tabirinin “vekiller” olarak düzeltilmesini talep etmiştir.⁶⁴³

İhsan Aktürel, 2 Nisan 1956 Pazartesi günü 3546 sayılı Şûray-ı Devlet Kanunu’na ek Kanun hakkında üzerine söz almıştır. Bu takririn üç gün önce meclisin bir atıfet kararına istinaden verildiğini, prensip hususunda Mazhar Şener’in nokta-i nazarına iştirak ettiğini ifade etmiştir. Ancak bu prensibin sabit gelirliler ve memurların müşkül durumlarının göz önünde tutularak bir defa daha ihlal edildiğini tespit etmiştir. 1 Mart’tan itibaren bunların tahsisatlarının verilmesi gerektiğini söylemiştir.⁶⁴⁴

İmar Kanunu hakkında 16 Nisan 1956 Pazartesi günü söz almıştır. Konuşmasında “*encümenin tapu kayıtlarıyla belediye alakadar olamaz olmamalıdır*” sözü üzerine söz almış ve kanunda geçen 4 ve 5. maddelerin içeriğinin bunun aksini içerdiğini ifade etmiştir. Eski yapı ve yollar kanununda ruhsat için tapu ibrazının olmadığını söylemiştir. Encümenin yeni layihada tapu ibrazını koyduğunu dile getirmiştir.⁶⁴⁵

İhsan Aktürel, 28 Ağustos 1956 Salı günü İstimlâk Kanunu hakkında söz almıştır. Kanunun yanlış taraflarını tespit eden Aktürel, istisnai bir usul tesis etmeye hiçbir sebebin olmadığını, umumi hükümlerin husumet mahalli yanlış tayin edildiğinde ne yolda hareket edileceğini göstereceğini söylemiştir. İstimlâk hükümlerinin de cari usule tabi olacağını vurgulamıştır.⁶⁴⁶

Köy Enstitüleriyle ilk öğretmen okullarının birleştirilmesi hakkındaki 6234 sayılı Kanuna ek Kanun hakkında 18 Ocak 1957 Cuma günü söz almıştır. Lehte ve aleyhteki konuşmaları dikkatlice dinlediğini, başarısızlığın kabul veya adem-i kabulü yolunda bir tarih mebde alınarak ona göre yapılmış bir tasnif ve taksimin muhik ve makul bir sebebine rastlamadığını ifade etmiştir.⁶⁴⁷

⁶⁴³ *TBMM TD*, D. 10, C. 8, B. 7, s. 174-181.

⁶⁴⁴ *TBMM TD*, D. 10, C. 10, B. 52, s. 12.

⁶⁴⁵ *TBMM TD*, D.10, C. 11, B. 54, s. 107-108.

⁶⁴⁶ *TBMM TD*, D. 10, C. 13, B. 101-102, s. 836-881.

⁶⁴⁷ *TBMM TD*, D. 10, C. 16, B. 27, s. 118.

23 Mart 1950 tarih ve 6655 sayılı Kanunu'na ek Kanun hakkında 3 Haziran 1957 günü söz almıştır. Hazırlanan Kanunda yer alan “100 liralık kadroda kadrosuz olarak çalışanlara verilecek olan 150 lira tazminat yerine 300 lira verileceği ve bununla hem teklifi hazırlayan hem de encümenin gözünden kaçtığını” söyleyerek düzeltilmesini istemiştir. Ardından teklife bağlı cetvelin sonundaki birinci dereceye ait 500 lira tahsisatın tayinini arz ve teklif etmiştir.⁶⁴⁸

3.5.4.1.2. İhsan Aktürel'in Kanun Teklifleri

İhsan Aktürel'in 8 Mayıs 1957 Çarşamba günü vermiş olduğu Kat ve daire mülkiyeti hakkındaki Kanun teklifi Adliye Encümenine sevk edilmiştir.⁶⁴⁹

3.5.4.1.3. İhsan Aktürel'in Takrirleri

Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanunu'nun 15. maddesinin tadili hakkındaki Kanun üzerine 11 Haziran 1954 Cuma günü söz almıştır. Müzakere edilmeye başlanan Kanunun birinci maddesi için takrir vermiştir. Takririnde idare meclisi azalığına geçen kimsenin memuriyetle alakasının kesilmesini teklif etmiştir. Ancak yapılan oylama sonucunda verilen takrir ret edilmiştir.⁶⁵⁰

İhsan Aktürel, 15 Şubat 1956 Çarşamba günü Ankara Mebusu Hazım Türegün ile Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 80. maddesiyle, 87. maddesinin k bendinin tadili hakkındaki kanun teklifinin Muvakkat Encümenine havale edilmesine dair bir takrir vermişlerdir. Takriri kabul edilmiştir.⁶⁵¹

Hâkimler Kanunu'nun 16, 22, 58, 70, 71 ve 73. maddelerinin tadiline ve 58. maddesine de üçüncü fıkraya eklenmesine dair Kanun münasebeti üzerine 13 Temmuz 1956 Cuma günü söz almıştır. Konuşmasından sonra mebuslukta geçen müddetin hâkimlikte geçmiş sayılacağı yolundaki hükmün 71. maddeden çıkarılmasını istemiştir. Verdiği takrir ret edilmiştir.⁶⁵²

⁶⁴⁸ *TBMM TD*, D. 10, C. 20, B.76, s. 13-16.

⁶⁴⁹ *TBMM TD*, D. 10, C. 19, B. 65, s. 69.

⁶⁵⁰ *TBMM TD*, D. 10, C. 1, B. 7, s. 144-150.

⁶⁵¹ *TBMM TD*, D. 10, C.1 0, B. 37, s. 204.

⁶⁵² *TBMM TD*, D. 10, C. 13, B. 89, s. 281-287.

5 Nisan 1957 Cuma günü Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanunu hakkında söz almıştır. Konuşmasında meclisin bile daha çok mühim kararlarına itiraz yolları kabul edildiği halde aidata mütaallik hususta bu yolun kapalı olmasını uygun bulmamıştır. Bunun üzerine kanunun 20. maddesinin 2. fıkrasında yer alan “bu kararlar aleyhine hiçbir idare ve kaza merciine başvurulamaz” ibaresinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına aykırı olduğundan kaldırılması için bir tahrir vermiştir. Ancak tahrir kabul edilmemiştir.⁶⁵³

3.5.5. Mahmut Ataman’ın Biyografisi

Mahmut Ataman 1913 yılında Yozgat’ta doğmuştur. Babasının adı Mustafa Mahir, annesinin adı Fatma Hanımefendidir.⁶⁵⁴ İlk ve ortaokulunu Yozgat’ta tamamlamıştır. Lise öğrenimini ise Kayseri’de tamamlamıştır. 1938’de Ankara Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. Bundan sonra Kırşehir Maiyet memurluğu yapmıştır. Askerlik hizmetini yapmak üzere Yedek Subay Okuluna girmiş ve buradan Topçu Yedek Asteğmen olarak mezun olmuştur. Kıta hizmetini tamamladıktan sonra Teğmen olarak mezun edilmiştir.⁶⁵⁵

Askerlik hizmetini tamamladıktan sonra Dinar Hâkim Namzedi olarak görevine tekrar başlamıştır. Daha sonra ise Burhaniye Sulh Yargıcı olarak atanmıştır. Bu görevde iken DP Yozgat Milletvekili olarak aday olmuş ve seçimi kazanarak meclise girmeye hak kazanmıştır.⁶⁵⁶ 11. Dönemde DP’den Yozgat Milletvekili seçilen Mahmut Ataman, 27 Mayıs 1960 Darbesi sonucu tutuklanmış ve yargılama sonucu anayasayı ihlal suçundan 4 yıl 2 ay ceza almıştır. Evli ve 5 çocuk babası olan Ataman, 24 Ocak 1991’de vefat etmiştir.⁶⁵⁷

3.5.5. Mahmut Ataman’ın 10. Dönem Yasama Faaliyetleri (1954-1957)

14 Mayıs 1954 günü meclisin açılışında hazır bulunan Mahmut Ataman, TBMM’de yapılan seçimlerde Adliye Encümenliği azalığına seçilmiştir.⁶⁵⁸ Dönem boyunca Adliye Encümeninde aza olarak çalışan Ataman ayrıca Gerze’nin ihyasına ait kanun

⁶⁵³ *TBMM TD*, D. 10, C. 18, B. 55-56, s. 97-114.

⁶⁵⁴ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 676.

⁶⁵⁵ Öztürk, *1954-1957*, s. 931.

⁶⁵⁶ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 676.

⁶⁵⁷ Öztürk, *1954-1957*, s. 932.

⁶⁵⁸ *TBMM TD*, D. 10, C. 1, B. 3, s. 38.

layihasını müzakere için neşir yoluyla ve radyo ile işlenecek suçlar hakkındaki 6334 sayılı Kanunun tadili hakkında takriri müzakere için kurulan Muvakkat Encüme aza olarak görev yapmıştır.⁶⁵⁹ Mahmut Ataman'ın TBMM Genel Kurulunda 2 konu üzerinde söz aldığı, 1 konu üzerinde kanun teklifi ve 1 takrir verdiği saptanmıştır.

3.5.5.1. Mahmut Ataman'ın TBMM Genel Kurul Konuşmaları

18 Haziran 1956 Pazartesi günü Kelkit Kazasının Bardola köyünden Ömeroğlu Şahin Doğan'ın ölüm cezasına çarptırılması hakkındaki Adliye Encümeni mazbatası münasebeti üzerine söz almıştır. Adliye Encümeni namına konuşan Mahmut Ataman, Askeri Ceza Kanunu'nun 5. maddesine göre askeri şahısların yabancı memleketlerde Türk askeri kıtalarında veya esir karargahlarında yaptıkları suçların Türkiye'de işlenmiş olarak görüldüğünü söylemiştir. Yabancı memleketlerde hüküm verseler dahi Milli Müdafaa Vekaletinin talebi halinde Türkiye'de tekrar muhakeme edilebileceğini ifade etmiştir.⁶⁶⁰

İktisat ve Ticaret Vekaletinin 1957 yılı Bütçesi hakkında 26 Şubat 1957 Salı günü söz almıştır. Umum müdürlüğünün memleket ölçüsündeki ciddi ve şümüllü mesaisini ve halkımızın bu mesaiden istifadelerini temin maksadına matuf olan Büyük Meclisteki Maadin, Sanayi ve Enerji Vekaleti layihasının bir an evvel çıkarılmasını ve umum müdürlük kadrosunun tevsi ve takviyesini istemiştir.⁶⁶¹

3.5.5.2. Mahmut Ataman'ın Kanun Teklifleri

22 Mayıs 1957 Çarşamba günü subay ve askeri memurların maaşına dair olan 1453 sayılı Kanuna ek 3661 sayılı Kanunun 2. maddesinin değiştirilmesine dair (2/489) kanun teklifi vermiştir. Teklif, Milli Müdafaa ve Bütçe Encümenlerine havale edilmiştir.⁶⁶²

⁶⁵⁹ Öztürk, *1954-1957*, s. 932.

⁶⁶⁰ *TBMM TD*, D. 10, C. 12, B. 78, s. 363.

⁶⁶¹ *TBMM TD*, D. 10, C. 17, B. 47, s. 952.

⁶⁶² *TBMM TD*, D. 10, C. 19, B. 71, s. 266-267.

3.5.5.3. Mahmut Ataman'ın Takrirleri

2 Temmuz 1956 Pazartesi günü Arzuhal Encümeninin 4 Haziran 1956 tarihli haftalık karar cetvelindeki 3726 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair (4/224) mazbatasını oylamaya sunulmuş ve kabul edilmiştir.⁶⁶³

3.5.6. Numan Kurban'ın Biyografisi

Numan Kurban, 1922'de Yozgat'ta doğmuştur. Babası Hüseyin, annesi Gülhanım'dır.⁶⁶⁴ İlk, orta ve lise öğrenimini Yozgat'ta tamamlamıştır. İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebini 1945'te bitirmiştir. Askerlik hizmetini tamamlamak üzere Yedek Subay Okuluna girmiştir. Buradan Yedek Asteğmen olarak terhis edilmiştir. Ticaretle uğraşan Numan Kurban, DP'ye üye olarak Vilayet İdare Heyeti Reisliğine seçilmiştir.⁶⁶⁵

Fransızca bilen Numan Kurban, 1954 seçimlerinde DP Yozgat Milletvekili adayı olarak seçimlere katılmış ve 10. Dönem milletvekili olarak meclise girmiştir. 1957 seçimlerinde yine DP'den Yozgat milletvekili seçilmiştir.⁶⁶⁶ 27 Mayıs askeri darbesi sonunda yargılanan Numan Kurban anayasayı ihlal suçundan 4 yıl 2 ay ceza almıştır. Cezası bittikten sonra 30 Ekim 1980'de Sağlık Bakanlığı Müşavirliğine atanmıştır. Evli ve 3 çocuk babası olan Numan Kurban, 13 Mayıs 1995'te Ankara'da vefat etmiştir.⁶⁶⁷

3.5.6.1. Numan Kurban'ın 10. Dönem Yasama Faaliyetleri (1954-1957)

2 Mayıs 1954 seçimlerinden sonra Yozgat milletvekili olarak meclise giren Numan Kurban, TBMM'de yapılan seçimlerde dönem boyunca Gümrük ve İhissarlar Encümeninde aza, yine Divanı Muhasebat Encümeninde ise aza ve kâtiplik görevlerinde bulunmuştur.⁶⁶⁸ 10. Dönem TBMM TD incelenmiş olup Numan Kurban'ın herhangi bir konuşmasına, soru önergesine veya kanun teklifine rastlanılmamıştır.

⁶⁶³ *TBMM TD*, D. 10, C. 14, B. 10, s. 192-193.

⁶⁶⁴ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 676.

⁶⁶⁵ Öztürk, *1954-1957*, s. 935.

⁶⁶⁶ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 760.

⁶⁶⁷ Öztürk, *1954-1957*, s. 936.

⁶⁶⁸ Öztürk, *1954-1957*, s. 936.

3.5.7. Danyal Akbel'in Biyografisi

Danyal Akbel, 1901'de İstanbul'da doğmuştur. Babası Mehmet Rasim, annesi Hatice Nober'dir. ⁶⁶⁹ İlkokulu İstanbul Teşvikiye İptidaisi'ni 1911'de bitirmiştir. Darüşşafaka Lisesi'ne girerek bu okuldan 1922'de mezun olmuştur. Aynı yıl Telgraf Nezareti tarafından fen mühendisi yetiştirmek için açılan Posta, Telgraf ve Telefon Mektebi Âlisi'nin Fen Bölümüne girmiştir. Okulun kapatılması üzerine 1921 Kasımında Darülmuallimini Âliye'nin İptidai kısmının son sınıfına alınmış ve bu okulu 1922'de bitirmiştir.⁶⁷⁰

İstanbul Kadıköy Sultanisi öğretmenini olarak görevine başlamıştır. Buradan İzmir Sanat Mektebi öğretmenliğine atanmıştır. ⁶⁷¹ Askerlik hizmetini yapmak üzere Harbiye Mektebi Yedek Topçu Bölüğüne katılarak asteğmen olarak terhis edilmiştir. Kıta hizmetini tamamlayan Akbel, Teğmen olarak terhis edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı yıllarında talim için tekrar askere alınmıştır.⁶⁷²

Askerlik hizmetini tamamlayan Danyal Akbel, sırasıyla Aydın, İzmir ve Ankara Erkek Sanat Okullarında riyaziye (matematik) öğretmenliği görevini yerine getirmiştir. Mesleki ve Teknik Öğretim İdari İşler Müfettişi ve Başmüfettişi olmuştur. Bu görevde iken Ankara I. Erkek Sanat Enstitüsü matematik öğretmenliğine atanmıştır. Başmüfettiş olarak Mesleki Teknik Öğretim Genel Müdürü olarak görevlendirilmiştir.⁶⁷³

2 Mayıs 1954 seçimlerinde DP'den Yozgat Milletvekili adayı olarak seçime giren Akbel, seçimleri kazanarak Meclise girmiştir. 1957 seçimlerinde ise DP İzmir Milletvekili olarak seçimleri kazanmıştır. 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesinden dolayı meclis faaliyeti sona eren Danyal Akbel, Yüksek Adalet Divanınca yapılan yargılama sonucunda anayasayı ihlal suçundan 4 yıl 2 ay ceza almıştır. Resmi görevleri dışında fahri olarak yapmış olduğu görevlerde vardır. Aydın ve İzmir Spor Teşkilatı Futbol Heyeti Reisliği, İzmir Altay Kulübü Umumi Katip ve Kaptanlığı, Ankara Futbol Ajanlığı, Türk Spor Kurumu Futbol Federasyonu Başkanlığı, Beden

⁶⁶⁹ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 675.

⁶⁷⁰ Öztürk, *1954-1957*, s. 925.

⁶⁷¹ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 675.

⁶⁷² Öztürk, *1954-1957*, s. 925.

⁶⁷³ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 675.

Terbiyesi Genel Müdürlüğü Futbol Federasyonu Başkanlığı ve Müdürlüğü yapmış olduğu görevlerdendir.⁶⁷⁴ Evli ve üç çocuk babası olan Danyal Akbel, 28 Haziran 1981’de vefat etmiştir.⁶⁷⁵

3.5.7.1. Danyal Akbel’in 10. Dönem Yasama Faaliyetleri (1954-1957)

2 Mayıs 1954 seçimlerinde almış olduğu 76.565 oyla DP Yozgat Milletvekili olarak seçilen Danyal Akbel, 2 Mayıs 1954’de meclisin açılışında hazır bulunmuştur. Dönem boyunca Maarif ve Bütçe encümenliği azalığı görevlerinde yer almıştır.⁶⁷⁶ Danyal Akbel, TBMM’de 3 konu hakkında söz almıştır.

3.5.7.1.1. Danyal Akbel’in TBMM Genel Kurul Konuşmaları

26 Mart 1956 Pazartesi günü Ordu mensupları ile Emniyet Umum Müdürlüğü ve Gümrük muhafaza ve muamele sınıfı kadrolarında çalışanlara birer er tayini verilmesi hakkındaki 4367 sayılı Kanunun 4684 sayılı Kanunla değiştirilen birinci maddesiyle 4367 sayılı Kanunun 3. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun üzerine söz almıştır. Sivil memur ve subayların çalışma şekillerine değinmiş ve aynı işi yapan kişilerin birine 35 lira diğerine 50 lira verilmesinin adil olmayacağını beyan etmiştir. Bu durumun eşit seviyeye gelmesi gerektiğini söylemiştir. Bu konuda kararı Yüksek Heyete bırakmıştır.⁶⁷⁷

Orta Doğu Teknik Üniversitesinin kuruluş ve hazırlıkları hakkındaki Kanun hakkında 23 Ocak 1957 Çarşamba günü söz almıştır. Kanun lehinde konuşan Danyal Akbel, bu üniversitenin imar ve sanayi alanında kalkınması için teknik eleman yetiştirmenin lüzumlu olduğunu vurgulamıştır. On sene içerisinde altı bin öğrenci alınacağını ifade etmiştir. Bazı Yakın-Doğu devletlerinin bu üniversitenin kendi memleketlerinde kurulması için harekete geçtiğini ancak kendi hükümetlerinin daha hızlı davranarak bu üniversitenin Ankara’da kurulmasını kararlaştırdıklarını dile getirmiştir. Kanun layihasının kabulünü istemiştir. Ankara Milletvekili Muhlis

⁶⁷⁴ Öztürk, *1954-1957*, s. 926.

⁶⁷⁵ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 675.

⁶⁷⁶ Öztürk, *1954-1957*, s. 926.

⁶⁷⁷ *TBMM TD*, D. 10, C. 10, B. 49, s. 1289-1290.

Ete'nin “14 tane üniversite var dediler nerede?” sorusuna Akbel, 10 sene içerisinde açılacak cevabını vermiştir.⁶⁷⁸

Münakalât Vekaleti ve Devlet Hava Meydanları İşletme Umum Müdürlüğü'nün 1957 yılı Bütçeleri hakkında 27 Şubat 1957 Çarşamba günü söz almıştır. Liman ve liman işletmeleri hakkında bazı temennilerde bulunmuştur.⁶⁷⁹

3.5.8. Haşim Tatlıoğlu'nun 10. Dönem Yasama Faaliyetleri (1954-1957)

Haşim Tatlıoğlu⁶⁸⁰, 2 Mayıs 1954 tarihinde yapılan seçimler sonunda Haşim Tatlıoğlu almış olduğu 70.822 oy ile DP Yozgat milletvekilliğine yeniden seçilmiştir.⁶⁸¹ 10 Kasım 1954 tarihli meclis oturumunda Gümrük ve İnhisarlar Encümeni azalığına seçilmiştir.⁶⁸² 12 Kasım 1956 yılında yapılan seçimlerde ise Ticaret Encümen azalığına seçilmiştir.⁶⁸³ İncelenen TBMM TD sonucunda Tatlıoğlu'nun hiçbir siyasi faaliyetine rastlanılmamıştır.

⁶⁷⁸ *TBMM TD*, D. 10, C. 16, B. 29, s. 194-196.

⁶⁷⁹ *TBMM TD*, D. 10, C. 17, B. 48, s. 1068.

⁶⁸⁰ Haşim Tatlıoğlu'nun biyografisi ve 9. Dönem siyasi faaliyetleri için bkz., s. 81-83.

⁶⁸¹ “Adaylardan en çok oy alanların milletvekili seçilenlerine ait İl Seçim Kurulunca düzenlenen tutanak”, *Yozgat*, 11 Mayıs 1954, s. 1.

⁶⁸² *TBMM TD*, D. 10, C. 2, B. 2, s. 33.

⁶⁸³ *TBMM TD*, D. 10, C. 14, B. 2, s. 37.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

27 EKİM 1957 GENEL SEÇİMLERİ VE YOZGAT İLİ SEÇİM SONUÇLARI

4.1. Seçim Kararının Alınması ve Seçim Kanununda Yapılan Değişiklik

Demokrat Partinin ikinci iktidarı 1954 seçimlerinden sonra ardı arkası kesilmeyen ekonomik sıkıntılarla başlamıştır. Siyasi ve ekonomik sorunların artması üzerine DP seçimlerin yakın bir tarihe alınmasında yarar gördü. 1957 seçimleri 1954 seçimleri kadar hareketli olacaktı. İktidar CHP, CMP ve HP'nin seçimlere tek liste halinde girme teşebbüslerine karşı muhalefeti hazırlıksız yakalamak için erken seçime gitme kararı alacaktı.⁶⁸⁴

DP'nin muhalefet partilere uyguladığı baskılardan dolayı muhalefet partilerin işbirliğini gündeme getirmişti. CHP lideri İsmet İnönü, 4 Temmuz 1957 tarihinde HP ve CMP ileri gelenleri ile son zamanlarda meydana gelen olayları görüşmüştür. Bu toplantıda HP, seçimlerden sonra toplanacak olan meclisin “*Kurucu Meclis*” gibi çalışmasını önerirken, CMP ise seçimlere ortak girme isteğinde bulunmuştur.⁶⁸⁵ Yapılan toplantılarda İsmet İnönü, 21 Ağustos 1957 tarihinde muhalefet partilerinin işbirliği konusunda anlaştıklarını kamuoyuna açıklamıştır. Böylece Milli Muhalefet Cephesi ortaya çıkmıştır.⁶⁸⁶

⁶⁸⁴ Duran, *a.g. t.*, s. 85.

⁶⁸⁵ “Muhalefet liderleri CMP merkezinde bir sohbet toplantısı yaptılar”, *Akşam*, 5 Temmuz 1957, s. 1-4.

⁶⁸⁶ “Muhalefet kontenjanda mutabık kaldı”, *Ulus*, 22 Ağustos 1957, s. 1.

Milli Muhalefet Cephesinin çalışmaları devam ederken iktidarda, genel seçimlerin erkene alınmasının kendileri için faydalı olacağı düşüncesi hakimdi. 5 Eylülde toplanan DP İdare Kurulu seçimlerin yenilenmesine karar vererek, genel seçimlerin 27 Ekim 1957 günü yapılmasına karar vermiştir.⁶⁸⁷ DP'nin erken seçimlere gitmesindeki amaç muhalefet partilerinin işbirliğinin daha da kuvvetlenmesini engelleme olarak görülmektedir.

DP, muhalefetin işbirliğini engellemek için ikinci olarak da 5545 sayılı Seçim Kanunu'nun da değişikliğe gitmiştir. DP, Milletvekilleri Seçim Kanunu'nun 35 ve 109. maddelerinin değiştirilmesi ve kanuna muvakkat bir madde eklenmesine dair kanun teklifi vermiştir. Bu muvakkat maddeye göre 1957 genel seçiminde seçilecek mebus sayısının tespitinde 1955 genel nüfus sayımının esas alınacağı ancak mebus sayısının 1954 seçimlerine göre aşağıda olamayacağı ve vilayetlere bölünen veya küçültülen seçim çevrelerinin bu hükümden faydalanamayacağı hükümlerini içermekteydi.⁶⁸⁸

Yapılan konuşmalardan sonra Kanununun 35. maddenin üçüncü fıkrası *“bir siyasi partiye adaylık için müracaat etmiş olan kimse hiçbir seçim çevresinde o seçimde müstakillerin adaylığını koyamayacağı gibi başka bir parti tarafından da aday gösterilemez ve seçilemez”* olarak değiştirilmiştir. 109.maddesi ise *“partiler tarafından gösterilen veya bağımsız adaylardan oluşturulmuş matbu veya daktilo, elle ya da başka bir alet ile yazılmış ya da çoğaltılmış pusulaların geçersiz sayılacağı”* şeklinde değiştirilmiştir. Yine seçim tarihinden en az altı ay önce mensup oldukları siyasi partiden ayrılmamış olanlar, başka bir siyasi parti tarafından aday gösterilemezler. Seçimin TBMM tarafından yenilenmesi halinde, karar tarihinden en az iki ay önce ve kararın ardından mensup oldukları partiden ayrılanlar hakkında da bu hüküm uygulanacaktır.⁶⁸⁹ Seçim Kanunundaki değişiklik 361 kabul, 31 ret oyu ile kabul edilmiştir. Aynı gün seçimlerin 27 Ekim 1957 günü yapılması ve 11. Dönem TBMM'nin ise 1 Kasım'da açılmasına karar verilmiştir.⁶⁹⁰

⁶⁸⁷ “Genel seçimlere gidilmesi dün kesinleşti”, *Cumhuriyet*, 6 Eylül 1957, s. 1-5.

⁶⁸⁸ *TBMM TD*, D. 10, C. 20, B. 89, s. 608-610.

⁶⁸⁹ Bu madde DP'den istifa eden Fuat Köprülü'nün herhangi bir partiden aday gösterilmesini engelliyordu, Erol Tuncer, *1957 Seçimleri*, Tesav Yayınları No: 38, Ankara, 2012, s. 68.

⁶⁹⁰ *TBMM TD*, D. 10, C. 20, B. 91, s. 685-743.

4.2. Partilerin Seçim Çalışmaları ve Adayları

Seçim kararının alınmasından sonra muhalefetin uygulayabileceği fazla bir yol kalmamıştı. Ya tek bir parti adı ve amblemiyle muhalefetin tek cepheden seçimlere katılması yada muhalefetteki üç partinin bütün illerde seçimlere girmesi buna karşılık oyların sadece bir parti üzerinde toplanmasını sağlamaktı.⁶⁹¹ 14 Eylül'de toplanan HP Kongresi, muhalefet ile işbirliğini onaylamıştır.⁶⁹² 18 Eylül'de toplanan CMP kongresinde “yalnız olarak seçimlerden çekilmek kararında değiliz ama diğer muhalefet partileri girerse biz de gireriz” kararı alınmıştır.⁶⁹³ Ancak CHP'nin 19 Eylül'de yaptığı toplantı sonucunda İsmet İnönü, mevcut şartlar ve seçim kanununda yapılan değişiklik neticesiyle işbirliğinin mümkün olmadığını açıklamıştır.⁶⁹⁴ Böylece DP'ye karşı kurulan Milli Muhalefet Cephesi ortadan kalkmış ve partiler seçimlere tek başlarına girme kararı almışlardır. Bu durumu CMP ve HP, CHP'nin tek başına iktidara gelme politikası olarak görmüşlerdir.

1957 genel seçim çalışmalarına Adnan Menderes, 12 Ekim'de Erzurum'dan başlayarak sırasıyla Kars, Trabzon, Rize, Giresun, Ordu, Samsun, Amasya, Elazığ Kayseri, İzmir, Manisa, İstanbul, Ankara ve 22 Ekim'de Adana ile son vermiştir.⁶⁹⁵ Adnan Menderes, 14 Ekimde Trabzon'da muhalefetin iktisadi buhranlardan dolayı seçimleri erkene alıyorlar iddiasına cevap vermiş ve şöyle demiştir: “*Biz yeni seçim diyerek bir senemizden feragat ediyoruz. Türkiye’de hürriyet vardır. Bunu eşit olarak gösteriyoruz işte. Bir sene yaptıklarımızla iftiharda edebilirdik, olsun zararı yok etmesek de olur.*”⁶⁹⁶

Başbakan Adnan Menderes, her mitinginde olduğu gibi DP'nin hizmetlerini anlatmaya devam etmiştir. Yedi yıllık iktidarlıklarında yapılan fabrikalar, sanayiler, köprüler ve yollar hakkında seçmeni bilgilendirmiştir. Amasya ve Elazığ mitinglerinde CHP'yi eleştirmiş ve partileri kapatmaya çalışan, gazetecileri hapse

⁶⁹¹ Yücel, *Demokrat Parti*, s. 125.

⁶⁹² “Hür Partisi Genel Kongresi dün sabah toplandı”, *Ulus*, 15 Eylül 1957, s. 1.

⁶⁹³ “CMP Kongresi şarta bağlı yetki verdi”, *Akşam*, 19 Eylül 1957, s. 1.

⁶⁹⁴ “Muhalefet liderleri işbirliği için sabaha karşı da toplandılar”, *Ulus*, 20 Eylül 1957, s. 1-3.

⁶⁹⁵ Demir, *a.g. t.*, s. 226.

⁶⁹⁶ Muzaffer Tepekaya, “Türk Basımında Demokrat Parti İktidarı”, *Başbakan Adnan Menderes'in Yaşamı ve Siyasal Mücadelesi*, Talip Kabadayı ve vd.(editör), Adnan Menderes Üniversitesi Yayını: 38, Aydın, Şubat 2012, s. 341.

atanın kim olduğu sorusunu yöneltmiş ve Amerika kadar zengin oluncaya kadar hamlelere devam edeceklerini vaat etmiştir.⁶⁹⁷

DP'nin seçim programını memleket kalkınması, iktidar muhalefet ilişkileri, iktisadi ve siyasi buhran, hayat pahalılığı, plansızlık iddiaları, nispi seçim sistemi, seçim güvenliği, 1946 seçimleri, CHP'nin geçmişi, ispat hakkı, İsmet Paşa'nın iktidar hastalığı, güçlü bir iktidar konuları oluşturmuştur.⁶⁹⁸ Adnan Menderesin yanı sıra Cumhurbaşkanı Celal Bayar'da seçim çalışmalarına katılmış ve Afyon, Isparta, Burdur, Urfa, Diyarbakır gibi illere ziyaretlerde bulunmuştur. Özellikle Diyarbakır konuşmasında seçmenlerden 1950 ve sonrasını karşılaştırıp vicdanlarının sesine kulak vererek oy kullanmalarını istemiştir.⁶⁹⁹

DP'nin en büyük seçim mitingi İstanbul'da olmuştur. Başbakan, İsmet İnönü'ye yönelik eleştirilerini burada da sürdürerek, “*Sen anca fitneden anlarsın*” sözleriyle böyle bir muhalefet ile çalışılamayacağını, DP kahir ekseriyetle iktidara gelmezse anarşi çıkabileceğini sözlerine eklemiştir. İnönü'nün hürriyet istemeye hakkının olmadığını ileri süren Menderes, “*Paşa karşıma geçmiş iktidara gelirse 6 ayda buhranı kaldıracığını söylüyor. Demek ki buhran yoktur. Paşa yola taş koyup yolda taş var dedikten sonra onu kaldırıyor ve kaldırdım diyor*”⁷⁰⁰ ifadelerini kullanmış ve muhalefete karşı güçlü olabilmek için ezici çoğunluğu talep etmiştir.

CHP, 27 Ekim'de yapılacağı açıklanan genel seçimlerin kampanyasına erken başlamıştır. Bu seçimlerde CHP adeta bambaşka bir kişiliğe bürünmüştür. Geçte olsa halka inme, halka somut vaatlerde bulunma olayının farkına varmıştır. Şemsettin Günaltay'ın seçim nutuklarında “*işçiye grev hakkı tanıyacağız*” demesi bile değişimi anlatmaya yetecektir.⁷⁰¹

21 Eylül 1957 tarihinde ilk seçim çalışması için Malatya'ya gelen İsmet İnönü, coşkun bir kalabalık tarafından karşılanmıştır. Uzun bir konuşma yapan İnönü, iç ve dış politika, muhalefet partileri arasındaki ilişkilerden bahsetmiştir. 1954'den itibaren

⁶⁹⁷ “Amerika gibi zengin olana kadar hamlelere hızla devam edeceğiz”, *Akşam*, 19 Ekim 1957, s. 1-5.

⁶⁹⁸ Burçak, *a.g.e.*, s. 489- 501.

⁶⁹⁹ Tepekaya, *a.g. e.*, s. 340.

⁷⁰⁰ Şerif Demir, *Düello Menderes ve İnönü, Demokrat Parti'den 27 Mayıs'a Olaylar*, Timaş Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Eylül 2011, s. 148.

⁷⁰¹ Hikmet Bila, *CHP Tarihi*, Doruk Matbaacılık, Birinci Baskı, Ankara, s. 307.

çıkarılan kanunları eleştiren İnönü, “*Bugünkü iktidar çekilmedikçe memleketin iktisadi hayatına düzen, itimat, hesap ve istikrar getirmez*” diyerek doğrudan değil ama dolaylı olarak Adnan Menderes hükümetini eleştirmiştir.⁷⁰²Daha sonra sırasıyla Elazığ, Trabzon, Rize, Giresun, Ordu, Konya, Trakya, Erzurum, Balıkesir ve İzmir’de ⁷⁰³ konuşan İnönü, bu mitinglerde rejim ve demokrasi sorununun devam ettiğini, iktisadi kalkınmanın DP’nin en büyük yalanı olduğu, hâkim teminatının sağlanacağı, iktidarın radyoyu kendine bağlı hale getirdiği, hayat pahalılığının devam ettiği gibi konularda DP’yi eleştirmiştir.⁷⁰⁴

HP ve CMP’nin eleştirileri ve vaatleri de CHP ile paralellik taşıyordu. Bu partilerin miting ve toplantılarında en sık ele alınan konular şunlardı: üniversite, basın, toplantı ve yürüyüş alanlarında alınan anti-demokratik tedbirler, muhalefet üzerindeki baskılar, Kıbrıs konusundaki yapılan yanlışlar, geçim sıkıntısı, fiyat artışları, radyonun kullanılması, Milli Korunma Kanunu, seçim sistemi ve DP’nin vaatleri.⁷⁰⁵

Seçim çalışmaları devam ederken partiler aday listelerini açıklamışlardır. Bu bağlamda ilk olarak CHP, seçimlere girecek olan aday listelerini ilan etmiştir. CHP bütün illerde seçime girme kararı almıştır. Listede 221 hukukçu, 59 doktor, 30 gazeteci, 6 eczacı, 20, sanayici, 9 işçi, 21 idareci, 18 maarifçi, 36 mühendis, 12 iktisatçı, 10 maliyeci, 58 tüccar ve 57 çiftçi aday yer almıştır. İsmet İnönü, Ankara ve Malatya’dan adaylığını koyarken, partinin ileri gelenleri iki ilden aday gösterilmiştir. Bunların yanı sıra Ahmet Çınar (Burdur), Fahri Belen (Çanakkale), Adnan Düvenci (İzmir) ve Abdurrahman Nafiz Gürman (İzmir)’den bağımsız aday olarak listede yer almıştır.⁷⁰⁶

CMP, 7 Ekim’de aday listesini açıklamıştır. CMP Tunceli ve Hakkari hariç 65 ilde seçime girme kararı almıştır. CMP listesinde yer alan adaylar arasında 156 avukat, 124 tüccar, 50 çiftçi, 38 doktor, 21 hâkim, 17 eski milletvekili, 16 general ve subay, 14 vali, kaymakam ve memur, 14 dış hekimi, 13 belediye başkanı ve belediye meclis üyesi, 12 gazeteci, 11 fabrikatör, 10 profesör ve öğretmen, 9 eczacı, 8 sendikacı, 7 mühendis ve mimar, 7 bankacı ve maliyeci, 5 iktisat doktoru, 4 büyükelçi, 3 iktisatçı

⁷⁰² Demir, *a.g.e.*, s. 144.

⁷⁰³ Tepekaya, *a.g.e.*, s. 337-339.

⁷⁰⁴ Yücel, *Demokrat Parti*, s. 125.

⁷⁰⁵ Fatma Atayakul, *a.g.t.*, s. 388-389.

⁷⁰⁶ “CHP adaylarının tam listesi”, *Ulus*, 6 Ekim 1957, s. 1-3.

ve 2 veteriner yer almıştır. Ayrıca on iki kadın milletvekili adayı listede yer almıştır.⁷⁰⁷

HP ise 56 ilde seçime girme kararı almıştır. HP'nin ilan ettiği adaylar arasında ise 137 hukukçu, 80 ziraatçı ve ormancı, 43 doktor, 25 maliyeci, iktisatçı ve bankacı, 21 yüksek mühendis, 15 işçi ve şoför, 10 eczacı ve kimyager, 14 belediye başkanı ve belediye meclis üyesi, 11 doçent ve profesör, 10 subay, 6 general, 5 fabrikatör, 3 veteriner, 2 amiral, 15 çeşitli meslek erbabı, 23 gazeteci, 18 eğitimci, 92 tüccar yer almıştır. HP listesinde 6 kadın bulunmuş olup, 38 aday iki yerden aday gösterilmiştir.⁷⁰⁸

DP, tüm illerde seçime iştirak etme kararı almıştır. Hazırladığı aday listesinde ise 314 milletvekili yeniden aday gösterilmiştir. Listeye yeni adayların 54'ü hukukçu, 25'i doktor, 20'si tüccar, 18'i idareci, 16'sı çiftçi, 14'ü genel müdür, 12'si fabrikatör, 10'u mühendis, 9'u öğretmen, 9'u ziraat mühendisi, 8'i gazeteci, 8'i general, 8'i serbest meslek sahibi, 7'si profesör, 4'ü müsteşar, 3'ü vali, 1'i büyükelçiden oluşmaktadır. Bu gösterilen adaylardan 9'u kadın milletvekili adaydır.⁷⁰⁹ Adnan Menderes'in Aydın ve İstanbul, Celal Bayar'ın İstanbul ve Bursa'dan aday gösterildiği listede 124 milletvekili aday olamamıştır.⁷¹⁰

Seçim çalışmaları ve aday listeleri açıklanırken bunların yanı sıra partiler seçim beyannamelerini açıklamışlardır. İlk açıklayan parti CHP olmuştur. 10 Ekimde açıklanan beyannamenin giriş kısmında: *“Bu seçim Türkiye'nin ve demokratik rejiminin kaderinde hayati bir rol oynayacaktır. Bugünkü iktidar partisi iş başında kaldığı takdirde memleketin içinde bulunduğu siyasi ve iktisadi buhran daha vahim bir hal alacaktır. CHP aziz milletimizin itimadına mazhar olarak iktidara geçtiği takdirde basın,söz, toplantı, seçme ve seçilme hürriyetleri gibi ana hakları bugünkü tehditlerden kurtarıp,seçim sistemini nispi temsil esasına göre ıslah edip en geç Mayıs 1958'de seçimleri yenileyeceğiz. Bu beyannamede CHP'nin 1958'e kadar alacağı tedbirler ve bu tarihten sonra bağlı kalacağı prensipler ana hatları ile gösterilmiştir”* denilmektedir. Beyannamede yer alan başlıklar: Memleket DP

⁷⁰⁷ Atayakul, *a.g.t.*, s. 381.

⁷⁰⁸ “Dün bütün partilerin adayları ilan edildi”, *Cumhuriyet*, 8 Ekim 1957, s. 1- 4-5.

⁷⁰⁹ “Bütün adaylar ilan edildi”, *Vatan*, 8 Ekim 1957, s. 1-5.

⁷¹⁰ “Adaylar belli oldu”, *Akşam*, 8 Ekim 1957, s. 1-5.

iktidarının sürüklediği siyasi buhrandan kurtarılacak, iktidarın uygulamış olduğu partizancı idareye son verilecek, adalet mekanizması için Yüksek Hâkimler Şurasının kurulacağı, memurlara sendika kurma hakkının tanınacağı, devlet radyosunun partizan idarenin elinden alınacağı, iki meclisli anayasa, Milli Korunma Kanunu'nun kaldırılacağı, köylünün borçlarının uzun vadeli olarak taksitlendirileceği, orman davası ve hayvan vergisi, işçiye grev hakkı, dış ticaret, iktisadi kalkınma ve para politikası bu esaslardan bazılarıdır.⁷¹¹

CMP, 21 Ekimde seçim beyannamesini açıklamıştır. Beyanname de öncelik rejime verilmiştir. Genelinde toplumsal ve ekonomik sorunlardan bahsedilmiştir. Sonuç bölümünde ise şu ifadeler yer verilmiştir: “*CMP programında yer alan, umumi siyasetinde yıllardan beri müdafaa edilen ve halka mâl olan ve bu seçim beyannamesinde umumi hatlarıyla tekrarlanan prensip ve fikirlerle bu seçimde büyük Türk milletinden itimat ve selâhiyet istemektedir*” denilmiştir. Beyannamenin konu başlıkları ise rejim davasının hallini taahhüt ediyoruz, anayasa mevzuu, kurucu meclis fikri ve işbirliği, seçim sistemi iktisadi ve sosyal meselelerimiz gibi esaslar oluşturmuştur.⁷¹²

HP ise 18 Ekimde seçim beyannamesini açıklamıştır. Beyannamenin giriş kısmında şu ifadeler yer verilmiştir: “*HP seçim sistemini kendi programı gereğince nispi temsil esasına göre tadil ve ıslah ettikten sonra derhal umumi seçimlere girmek kararındadır. Anayasamız demokratik bir hakimiyetin gerektirdiği içtimai ve hukuki müesseseleri teminat altına alacak şekilde tadil olunacaktır.*” Beynamede rejim sorunlarıyla birlikte ekonomik sorunlar, izlenecek sosyal siyaset, dış politika ve kamu yönetimi konularındaki parti görüşleri dile getirilmiştir. Beyannamenin konu başlıkları şöyle sıralanmaktadır: 40 bin kişiye 1 mebus, siyasi rejim meselelerimiz, iktisadi ve mali meselelerimiz, amme idaresi, sosyal ve dış siyaset, milli müdafaamız ve netice gibi konular üzerinde durulmuştur.⁷¹³

24 Ekim sabahından itibaren üç günlük propaganda yasağı başlamıştır. Yasak süresince İl Seçim Kurulları seçimde uyulacak kuralları açıklayan tebliğler yayınlıyor, muhalefet partileri ise basın aracılığıyla seçmene, karma listesinin hangi

⁷¹¹ “CHP'nin Seçim Beyannamesi”, *Ulus*, 11 Ekim 1957, s. 1-4.

⁷¹² Tuncer, *1957 Seçimleri*, s. 72.

⁷¹³ Tuncer, *1957 Seçimleri*, s. 72.

hallerde yasak olup hangi hallerde olmadığını açıklayarak işbirliğinin hiç olmazsa karma listeler aracılığı ile sandıkta gerçekleşmesini umuyorlardı.⁷¹⁴

4.3. 27 Ekim 1957 Genel Seçim Sonuçları

27 Ekim 1957 Pazar günü yapılan seçimlerde 12.078.623 seçmenden, 9.250.949'u oy kullanmıştır. Genel katılım %76, 59 civarındadır.⁷¹⁵ Seçim günü oy verme işlemi sona ermeden radyo, seçim sonuçlarını yayınlamaya başlamış ve oy verme süresi dolmadan açılan sandıklarda sadece DP'nin kazandığı köylere ait sonuçları ilan etmeye başlamıştır. Bundan dolayı başta CHP, CMP ve HP olmak üzere Yüksek Seçim Kuruluna itiraz etmişlerse de radyo yayınına devam etmiştir.⁷¹⁶

Resmi olmayan sonuçlara göre DP 427, CHP 175, HP ve CMP'nin ise 4'er milletvekilliği kazandığı anlaşılmıştır.⁷¹⁷ Cumhuriyet gazetesi ise ilk sonuçlara göre DP'nin 45 ilden 423, CHP'nin 19 ilden 176, CMP ve HP' nin ise 4'er milletvekili çıkardığını duyurmuştur.⁷¹⁸ Ulus gazetesi ise 29 Ekim tarihli sayısında CHP'nin 21 ilden 171 milletvekili çıkardığını ve yine CMP ve HP' nin ise 4'er milletvekili ile meclise gireceğini ilan etmiştir.⁷¹⁹ 27 Ekim 1957 seçimlerinin ardından açıklanan resmi sonuçlar şu şekildedir:

Tablo 1.7. 27 Ekim 1957 Genel Seçim Sonuçları⁷²⁰

Parti Adı	Aldığı Oy Miktarı	Çıkardığı Milletvekili Sayısı	Oy Oranı
DP	4.497.811	424	% 48,62
CHP	3.825. 267	178	% 41,55
CMP	604.087	4	% 6,55
HP	321.471	4	% 3,475
Vatan Partisi	463	-	% 0,005
Bağımsızlar	1.850	-	% 0, 02

Resmi sonuçlar açıklandıktan sonra CHP başta İstanbul olmak üzere Giresun, Gaziantep, İzmir, Konya, Artvin, Trabzon, Amasya, İçel, Ağrı, Antalya, Diyarbakır, Samsun Kocaeli, Bilecik Kastamonu, Isparta, Denizli, Balıkesir, Kütahya, Afyon,

⁷¹⁴ Atayakul, *a.g.t.*, s. 410.

⁷¹⁵ *BCA*, 030.01.00.00.52.312.4, s. 1.

⁷¹⁶ “Seçimlerde yolsuzluk ve usulsüzlükler oldu”, *Cumhuriyet*, 28 Ekim 1957, s. 1-5.

⁷¹⁷ “DP 427, CHP 175 milletvekilliği kazandı”, *Tercüman*, 28 Ekim 1957, s. 1, (bkz. Ek-11)

⁷¹⁸ “Seçimin dün anlaşılan kati neticeleri”, *Cumhuriyet*, 28 Ekim 1957, s. 1-5.

⁷¹⁹ “CHP 21 ilden 171 milletvekili çıkardı”, *Ulus*, 29 Ekim 1957, s. 1-3.

⁷²⁰ *BCA*, 030.01.00.00.52.312.4, s. 1-2. (Bkz. Ek-12)

Kırklareli, Sinop ve Samsun'da, CMP İstanbul ve Afyon'da, HP Kayseri'de, DP ise Niğde, Elazığ, Adana, Çankırı, Urfa ve Tokat'ta seçim sonuçlarına itiraz etmişlerdir. YSK tarafından yapılan incelemeler sonucunda delil yetersizliği ya da itiraz sebeplerinin seçimi iptal edecek düzeyde olmadığı ileri sürülerek itirazlar reddedilmiştir.⁷²¹ Sonuçlardan sonra DP, 44 ilde tamamen, 3 ilde kısmen kazanırken, CHP ise 18 ilde tamamen, 3 ilde kısmen seçimi kazanmıştır. HP Burdur'da, CMP ise Kırşehir'de seçimi kazanmıştır.⁷²²

DP, önemli oranda güç kaybetmesine rağmen Adnan Menderes iktidarını korumuştur. Başbakan seçim sonuçlarını Başbakanlık binasında yakın arkadaşlarıyla takip etmiştir. Adnan Menderes'in seçim sonuçları karşısındaki durumunu Fatin Rüştü Zorlu şu şekilde anlatmıştır: “*Adnan Bey, mağlup bir kumandana ne kadar benziyor. Üstünde sadece üniforma eksik*” şeklinde tarif etmiştir. Adnan Menderes seçimlerden sonra “*Kaybettiklerimizi eserlerimizle tekrar kazanacağız. Zaten kalacak olan eserler değil mi? Ne gam eğer günün birinde büsbütün kaybeder, iktidardan değil hayattan uzaklaşırsak! Eserlerimiz kalacak ve biz onlarla ebediyen yaşayacağız*”⁷²³ demiştir. Yine Adnan Menderes “Allah bir daha 27 Ekim gecesini tekrar göstermesin”⁷²⁴ sözleriyle yorumlamıştır.

İsmet İnönü ve CHP yöneticileri ise DP'nin sandık kütüklerinde tahribatlar yaptığını ve partililerin birçok sandıkta oy kullanarak seçimleri DP'nin kazanmasında rol oynadığına inanmaktadırlar. Bu durum CHP yönetimini sert bir tutuma sevk etmiştir. İnönü, 29 Ekim'de TBMM'de Celal Bayar, Adnan Menderes ve Refik Koraltan'ın kutlama törenlerine, Anıtkabir'de yapılan resmi tören ile hipodromdaki geçit törenine katılmayarak tavrını ortaya koymuştur.⁷²⁵ Yine Mecliste DP grubundan bir üyenin teklifi ne kadar güzel olursa olsun CHP tartışma fırtınası koparacaktır.⁷²⁶

Kemal Karpat seçim sonuçlarını değerlendirmiştir. Karpat, DP'nin iktidarda kalmasını muhalefetin birkaç partiye bölünmesine bağlamıştır. Ayrıca siyaset

⁷²¹ Atayakul, *a.g.t.*, s. 419- 420.

⁷²² Yücel, *Demokrat Parti*, s. 127.

⁷²³ Samet Ağaoğlu, *Arkadaşım Menderes, İpin Gölgesindeki Günler*, Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2011, s. 98-99.

⁷²⁴ Aydemir, *Menderesin Dramı*, s. 228.

⁷²⁵ Tepekaya, *a.g.e.*, s. 347.

⁷²⁶ Ali Fuat Başgil, *27 Mayıs İhtilâli ve Sebepleri*, Yağmur Yayınları, 6. Baskı, İstanbul, 2014, s. 105.

sahnesinde gerginliğin olacağını vurgulayan Karpat bunu DP'nin muhalefet partilerinin oy toplamının altında oy almış, TBMM'de çok sayıda koltuğa sahip olmasına bağlamıştır. Yine CHP'nin, DP'nin halkın çoğunluğunun onayını almadığı halde ülkeyi yönettiği iddialarına da yer vermiştir.⁷²⁷

DP Milletvekili Rıfki Salim Burçak ise DP'nin düşen oy miktarını çeşitli sebeplere bağlamıştır. Burçak'a göre sebepler şu şekildedir: 1- Seçimlerin ekonomik sıkıntılardan kaynaklı olarak DP bakımından elverişsiz ortamda yapılması, 2- Aydın kesimin DP'ye karşı tavır alması, 3- İspat Hakkı Kanun teklifinin ret edilmesi, 4- CMP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı'nın tutuklanması ve Kırşehir'in ilçe haline getirilmesi, 5- Aday tespit çalışmasının yapılmaması.⁷²⁸

Seçimlerin ardından meclis, 1 Kasım 1957 günü Ali Fuat Cebesoy başkanlığında toplanmıştır. İlk olarak Meclis Başkanlığı seçimi yapılmış olup Refik Koraltan, 403 oyla Meclis Başkanı seçilmiştir.⁷²⁹ Cumhurbaşkanlığına ise 413 oy olan Celal Bayar üçüncü kez seçilmiştir. Meclisteki seçimlere CHP katılmamıştır.⁷³⁰ Celal Bayar hükümeti kurma görevini Adnan Menderes'e vermiştir. Yeni hükümet kabinesi 25 Kasım'da açıklanmıştır. Basın, Yayın ve Turizm Bakanlığının yanı sıra İmar ve İskân Bakanlığı da kurulmuştur. Yeni kabine şu kişilerden oluşmaktadır:

Başbakan: Adnan Menderes

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı: Tevfik İleri

Devlet Bakanı: Emin Kalafat

Devlet Bakanı: Muzaffer Kurbanoğlu

Adalet Bakanı: Esat Budaklıoğlu

Milli Savunma Bakanı: Şemi Ergin

İçişleri Bakanı: Namık Gedik

Dışişleri Bakanı: Fatin Rüştü Zorlu

Maliye Bakanı: Hasan Polatkan

Milli Eğitim Bakanı: Celal Yardımcı

Bayındırlık Bakanı: Ethem Menderes

⁷²⁷ Kemal H.Karpat, *Türk Siyasi Tarihi, Siyasal Sistemin Evrimi*, Timaş Yayınları, Ceren Elitez (Çev.), 2. Baskı, İstanbul, 2011, s. 124-125.

⁷²⁸ Burçak, *a.g.e.*, s. 503-506.

⁷²⁹ *TBMM TD*, D. 11, C. 1, B. 1, s. 7.

⁷³⁰ "CHP Cumhurbaşkanlığı seçiminde oy kullanmadı", *Ulus*, 2 Kasım 1957, s. 1-3.

Ticaret Bakanı: Abdullah Eker
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı: Lütfi Kırdar
Gümrük ve Tekel Bakanı: Hadi Hüsman
Tarım Bakanı: Nedim Ökmen
Ulaştırma Bakanı: Fevzi Uçaner
Çalışma Bakanı: Hayrettin Erkmen
Sanayi Bakanı: Samet Ağaoğlu
Basın, Yayın ve Turizm Bakanı: Sıtkı Yırcalı
İmar ve İskan Bakanı: Medeni Berk⁷³¹

Adnan Menderes, hazırlamış olduğu Hükümet Programını 4 Aralık 1957'de TBMM'ye sunmuştur. Muhalefet programı ayrıntılı olarak incelemek için süre istemiş fakat bu istek iktidar tarafından reddedilmiştir. TBMM Genel Kurulunda Hükümet Programı hakkında CHP adına konuşan İsmet İnönü, programda yer alan Kıbrıs, NATO, Türk-Sovyet ilişkileri ve Bağdat Paktı gibi dış politikayı ilgilendiren konuların yanı sıra iç siyasette uygulanan politikaları da eleştirmiştir. Konuşmaların ardından yapılan oylama sonucunda 403 kabul, 133 ret ile Adnan Menderes hükümeti güvenoyu almış ve beşinci Adnan Menderes hükümeti görevine başlamıştır.⁷³²

4.4. 27 Ekim 1957 Genel Seçimleri Yozgat İli Seçim Sonuçları

Düzenlenen yeni seçim kanunuyla tedbirler alan DP hükümeti, seçimlerin 27 Ekim 1957'de yapılması kesinleşince seçim hazırlıklarına başlamıştır. 1957 seçimlerinde DP'den aday olmak üzere birçok kimse müracaatta bulunmuş, memuriyetten istifa edenler olmuş ve aday adayı sayısı 150'i bulmuştur. DP milletvekili aday belirlemesinin genel merkez tarafından yapılması kararını almıştır.⁷³³

Seçim kararının alınmasından sonra Yozgat Valiliği bir tebliğ yayınlamıştır. Bu tebliğe göre 17 Eylül 1957 Salı günü saat 10'dan itibaren milletvekilleri seçmen kütüklerinin şehir ve köylerde gözden geçirileceğinden her vatandaşın evine uğrayan muhtar ve memura gerekli izahatın verilmesini ve seçme vasfını haiz 22 yaşını

⁷³¹ "Yeni Hükümet dün ilan edildi", *Cumhuriyet*, 26 Kasım 1957, s. 1-5

⁷³² *TBMM TD*, D. 11, C. 1, B. 10, s. 57-124.

⁷³³ Uzman, *a.g.m.*, s. 374.

bitirmiş olan 1935 doğumluların kütüğe kaydedilmeleri ve bu meyanda kayıt harici kalmış seçmenlerin de deftere dahil ettirilmesini istemiştir.⁷³⁴

DP, mebus adayı yoklamalarının Yozgat'ta yapılmayacağına dair bir karar almıştır. Gerekçe olarak da parti teşkilatının toptan adaylıklarını koymalarının parti için bir tehlike arz etmesi olarak gösterilmiştir.⁷³⁵ Buna karşılık Niyazi Ünal, Sefer Eronat, Fuat Nizamoğlu, Hasan Üçöz ve halen mebusluk görevinde bulunan sekiz kişinin de içinde bulunduğu 45 kişi adaylıklarını koymuştur.⁷³⁶

7 Ekim 1957'de ilan edilen aday listesinde DP Yozgat milletvekili adayları şunlardır: Atıf Benderlioğlu, Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, İsmail Hakkı Tunaboşlu, Fuat Nizamoğlu, Mahmut Ataman, Talat Alpay, Numan Kurban, Nazım Tanıl ve Sefer Eronat. Atıf Benderlioğlu'nun listede yer alışı Yozgat hakkında derin bir memnuniyet yaratmıştır.⁷³⁷

CHP ise Yozgat'ta aday yoklamasını yapmıştır. Yapılan yoklamanın sebebi DP'ye karşı en güçlü adayları çıkarmak ve halkla iç içe olduğunu göstermektir. Delegelerin oylarıyla adaylıklara; Avni Doğan, Edip Boztepe, Hüsnü Cengiz, Abdi Keçeli, Osman Erbaş, İbrahim Akınsal, Rıfat Kozan, Hami Tüzün ve Celal Sungur gösterilmiştir. Seçimler yapılırken CHP'nin Yozgat Merkez İlçe Başkanı Celal Arat partisinden istifa etmiştir. İstifa sebebini ise Avni Doğan'ın kendi aleyhinde yaptığı faaliyetler olarak açıklamıştır.⁷³⁸ CHP 5 Ekimde açıkladığı aday listesinde Yozgat adayları şu kişilerden oluşmaktaydı: Avni Doğan (Parti Meclisi Grup Üyesi, Eski Vali), İbrahim Akınsal (Avukat), Edip Boztepe (Avukat, CHP Yozgat İl Başkanı), Hüsnü Cengiz (Avukat), Osman Erbaş (Çiftçi), Abdi Keçeli (Dava Vekili), Rıfat Kozan (Emekli Öğretmen), Hami Tüzün (Dava Vekili, CHP Akdağmadeni İlçe Başkanı) ve Celal Sungur (Doktor).

CMP de CHP gibi aday yoklaması yapmıştır. 28 Eylülde yapılan yoklamaya 98 kişi iştirak etmiştir. Yapılan seçimlerin ardından Mustafa Kepir, Hanifi Gürpınar, İsmail

⁷³⁴ "Yozgat Valiliğinden", *Yozgat*, 17 Eylül 1957, s. 1.

⁷³⁵ "DP mebus adayı denemeleri Yozgat'ta yapılmayacak", *Hakikat*, 26 Eylül 1957, s. 1.

⁷³⁶ "DP Yozgat mebus adayı namzetleri", *Hakikat*, 26 Eylül 1957, s. 1.

⁷³⁷ "DP adayları belli oldu", *Bozok*, 8 Ekim 1957, s. 1.

⁷³⁸ "CMP ve CHP yoklamasını yaptılar", *Bozok*, 30 Eylül 1957, s. 1.

Akdoğan, Mustafa Sayar, Ruhi Dağistanlı, Aziz Başak aday seçilmiştir.⁷³⁹ CMP ise 7 Ekimde açıkladığı aday listesinde Yozgat Milletvekili adaylarını açıklamıştır. CMP Yozgat adayları şunlardır: İsmail Hakkı Akdoğan, Aziz Başak, Muhittin Dağistanlıoğlu, Hanifi Gürpınar, Mustafa Kepir, Mehmet Mahmutoğlu, Selim Olcay, Mustafa Kemal Sayar, Ragıp Yeniay.⁷⁴⁰

HP, Yozgat teşkilatını kurmak için Avukat Salih Demirel'i görevlendirmiştir. HP Yozgat İl İdare Kurulu 8 Ağustos 1957'de teşekkül etmiştir. HP, Yozgat Merkez'in yanı sıra Sorgun ve Boğazlıyan'da da teşkilatlarını kurmuştur. HP'yi kuranların önemli bir kısmı daha önce CHP'de görev almış kişilerdir. HP, Yozgat Milletvekili adayları şunlardır: Nazmi Erciyes (Tüccar), Ahmet Sargın (Avukat), Süleyman Kılınçarslan (Çiftçi), Osman Ilgaç (Tüccar), Fehmi Erdem (Tüccar), Arif Sonsöz (Tüccar), Behçet Akbay (Avukat), Enver Tolunay (Dava Vekili) ve Aslan Sezgin'dir.(Emekli Astsubay)⁷⁴¹

Adaylar belirlendikten sonra partiler seçim faaliyetlerini hızlandırmıştır. CHP ilk seçim konuşmasını 7 Ekimde yapmıştır. Un pazarında yapılan seçim toplantısında Avni Doğan konuşmuştur. CMP'de aynı gün seçim konuşması yapmış ve milletvekili adayı Mehmet Mahmutoğlu konuşma yapmıştır. DP ise adaylarını yeni belirlediği için seçim faaliyetlerine geç başlamıştır.⁷⁴² DP adaylarının da belli olmasından sonra siyasi faaliyetler birden hareketlenmiştir. Yerköy'de hem DP hem de CHP miting yapmıştır. DP mitinginde Ankara'dan gelen Atıf Benderlioğlu, Ömer Erzurumluoğlu, Numan Kurban, Nazım Tanıl ve Sefer Eronat konuşma yapmıştır. Muhalefet iktidarı eleştirirken, iktidarda yapmış oldukları icraatları dile getirmiştir.⁷⁴³

Seçim propaganda müddetinin az kalmasından dolayı faaliyetler son hızını almış ve DP adayları vazife taksimi yaparak ilçelere dağılmışlardır. Bütün köy ve pazarları gezerek gerekli propagandaları yapmaya devam etmişlerdir. Hamam pazarında yapılan mitingde konuşan Atıf Benderlioğlu muazzam konuşma yaparak DP hükümetinin yaptıklarını ve yapmak için hazırladıkları programları izah ederek halkın içten gelen coşkun tezahüratına mazhar olmuştur. Bütün konuşmaları

⁷³⁹ "CMP ve CHP yoklamasını yaptılar", *Bozok*, 30 Eylül 1957, s. 1.

⁷⁴⁰ "CMP adayları", *Akşam*, 8 Ekim 1957, s.4.

⁷⁴¹ Uzman, *a.g.m.*, s. 375.

⁷⁴² "Siyasi Hava", *Bozok*, 8 Ekim 1957, s. 1.

⁷⁴³ "Partiler Yerköy'de miting yaptılar", *Bozok*, 9 Ekim 1957, s. 1.

tamamen bir hakikatin ifadesi olduğuna inanan binleri aşan topluluk DP mitinginden sonra dağılmıştır. Muhalefet partilerinin mitinginde ise sadece kendi teşkilatları dinlemiştir. Peyik ve Şefaati’de yapılan DP mitinglerinde de aynı heyecan ve tezahüratta bulunulmuştur. Köylüler DP’ye bağlılıklarını bir kez daha göstermişlerdir.⁷⁴⁴

Son seçim mitingi 22 Ekimde Yozgat’ta yapılmıştır. DP, CHP, CMP ve HP adayları son konuşmalarını yapmıştır. İlk olarak HP adayları konuşmuşlar ve iktidarı eleştirmişlerdir. Bundan sonra konuşan CMP’li hatipler ise idareyi ve ülkenin gidişini tenkit etmişlerdir. Öğleden sonra ise CHP adına Avni Doğan ve Celal Sungur konuşmuştur. Konuşmalarında iktidar partisine bazı sualler sorup cevaplandırılmasını istemişlerdir. Saat 16’da ise DP mitingi başlamıştır. On bin kişinin katıldığı mitingde DP adaylarından Numan Kurban ve Talat Alpay birer konuşma yapıp DP’nin Yozgat’a hediye ettiği eserlerden bahsetmişlerdir. Atıf Benderlioğlu ise muhalefet partilerinin suallerine cevap vermiştir. Atıf Benderlioğlu’nun daveti üzerine Yozgat’a gelen Maarif Vekili Tefik İleri’de miting alanında bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında Yozgat’a bir öğretmen okulu ve Emlak Kredi Bankası’nın bir şubesinin açılacağını dile getirmiştir. Miting olaysız bir şekilde tamamlanmış ve Yozgat halkı DP’ye bağlılığını bir kez daha göstermiştir.⁷⁴⁵

27 Ekim 1957 Pazar günü yapılan seçimlerde Yozgat’ta kayıtlı olan 166.850 seçmenden 137.967’si oy kullanmıştır. Seçime katılım oranı % 82,7 civarında olmuştur. DP 59.933, CHP 44.756, CMP 31.922, HP 172 oy almıştır. DP % 43,8, CHP % 32,7, CMP % 23,3, HP % 0,1 oy oranına sahip olmuşlardır. DP Yozgat’tan belirlenen 9 milletvekilliğini de kazanmıştır.⁷⁴⁶ Yozgat’tan 11. Dönem milletvekili seçilenler: Atıf Benderlioğlu, Talat Alpay, Numan Kurban, İsmail Hakkı Tunaboşlu, Mahmut Ataman, Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, Nazım Tanıl, Fuat Nizamoglu ve Sefer Eronat’tır.⁷⁴⁷

⁷⁴⁴ “Seçim faaliyeti son hızını aldı”, *Hakikat*, 14 Ekim 1957, s. 1, (Bkz. Ek- 13)

⁷⁴⁵ “Dün Yozgat yerinden oynadı”, *Hakikat*, 23 Ekim 1957, s. 1.

⁷⁴⁶ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri, 1923-2011*, TÜİK Matbaası, Ankara, 2012, s. 91.

⁷⁴⁷ “Yeni Mebuslarımız”, *Yozgat*, 31 Ekim 1957, s. 1.

4.5. 27 Ekim 1957 Genel Seçimleri Sonucunda Yozgat'tan Milletvekili Seçilenler ve Siyasi Faaliyetleri

Tablo 1.8. 11. Dönem Yozgat Milletvekilleri ⁷⁴⁸

Adı Soyadı	Mensubu Olduğu Parti	Aldığı Oy Miktarı
Atıf Benderlioğlu	DP	60.072
Ömer Erzurumluoğlu	DP	60.467
İsmail Hakkı Tunaboğlu	DP	59.896
Fuat Nizamoğlu	DP	59.697
Mahmut Ataman	DP	59.989
Talat Alpay	DP	59.866
Numan Kurban	DP	59.780
Nazım Tanıl	DP	59.933
Sefer Eronat	DP	59.760

4.5.1. Atıf Benderlioğlu'nun Biyografisi

1910 yılında Yozgat'a bağlı Akdağmadeni'nde dünyaya gelen Atıf Benderlioğlu'nun babası Hüseyin Hami Bey, annesi Firdevs Hanım'dır. ⁷⁴⁹ 1923'te Akdağmadeni İlkokulunu, 1927'de Malatya Ortaokulunu ve 1930'da Sivas Lisesini bitirmiştir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. Az düzeyde İngilizce bilmektedir. ⁷⁵⁰

1930'da Ankara Kadastro Heyeti Kâtibi olarak göreve başlamıştır. Eylül 1930'da Ankara Sulh Hukuk Mahkemesi Zabıt Kâtibi, Mart 1933'te Ankara Askeri Fabrikalar Mehakim Şubesi Katibi, Aralık 1934'te Ankara Mahkemesi Hâkim adayı ve Maliye Bakanlığı Hukuk Müşavirliği Mümeyyizi olmuştur. Bu görevde iken Mayıs 1936-31 Ekim 1937 tarihleri arasında askerlik hizmetini yapmak için askere alınmıştır. Askerlik hizmetini yerine getirdikten sonra Maliye Bakanlığı Hukuk Müşavirliği Yardımcılığına atanmıştır. Haziran 1940'da yeniden askere alınmıştır. Ekim 1941'de terhis edilmiştir. ⁷⁵¹

Atıf Benderlioğlu, Sümerbank avukatlığına atandıktan sonra ayrıca Ankara Ticaret Odası ve Umumi Mağazalar T.A.Ş. avukatlık görevini de yerine getirmiştir. Ankara

⁷⁴⁸ *Bozok*, 1 Kasım 1957, s. 1.

⁷⁴⁹ *TBMM Arşivi* Mehmet Atıf Benderlioğlu'nun Şahsi Dosyası 1946 Nolu Tercüme-i Hal Kağıdı, (Bkz. Ek-14)

⁷⁵⁰ Zühtü Arslan ve Selma Tarakçı, *Türk Parlamento Tarihi, 11. Dönem Biyografiler (1957-1960)*, C. 3, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları No: 156, Ankara, s. 974.

⁷⁵¹ Arslan ve Tarakçı, *a.g.e.*, s. 974-975.

Belediye Başkanlığı yapmıştır. Bu görevden istifa edip 1954 seçimlerine katılmış ve 10. Dönem DP Ankara Milletvekili olarak meclise girmiştir. 11. Dönemde de DP'den Yozgat Milletvekili seçilmiştir.⁷⁵²

Atıf Benderlioğlu, 9 Aralık 1959-27 Mayıs 1960 arası Milli Eğitim Bakanlığı görevini üstlenmiştir. 27 Mayıs askeri darbesinden sonra Yüksek Adalet Divanıca yargılanmış ve Anayasayı ihlal suçundan 10 yıl ağır hapis cezasına çaptırılmıştır. Çıkarılan Af Kanunu ile affedilen Benderlioğlu bundan sonra hukuki danışmanlık ve Ankara Kulübü Başkanlığı yapmıştır. Sanatsal çalışmalarda da bulunan Benderlioğlu 1989'da bir de resim sergisi açmıştır. 12 Ekim 1975-12 Eylül 1980 tarihleri arasında Cumhuriyet Senatosu Ankara üyeliğine seçilmiştir. Evli ve üç çocuk babası olan Atıf Benderlioğlu 27 Nisan 1992'de Ankara'da vefat etmiştir.⁷⁵³

4.5.1.1. Atıf Benderlioğlu'nun 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960)

1957 Genel Seçimlerinde Yozgat'tan milletvekili seçilen Atıf Benderlioğlu meclisin açılışında hazır bulunmuştur. 22 Kasım 1957 tarihli oturumda Dahiliye Encümeni azalığına seçilmiştir.⁷⁵⁴ 14 Kasım 1958 tarihinde ise Bütçe Encümeni azalığına seçilmiştir.⁷⁵⁵ Atıf Benderlioğlu son olarak da Teşkilatı Esasiye Encümeni azalığına seçilmiştir.⁷⁵⁶ TBMM Tutanak Dergisi incelemeleri sonucunda Atıf Benderlioğlu'nun 7 konuşması ve 2 önergesi tespit edilmiştir.

4.5.1.1.1. Atıf Benderlioğlu'nun TBMM Genel Kurul Konuşmaları

Atıf Benderlioğlu 17 Şubat 1958 Pazartesi günü Türk Ceza Kanunu'nun 175. maddesinin son fıkrasının tadili ve aynı maddeye iki fıkra ilavesi hakkındaki Kanun teklifi üzerine söz almıştır. Kendisinden önce konuşan Servet Sezgin'in konuşmasına cevap vermiş ve "şey" kelimesi ile mukaddes kitapların ifade edilemeyeceğini söylemiştir.⁷⁵⁷

⁷⁵² *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 759.

⁷⁵³ Arslan ve Tarakçı, *a.g.e.*, s. 975.

⁷⁵⁴ *TBMM TD*, D. 11, C. 1, B. 5, s. 32.

⁷⁵⁵ *TBMM TD*, D. 11, C. 5, B. 2, s. 38.

⁷⁵⁶ *TBMM TD*, D. 11, C. 10, B. 2, s. 38.

⁷⁵⁷ *TBMM TD*, D. 11, C. 2, B. 39, s. 128.

18 Şubat 1959 Çarşamba günü müessif uçak kazası nedeniyle DPMGB adına söz almıştır. Konuşmasında Londra'ya giden Başvekil Adnan Menderes ve heyetinin içinde bulunduğu uçağın havalimanına inişleri sırasında elim bir kaza olduğunu ve şehitlerin olduğunu söylemiştir. Tek tesellinin Adnan Menderes'in kurtulması olduğunu beyan etmiştir. Ayrıca bütün Türk milletine Yüksek Meclisin şahsında taziyelerini iletmiştir. Konuşmasından sonra on üç arkadaşı ile birlikte bir takrir vermiştir. Bu takrirden sıhhatli bulunan Başvekil Adnan Menderes'e geçmiş olsun dileklerinin TBMM adına gönderilmesini, şehit olanların ailelerine Riyasetçe başsağlığı dilenmesini ve son olarak da saygı duruşu yapılmasını istemiştir.⁷⁵⁸

Kıbrıs mevzuunda hükümetin hareketi ile alınan neticenin tasvip edildiğinin karara bağlanması hakkındaki takrir münasebeti üzerine 18 Şubat 1959 Çarşamba günü söz almıştır. Konuşmasında takrire imza koymuş olduklarından Kıbrıs meselesi müzakere edildikten sonra takririn oylamaya arz edilmesini istemiştir.⁷⁵⁹

12 Şubat 1960 Cuma günü Kars Milletvekili İbrahim Us'un vermiş olduğu "*Ortaklar İlköğretim Okulu Müdürü Canip Akın hakkında gerek öğretmen gerek talebeler tarafından yapılan ve bir kısmı vekaletle aksedilen şikayetler nelerdir, netice ne olmuştur?*" sözlü sorusuna cevap vermiştir. Atıf Benderlioğlu, okul müdürü hakkındaki ilk şikayetin 1956 yılında yapıldığını, müfettişler gönderildiğini ve gerekli tahkikatın yapıldığını ifade etmiştir. 5-6 ay sonra yeni bir şikayet geldiğini ancak yine yapılan araştırma sonucunda iddiaların doğruluğuna rastlanılmadığını söylemiştir. Okul müdürünün görevinin devam ettiğini ve teftişlerinin devam ettiğini açıklamıştır.⁷⁶⁰

Uşak Mebusu Ali Rıza Akbıyıkolu'nun 1958 senesinde Simav Kazasında ilkokul öğretmenlerinden kaçının başka yerlere hangi sebeplerden nakledildiğine dair sözlü sorusuna 12 Şubat 1960 Cuma günü cevap vermiştir. 12 öğretmeninin nakledildiğini ve bunlardan üç tanesinin kendi istekleri doğrultusunda tayin edildiklerini ifade etmiştir. Bir tanesinin ise mesleki kifayetsizlik yüzünden başka okula verildiğini söylemiştir. Diğer bir öğretmenin de kurumundaki yaşadığı huzursuzluk yüzünden

⁷⁵⁸ *TBMM TD*, D. 11, C. 7, B. 39, s. 257-258.

⁷⁵⁹ *TBMM TD*, D.11, C. 7, B. 48, s. 1418.

⁷⁶⁰ *TBMM TD*, D. 11,C. 11, B. 36, s. 682-685.

gönderildiğini vurgulamıştır. Diğer 7 öğretmenin ise Kaymakamlığın teklifi üzerine yerlerinin değiştirildiğini ilave etmiştir.⁷⁶¹

Maarif Vekaleti, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü'nün 1960 yılı Bütçeleri hakkında 25 Şubat 1960 Perşembe söz almıştır. Konuşmasında DP'nin ilim müesseselerini politik duruma getiren bir parti olmadığını ve üniversitelerin kendi vazifelerini yerine getirmelerine izin verilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁷⁶²

Atıf Benderlioğlu, 26 Şubat 1960 Cuma günü Maarif Vekaleti Merkez Teşkilat ve Vazifeleri hakkındaki 2287 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair olan 4926 sayılı Kanuna bağlı kadro cetveline 5980 sayılı Kanunla eklenip 6331 sayılı Kanunla değiştirilen İmam Hatip Okulları kadrolarında değişiklik yapılmasına dair olan Kanun hakkında söz almıştır. Kabul edilen kanunların hem maarif hem de üniversite camiası adına teşekkürlerini ve 1960 Bütçesinin Maarif Bakanlığına ve Türk milleti için hayırlara vesile olmasını niyaz etmiştir.⁷⁶³

4.5.1.1.2. Atıf Benderlioğlu'nun Takrirleri

Atıf Benderlioğlu, iki arkadaşı ile birlikte 18 Şubat 1959 Çarşamba günü Milli Müdafaa Bütçesinin müzakeresi vesilesiyle yurdumuzun ve istiklalimizin koruyucusu şanlı ve kahraman ordumuza TBMM'nin güven, selam ve muhabbetlerinin iblâğına dair (4/102) takrir vermiştir. Takrir kabul edilmiştir.⁷⁶⁴

Atıf Benderlioğlu, 18 Şubat 1959 Çarşamba günü iki arkadaşı ile birlikte münhal bulunan mebusluklar için bu sene ara seçim yapılmaması hakkında (4/143) takrir vermiştir. Takririnde Ankara'da 6, İstanbul ve Artvin'de 2, Aydın, Bursa, Edirne, Eskişehir, Kastamonu, Kırklareli, Kocaeli, Konya, Muğla, Sinop Van ve Yozgat vilayetlerinde birer olmak üzere toplam 21 münhal mebus olduğunu ifade etmiştir. 23 Temmuz 1959'da başlaması gereken ara seçimlerinin mezkur tadil layihasının kanunlaşmasına ve böylece ortaya çıkan şikayetleri bertaraf edici hükümler

⁷⁶¹ *TBMM TD*, D.11, C. 11, B. 36, s. 685- 687.

⁷⁶² *TBMM TD*, D. 11, C. 12, B. 47- 48, s. 589-642.

⁷⁶³ *TBMM TD*, D. 11, C. 12, B. 48, s. 676.

⁷⁶⁴ *TBMM TD*, D. 11, C.7, B. 44, s. 734.

sağlamasına intizaran geri bırakılmasının karara bağlanması için verdiğini ifade etmiştir. Takrir kabul edilmiştir.⁷⁶⁵

4.5.2. İsmail Hakkı Tunaboğlu'nun Biyografisi

1895 yılında Bulgaristan'ın Tuna Nehri kıyısındaki Rahova kasabasında dünyaya gelen İsmail Hakkı Tunaboğlu'nun babası Ali Bey, annesi ise Samiye Hanım'dır.⁷⁶⁶1907'de Bursa Askeri İdadisine ve 1 Eylül 1912'de Mühendishane-i Berri Hümayun'a kayıt olmuştur. 17 Temmuz 1914'te bu okuldan Topçu Asteğmen olarak mezun olmuştur. Mezun olduktan sonra 7. Topçu Alayına tayin edilmiştir. Bu görevde iken Çanakkale muharebelerine katılmıştır. Daha sonra ise Kafkas Cephesindeki savaşlara katılmıştır. Teğmen ve Üsteğmenliğe terfi ettirilmiştir. Mütarekenin imzalanmasından Milli Mücadele katılarak El-Cezire Cephesinde çeşitli görevlerde bulunmuştur.⁷⁶⁷

İsmail Hakkı Tunaboğlu sırasıyla 5. Fırka Erkanı Harp Reisi ve Topçu Tabur Kumandanı, Topçu Müfettişliği Erkanı Harp Reisi, 8. Topçu Alay Kumandanı, Erkanı Harbiye Umumiye Riyaseti Teşkilat ve Seferberlik Şubesi Müdürü, 54. Topçu Alay Kumandanı, İzmir 65. Tümen Kumandanı, Ankara 28. Tümen Komutanı ve Garnizon Komutanı, Kara Kuvvetleri Harekat Başkanı ve Kurmay Başkanı, 3 ve 15. Kolordular Kumandanı, Erkanı Harbiye Umumiye Riyaseti Harekat Başkanı ve Reisi, 1. Ordu Müfettişi ve Kara Kuvvetleri Kumandanı olarak görev almıştır.⁷⁶⁸

1957 seçimleri öncesi emekliliğe ayrılan Tunaboğlu, Yozgat'tan DP Milletvekili olarak meclise girmiştir. İstiklal Madalyası, Türk ve Alman Harp Madalyaları, İftihar Madalyaları, Alman Demir Salıp Nişanı, Amerikan, Yugoslav, İtalyan İspanyol, Libya, İran ve Afgan nişanlarına sahiptir. Fransızca, Bulgarca ve Almanca bilmektedir. Evli ve 3 çocuk babası olan İsmail Hakkı Tunaboğlu, 28 Ekim 1958 tarihinde vefat etmiştir.⁷⁶⁹

⁷⁶⁵ *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B. 83, s. 899-934.

⁷⁶⁶ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 760.

⁷⁶⁷ Arslan ve Tarakçı, *a.g.e.*, s. 983.

⁷⁶⁸ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 760.

⁷⁶⁹ Arslan ve Tarakçı, *a.g.e.*, s. 984.

4.5.2.1. İsmail Hakkı Tunaboğlu'nun 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960)

1 Kasım 1957 günü Meclisin açılışında hazır bulunan İsmail Hakkı Tunaboğlu, Meclisin 22 Kasım 1957 tarihli oturumunda Milli Müdafaa Encümeni azalığına seçilmiştir.⁷⁷⁰

4.5.2.1.1. İsmail Hakkı Tunaboğlu'nun TBMM Genel Kurul Konuşmaları

İsmail Hakkı Tunaboğlu, 26 Mart 1958 Çarşamba gün İngiliz İhtiyat Filosuna mensup büyük muhribin Türk Hükümeti tarafından satın alınması hakkında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İngiltere Hükümeti arasında teati edilen mektupların tasdikine dair Kanun layihası münasebeti üzerine söz almıştır. Hükümetin alacağı 4 tane muhribin temin edilmesinin büyük bir başarı olacağını vurgulamıştır. Denizaltılarla mücadele etmek için bunlara ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir. Alınacak bu muhriplerin çok faydalı olacağını dile getirmiştir.⁷⁷¹

4.5.3. Nazım Tanıl'ın Biyografisi

1913'te Yozgat'a bağlı Sungurlu ilçesinde dünyaya gelen Nazım Tanıl'ın babası Asım Efendi, annesi ise Fatma Hanım'dır.⁷⁷² 1935 yılında Gümrük ve İnhisarlar Vekaletine memur olarak girmiştir. Aynı zamanda Hukuk Fakültesine devam ederek yüksek tahsilini tamamlamıştır. İşine devam ederek sırasıyla şef, kısım amiri, tarife müdür muavini ve ikinci müdürü olmuştur. Daha sonra ise birinci müdürlüğe kadar yükselmiştir. Bunun yanı sıra hukuk müşaviri muavini olarak da çalışmıştır. Avukatlık belgesini aldıktan sonra terfian müşavirliğine getirilmiştir.⁷⁷³

1954, 1957 yılları arasında Belçika, Almanya, Fransa ve İsviçre'deki gümrük tarifeleri ve ticaret genel anlaşması toplantılarına resmi delege olarak katılmıştır. Müşavirlikten istifa ederek 1957 seçimlerine katılmış ve Yozgat Milletvekili

⁷⁷⁰ *TBMM TD*, D. 11, C. 1, B. 5, s. 35.

⁷⁷¹ *TBMM TD*, D. 11, C. 3, B. 51, s. 96.

⁷⁷² *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 760.

⁷⁷³ Arslan ve Tarakçı, *a.g.e.*, s. 980.

seçilmiştir. Fransızca bilen Tanıl, evli ve iki çocuk babasıdır. Nazım Tanıl, 27 Mayıs 1985'te vefat etmiştir.⁷⁷⁴

Nazım Tanıl, 27 Mayıs 1960 Darbesinden sonra Anayasayı ihlal suçlamasıyla yargılanırken Yüksek Adalet Divanına şu savunmayı yapmıştır:

“Sayın Başkanım, bütün fiil ve hareketlerimi gösteren vesikalar Yüksek Divanınızdadır. Memlekete hizmet gayesiyle atıldığım bu politikada kusurlarım belki vardır. Kasıtlı bir hareketim ve hele suçum asla yoktur. Diktayı desteklediğim yolundaki isnadın ne derecede yersiz olduğu ortadadır. Bu itibarla tecelli edecek hakikatle vatanperver bir memleket evladı olarak cemiyete ve aile yuvama tekrar kavuşacağım hakkındaki inancım sarsılmamıştır. Mümtaz heyetinize güveniyorum. Sonsuz hürmetlerimle.

*10 Ağustos 1961, Nazım Tanıl*⁷⁷⁵

4.5.3.1. Nazım Tanıl'ın 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960)

Nazım Tanıl, 22 Kasım 1957 tarihli oturumda yapılan seçimlerde Gümrük ve İnhisarlar Encümeni azalığına seçilmiştir.⁷⁷⁶ Son olarak da Ticaret Encümeni azalığına seçilmiştir.⁷⁷⁷ Nazım Tanıl'ın TBMM Tutanak Dergisi incelemesine göre 8 konuşması, 2 kanun teklifine rastlanılmıştır.

4.5.3.1.1. Nazım Tanıl'ın TBMM Genel Kurul Konuşmaları

29 Ocak 1958 Çarşamba günü 2767 sayılı Sıtma ve Frengi İlaçları Kanunu'nun tadili hakkındaki Kanun üzerine söz almıştır. Gümrük ve İnhisarlar Encümeni Mazbata muharriri olarak söz alan Nazım Tanıl, eski kanunla yeni Kanun arasında fark olmadığını ve fazla itiraz edilmesinin gerek olmadığını vurgulamıştır.⁷⁷⁸

Gümrük ve İnhisarlar Vekaleti ve İnhisarlar Umum Müdürlüğünün 1958 Bütçeleri hakkında 27 Şubat 1958 Perşembe günü söz almıştır. DP Meclis Grubu adına söz

⁷⁷⁴ Arslan ve Tarakçı, *a.g.e.*, s. 980-981.

⁷⁷⁵ *BCA*, 010.0954.158.7, s. 4.

⁷⁷⁶ *TBMM TD*, D. 11, C. 1, B. 5, s. 32, Nazım Tanıl aynı üyeliğe ikinci kez seçilmiştir. *TBMM TD*, D. 11, C. 5, B. 2, s. 39.

⁷⁷⁷ *TBMM TD*, D. 11, C. 10, B 2, s. 39.

⁷⁷⁸ *TBMM TD*, D. 11, C. 1, B. 31-32, s. 567-612.

alan Tanıl, Gümrük Vekaletinin mülhak bütçe ile idare edilen İnhisarlar Umum Müdürlüğü ve muvazeneyi umumiye ile idare edilen Gümrükler Umum Müdürlüğünü bünyesinde topladığını ifade etmiştir. CHP adına konuşan milletvekilinin tütün istihsalinin azaldığı iddiasına cevap vererek tütün istihsalinin arttığını ifade etmiştir. Elde edilen imkanlar sayesinde tütün ihracatının arttığını belirtmiştir. Konuşmasını çok az bir personel kadrosuyla büyük hizmetler başaran İnhisar ve Gümrük memurlarını tebrik ederek bitirmiştir.⁷⁷⁹

Nazım Tanıl, bir kısım ithal eşyalardan alınmakta olan hazine hissesinin kaldırılması hakkındaki Kanun hakkında 24 Aralık 1958 Çarşamba günü söz almıştır. Hazine hissesinin kaldırıldığında bütçeden 1 milyar gibi fedakarlık yapılacağını ifade etmiştir. Dolar üzerinde yapılan kurların hisse ile alakalı olmadığını belirtmiştir.⁷⁸⁰

26 Şubat 1959 Perşembe günü Gümrük ve İnhisarlar Vekaleti ve İnhisarlar Umum Müdürlüğünün 1959 Bütçeleri hakkında söz almıştır. DPMG adına söz alan Nazım Tanıl, Gümrük ve İnhisarlar Vekaletinin çalışmalarının gümrük muhafaza ve İnhisarlar Umum Müdürlüğü olarak iki kısımda mütalaa edeceğini söylemiştir. Her iki idarenin de çalışma tarzı ve bünyeleri arasında fark bulunmakla beraber müşterek vasıf ve vazifelerinin devlete gelir sağlamak olduğunu ifade etmiştir. Gümrük vergilerinin memleketin ekonomisi için önemli olduğunu ve vergilerin ekonomik karakter taşıdığını belirtmiştir. 1959 bütçesi tahminlerine göre inhisarların hasılatının 761.932.517 lira olacağını açıklamıştır.⁷⁸¹

6 Ocak 1960 Çarşamba günü İnhisarlar Umum Müdürlüğü 1954 Bütçe yılı Hesabı Katî Kanunu üzerine söz almıştır. CHP Mebusu Recep Dengin'in burada olmayan ve kendini savunamayan devlet memuru hakkında konuşmasının yanlış olduğunu ve ortaya attığı umum müdürünün memurların oturacağı yere akrabasını ikamet ettirdiğine dair iddiasına karşı kimin yaptığı konusunda isim istemiştir. Yine Umum Müdürlüğünü lekelemenin yakışsız olduğunu ifade etmiştir.⁷⁸²

⁷⁷⁹ *TBMM TD*, D. 11, C. 2, B. 48, s. 968-969.

⁷⁸⁰ *TBMM TD*, D. 11, C. 6, B. 19, s. 288-292.

⁷⁸¹ *TBMM TD*, D. 11, C. 7, B. 46, s. 959- 962.

⁷⁸² *TBMM TD*, D. 11, C. 11, B. 20, s. 87- 88.

27 Şubat 1960 Cumartesi günü Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları Türk Anonim Şirketi Kanunu hakkında söz almıştır. Recep Dengin'in ortaya koymuş olduğu mevzuların Kanun tasarısının dokuzuncu maddesi ile ilgili olduğunu, maddede tadil edilen kanunların 1050, 2450 ve 3460 sayılı Kanunlar olduğunu ifade etmiştir. Bunlardan 2450 rakamının 1490 olarak düzeltilmesini istemiştir. Düzeltme isteği kabul edilmiş ve rakam bu şekilde değiştirilmiştir.⁷⁸³

27 Şubat 1960 Cumartesi günü Gümrük ve İnhisarlar Vekaleti ile İnhisarlar Umum Müdürlüğünün 1960 yılı Bütçeleri üzerine DPMG adına söz almıştır. Konuşmasında 1960 senesi için yapılan satış tahminlerine göre gelir miktarının 900 milyon lirayı bulacağını belirtmiştir. İnhisarlar Umum Müdürlüğü ve Gümrükler Umum Müdürlüğü'nün sağlayacağı 3.126.951.35 lira gelir sağlayan ve gelir bütçemizin % 43'nü temin eden bu vekaletin 1960 yılında memlekete ve vatandaşlara hayırlı işler yapmasını niyaz ederek konuşmasını tamamlamıştır.⁷⁸⁴

Türkiye Cumhuriyeti Turizm Bankası Kanunu hakkında 25 Nisan 1960 Pazartesi günü söz almıştır. 18.madde ki talih oyunlarının kanun metninden çıkarılması üzerine verilen kanun teklifi üzerine konuşmuştur. Hangi yerlerde ve hangi müesseselerde talih oyunları oynatılacağına vekaletçe karar verileceğini belirtmiştir. Çocukların ve gençlerin buralara girmesinin mevzu bahis olmadığını vurgulamıştır. Bu yerlerin ülkemize gelen yabancı turistler için yapıldığını ifade etmiştir. Maddenin aynen kabul edilmesini istemiştir.⁷⁸⁵

4.5.3.1.2. Nazım Tanıl'ın Kanun Teklifleri

Nazım Tanıl, çeşitli teadül ve teşkilat kanunlarıyla diğer kanunlarda mevcut aylık ve ücret tutarlarının değiştirilmesi hakkındaki kanun münasebeti üzerine 27 Şubat 1959 Cuma günü söz almıştır. Kanunun 3. maddesinin ikinci fırcasında yer alan memur ve hizmetlilerin alacağı ücretlerin “*vasati aylık toplamı birinci derece tutarının % 60'ını geçemez*” ibaresinin yerine “*vasati aylık toplamı alakalıların kadro derecelerinin bir mislini geçemez*” olarak değiştirilmesini öneren bir teklif vermiştir. Ancak teklif

⁷⁸³ *TBMM TD*, D. 11, C. 12, B. 49, s. 937.

⁷⁸⁴ *TBMM TD*, D. 11, C. 12, B. 49, s. 809-811.

⁷⁸⁵ *TBMM TD*, D. 11, C. 13, B. 60, s. 251.

kabul edilmemiştir. Yine 5. maddenin 2. fırcasının yeniden düzenlenmesi için komisyona iadesini talep etmiştir.⁷⁸⁶

Nazım Tanıl 17 Temmuz 1959 Cuma günü İzmir Mebusu Kemal Serdaroğlu ile birlikte 6834 sayılı Kanununun 7164 sayılı Kanunla tadil edilen muvakkat maddesinin değiştirilmesine dair Kanun teklifi (2/346) vermiştir. Teklif Dahiliye Encümenine havale edilmiştir.⁷⁸⁷

4.5.4. Sefer Eronat'ın Biyografisi

1905 (1322) yılında Yozgat'ta dünyaya gelen Sefer Eronat'ın babası Osman Saip Efendi, annesi ise İsmet Hanım'dır. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur.⁷⁸⁸

Sefer Eronat, Hukuk Fakültesinden mezun olduktan sonra Niğde Savcı Yardımcılığına atanmıştır. Buradan sonra Çeşme Hâkimliğine atanmıştır. Çeşme Hâkimliğinden istifa etmiş, İstanbul'da serbest avukatlık görevine başlamıştır. Memleketine dönmüş ve Yozgat'ta üç dönem Belediye Başkanlığı yapmıştır. Bu görevden de istifa ederek Yozgat'ta serbest avukatlık yapmaya başlamıştır.⁷⁸⁹ 3-4 Nisan 1948 yılında yapılan CHP Yozgat İl Kongresinde CHP İl İdare Kurulu Başkanlığına seçilmiştir.⁷⁹⁰ 1957 seçimlerinde DP Yozgat Milletvekili olarak meclise girmiştir. Yayınlanmış şiir ve yazıları bulunmaktadır. Şiir kitabı “Çeşme” 1950'de, tiyatro eseri olan “Goni Adası” ise 1951'de Ankara'da yayınlanmıştır.⁷⁹¹

Sefer Eronat, 27 Mayıs Askeri Darbesinden sonra anayasayı ihlal suçundan yargılanmış ve mahkeme tarafından oy birliği ile 10 sene ağır hapis cezasına çarptırılmıştır.⁷⁹² Evli ve 4 çocuk babası olan Sefer Eronat, 21 Haziran 1982'de vefat etmiştir.⁷⁹³

⁷⁸⁶ *TBMM TD*, D. 11, C. 7, B. 47- 48, s. 1152-1318.

⁷⁸⁷ *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B. 82-83, s. 870-934-958.

⁷⁸⁸ *BCA*, 490.01.326.1351.1, s. 39, (bkz. ek-15)

⁷⁸⁹ Arslan ve Tarakçı, *a.g.e.*, s. 982.

⁷⁹⁰ “CHP'de Yozgat İl Kongresi”, *Yozgat*, 7 Nisan 1948, s. 1, (Bkz. Ek-16)

⁷⁹¹ Arslan ve Tarakçı, *a.g.e.*, s. 982.

⁷⁹² Cemal Anadol, *Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti*, Yeni Kuvay-ı Milliye Yayınları, İstanbul 2003, s. 143.

⁷⁹³ *TBMM Albüm 1950-1980*, s. 760.

4.5.4.1. Sefer Eronat'ın 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960)

1 Kasım 1957 günü açılan Meclise DP Yozgat Milletvekili olarak giren Sefer Eronat, yasama dönemlerinde yapılan seçimlerde Arzuhal Encümenliği ve Adliye Encümenliği azalığı görevlerinde bulunmuştur.⁷⁹⁴ İncelenen TBMM Tutanak Dergisi sonucunda Sefer Eronat 35 konu hakkında söz almıştır.

4.5.4.1.1. Sefer Eronat'ın TBMM Genel Kurul Konuşmaları

Türk Ceza Kanunu'nun 175. maddesinin son fıkrasının tadili ve aynı maddeye iki fıkra ilavesi hakkındaki Kanun teklifi münasebeti üzerine 17 Şubat 1958 Pazartesi günü söz almıştır. Eronat, Kanunun 175. maddesinin 3. fıkrasına “*mukaddes addedilen mefhumları veya eşyayı tahkir ederse*” den sonra “*mukaddes addedilen din kitabı*” diye bir kelime ilave edilmesini lüzumlu gördüğünü ifade etmiştir.⁷⁹⁵

Tebliğat Kanunu hakkında 17 Aralık 1958 Çarşamba günü söz almıştır. Hakkın gasp edilmesinin önüne geçmek ve emniyetin menfaati için bu kanunun çıkmasının zorunlu olduğunu dile getirmiştir. 49. maddenin yeniden encümenle gözden geçirilmesini ve bu maddelerin eksik olmasından dolayı yeniden düzenlenmesini istemiştir. Yine 55. maddenin ise tebliği yaptırmanın hakkında hükmün olmadığını ifade etmiş ve bu maddenin eksik olduğunu beyan etmiştir.⁷⁹⁶

Vakıfkebir'in Ballı Köyünden Selvi Hacıfettalı ve Hava hakkında Adliye ve Arzuhal encümenleri mazbataları hakkında 7 Ocak 1959 Çarşamba günü söz almıştır. Meclisin merhametine sığınan adamı affetmek salâhiyetine haiz olan meclisten Encümenlerin vermiş olduğu kararın reddine dair oy kullanmalarını istemiştir.⁷⁹⁷

12 Ocak 1959 Pazartesi günü Harcırah Kanunu'nun 14. maddesinin 5. fıkrasının tadiline ve mehakimin teşkilatına ait ahkâmına muaddil 469 sayılı Kanunun 5. maddesine 981 sayılı Kanun'a eklenen fıkranın tadili hakkında söz almıştır. Kanun hakkında konuşan Eronat, maddeler üzerine konuştuğundan sonra bu kanunun çıkmasının uygun olmadığını vurgulamıştır. Örnek olarak da “*verdiğin ondur,*

⁷⁹⁴ Arslan ve Tarakçı, *a.g.e.*, s. 982.

⁷⁹⁵ *TBMM TD*, D. 11, C. 2, B. 39, s. 978.

⁷⁹⁶ *TBMM TD*, D. 11, C. 6-7, B.16-17-18-36, s. 203-211, 239-250, 119.

⁷⁹⁷ *TBMM TD*, D. 11, C. 6, B. 21, s. 363.

vurduğunu öldür” deyimi ile açıklamıştır. Konuşmasının sonunda ise 6245 sayılı Kanunun 33. maddesinin b fıkrasının tatbikini istemiştir.⁷⁹⁸

26 Ocak 1959 Pazartesi günü üniversitelere ve bunlara bağlı müesseselere yapılacak bağışların vergi, resim ve harçlardan istisnasına gelir ve kurumlar vergileri matrahından düşülmesine dair kanun hakkında söz almıştır. Birinci maddenin tedvin edilmesinde yanlışlıklar olduğunu ve burada geçen “*vasiyetler*” kelimesinin yeniden tashih edilmesini istemiştir.⁷⁹⁹

28 Ocak 1959 Çarşamba günü Adana eski Merkez Jandarma Bölük Kumandanı Mustafa Türetken’in hükümlü bulunduğu cezanın affi hakkındaki Arzuhal Encümeni mazbatasını hakkında söz almıştır. Konuşmasında Mustafa Türetken’in affedilmesi gerektiği taraftarı olduğunu vurgulamıştır. Endişenin altında kalmadan hür bir vicdan ile çalışmak için Heyeti Umumiye’den izin istemiştir.⁸⁰⁰

Umumi hayata müessir afetler dolayısıyla alınacak tedbirlerle yapılacak yardıma dair Kanun hakkında 30 Ocak 1959 Cuma günü söz almıştır. Konuşmasında Yozgat ili ve ilçesi olan Sorgun’un doğal afetlerden zarar görmediğinden yardım alamadığını vurgulamıştır. Ama kuraklık ve toz basmasından dolayı zarar gördüğünü hatırlatan Sefer Eronat, bu kanuna kuraklık ve toz basmasının da eklenmesini istemiştir.⁸⁰¹

25 Şubat 1959 Çarşamba günü Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğünün 1958 Bütçesi hakkında söz almıştır. Kendisinin de kuraklıktan ıstırap çeken biri olduğunu vurgulamış; suyun hayatta olduğu zaman hayatın yeni bir anlam kazandığını ifade etmiştir. Suyun kaybedildiği zamanda ise aç kalındığını söyleyerek su meselesinin önemini vurgulamıştır.⁸⁰²

27 Şubat 1959 Cuma günü Vakıflar Umum Müdürlüğünün 1959 Bütçesi hakkında söz almıştır. Bütçenin memleket için ufak çapta dahi olsa manevi geleneğimize göre

⁷⁹⁸ *TBMM TD*, D. 11, C. 6, B. 23, s. 414-424.

⁷⁹⁹ *TBMM TD*, D. 11, C. 6, B. 29, s. 605.

⁸⁰⁰ *TBMM TD*, D. 11, C. 6, B. 30, s. 644-645.

⁸⁰¹ *TBMM TD*, D. 11, C. 6, B. 31, s. 688-689.

⁸⁰² *TBMM TD*, D. 11, C. 7, B. 45, s. 885.

büyük kıymeti olduğuna söylemiş ve bu bütçenin memlekete hayırlı ve uğurlu olmasını temenni etmiştir.⁸⁰³

Amerikan vatandaşları tarafından Türkiye’de yapılan yatırımlar hakkında Amerika Birleşik Devletleri hükümetinin vereceği istimlâk ve müsadere garantisine mütaallik olarak Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 15 Ocak 1957 tarihinde nota teatisi suretiyle akit olunan antlaşmanın tasdikine dair Kanun üzerine 27 Mart 1959 Cuma günü söz almıştır. Kanunda teati edilen notaların yerinde olduğunu ve notların bu şekilde tashih edilmesini istemiştir.⁸⁰⁴

27 Mart 1959 Cuma günü Bingöl Milletvekili Ekrem Yıldız’ın bayram tatilinin yaklaşmasından dolayı 15 Nisan 1959 Çarşamba günü toplanmak üzere meclisin tatile girmesi gerektiğini bildiren tahrir üzerine söz almıştır. Meclisin tatile girmesi taraftarı olmadığını ifade etmiştir. Kendisi gibi arkadaşlarının da aynı düşünceye sahip olduğunu dile getirmiştir. Tahririn reddini talep etmiştir. Bunun üzerine tahrir reddedilmiştir.⁸⁰⁵

1 Nisan 1959 Çarşamba günü Trabzon mebusları Mahmut Goloğlu ve Mustafa Reşit Tarakçıoğlu haklarında yapılmak istenen takibat ve muhakemenin devre sonuna bırakılmasına dair Muhtelit Encümen mazbatasına hakkında söz almıştır. Teşkilatı Esasiye ve İç tüzük karşılaştırması yapmış ve muhalefetin bu ayrımı iyi yaptığını vurgulamıştır.⁸⁰⁶

Eski Polis Memuru Hasan Saylan’ın ve Kıdemli Başçavuş Akif Polat’ın mahkum olduğu cezanın affi hakkındaki Arzuhal Encümeni Mazbatasına hakkında 15 Mayıs 1959 Cuma günü söz almıştır. Hasan Saylan hakkında cezasını çektiği için affedilmesi ve memuriyetinin verilmesinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Akif Polat hakkında da aynı ifadeleri kullanmıştır.⁸⁰⁷

⁸⁰³ *TBMM TD*, D. 11, C. 7, B. 47, s. 1280.

⁸⁰⁴ *TBMM TD*, D. 11, C. 8, B. 53, s. 144-146.

⁸⁰⁵ *TBMM TD*, D. 11, C. 8, B. 53, s. 156.

⁸⁰⁶ *TBMM TD*, D. 11, C. 8, B. 55, s. 253-254.

⁸⁰⁷ *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B. 68, s. 102-108.

Biga'nın Yeniçiftlik Köyü nüfusunda kayıtlı Hasanoğlu, Hamdiye'den doğma 4 Ocak 1933 doğumlu Ali Yıldırım'ın affı hakkındaki kanun üzerine 18 Mayıs 1959 Pazartesi günü söz almıştır. Büyük Millet Meclisinin atıfettinin geniş olduğunu, öğretmene hırsız demenin yanlış olduğunu ve umumi heyetin olayı bu şekilde mütalaa edeceğini düşündüğünü ifade etmiştir. Kanunun tasdikini istemiştir.⁸⁰⁸

22 Mayıs 1959 Cuma günü Erzurum Mebusu Abdülkadir Eryurt'un mebuslukla birleşmesi caiz olmayan işler hakkında kanun teklifi ile Ordu Mebusu Atıf Topaloğlu ve iki arkadaşının mebusluk sıfatıyla telifi caiz görülmeven ahvalin tespitine dair kanun tekliflerinin reddini içeren Teşkilatı Esasiye Encümeni mazbatasını üzerine söz almıştır. Kanunun encümene tekrar iadesini ve ayrıca bir form verilerek Meclisi Âli'nin huzuruna getirilmesini istemiştir.⁸⁰⁹

25 Mayıs 1959 Pazartesi günü 5018 sayılı Kanuna ek Kanun hakkında söz almıştır. Bu kanunun son maddelerinde yer alan ceza hükümlerinin ayınsının Türk Ceza Kanununda yer aldığını tespit etmiştir. İkisi arasında tezatlık çıkacağını vurgulamıştır Çözüm yolu olarak da Türk Ceza Kanunundaki hükümlerin baki kalması şartıyla bu hükümlerin konmasını istemiştir. Aksi takdirde Kanunun hatalı olacağını dile getirmiştir.⁸¹⁰

27 Mayıs 1959 Çarşamba günü Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kanunu üzerine söz almıştır. Kanun layihasının milletin menfaatine olduğunu söyleyerek, kanun metninde geçen mütevellî kelimesinin farklı anlamlara geldiğini ve bunun yerine başka bir modern kelimenin kullanılmasının daha iyi olacağını söylemiş ve değiştirilmesi için bir teklif vermiştir. Ancak değişiklik teklifi kabul olmamıştır.⁸¹¹

Türkiye Elektrik Kurumu Kanun layihası hakkında 3 Haziran 1959 Çarşamba günü söz almıştır. Türkiye'nin 1950'den sonra yepyeni bir Rönesans devresine girmiş olduğunu ve bu bağlamda büyük hamleler yapıldığını beyan etmiştir. Belediyelerin

⁸⁰⁸ *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B. 69, s. 188-189.

⁸⁰⁹ *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B. 71, s. 231-239.

⁸¹⁰ *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B.72, s. 260.

⁸¹¹ *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B. 73, s. 357-361.

bu kanun sayesinde kâr elde edeceklerini ifade etmiştir. Kanunun çıktığı zaman bütün memlekete hayırlı neticeler vereceğini vurgulayarak sözlerine son vermiştir.⁸¹²

Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu münasebeti üzerine 8 Haziran 1959 Pazartesi günü söz almıştır. Kanun maddesinin son fıkrasının verginin iadesi ile ilgili olduğunu vatandaşı külfet altına sokmamak için bu maddenin encümen tarafından geri alınmasını istemiştir.⁸¹³

3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunu'nun 5579 sayılı Kanunla muaddel 6, 18 ve 27. maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı hükümler ilavesine dair kanun layihası üzerine 10 Haziran 1959 Çarşamba günü söz almıştır. Konuşmasında Yozgat vilayetinde haşhaş ekimi yapıldığını ve bu madenden çok para kazandığını belirtmiştir. Ama ortaya çıkardığı tehdit yüzünden Yozgat'ta men edildiğini ve afyon ekim mıntikasına dahil edildiğini söylemiştir. Ekimi bilinmeyen bu maddenin ekiminin yapılması için gelecek nesillere uygun olacak şekilde kanunların çıkarılması gerektiğini dile getirmiştir.⁸¹⁴

12 Haziran 1959 Cuma günü İzmir Mebusu Kemal Serdaroğlu'nun Trafik Kanunu ile Türk Ceza Kanunu'nun bazı maddelerinde zikredilen suçları işleyen şoför ve sürücülerin affına dair Kanun hakkında söz almıştır. Kanunun 455 ve 459. maddelerinin yeniden tanzim edilmesini ve alkollü içkileri kullananlardan üç defa mahkum olanların affının mümkün olmadığını dile getirmiştir. Sefer Eronat, *"mükerirlerin işbu af kanunu teklifinin şümülü dışında bırakılmasına dair teklif"* vermiştir. Verilen taksir kabul edilmiştir. Eronat, teklifinin üçüncü madde olarak kanuna konmasını istemiş ancak yazılı olmadığı için Sefer Eronat taksirini geri almıştır.⁸¹⁵

15 Temmuz 1959 Çarşamba günü Muş'un Kale Mahallesi 167 sayılı hanede kayıtlı Abdullahoğlu Hatice'den doğma 1341 doğumlu Nihat Karasu'nun affına dair Arzuhal ve Adliye Encümenleri mazbataları hakkında söz almıştır. Kişinin hastalığından dolayı cezanın infaz olunmadığını ve bu affa muhalif olduğunu beyan

⁸¹² *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B. 76, s. 454-455.

⁸¹³ *TBMM TD*, D.11, C. 9, B. 78, s. 607-614.

⁸¹⁴ *TBMM TD*, D.11, C. 9, B. 79, s. 676.

⁸¹⁵ *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B. 80, s. 769-778.

etmiştir. Meydana gelen olayda para tahsil edilmiş ama cezanın infazının kaldığını söyleyerek cezanın uygulanmasını istemiştir.⁸¹⁶

27 Kasım 1959 Cuma günü Gölhisar'ın Armutlu Mahallesinden Şakiroğlu, Ayşe'den doğma 1336 doğumlu Hüseyin Erarı'nın affına dair Kanun üzerine söz almıştır. Encümenin temiz vicdanından çıkmış bu affın temsilcinin celsede bulunmadığı gibi bir iddia sebebiyle reddini istemeyi doğru bulmadığını ve adaletin elbet tecelli edeceğini söylemiştir.⁸¹⁷

Sigorta şirketlerinin murakabesi hakkındaki kanun münasebeti hakkında 30 Kasım 1959 Pazartesi günü söz almıştır. Kanunun 3. maddenin ifadesinde değişiklik yapılmasını istemiştir. İlk olarak kendi sigorta işleri amme hizmeti mahiyetine geçmiş bazı memleketlerin olduğunu ve bu ülkelerden gelen yabancı sermaye ile ülkemizde sigorta şirketi kurulmasının maddede geçen hükümlere uymayacağını söylemiştir. Sonra d fıkrasının sonunda yer alan “olan” kelimesinin (emniyeti suiistimal, dolandırıcılık, hırsızlık, zimmet, ihtilas ve sahtekarlık suçları ile mahkum olmadığına dair olan) ne anlama geldiğinin bilinmediği için cümlenin “*Şirketin mensup olduğu memleket*” şeklinde tashih edilmesini belirtmiştir.⁸¹⁸

6831 sayılı Orman Kanunu'nun 35. maddesinin 2. fıkrasının tadili hakkındaki Kanun hakkında 2 Aralık 1959 Çarşamba günü söz almıştır. Eronat, konuşmasında açılması planlanan ocakların nerden açılacağını ve bu ocakların orman içlerine de yerleşip yerleşemeyecekleri mi sorusunu yöneltmiştir. Eronat'ın bu sorusuna Sinop Mebusu Ömer Özen bu ocakların Orman Kanunu'na göre yapılacağını söylemiştir.⁸¹⁹

11 Ocak 1960 Pazartesi günü Arzuhal Encümeninin Nejat Oral hakkındaki 1959/1960 sayılı kararına dair mazbata üzerine söz almıştır. Eronat “*Her yerde ümidi kırılmış olan ve hayata yeniden atılmak isteyen bir gencin bu çatının altında doğruya müteveccih olan bu arzusunu reddetmeyi vicdanlarınızda kabili telif bulmadığını söylemiştir. Bu Encümen kararının gencin hayatına ışık tuttuğunu*” ifade etmiştir.⁸²⁰

⁸¹⁶ TBMM TD, D. 11, C. 9, B. 81, s. 840.

⁸¹⁷ TBMM TD, D. 11, C. 10, B. 7, s. 210.

⁸¹⁸ TBMM TD, D. 11, C. 10, B. 8, s. 223-237.

⁸¹⁹ TBMM TD, D. 11, C. 10, B. 9, s. 263.

⁸²⁰ TBMM TD, D. 11, C. 11, B. 22, s. 166-169.

8 Şubat 1960 Pazartesi günü Noter Kanunu'nun 5928 sayılı Kanunla muaddel 18. maddesinin tefsirine dair mazbata hakkında söz almıştır. Mazbatanın lehinde konuşan Eronat, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 105. maddesinin tatbikini istemiş ve mazbatanın yerinde olduğunu ifade etmiştir.⁸²¹

16 Şubat 1960 Salı günü Kars Mebusu Sırrı Atalay ve dört arkadaşının radyonun bazı neşriyatı dolayısıyla Meclis Tahkikatı açılmasına dair tavrı üzerine söz almıştır. Eronat önergeyi getirenlerin vazifelerini yerine getirmediğini savunmuştur. Ortaya atılan iddiaların isnatları ve manalarıyla gelmeleri gerektiğini belirtmiştir.⁸²²

24 Şubat 1960 Çarşamba günü Devlet Şurası Reisliğinin 1960 Bütçesi münasebeti üzerine söz almıştır. Önceden dosyaları raportörlerin incelediğini ancak şimdi ise Şurayı Devlet azalarının kendilerine ayrılan dosyaları inceleyeceklerini belirtmiştir. Devletin şanlı bu müessesesine başarılar dileyerek, Şurayı Devlet Bütçesinin memlekete hayırlı olmasını temenni etmiştir.⁸²³

26 Şubat 1960 Cuma günü Nafia Vekaleti, Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü ve Karayolları Umum Müdürlüğünün 1960 yılı Bütçeleri hakkında söz almıştır. Demokraside icbarın olmadığını onun yerine iknanın olduğunu ifade etmiştir. Vatandaşları ikna etmek için toplu yapılan işleri anlatmanın zorunlu olduğunu vurgulamıştır. Vatandaşın iştirak etmediği amme hizmetlerinde hükümetlerin muvaffak olabilmesi için büyük zorlukların olduğunu dile getirmiştir.⁸²⁴

Basın- Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünün 1960 yılı Bütçesi hakkında 27 Şubat 1960 Cumartesi günü söz almıştır. Konuşmasında DP hükümetinin iktisadi ve içtimai alanda çok şayanı hürmet içinde çalıştığını ve muhalefetin iddialarının mesnetsiz olduğunu vurgulamıştır. Vatandaşlara yapılan hizmetler sayesinde muhalefete iktidar yetkisinin verilmediğini bir kanıt olarak sunmuştur.⁸²⁵

⁸²¹ *TBMM TD*, D.11, C. 11, B. 34, s. 591-592.

⁸²² *TBMM TD*, D. 11, C. 11, B. 38, s. 978-979.

⁸²³ *TBMM TD*, D. 11, C. 12, B. 46, s. 349.

⁸²⁴ *TBMM TD*, D. 11, C. 12, B. 48, s. 704-705.

⁸²⁵ *TBMM TD*, D. 11, C. 12, B. 49, s. 940-942.

Tapulama Kanunu layihası hakkında 11 Mayıs 1960 Çarşamba günü söz almıştır. Kanunda geçen asıl taassuplar ile Encümen ve Hükümet tekliflerinde yer alan kişiler aynı durumdadırlar. Bunların 29. maddede gösterilmelerinin lüzumlu olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Medeni Kanunu'nun 638. maddesinin gözden geçirilmesi gerektiği söylemiştir.⁸²⁶

Vakıflar Umum Müdürlüğünün 1960 yılı Bütçesi hakkında 28 Şubat 1960 Pazar günü söz almıştır. Sefer Eronat konuşmasına bu müessesenin kuruluşundan bugüne kadar çalışan memurlarına şükranlarını sunarak başlamıştır. Vakıflara reva görülen durumlardan dolayı buralardan iyi bir neticenin alınmadığını ön plana çıkarmıştır. Vakıfların bütçesine bakıldığında iktidarın bu mesele ile ne kadar ilgili olduğunu tespit ettikten sonra hükümete teşekkür etmiştir. 55 milyon lira bütçenin 37 milyon lirasının hazine yardımı olduğunu ifade etmiştir. Vakıfların bütçesinin Basın Yayın ve Turizm Bakanlığının bütçesinden fazla olduğunu ortaya koymuştur. 1950'den sonraki yapılan işlerin tenkit değil takdir edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Sefer Eronat sözlerini bütçenin memleket ve millete hayırlı ve uğurlu olmasını dileyerek bitirmiştir.⁸²⁷

4.5.5. Fuat Nizamoğlu'nun 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960)

27 Ekim 1957 Pazar günü yapılan seçimler sonucunda Fuat Nizamoğlu⁸²⁸ almış olduğu 59.697 oyla DP'nin 11. Dönem Yozgat Milletvekili olarak meclise girmiştir.⁸²⁹ TBMM'nin 22 Kasım 1957 tarihli oturumunda Divan-ı Muhasebat Encümenliği üyeliğine seçilmiştir.⁸³⁰ Mecliste 14 Kasım 1958 Cuma günü yapılan seçimlerde Münakalât (Ulaştırma) Encümenliği üyesi olarak seçilmiştir.⁸³¹ Fuat Nizamoğlu son yasama döneminde Münakalât (Ulaştırma) Encümenliğine tekrar seçilmiştir.⁸³² 11. Dönem TBMM Tutanak Dergisi incelenmiş olup Fuat Nizamoğlu'nun herhangi bir konuşmasına, önergesine veya kanun teklifine rastlanılmamıştır.

⁸²⁶ *TBMM TD*, D. 11, C. 13, B. 67, s. 471- 480.

⁸²⁷ *TBMM TD*, D. 11, C.12, B. 50, s. 1056- 1057.

⁸²⁸ Fuat Nizamoğlu'nun biyografisi ve 9. Dönem siyasi faaliyetleri için bkz., s. 91-93.

⁸²⁹ "Yeni Mebuslarımız", *Yozgat*, 31 Ekim 1957, s. 1.

⁸³⁰ *TBMM TD*, D. 11, C. 1, B. 5, s. 32.

⁸³¹ *TBMM TD*, D. 11, C. 5, B. 2, s. 43.

⁸³² *TBMM TD*, D. 11, C. 10, B. 2, s. 37.

4.5.6. Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960)

27 Ekim 1957 seçimlerinde Yozgat'tan DP adayı olan Ömer Lütfi Erzurumluoğlu⁸³³, almış olduğu 60.467 oyla ile yeniden Yozgat milletvekilliğine seçilmiştir.⁸³⁴ 22 Kasım 1957 tarihli oturumda Dahiliye Encümeni azalığına seçilmiştir.⁸³⁵ 14 Kasım 1958'de ise İmar ve İskân Encümenliğine seçilmiştir.⁸³⁶ İncelenen TBMM Tutanak Dergisi ve Cumhuriyet Arşivi çerçevesinde Erzurumluoğlu 22 konu hakkında söz almış, 4 takdir ve 11 kanun teklifi vermiştir.

4.5.6.1. Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun TBMM Genel Kurul Konuşmaları

7 Şubat 1958 Cuma günü Samsun Mebusu Ekrem Anıt ve iki arkadaşının, devlet davalarını intaç eden avukat vesaireye verilecek ücreti vekalet hakkındaki 1389 sayılı Kanununun 1. maddesine bir fıkra ilavesine dair kanun teklifi üzerine söz almıştır. Devlet dairelerinin kontrole tabi tutulmasını ve bunu yapmayan memur hakkında tatbikat yapılması için bu teklifin verildiğini söylemiştir.⁸³⁷

Arzu Hal Encümeninin görev ve usulü hakkında 7 Şubat 1958 Cuma günü konuşmuştur. Konuşmasında Arzu hal Encümeninin intihap yenilendikten sonra görevini yerine getirmediğinden bahsetmiştir. İlk görevinin elindeki evrakı meclis göreve başladıktan sonra Adliye Encümenine intikal ettirecek ve buradan meclise gelmesi gerektiğini ve hatanın buradan kaynaklandığını söylemiştir. Bunun düzeltilmesi ile karşı karşıya kaldıklarını ifade etmiştir.⁸³⁸

Dahiliye Vekaleti 1958 yılı Bütçesi hakkında 24 Şubat 1958 Pazartesi günü söz almıştır. Konuşmasında aziz milletin daha mesut ve müreffeh olması hususunda feragat ve fedakarlıkla çalışıp hizmet etmeye iktidar olarak büyük bir gönül ve

⁸³³ Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun biyografisi ve 10. Dönem siyasi faaliyetleri için bkz., s. 131-140.

⁸³⁴ "Yeni Mebuslarımız", *Yozgat*, 31 Ekim 1957, s. 1.

⁸³⁵ *TBMM TD*, D. 11, C. 1, B. 5, s. 32, Ömer Lütfi Erzurumluoğlu Dahiliye Encümenliği azalığına 16 Kasım 1959'da tekrar seçilmiştir. *TBMM TD*, D. 10, C. 10, B. 2, s. 32.

⁸³⁶ *TBMM TD*, D. 11, C. 5, B. 2, s. 40.

⁸³⁷ *TBMM TD*, D. 11, C. 2, B. 35, s. 44-49.

⁸³⁸ *TBMM TD*, D.11, C. 2, B. 35, s. 39.

vicdan ferahlığı içinde vazifelerini yerine getirmeye çalıştıklarını ve çalışmaya da devam edeceklerini ifade etmiştir.⁸³⁹

12 Mayıs 1958 Pazartesi günü Türkiye Öğretmenler Bankası Türk Anonim Şirketinin Kuruluş Kanunu üzerine söz almıştır. Kanun lehinde konuşan Erzurumluoğlu, encümene havale etmektense mecliste aynı görüşte olduğuna göre kanunun bir an önce çıkarılması gerektiğini söylemiştir.⁸⁴⁰

6010 sayılı Kanunun ek birinci maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde eklenmesi hakkındaki 6834 sayılı Kanunun muvakkat maddesinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun münasebeti üzerine 19 Kasım 1958 Çarşamba günü söz almıştır. Konuşmasında milletin nabzını tutmanın sık sık seçim yapmakta olduğunu ifade eden muhalif arkadaşlara, aziz milletimizin nabzını elinden bırakmayan DP'ye karşı duyulan güveninin sarsılmadığını dile getirmiştir. Kanun teklifinin kabul edilmesini istemiştir.⁸⁴¹

24 Kasım 1958 Pazartesi günü İskân Kanunu lâyihası ile Tunceli Mebusu Arslan Bora'nın bu hususa mütaallik Kanun teklifini görüşmek üzere yeniden bir muvakkat encümenin terekkübü hakkında söz almıştır.⁸⁴²

24 Kasım 1958 Pazartesi günü Türk Tütün Alıcıları Bankası Kanunu'nu müzakere etmek üzere kurulan Muvakkat Encümenin terekkübü hakkında söz almıştır. Muvakkat Encümenin görevini yerine getirdiğini, verilen kararın tekrar Bütçe Encümenliğine gitmesinin yanlış olduğunu dile getirmiştir.⁸⁴³

Devlet Şurası Kanunu'na ek 6716 sayılı Kanunun 1. maddesine bağlı cetvelde değişiklik yapılması hakkındaki kanun teklifinin Muvakkat Encümende görüşülmesine dair tahrir münasebeti üzerine 1 Aralık 1958 Pazartesi günü söz almıştır. Erzurumluoğlu, kısa konuşmasında bu kanun layihasının tek encümeden geçirilerek bir an evvel meclise getirilmesi gerektiğini söylemiştir.⁸⁴⁴

⁸³⁹ *TBMM TD*, D. 11, C. 2, B. 45, s. 554-556.

⁸⁴⁰ *TBMM TD*, D. 11, C. 4, B. 67, s. 117-118.

⁸⁴¹ *TBMM TD*, D. 11, C. 5, B. 4, s. 155-159.

⁸⁴² *TBMM TD*, D. 11, C. 5, B. 6, s. 263-268.

⁸⁴³ *TBMM TD*, D. 11, C. 5, B. 6, s. 270.

⁸⁴⁴ *TBMM TD*, D. 11, C. 6, B. 9, s. 6.

14 Ocak 1959 Çarşamba günü devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanunu'na bağlı 1 sayılı cetvelin Emniyet Umum Müdürlüğü kısmına bazı kadrolar ilavesi hakkındaki kanun münasebeti üzerine söz almıştır.⁸⁴⁵

9 Şubat 1959 Pazartesi günü Karayolları Trafik Kanunu'nun 42. maddesinin tadili hakkındaki Kanun teklifinin reddine dair mazbata üzerine söz almıştır. Dahiliye Encümeni Reis vekili olarak konuşan Erzurumluoğlu, Milletvekili Recep Bey'in arzu ettiği elektrikleendirme tesisatı olmamasından ve Türkiye'de bu kazaları önleyecek şekilde trafik kültürünün ileri bir derecede bulunmamasından dolayı verilen bu teklifin reddedildiğini genel kurula açıklamıştır.⁸⁴⁶

Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, Dahiliye Vekaleti ve İmar ve İskân Vekaletinin 1959 Bütçeleri üzerine 27 Şubat 1959 Cuma günü konuşmuştur. Dahiliye Vekaleti hakkında muhalefet partilerin eleştirilerine karşı yapmış olduğu işlerden dolayı Vekalet mensuplarını tebrik etmiştir. İsmet İnönü'nün 2 Ağustos 1949'da Bursa'da ve 1 Kasım 1948'de söylemiş olduğu sözleri söyleyip, "*ne mutlu bu milletin feragat ve fedakârane hizmet görenlere*" diyerek sözlerini tamamlamıştır.⁸⁴⁷

23 Mart 1959 Çarşamba günü meclis konuşmalarında geçen ağır ithamların bazılarının Meclis zabıtlarından çıkarılması için söz almıştır. Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, geçen celsede konuşan Muhterem Vekil Bey ve bu celsedeki Muhterem Nüvit Bey'in söylemiş olduğu "*aşağılık duygusu içinde*" cümlesini kötü bir niyetle söylemediklerinin anlaşıldığından bu cümlenin zabıt ceridelerinden çıkarılmasını istemiştir. Ayrıca bu konu hakkında vermiş olduğu takriri de sonradan geri çekmiştir.⁸⁴⁸

11 Mayıs 1959 Pazartesi günü 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun ikinci maddesinin d fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki Kanun münasebeti üzerine söz almıştır. Erzurumluoğlu, maddenin "*Türkçe olmayan ve iltibasa meydan veren köy adları alakadar vilayet daimi encümeninin mütalaası alındıktan sonra en kısa zamanda*

⁸⁴⁵ TBMM TD, D. 11, C. 6, B. 24, s. 455.

⁸⁴⁶ TBMM TD, D. 11, C. 7, B. 35, s. 100-101.

⁸⁴⁷ TBMM TD, D. 11, C. 7, B. 47, s. 1212-1238.

⁸⁴⁸ TBMM TD, D. 11, C. 8, B. 52, s. 113-119.

Dahiliye Vekaletince değiştirilmesi” olarak kabul edilmesini istemiştir. Kanunun ikinci maddesinin d fıkrası bu şekilde değiştirilmiştir.⁸⁴⁹

11 Mayıs 1959 Pazartesi günü 1861 sayılı Jandarma efradı Kanunu’nun bazı maddelerinin tadiline, bu Kanuna bir ek ve iki muvakkat madde eklenmesine ve muvakkat üçüncü maddenin kaldırılmasına dair Kanun münasebeti üzerine söz almıştır. Kanun hakkında verilen taktirin amacının fiili müddet senesinin evvelden 25 iken şimdi 30 seneye çıkarılması olduğunu söylemiştir. Yine maddelerin tadilinin komisyon tarafından yapılmadığı ve bir milletvekilinin vermiş olduğu taktirle yapıldığını ifade etmiştir.⁸⁵⁰

Erzurum Mebusu Abdülkadir Eryut’un mebuslukla birleşmesi caiz olmayan işler hakkında kanun teklifi ile Ordu Mebusu Atıf Topaloğlu ve iki arkadaşının mebusluk sıfatı ile telifi caiz görülmeyen ahvalin tespitine dair kanun tekliflerinin reddini içeren Teşkilatı Esasiye Encümeni Mazbatası hakkında 22 Mayıs 1959 Cuma günü söz almıştır. Erzurumluoğlu, bu tekliflerin kabulü taraftarı olduğunu fakat maddelerinin bazılarında aksaklık gördüğünden encümene geri iade edilmesini istemiştir.⁸⁵¹

8 Haziran 1959 Pazartesi günü 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 40. maddesine bir f fıkrası eklenmesine dair Kanun hakkında söz almıştır. Taktirin aleyhinde konuşan Erzurumluoğlu, bu memleket için uzun yıllar ömrünü vakfetmiş ve bu vatan için çalışan kimseler için üç seneyi esirgememeleri ve verilen teklifin geri çekilmesini istemiştir.⁸⁵²

6785 sayılı İmar Kanunu’na bir madde eklenmesi hakkındaki Kanun üzerine 10 Haziran 1959 Çarşamba günü konuşmuştur. Erzurumluoğlu, Dahiliye Encümeninin birinci maddesinin tadili teklifinde bulunduğunu ve hükümetle mutabık kalınarak İstimlâk Kanunu’nun müvazi olarak hazırlanan Dahiliye Encümeninin birinci maddesinin aynen kabulünü istemiştir.⁸⁵³

⁸⁴⁹ *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B. 66, s. 66.

⁸⁵⁰ *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B. 66, s. 67-69.

⁸⁵¹ *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B. 71, s. 235-236.

⁸⁵² *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B. 78, s. 599.

⁸⁵³ *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B.79, s. 647- 657.

Ömer Lütfi, 3546 sayılı Şûrayı Devlet Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu Kanuna bir madde eklenmesi ve 28. maddenin kaldırılması hakkındaki Kanun üzerine 12 Haziran 1959 Cuma günü söz almıştır. Kanun teklifinde yer alan yüksek tahsil görmüş olmak, iki devre mebusluk yapmış olmak ve yaşı da 40'dan aşağı olmamak kayıt ve şartıyla kabul etmekte hiçbir mahzurun olmadığını vurgulamıştır.⁸⁵⁴

27 Şubat 1959 Cuma günü Temsil Ödeneği Kanunu'nun 1. maddesinde yazılı ödenek miktarının artırılması hakkında Kanun münasebeti üzerine söz almıştır. Bu konu hakkında daha önce teklifte bulunduğunu Bütçe Komisyonunun bu teklifi bir an önce Heyeti Umumiye getireceğini söylemiştir. Yalnız bu durum gerçekleşmeyince 55 arkadaşı ile vermiş olduğu Kanun teklifinin kabulünü istemiştir.⁸⁵⁵ Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, şu takriri sunmuştur:

“ İki seneye yakın bir zamandan beri Bütçe Encümeninde bekletilmekte bulunan Temsil Ödeneği Kanununun tadili hakkındaki Kanun teklifimin Dahili Nizamnamenin 36. maddesi gereğince Umumi Heyette görüşülmesini mevzuun ehemmiyetine binaen arz ve teklif ederim.” Bu takrir üzerine Bütçe Encümenliği bu konunun müzakere edileceğini söylemesinden sonra Ömer Lütfi Erzurumluoğlu vermiş olduğu takriri geri çekmiştir.⁸⁵⁶

Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, İskân Kanunu lâyihası ile Tunceli Mebusu Arslan Bora'nın İskân Kanununun bazı maddelerinin tadiline ve yeniden bazı hükümleri ilavesine dair 5420 ve 5826 sayılı Kanunların bazı maddelerinin değiştirilmesi ve yeniden bazı hükümler ilavesi hakkındaki 6093 sayılı Kanunun 1 ve 4. maddelerinin tadiline ve bu kanuna yeniden bir madde ilavesine dair Kanun teklifini görüşmek üzere Muvakkat Encümen teklifi münasebeti üzerine 20 Kasım 1959 Cuma günü söz almıştır. Teklifin lehinde konuşan Erzurumluoğlu, ızdırap çeken halkın acısını dindirmek için Muvakkat Encümeninin kurulmasını istemiştir.⁸⁵⁷

⁸⁵⁴ *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B. 80, s. 759.

⁸⁵⁵ *TBMM TD*, D. 11, C. 7, B. 47, s. 1199-1200.

⁸⁵⁶ *TBMM TD*, D. 11, C. 11, B. 28, s. 312-313.

⁸⁵⁷ *TBMM TD*, D. 11, C. 10, B. 4, s. 109-110.

6831 sayılı Orman Kanunu'nun 35. maddesinin 2. fıkrasının tadili hakkındaki Kanun münasebeti üzerine 2 Aralık 1959 Çarşamba günü söz almıştır. Kanunun 35. maddesinin 2. fıkrasında geçen “*Bu inşaatta*” kelimesinde hata olduğunu ve hatanın “*Bu inşaatta*” olarak düzeltilmesini istemiştir. Meclis Başkanı ise bu şekilde okunduğunu dile getirmiştir.⁸⁵⁸

9 Mayıs 1960 Pazartesi günü köy içme suları hakkındaki kanun üzerine söz almıştır. Muvakkat Encümeni sözcüsü olarak söz alan Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, birinci maddenin 2. fıkrasında yer alan “*DSİ Umum Müdürlüğü 4.madde ki programlara giren bazı köylere ait işerin*” dedikten sonra DSİ kelimesi kalkacak yerine kendi kelimesi ilave edildikten sonra “*kendi kontrol ve murakabesi*” olarak araya bir “*ve*” kelimesi girmesi gerektiğini söyleyerek bu şekilde düzeltilmesini istemiştir. Yine madde 3'te yer alan bazı kelimelerin düzeltilmesini istemiştir. Bu madde de geçen “*kâfi miktarda sıhhi ve içme suyu olmayan bütün köyler ve köy mahallerinin*” cümlesindeki “*mahallerinin*” tabirinin “*mahallelerinin*” olarak düzeltilmesini ve bu madde de yer alan f fıkrasında geçen “*En fazla iş birliğinde bulunan köylere, bağlı buldukları vilayetlerle teşriki mesai edilerek, rüçhaniyet sırası verilmek suretiyle DSİ Umum Müdürlüğüne her mali yılbaşında üç yıllık çalışma programları hazırlanır*” şeklinde düzeltilmesini istemiştir.⁸⁵⁹

4.5.6.2. Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun Kanun Teklifleri

18 Aralık 1957 Çarşamba günü devlet memurları aylıklarının tevdi ve teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı 1 sayılı cetvel ile tadil ve eklerinin Dahiliye Vekaleti merkez memurları kısmında değişiklik yapılmasına dair Kanun teklifi vermiştir. Teklif, Dahiliye ve Bütçe Encümenliklerine havale edilmiştir.⁸⁶⁰

7 Şubat 1958 Cuma günü Samsun Milletvekili Ekrem Anıt, Jandarma Efradı Kanunu'nun 7 ve 12. maddeleriyle muvakkat 3. maddenin değiştirilmesine ve bu Kanuna bir ek ve bir muvakkat madde eklenmesine dair 6348 sayılı Kanunun 3.

⁸⁵⁸ *TBMM TD*, D. 11, C. 10, B. 9, s. 257- 263.

⁸⁵⁹ *TBMM TD*, D. 11, C. 13, B. 66, s. 421-424.

⁸⁶⁰ *TBMM TD*, D. 11, C. 1, B. 16, s. 164.

maddesinin tadili hakkında Kanun teklifi (2/118) vermiştir. Teklif, Dahiliye, Maliye ve Bütçe Encümenlerine havale edilmiştir.⁸⁶¹

14 Şubat 1958 Cuma günü 5665 sayılı Kanuna ek 6995 sayılı Kanunun birinci maddesine bağlı cetvelin tadili hakkında Kanun teklifi (2/132) vermiştir. Bu teklif Maliye ve Bütçe Encümenliklerine havale edilmiştir.⁸⁶²

Ömer Lütfi Erzurumluoğlu 21 Şubat 1958 Cuma günü iki arkadaşıyla birlikte Yozgatlı İsmail Nazım Kafaoğlu'na vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında (2/139) kanun teklifi vermiştir. Bu teklifte Maliye ve Bütçe Encümenliklerine sevk edilmiştir.⁸⁶³

7 Mayıs 1958 Çarşamba günü vermiş olduğu subaylar heyetine mahsus terfi Kanunu'na 4800 sayılı Kanunla eklenen geçici maddenin tadiline dair (2/169) kanun teklifi Milli Müdafaa ve Bütçe Encümenliklerine gönderilmiştir.⁸⁶⁴

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 40. maddesinin ç fıkrasının 2 numaralı bendinin tadili hakkında Kanun teklifi vermiştir. 12 Mayıs 1958 Pazartesi günü verilen teklif Dahiliye, Maliye ve Bütçe Encümenliklerine havale edilmiştir.⁸⁶⁵

13 Haziran 1958 Cuma günü vermiş olduğu kat mülkiyeti Kanun teklifi (2/200) Adliye Encümenliğine sevk edilmiştir.⁸⁶⁶

Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, 11 arkadaşı ile birlikte 14 Kasım 1958 Cuma günü 6834 sayılı Kanunun Muvakkat maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun teklifi vermiştir.⁸⁶⁷

Ömer Lütfi Erzurumluoğlu iki arkadaşı ile birlikte 11 Mayıs 1959 Pazartesi günü Yozgatlı İsmailoğlu Nazım Kafaoğlu'na vatani hizmet tertibinden maaş bağlanmasına dair Kanun teklifinde bulunmuştur. Yapılan oylama sonucunda Nazım

⁸⁶¹ *TBMM TD*, D. 11, C. 2, B. 35, s. 27.

⁸⁶² *TBMM TD*, D. 11, C. 2, B. 38, s. 91.

⁸⁶³ *TBMM TD*, D. 11, C. 2, B. 42, s. 252.

⁸⁶⁴ *TBMM TD*, D. 11, C. 4, B. 65, s. 39.

⁸⁶⁵ *TBMM TD*, D. 11, C. 4, B. 67, s. 98-99, Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, bu teklifini vermiş olduğu önerge ile geri çekmiştir. *TBMM TD*, D. 11, C. 4, B. 78, s. 373.

⁸⁶⁶ *TBMM TD*, D. 11, C. 4, B. 80, s. 440.

⁸⁶⁷ *TBMM TD*, D. 11, C. 5 B. 2-3-4, s. 31-70-147-165-182.

Kafaoğlu'na hayatta olduğu sürece 500 lira maaş ödenmesi kabul edilmiştir. Oylama sonunda Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, kendisi ve Yozgat mebusları adına meclise teşekkür etmiştir.⁸⁶⁸

27 Kasım 1959 Cuma günü Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda bazı değişiklikler yapılmasına ve bu Kanuna bazı hükümler eklenmesine dair olan 5951 sayılı Kanuna bir muvakkat madde eklenmesi hakkında (2/365) kanun teklifi vermiştir. Teklif, Maliye ve Bütçe Encümenliklerinde görüşülmesi için havale edilmiştir.⁸⁶⁹

22 Ocak 1960 Cuma günü 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun 23. maddesinin Ç fıkrası ile muaddel 49.maddesinin değiştirilmesine dair Kanun teklifi (2/396) vermiş olup, bu teklif Dahiliye ve Bütçe Encümenliklerine sevk edilmiştir.⁸⁷⁰

4.5.6.3. Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun Takrirleri

Ömer Erzurumluoğlu, 8 Aralık 1958 Pazartesi günü 67 arkadaşı ile birlikte Kaymakam ve Nahiye Müdürlerine verilecek temsil ödeneği hakkındaki 5027 sayılı Kanunun 1. maddesine bağlı cetvelde değişiklik yapılmasına dair kanun teklifinin teşkil edilecek Muvakkat Encümende görüşülmesine dair takrir vermiştir.⁸⁷¹

9 Aralık 1959 Çarşamba günü 5665 sayılı Kanuna ek 6995 sayılı Kanunun birinci maddesine bağlı cetvelin tadili hakkında vermiş olduğu kanun teklifini takrir vererek geri verilmesini istemiştir. Teklif iade edilmiştir.⁸⁷²

Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, Demokrat Parti Grup İdare Heyeti Reisliğine Başbakan Adnan Menderes'in cevaplandırması için iki takrir vermiştir. Bunlardan birincisi şu şekildedir:

I- Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasının sermayesine iştirak ettiği İktisadi Devlet Teşekküllerinden âmme müesseselerinden, şirketlerden hangilerine iştirak ettiği sermayeden ayrı olarak kredi ve mevduat tediyesinde bulunduğu:

⁸⁶⁸ *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B. 66, s. 65.

⁸⁶⁹ *TBMM TD*, D. 11, C. 10, B. 7, s. 187.

⁸⁷⁰ *TBMM TD*, D. 11, C. 11, B. 27, s. 283.

⁸⁷¹ *TBMM TD*, D. 11, C. 6, B. 12, s.79-83.

⁸⁷² *TBMM TD*, D. 11, C. 10, B. 12, s. 324.

1- Vaki midir? 2- Hangi müesseselerdir? 3- İştirak ettiği sermaye miktarı ile şimdiye kadar tediye ettiği mevduat ayrı ayrı ne kadardır? 4 –Bu müesseselere mevduat ve kredi tediyesinde bulunulması prensibi ile sermayelerine iştiraki hususlarından hangisinin bankaya daha faydalı olacağına ne düşünüyor?

II- Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasının sermayesine iştirak ettiği şirketlerden Demir ve Çelik Anonim Ortaklığının sermayesine iştirakinin: 1) Miktarı nedir? 2- Bu şirketin almış olduğu otomobilin fiyatı nedir ve kimlere tahsis edilmiştir? 3- Bu şirketin 600.000 liraya almış arsanın 20.000.000 liraya Ziraat Bankasına ipotek ettirilmiş olduğu doğru mudur?

III– Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasının: 1- Türkiye Turizm Bankası, 2- Minneapolis Türk Traktör Anonim Ortaklığı, 3- Kromit Şirketi ile olan mali ve hukuki münasebetlerinin Başvekalet Murakabe Heyetince kısa zamanda tetkik ettirilmesi düşünülmüyor mu?⁸⁷³

Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun 26 Mayıs 1959 tarihli ikinci tavrı ise şu şekildedir:

I-İktisadi Devlet Teşekkülleri ile Devlet veya İktisadi Devlet teşekküllerinin sermayesine iştirak ettikleri âmme müessesesi ve şirketlerin İdare Meclisi Reis ve azalıkları ile murakıplıklarında vazife gören: 1- Mebus var mıdır? 2- Kaç tanedir? 3- Kimlerdir? 4- Hangi tarihten beri vazife görmektedirler?

II- Birinci sualde belirtildiği veçhile, vazife gören mebuslar var ise bu müesseselerin esasında murakıbi olan mebus vazifesi ile bu vazifelerin kabili ta'lif olup olmadığı hususunda ne düşünülmektedir?⁸⁷⁴

4.5.7. Talat Alpay'ın 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960)

27 Ekim 1957 seçimlerinde Yozgat'tan DP adayı olan Talat Alpay⁸⁷⁵, almış olduğu 59.866 oy ile yeniden milletvekili seçilmiştir.⁸⁷⁶ Meclisin açılmasından sonra 22 Kasım 1957 Cuma günü yapılan toplantıda yasama boyunca görev alacağı Bütçe

⁸⁷³ BCA, 30.1.0.0.45.271.4, s. 2.

⁸⁷⁴ BCA, 30.1.0.0.45.271.4, s. 3.

⁸⁷⁵ Talat Alpay'ın biyografisi ve 10. Dönem faaliyetleri için bkz., s. 145-148.

⁸⁷⁶ “Yeni Mebuslarımız”, *Yozgat*, 31 Ekim 1957, s. 1.

Encümeni azalığına seçilmiştir.⁸⁷⁷ Talat Alpay'ın incelenen 11. Dönem TBMM Tutanak Dergisi neticesinde 2 konu hakkında söz aldığı, 3 konu hakkında ise kanun teklifi verdiği tespit etmiştir.

4.5.7.1. Talat Alpay'ın TBMM Genel Kurul Konuşmaları

23 Haziran 1958 Pazartesi günü Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 6311 sayılı Kanunla değiştirilen 23. maddesinin tadili hakkındaki Kanun münasebeti üzerine söz almıştır. Bütçe Encümeni adına konuşan Alpay, değiştirilen maddeye iştirak ettiklerini söylemiştir.⁸⁷⁸

23 Şubat 1960 Salı günü Riyaseti Cumhur 1960 yılı Bütçesi üzerine söz almıştır. Kendisinden önce konuşan Esat Mahmut Karakurt'un "*siz beni burada konuşturuyorsunuz ama millet sizin için konuşuyor*" ifadesine tepki göstermiş ve milletin kendileri adına ne konuştuğunu ve neler düşündüğünü üç dönemdir vermiş olduğu reyler ile ispat ettiğini dile getirmiştir. Ayrıca Reisicumhurluk makamının anayasanın teminatı altında olduğunu ifade etmiştir.⁸⁷⁹

4.5.7.2. Talat Alpay'ın Kanun Teklifleri

Talat Alpay beş arkadaşı ile birlikte 3 Şubat 1958 Pazartesi günü "Divanı Muhasebat Kanunu'nun birinci maddesine bağlı cetvelin tadili hakkında (2/106) Kanun teklifi" vermiştir. Verilen teklif 307 oy ile kabul edilmiştir.⁸⁸⁰

8 Haziran 1959 Pazartesi günü 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 40. maddesine bir f fıkrası eklenmesine dair kanun münasebeti üzerine söz almıştır. Kanunun birinci maddesine eklenen f fıkrasının son satırında yer alan "*birer senelik fasıllarla*" ibaresinin yanlış çıktığını ve bu kelimenin manayı değiştirdiği için "*müddetle*" şeklinde değiştirilmesini teklif etmiştir.⁸⁸¹

⁸⁷⁷ *TBMM TD*, D. 11, C. 1, B. 5, s. 31, Talat Alpay ikinci yasama döneminde de bu üyeliğe tekrar seçilmiştir. *TBMM TD*, D. 11, C. 5, B. 2, s. 38.

⁸⁷⁸ *TBMM TD*, D. 11, C. 4, B. 84, s. 613.

⁸⁷⁹ *TBMM TD*, D. 11, C. 12, B. 45, s. 308.

⁸⁸⁰ *TBMM TD*, D. 11, C. 7, B. 47, s. 1277-1289-1309.

⁸⁸¹ *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B. 78, s. 596- 601.

3 Şubat 1960 Çarşamba günü TBMM memurları teşkilatı hakkındaki 5509 sayılı Kanununa ek 6885 sayılı Kanunu'nun 1. maddesine bağlı cetvelin değiştirilmesine dair (2/4139) kanun teklifi vermiştir.⁸⁸²

4.5.8. Mahmut Ataman'ın 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960)

27 Ekim 1957 seçimlerinde almış olduğu 59.989 oy ile DP'den Yozgat Milletvekili seçilmiştir.⁸⁸³ Ataman⁸⁸⁴, TBMM'de yapılan üyelik seçimlerinde yasama dönemi boyunca sürececek olan Adliye Encümenliği üyeliğine seçilmiştir.⁸⁸⁵ Mahmut Ataman 3 konu hakkında kanun teklifi vermiş olup, 1 konu üzerine ise takrir vermiştir.

4.5.8.1. Mahmut Ataman'ın Kanun Teklifleri

Subaylar ve askeri memurların maşına dair 1453 sayılı Kanunu'na ek 3661 sayılı Kanunu'nun 2. maddesinin değiştirilmesi hakkında (2/869) kanun teklifi vermiştir. 15 Ocak 1958 günü verilen teklif Milli Müdafaa ve Bütçe Encümenliklerine sevk edilmiştir.⁸⁸⁶

14 Şubat 1958 Cuma günü Tahsinoğlu Nuri Yeniay'ın karısı Sariye Yeniay ve kızı Fethiye Yeniay'a vatani hizmet tertibinden maaş bağlanmasına dair (2/131) kanun teklifi vermiştir. Teklif, Maliye ve Bütçe Encümenliğine havale edilmiştir.⁸⁸⁷

10 Aralık 1958 Çarşamba günü gayrimenkul kiralari hakkındaki 6570 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu Kanuna bazı hükümler eklenmesine dair (2/238) kanun teklifi vermiştir. Kanun teklifi Ticaret, Dahiliye, Adliye ve Bütçe Encümenlerine havale edilmiştir.⁸⁸⁸

4.5.8.2. Mahmut Ataman'ın Takrirleri

16 Şubat 1959 Pazartesi günü gayrimenkul kiralari hakkındaki 6570 sayılı Kanunun bazı maddelerinin tadiline ve bu Kanuna bazı hükümler eklenmesine dair Kanun

⁸⁸² *TBMM TD*, D. 11, C. 11, B. 32, s. 463.

⁸⁸³ "Yeni Mebuslarımız", *Yozgat*, 31 Ekim 1957, s. 1.

⁸⁸⁴ Mahmut Ataman'ın biyografisi ve 10. Dönem siyasi faaliyetleri için bkz., s. 154-156.

⁸⁸⁵ *TBMM TD*, D. 11, C. 1, B. 5, s. 29.

⁸⁸⁶ *TBMM TD*, D. 11, C. 1, B. 25, s. 481, Mahmut Ataman vermiş olduğu teklifi takrir vererek geri iadesini istemiştir. *TBMM TD*, D. 11, C. 9, B. 78, s. 579.

⁸⁸⁷ *TBMM TD*, D. 11, C. 2, B. 38, s. 91.

⁸⁸⁸ *TBMM TD*, D. 11, C. 6, B. 13, s. 114.

teklifi ile gayrimenkul kiralarna müteallik diğer tekliflerin kurulacak Muvakkat Encümeninde görüşülmesine dair (4/99) taktırir vermiştir. Yapılan oylama sonucunda taktırir kabul edilmiştir.⁸⁸⁹

4.5.9. Numan Kurban'ın 11. Dönem Yasama Faaliyetleri (1957-1960)

Numan Kurban,⁸⁹⁰27 Ekim 1957 seçimlerinde almış olduğu 59.780 oy ile DP'den Yozgat Milletvekili seçilmiştir.⁸⁹¹ Genel Kurulda yapılan seçimlerde dönem boyunca sürdüreceği Divan-ı Muhasebat Encümeni azalığına seçilmiştir.⁸⁹² Numan Kurban'ın incelenen TBMM Tutanak Dergisine göre TBMM Genel Kurulunda 2 konuşması tespit edilmiştir.

4.5.9.1. Numan Kurban'ın TBMM Genel Kurul Konuşmaları

26 Kasım 1958 Çarşamba günü İstanbul Üniversitesi 1955 malî yılı hesabı Kafî Kanunu münasebeti üzerine söz almıştır. Divanı Muhasebat Encümenliği muharriri olarak söz alan Kurban, dördüncü maddede yer alan “*Tahsisattan 1955 malî yılı içinde sarf olunmayan 1.845.845 lira 11 kuruş imha edilmiş*” tabirinin “*Tahsisattan 1955 bütçe yılı içinde sarf olunmayan ve A/1 ve A/2 işaretli cetvellerin ayrı bir sütununda gösterilen 1.845.845 lira kuruş imha edilmiştir*” şeklinde düzeltilmesini istemiştir. Madde bu şekilde düzenlenmiştir.⁸⁹³

İnhisarlar Umum Müdürlüğünün 1951 Bütçe yılı Hesabı Katisine dair Kanun hakkında 23 Aralık 1959 Çarşamba günü söz almıştır. Encümen tarafından hazırlanan mazbatanın hazırlanmasında bir metin hatası olduğu için mazbatanın yeniden yazılacağından müzakerenin bir sonraki birleşimde yapılmasını istemiştir.⁸⁹⁴

⁸⁸⁹ *TBMM TD*, D. 11, C. 7, B. 38, s. 179-180.

⁸⁹⁰ Numan Kurban'ın biyografisi ve 10. Dönem faaliyetleri için bkz., s. 156.

⁸⁹¹ “Yeni Mebuslarımız”, *Yozgat*, 31 Ekim 1957, s. 1.

⁸⁹² *TBMM TD*, D. 11, C. 1, B. 5, s. 32.

⁸⁹³ *TBMM TD*, D. 11, C. 5, B. 7, s. 427.

⁸⁹⁴ *TBMM TD*, D. 11, C. 10, B. 18, s. 440.

SONUÇ

Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatından sonra 11 Kasım 1938'te Cumhurbaşkanlığına seçilen İsmet İnönü ile Türkiye'de 1945 yılına kadar sürecek olan "Milli Şef" dönemi başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası başlayan yeni demokrasi kültürüne katılmak isteyen Türkiye'de 1945 yılında çok partili hayata geçilmiştir. 1945'te Nuri Demirağ tarafından kurulan Milli Kalkınma Partisi dönemin ilk muhalefet partisi olma özelliğini kazanmıştır. Ancak tek parti olarak ülkeyi yöneten CHP'ye karşı en güçlü muhalefet partisi vermiş oldukları dördümlü takririn kabul edilmemesinden sonra Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan tarafından 7 Ocak 1946'da kurulan Demokrat Parti olmuştur.

Çok partili hayata geçişin ilk genel seçimi olan 1946 seçimlerinde Türk demokrasi tarihinde ilk kez tek dereceli seçim sistemi uygulanmıştır. Ancak açık oy, gizli sayım usulünün benimsenmesi iktidarda olan CHP'nin yaptığı usulsüzlüklerin ortaya çıkmasını engellemiştir. DP, Türk politika tarihine "*Yeter Söz Milletindir*" sloganı ile ilk kez "*Milli İrade*" kavramını getirmiş ve bunu 1950 seçimlerine kadar iyi bir şekilde değerlendirmiştir. 21 Temmuz 1946 seçimlerinde CHP Yozgat'tan birinci parti çıkmış ve göstermiş olduğu adaylar seçimleri kazanmıştır. Süleyman Sırrı İçöz, Celal Arat, Ziya Arkant, Kemal Cenap Berksoy, Kamil Erbek, Mehmet İhsan Olgun, Ahmet Sungur milletvekili olmuşlardır. Ahmet Sungur'un 8 Ocak 1948'de vefatı üzerine Yozgat'ta ara seçimlere gidilmiş ve CHP adayı Fahri Akgöl milletvekili seçilmiştir. DP'nin mitingleri Yozgat'ta engellenmiş ve DP Yozgat Milletvekili adayı Osman Bölükbaşı'nın gözaltına alınması iktidarın muhalefete tahammül edemediğinin göstergesi olmuştur. Yozgat'tan 8. Dönem seçilen milletvekillerinin yaş ortalamasına bakacak olursak ortalama olarak 54.5 civarındadır. 1946'da seçilen

milletvekilllerinden sadece Ziya Arkant lise mezunu olup geriye kalan kişiler üniversite mezunudur. Mesleklere göre dağılım ise 2 memur, 1 asker, 1 mühendis, 1 profesör, 1 vali ve 2 hukukçu olarak dağılmıştır.

DP'nin dört yıl muhalefette kalmasının ardından 1950 seçimleri yakınlaşmıştır. Artan baskıdan dolayı iktidar partisi seçim kanununda değişikliğe gitme kararı almıştır. Meclis'te kabul edilen yeni düzenleme açık tasnif, gizli oy ilkesi bakımından demokratik özellik taşımaktaydı. Oluşturulan seçim kurullarının başına yargıçlar getirilmiş ve seçim sonuçlarına itiraz etme makamı olarak da YSK kurulmuştur. Seçim kararının alınmasından sonra partiler siyasi propagandalarına başlamış Türkiye seçim havasına girmiştir. CHP seçimi kazanacağı mantığı ile hareket etmiştir. DP ise şehir, köy ya da kasaba demeden her bölgeye ulaşmış ve iktidarın icraatlarını eleştirmiştir. Yozgat'ta DP adayları mitingler ve konuşma yaparken CHP'de ise sadece Avni Doğan aktif olarak çalışmıştır.

14 Mayıs 1950 günü yapılan seçimleri DP % 55 oy oranı ve 416 milletvekilliği kazanırken CHP % 39,6 oy oranı ile 69 milletvekilliği, MP ise % 4,6 oy oranı ile 1 milletvekilliği çıkarmıştır. Halk artık CHP'yi resmen tasfiye etmiştir. Yozgat'ta ise seçimler sükut içinde geçmiş ve DP 7 milletvekilliğinden 6'sını kazanmıştır. CHP'de ise Avni Doğan Yozgat'ta seçimi kazanmıştır. Seçilen milletvekilleri Niyazi Ünal, Mehmet Avni Doğan, Faik Erbaş, Yusuf Karşlıoğlu, Fuat Nizamoğlu, Haşim Tatlıoğlu ve Hasan Üçöz'dür. Bunlar içerisinde en önemlisi Avni Doğan olup, hem CHP içinde hem de mecliste aktif görev almıştır. CHP Grup Başkanvekilliği görevini yürüten Avni Doğan'ın genel kurulda 50'den fazla konuşması vardır. Yozgat milletvekilleri olan Haşim Tatlıoğlu ve Fuat Nizamoğlu Encümen azalığı dışında hiçbir konu hakkında söz almamışlar ve pasif bir siyaset izlemişlerdir. Bu dönemde Yozgat'tan seçilen milletvekillerin yaş ortalaması 49.4'tür. Mesleklere göre dağılım ise; 3 öğretmen, 2 çiftçi, 1 tüccar ve 1 validir.

DP, ilk iktidar döneminde (1950-1954) desteğini aldığı halkın ihtiyaçlarına cevap verme yoluna gitmiştir. Çıkarmış olduğu kanunlar ile yediden yetmişe bütün halkın desteğini almak istemiştir. Bunun yanında siyasi bunalımlar ortaya çıkmış olup, irtica faaliyetleri yaptığı ileri sürülerek MP kapatılmıştır. Bu partinin kapatılmasından sonra CMP adında yeni bir parti kurulmuştur. 1954 seçimlerinde partiler ilk kez eşit

bir şekilde radyodan propaganda yapma imkanı bulmuştur. 1954 seçimlerinde de çoğunluk sistemi uygulandı ve DP ikinci kez iktidara geldi. Almış olduğu % 58 oy oranı ile Türk demokrasi tarihinde en yüksek oy oranına ulaşan parti olmuştur. Yozgat ilinde de DP birinci parti olmuş ve Yozgat'ta tam liste kazanmıştır. Danyal Akbel, İhsan Aktürel, Talat Alpay, Mahmut Ataman, Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, Numan Kurban, Haşim Tatlıoğlu ve Ali Ünlüsoy 10. Dönem milletvekilliğine seçilmişlerdir. Bunlar içersinde en aktif olan Ömer Lütfi Erzurumluoğlu Muvakkat Encümeni mazbata muharrirliğine seçilmiş olup genel kurulda 38 konuşması vardır. Yozgat milletvekillerinin bu dönemdeki yaş ortalaması 44.7'dir. Meslek dağılımı ise 4 hukukçu, 1 mühendis, 1 ticaret, 1 çiftçi, 1 öğretmen şeklindedir.

DP'nin ikinci dönem iktidarı (1954-1957) birinci döneme göre bunalımlı geçti. Ekonomik sıkıntılar baş göstermeye başlamış, bu durum DP'yi basın ve muhalefete karşı sıkı tedbirler almaya yöneltmiştir. Bu olaylar meydana gelirken DP içinde yer alan bazı milletvekilleri partiden ayrıldılar ve HP'yi kurdular. DP'nin baskısına engel olmak isteyen muhalefet partiler bir araya gelip "Milli Muhalefet Cephesini" kurmuşlardır. DP, bu işbirliğini engellemek için 1958 yılında yapılması gereken seçimleri bir yıl erkene çekmiştir. Ayrıca 5545 sayılı Seçim Kanunu'nun 35 ve 109. maddelerinde değişikliğe gitmiş ve partilerin karma liste yapmasını ortadan kaldırmıştır. Bunun üzerine CHP böyle durumda muhalefetle işbirliğinin mümkün olmadığını açıklamıştır. DP'nin uyguladığı strateji amacına ulaşmış ve Milli Muhalefet Cephesi ortadan kalkmıştır. CMP ve HP, CHP'yi eleştirmiş ve İsmet İnönü'nün iktidara tek başına gelme umuduna kapıldığını ifade etmişlerdir.

1957 seçimleri DP'nin umduğu gibi geçmemiştir. Fakat yine iktidara gelmiştir. % 48 oy oranı ile 424 milletvekilliği kazanmıştır. 1954 seçimlerine göre % 10 kayba uğrayan DP'nin milletvekili sayısı ise 503'den 424'e kadar düşmüştür. Muhalefet ise bu seçimlerden güçlenerek çıkmıştır. CHP ise oy oranını % 35'ten % 41'e kadar çıkarmış olup 1954 seçimlerinde 31 olan milletvekilliği sayısını 178'e yükseltmiştir. Adnan Menderes seçim sonuçlarını "*Allah bir daha 27 Ekim gecesini yaşatmasın*" sözü ile yorumlamıştır. Bu da DP'nin seçmenlerine iyi ulaşamadığının bir göstergesidir. 27 Ekim 1957 genel seçimi sonuçlarının dikkat çeken ayrıntısı muhalefet partisi oy miktarının toplamının iktidarinkinden fazla olmasıdır. Bunu göz önüne alan muhalefet partileri iktidara gelememe nedenlerini seçim sistemine

bağlamış ve çoğunlukçu sistem yerine nispi temsil sistemine geçilmesini istemişlerdir. 1957 seçimlerinde Yozgat'tan DP tam liste kazanmıştır. Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, Mahmut Ataman, Numan Kurban, Sefer Eronat, Atıf Benderlioğlu, İsmail Hakkı Tunaboşlu, Talat Alpay, Nazım Tanıl ve Fuat Nizamoğlu 11. Dönem milletvekilliğine seçilmişlerdir. Yozgat milletvekillerinin bu dönemdeki yaş ortalamaları 45.2'dir. Seçilen milletvekillerinin meslek dağılımı ise 1 asker, 1 memur, 2 tüccar ve 5 hukukçu şeklindedir.

Yozgat basını incelendiğinde basının iktidarlara bakışı çıkarılan kanun ve hükümetin uygulamış olduğu politikalar belirlemiştir. 1946 yılında uygulanan baskıdan dolayı İsmet İnönü ve CHP yanlısı bir politika izlenmiştir. DP'nin iktidara gelmesi ile bu anlayışını değiştirmiş ve DP yanlısı bir yayın çizgisi izlemeye başlamıştır. Yozgat, Hakikat ve Bozok gazeteleri DP'nin iç ve dış politikadaki faaliyetlerini Yozgat halkına yansıtmıştır. Yine Bozok gazetesi genel seçimlerden önce seçim anketi yaparak seçmenin nabzını tutmuştur. 27 Mayıs askeri darbesine kadar bu çizgisini devam ettirmiştir.

14 Mayıs 1950 günü iktidara gelen DP, 10 yıl 13 gün iktidarda kalmıştır. 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi sonucu kapatılmıştır. Bu tarihe kadar yapılan dört genel seçimde de Yozgat'tan 32 milletvekilini meclise sokmayı başarmıştır. Bunlardan Haşim Tatlıoğlu, Fuat Nizamoğlu, Talat Alpay, Mahmut Ataman, Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, Numan Kurban ikişer dönem Yozgat milletvekilliğine seçilmişlerdir. En kısa milletvekilliğini de Ahmet Sungur, Kemal Cenap Berksoy ve İsmail Hakkı Tunaboşlu yapmıştır. Yozgat Milletvekili olan Atıf Benderlioğlu'nun, DP Meclis Grup Başkanvekili seçilmesi ve ardından da Milli Eğitim Bakanlığına getirilmesi Yozgat halkı tarafından sevinçle karşılanmıştır.

Yassıda yargılamalarında Yozgat milletvekilleri olan Danyal Akbel, Talat Alpay, Mahmut Ataman, Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, Numan Kurban, Fuat Nizamoğlu, Sefer Eronat ve Atıf Benderlioğlu anayasayı ihlal suçundan yargılanmışlar ve ceza almışlardır.

KAYNAKÇA

A. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

BCA, 490.1.00.720.460.1.

BCA, 490.01.448.1846.1.

BCA, 490.1.0.0.194.769.1.

BCA, 490.1.00.720.462.

BCA, 490.1.0.0.194.773.1.

BCA, 490.1.0.0.341.1425.

BCA, 30.10.0.0.77.512.

BCA, 30-10-0-0-77-508.

BCA, 030.10.00.77.509.10.

BCA, 490.1.0.0.380.1607.

BCA, 490.01.326.1350.1.

BCA, 010.09. 54.158.

BCA, 30.1.0.0.51.309.7.

BCA, 30.10.00.7851.7.

BCA, 30.1.0.0.45.274.

BCA, 10.9.0.0.54.1593.

BCA, 030.01.00.00.52.312.

BCA, 010.0954.158.7.

BCA, 490.01.326.1351.1

B. Gazeteler

Akşam

Bozok (1954 ve 1957 yıllarındaki nüshaları incelenmiştir.)

Cumhuriyet

Hakikat (1957 yılındaki nüshaları kullanılmıştır.)

Resmi Gazete

Tercüman

Ulus

Vakit

Vatan

Yeni İstanbul

Yerköy (15 Şubat 1954)

Yeni Sabah

Yeni Ulus

Yozgat (1946, 1948, 1950, 1954 ve 1957 senelerindeki nüshaları incelenmiştir.)

Yozgat Postası (16 Mart1954)

A. Yayınlanmış TBMM Arşivi

TBMM Arşivi Ziya Arkant'ın Şahsi Dosyası 1129 No'lu Tercüme-i Hal Kağıdı.

TBMM Arşivi Mustafa Celal Arat'ın Şahsi Dosyası 1016 No'lu Tercüme-i Hal Kağıdı.

TBMM Arşivi Kemal Cenap Berksoy'un Şahsi Dosyası 1313 No'lu Tercüme-i Hal Kağıdı.

TBMM Arşivi Mehmet Atif Benderlioğlu'nun Şahsi Dosyası 1946 Nolu Tercüme-i Hal Kağıdı.

TBMM Albüm 1920-1950, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, C.1, Haziran 2010, Ankara.

TBMM Albüm 1950-1980, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, C.2, Haziran 2010, Ankara.

TBMM TD, D. 7, C. 23.

TBMM TD, D. 7, C. 24.

TBMM TD, D. 7, C. 28.

TBMM TD, D. 8, C. 1.

TBMM TD, D. 8, C. 2.

TBMM TD, D. 8, C. 3.

TBMM TD, D. 8, C. 4.

TBMM TD, D. 8, C. 5.

TBMM TD, D. 8, C. 6.

TBMM TD, D. 8 C.7.

TBMM TD, D. 8, C. 8.

TBMM TD, D. 8, C. 9.

TBMM TD, D. 8, C. 10.

TBMM TD, D. 8, C. 11.

TBMM TD, D. 8, C. 12.

TBMM TD, D. 8, C. 13.

TBMM TD, D. 8, C. 14.

TBMM TD, D. 8, C. 15.

TBMM TD, D. 8, C. 16.

TBMM TD, D. 8, C. 17.

TBMM TD, D. 8, C. 18.

TBMM TD, D. 8, C. 19.

TBMM TD, D. 8, C. 20.

TBMM TD, D. 8, C. 21.

TBMM TD, D. 8, C. 22.

TBMM TD, D. 8, C. 23.

TBMM TD, D. 8, C. 24.

TBMM TD, D. 8, C. 25.

TBMM TD, D. 9, C. 1.

TBMM TD, D. 9, C. 2.

TBMM TD, D. 9, C. 3.

TBMM TD, D. 9, C. 4.

TBMM TD, D. 9, C. 5.

TBMM TD, D. 9, C. 6.

TBMM TD, D. 9, C. 7.

TBMM TD, D. 9, C. 8.

TBMM TD, D. 9, C. 9.

TBMM TD, D. 9, C. 10.

TBMM TD, D. 9, C. 11.

TBMM TD, D. 9, C. 12.

TBMM TD, D. 9, C. 13.

TBMM TD, D. 9, C. 14.

TBMM TD, D. 9, C. 15.

TBMM TD, D. 9, C. 16.

TBMM TD, D. 9, C. 17.

TBMM TD, D. 9, C. 18.

TBMM TD, D. 9, C. 19.

TBMM TD, D. 9, C. 20.

TBMM TD, D. 9, C. 21.

TBMM TD, D. 9, C. 22.

TBMM TD, D. 9, C. 23.

TBMM TD, D. 9, C. 24.

TBMM TD, D. 9, C. 26.

TBMM TD, D. 9, C. 27.

TBMM TD, D. 9, C. 28.

TBMM TD, D. 9, C. 29.

TBMM TD, D. 10, C. 1.

TBMM TD, D. 10, C. 2.

TBMM TD, D. 10, C. 3.

TBMM TD, D. 10, C. 4.

TBMM TD, D. 10, C. 5.

TBMM TD, D. 10, C. 6.

TBMM TD, D. 10, C. 7.

TBMM TD, D. 10, C. 8.

TBMM TD, D. 10, C. 9.

TBMM TD, D. 10, C. 10.

TBMM TD, D. 10, C.11.

TBMM TD, D.10, C. 12.

TBMM TD, D. 10, C. 13.

TBMM TD, D. 10, C. 15.

TBMM TD, D.10, C. 16.

TBMM TD, D. 10, C. 17.

TBMM TD, D. 10, C. 18.

TBMM TD, D.10, C. 19.

TBMM TD, D. 10, C. 20.
TBMM TD, D.11, C. 1.
TBMM TD, D. 11, C. 2.
TBMM TD, D. 11, C. 3.
TBMM TD, D. 11, C. 4.
TBMM TD, D. 11, C. 5.
TBMM TD, D. 11, C. 6.
TBMM TD, D. 11, C. 7.
TBMM TD, D.11, C. 8.
TBMM TD, D. 11, C. 9.
TBMM TD, D.11, C. 10.
TBMM TD, D. 11, C. 11.
TBMM TD, D. 11, C. 12.
TBMM TD, D. 11, C. 13.

A. Kitaplar

- Ağaoğlu, Samet, *Arkadaşım Menderes, İpin Gölgesindeki Günler*, Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Nisan 2011.
- Ahmad, Feroz ve Ahmad, Bedia Turgay, *Türkiye’de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi (1945-1971)*, Bilgi Yayınevi, 1. Basım, Temmuz 1976.
- Anadol, Cemal, *Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti*, Yeni Kuvayi Milliye Yayınları, İstanbul, 2003.
- Arslan, Zühtü ve Tarakçı, Selma, *Türk Parlamento Tarihi 11. Dönem Biyografiler (1957-1960)*, C. 3, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları No: 156, Ankara, 2011.
- Aydemir, Şevket Süreyya, *Menderes’in Dramı (1899-196)*, Remzi Kitabevi, 15. Baskı, 2014.
- Aydemir, Şevket Süreyya, *İkinci Adam 1884-1938*, C.1, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1999.
- Başgil, Ali Fuat, *27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri*, Yağmur Yayınları, 6. Baskı, Haziran 2014.
- Bayar, Celal, **Başvekilim Adnan Menderes**, İsmet Bozdağ (der.), Baha Matbaası, İstanbul, 1969.

- Bila, Hikmet, *CHP Tarihi*, Doruk Matbaacılık, Birinci Baskı, Ankara, 1979.
- Binark, İsmet ve Günay, Ş. Şenal, *Türk Parlamento Tarihi*, VI. dönem (3 Nisan 1939-15 Ocak 1943), Cilt 5, TBMM Vakfı Yayınları No:39, Ankara, 2007.
- Bozdağ, İsmet, *Celal Bayar, Zaferlerle ve Şereflerle Dolu Bir Hayat*, Tercüman Aile ve Kültür Kitaplığı Yayınları, İstanbul, 1986.
- Burçak, Rıfıkı Salim, *On Yılın Anıları (1950-1960)*, Nurol Matbaacılık, Birinci Baskı, Ocak 1998.
- Çankaya, Ali, *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (Mülkiye Şeref Kitabı) 1859-1968*, Mülkiyeliler Birliği Yayınları, C.1, Ankara, 1968.
- Çavdar, Tevfik, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*, İmge Kitabevi, 4. Baskı, Ankara, 2008.
- Çavdar, Tevfik, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950'den Günümüze*, İmge Kitabevi, 4. Baskı, Ankara, 2008.
- Çaylak, Adem, *Osman Bölükbaşı ve Siyasal Hareketi*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2010.
- Çoker, Fahri, *Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve T.B.M.M. 1. Dönem, 1919-1923*, C. 3, TBMM Vakfı Yayınları No: 6, Ankara, 1994.
- Çoker, Fahri, *Türk Parlamento Tarihi, IV. Dönem, 1931-1935*, II. Cilt, TBMM Yayınları, Ankara, 1996.
- Çufalı, Mustafa, *Türk Parlamento Tarihi, 8.Dönem (1946-1950)*, C.3, TBMM Yayınları, Ankara, 2012.
- Çufalı, Mustafa, *Türkiye'de Demokrasiye Geçiş Dönemi (1945-1950)*, Babil Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2004.
- Demir, Şerif, *Düello Menderes ve İnönü Demokrat Parti'den 27 Mayıs'a Olaylar*, Timaş Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2011.
- Erer, Tekin, *Türkiye'de Parti Kavgaları*, Tekin Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1966.
- Eroğul, Cem, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, Yordam Kitap, 1. Basım, 2014.
- Goloğlu, Mahmut, *Demokrasiye Geçiş (1946-1950)*, Pınar Güven (Ed.) Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1. Basım, İstanbul, 2012.
- Güneş, İhsan, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM 5. Dönem, 1935-1939*, TBMM Vakfı Yayınları No:26, C.2, Eskişehir, 2000.
- Hürkan, Serhat, *Ak Karşı Devrim 14 Mayıs 1950*, Sinemis Yayınları, 1. Baskı, 2010.

- Kalemlı, Hüseyin, “Başbakan Adnan Menderes’in Erzurum Ziyaretleri ve Basına Yansımaları”, İbrahim Ethem Atnur (Edit.), **Prof. Dr. Enver Konukçu Armağanı**, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012
- Karaosmanoğlu, Yakup Kadri, **Politikada 45 Yıl**, İletişim Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1984.
- Karpat, Kemal H., **Türk Demokrasi Tarihi, Sosyal, Kültürel, Ekonomik Temeller**, Timaş Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2010.
- Karpat, Kemal H., **Türk Siyasi Tarihi, Siyasal Sistemin Evrimi**, Timaş Yayınları, Ceren Elitez (Çev.), 2.Baskı, İstanbul, 2011.
- Kihtir, Arzu, **Medya ve Demokrasi Kültürü Ekseninde Demokrat Parti Dönemi ve Basın 1950-1960**, Anonim Yayıncılık, İstanbul, 2001.
- Koçak, Cemil, “Siyasi Tarih(1923-1950)”, **Çağdaş Türkiye 1908- 1980, Türkiye Tarihi C. 4**, Sina Akşın (ed.), Cem Yayınevi, İstanbul, 2009.
- Sarol, Mükerrerem, **Bilinmeyen Menderes**, İnkılap Kitabevi, C. 1, İstanbul, 2014.
- Seçkin, Haydar, **Olaylar ve Belgelerle 1946 seçimleri ve Yakın Demokrasi Mücadelemiz**, Anka Ofset, İstanbul, 1990.
- Sertkaya, İbrahim, **Demokrasi Şehidi Adnan Menderes**, Yağmur Yayınları, İstanbul 2007.
- Tepekaya, Muzaffer, “Türk Basınında Demokrat Parti İktidarı”, **Başbakan Adnan Menderes’in Yaşamı ve Siyasal Mücadelesi**, C. 2, Talip Kabadayı ve vd. (ed.) Adnan Menderes Üniversitesi Yayını: 38, Aydın, Şubat 2012.
- Toker, Metin, **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları, Tek Partiden Çok Partiyeye 1944-1973**, Bilgi Yayınevi, Üçüncü Basım, 1990.
- Tuncer, Erol, **1946 Seçimleri**, Tesav Yayınları, Birinci Baskı, Ankara 2008.
- Tuncer, Erol, **1950 Seçimleri**, Tesav Yayınları, Ankara 2010.
- Tuncer, Erol, **1957 Seçimleri**, Tesav Yayınları No: 38, Ankara 2012.
- TÜİK, **Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011**, TÜİK Matbaası, Ankara, Haziran 2012.
- Varlık, Ükü ve Banu Ören, **Seçim Sistemleri ve Türkiye’de Seçimler**, DER Yayınları: 313, Eylül 2001.
- Yeşil, Ahmet, **Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 897, Birinci Baskı, Ankara, 1988.

Yücel, M. Serhan, *Demokrat Parti*, Ülke Kitapları, Birinci Baskı, Eylül 2001.
Yücel, M.Serhan, “Menderes Dönemi (1950-1960)”, *Türkler*, C. XVI, Salim Koca vd. (ed.), Semih Ofset, Ankara, 2002, s. 835-854.

B. Makaleler

Akandere, Osman, “Adnan Menderes ve Arkadaşları”, *Türk Tarihinde Adnan Menderes Sempozyumu*, C. 2, Aydın, 2012, s. 659-692.

Çakmak, Fevzi, “Halkevlerinin Kapatılması ve Cumhuriyet Halk Partisi Mallarına El Konulması”, *History Studies*, C.7, Sayı 3, Eylül 2015, s.1-21.

Çetin, İsmigül, “Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Yozgat”, *Uluslararası Bozok Sempozyumu*, C. 2, Yozgat, 05-07 Mayıs 2016, s. 351-360.

Güneş, Müslime, “Adnan Menderes ve Halkevleri”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.12, Sayı 25, Güz 2012, s.141-155.

Güngör, Süleyman, “14 Mayıs 1950 Seçimleri ve CHP’de Bunalım”, *SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 21, Isparta, Mayıs 2010, s.193-208.

Özküçük, Adem, “Demokrat Partinin Demokrasi Söylemleri (1946-1957)”, *Tarih Okulu*, Sayı 12, Ocak -Nisan 2012, s. 95-115.

Koçak, Cemil, “1946 Seçimleri, Demokrasinin İlk Sandık Oyunları”, *TÜSİAD Görüş Dergisi*, Eylül-Ekim, 1996, s. 64-73.

Uzman, Nasrullah, “Demokrat Parti Döneminde Yozgat’ta İktidar-Muhalefet İlişkileri (1950-1960)”, *Uluslararası Bozok Sempozyumu*, C. 2, Yozgat, 05-07 Mayıs 2016, s. 361-382.

Uzun, Hakan, “Cumhuriyet Halk Partisinin 1946 Olağanüstü Kurultayı”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XIII/26, Bahar 2013, s.139-161.

Yılmaz, Ensar, 1946 Seçimlerinde Öne Çıkan Bazı Hususlar, *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C.1, Sayı 1, 2010, s. 177-188.

C. Tezler

Atayakul, Fatma Alev, “Türkiye’de Demokrat Parti Döneminde Genel Seçimler (1950-1954-1957)”, Yüksek Lisans Tezi *İstanbul Üniversitesi SBE*, İstanbul, 2007.

Duran, Mehmet Ali, “Yozgat Basınında Demokrat Parti İktidarı”, Yüksek Lisans Tezi, *Dumlupınar Üniversitesi SBE*, Kütahya, 2014.

Demir, Şerif, “Türk Siyasi Tarihinde Adnan Menderes (1930-1960)”, Doktora Tezi,
Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2009.

D. İnternet Sitesi

<http://www.ysk.gov.tr>.

EKLER

Belge-1, Ziya Arkant'ın Tercüme-i Hal Kağıdı

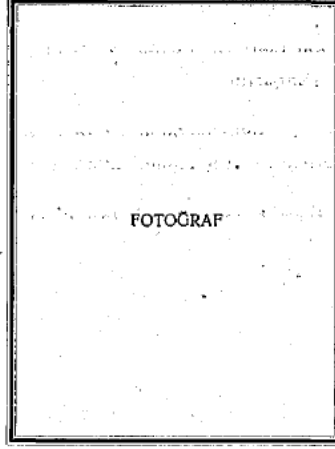
FOTOĞRAF

VI. Dönem
1129

Seçim dairesi	<i>Yozgat</i>	Eserleri	/
Adr	<i>Ziya Arkant</i>	İlmî rütbeleri	/
Soy adı	<i>Arkant</i>	Meslek ve meşguliyeti	/
Babasının ve anasının adı	<i>Kürüttin Arkant Nafise Arkant</i>	Evli olup olmadığı ve kaç çocuğu bulunduğu	<i>Evliyim iki çocuğum var</i>
Doğduğu yer	<i>İstanbul</i>	Seçimden evvelki son memuriyeti	/
Oturduğu yer	<i>Ankara</i>	Memur değilse seçimden evvel son vaziyeti	<i>C.H.P. genel sekreterlik bürosü Başkötlesi ve Ankara belediye başkanı</i>
Doğum tarihi	<i>"1894"</i>	Seçim mazbatasının tarihi	<i>26.5.1939</i>
Tahsili	<i>Lise ve bir sene Hukuk fakültesi</i>	Kaç reyile mebusluğa seçildiği	<i>"674"</i>
Bildiği diller		Mazbatasının Meclis Genel Heyetince tasdik tarihi [*]	<i>10.4.1939</i>
Nede ihtisası olduğu		Meclise iltihak tarihi	<i>3 Nisan 1939</i>

[*] Bu yer Meclis Kanunlar kalemince doldurulacaktır.

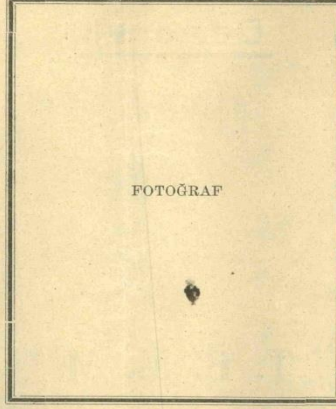
Belge- 2, Celal Arat'ın Tercüme-i Hal Kağıdı

Seçim dairesi	Yozgad	Eserleri	
Adı	Celâl	İlmî rütbeleri	
Soy adı	Arat	Meslek ve meşguliyeti	Orduda;Yarbay İskânda; Mıntaka Müdürü ve müfettişi.Hariciyede;Hicaz Maslahat-güzarı.
Babasının ve anasının adı	Sükrü Sakibe	Evlü olup olmadığı ve kaç çocuğu bulunduğu	Evlidir;bir oğlu vardır
Doğduğu yer	İstanbul	Seçimden evvelki son memuriyeti	Hicaz-Maslahat-güzarı
Oturduğu yer	İstanbul	Memur değilse seçimden evvel son vaziyeti	
Doğum tarihi	1885	Seçim mazbatasının tarihi	
Tahsili	Harbiye	Kaç reyile sayılabıgı seçildiği	
Bildiği diller	Fransızca ,İtalyanca ,Almanca,Arapça	Mazbatasının Meclis genel Heyetince tasdik tarihli (*)	
Nede ihtisas olduğu	Ordu,İskân ve Hariciye işlerinde	Meclise İltihak tarihi	

[*] Bu yer Meclis Kanunlar kalemince doldurulacaktır.

Ek- 3, Kemal Cenap Berksoy'un Tercüme-i Hal Kağıdı

Seçim dairesi	Istanbul	İlmi rütbesi	Ord. Prof.
Adı	Kemal Cenap	Meslek ve mesguliyeti	Hekimlik.
Soy adı	Berksoy	Evlü olup olmadığı ve kaç çocuğu bulunduğu	Evlü, iki çocuk.
Babasının ve anasının adı	^{Hüseyin} Abdül Cenap - ^{Fatih} Kemal Fatma mesned	Secimden evvelki son memuriyeti	Istanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde Ord. Prof.
Doğduğu yer	Istanbul	Memur değilse secimden evvel son vaziyeti	//
Doğum tarihi	1292	Evvelki Devrelerde mebus seçilmiş ise secim yerleri	Hayin.
Tahsili	Tıp Fakültesi	Secim mazbatasının tarihi	2.4.1944.
Bildiği diller	Fransızca, Almanca	Kaç reyle mebusluğa seçildiği	1955
Nede ihtisas olduğu	Fiziyoloji	Mazbatasının Meclis Umumi Heyetince tasdik tarihi [*]	7.4.1944.
Eserleri	Fiziyoloji, mebdüi kemmi menar, fiziyoloji laboratuvarı Rehberi, Beyin Fiziyolojisi	Meclise iltihak tarihi	7.4.1944

[*] Bu yer Meclis Kanunlar kaleminde doldurulacaktır.

İki des Kitabı. Meclis ve arıfada yayıman travaylar.

Pazaritesi 15 MAYIS 1950 Yıl: 2 - No: 373

Başmükadiri: Mehmet Fakir Fani (Zaferin Cümleri) 1932 - ANKARA (Zaferin Cümleri) 1932 - ANKARA (Zaferin Cümleri) 1932 - ANKARA (Zaferin Cümleri) 1932 - ANKARA

ZAFER

DEMOKRASININDIR

POKER-PLAY
HELE SEN BİR YERDE DİĞERİN SEN OLMADIN

Düncü Seçimerin İlk Neticeleri Alındı

D. PARTİ ZAFER YOLUNDA

Ankara'da D. P. nin tam liste halinde kazanacağı anlaşıldı

Ankara Merkez İlçesinde, Beypazarında, Keskinde, Dikimde D. Parti ekseriyet elde etti. Nihai netice bugün belli olacak

D. P. Merkezinde Bayar'ın Yaptığı Basın Toplantısı

1950 yılı milletvekili seçimi dün İstanbul'da başladı. Türkiye'de olduğu gibi günün her saatinde yüksek bir gittik ve seçimler hızla ilerliyor. Sabahın erken saatlerinden itibaren bütün Ankara sokakları hareketli bir şekilde. Yürüyüş ve mahalle ziyaretleri başlandı. Herkesin merakla beklediği sonuçlar bugün belli olacaktır.

1950 yılı milletvekili seçimi dün İstanbul'da başladı. Türkiye'de olduğu gibi günün her saatinde yüksek bir gittik ve seçimler hızla ilerliyor. Sabahın erken saatlerinden itibaren bütün Ankara sokakları hareketli bir şekilde. Yürüyüş ve mahalle ziyaretleri başlandı. Herkesin merakla beklediği sonuçlar bugün belli olacaktır.

1950 yılı milletvekili seçimi dün İstanbul'da başladı. Türkiye'de olduğu gibi günün her saatinde yüksek bir gittik ve seçimler hızla ilerliyor. Sabahın erken saatlerinden itibaren bütün Ankara sokakları hareketli bir şekilde. Yürüyüş ve mahalle ziyaretleri başlandı. Herkesin merakla beklediği sonuçlar bugün belli olacaktır.

1950 yılı milletvekili seçimi dün İstanbul'da başladı. Türkiye'de olduğu gibi günün her saatinde yüksek bir gittik ve seçimler hızla ilerliyor. Sabahın erken saatlerinden itibaren bütün Ankara sokakları hareketli bir şekilde. Yürüyüş ve mahalle ziyaretleri başlandı. Herkesin merakla beklediği sonuçlar bugün belli olacaktır.

Demokrat Parti Başkanı Celal Bayar dün öğle saatlerinde Ankara'ya gelmiş ve resmi kullananın. Yükseklikte D. P. Başkanı Bayar'ın sağında rey istemek görüşüyor.

Yurddan alınan son haberler

D. Parti şimdilik 6 ilde kat'î olarak kazandı

Alınan ilk haberlere göre 25 ilde de devam eden tasnifte Demokrat Parti başta geliyor

Bozkurt mahallisi sakinleri ilerde seçimleri hazırlamak için sıra ediyorlar

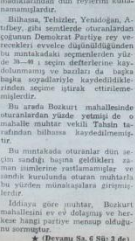
Çok acı bir kayıp

Zonguldak D. P. II Başkanı ve D. P. adayı M. Çivi dün vefat etti

Zonguldak, 14 (Hırs) - Tercüme ve idareci olan D. P. II Başkanı ve D. P. adayı M. Çivi dün vefat etti. M. Çivi uzun süre hasta idi. Cenazesi bugün öğleden sonra karyolaya kaldırıldı.

Bozkurt muhtarının garip bir hareketi

Mahalle muhtarı yüzlerce vatandaşın seçime katılmalarını engelledi

Bozkurt mahallisi muhtarı B. Tahsin

SEÇİMDEN RÖPORTAJ

Seçimde neler gördüm?

Ankara'da bir dolaşma - İnönü Çankayada nasıl rey attı? - Yalnız resimde sıraya giriş-Saracöğlü kuyrukta - Şemsettin Günaltayın karısı ve otomobilsiz rey atmaya gelen bakanlar

Geçen sefer İstanbul'da seçimler için Ankara'ya gelmiştim. Ankara'da seçimler başladı. Herkesin merakla beklediği sonuçlar bugün belli olacaktır.

AKINTIYA KÜREK
Arkadaşlarımın YEDERİ HAYATIMIZ

Zayıflama
1 Mayıs 1950 tarihinde Türkiye'de ilk kez yapılan zayıflama yarışması başladı. Yarışma İstanbul'da başladı. Yarışma İstanbul'da başladı.

Ek- 6, 29 Nisan 1950 tarihli Yozgat Gazetesi

İl Seçim Kurulu Başkanlığından

YOGAT
İL GAZETESİ

ILAN BAHTLARI
Bircel zekifada seter: 50 kuruş
İhtisat " " 50 " "
Üçbuç " " 50 " "
İbcedümeç " " 25 " "

ABONE BEDELİ
Yıllığı 3 Lira
Akit aylığı 2,5 Liradır.
Günâ geçen gazete 75 kuruştur.

İl Seçim Kurulu Başkanlığından

14 / Mayıs / 1950 tarihinde yapılacak Milletvekilleri seçimi için Yozgat İl çevresine ait C. H. Partisi ve Demokrat Parti taraflarından gösterilip Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığından bildirilen Aday listesini aşağıya aynen yazıyoruz.

C. H. Partisi Adayları

- 1 — Fahri Akgöl: 8. inci devre Yozgat Milletvekili.
- 2 — Ziya Arkan: 8. inci devre Yozgat Milletvekili.
- 3 — Hâsân Cengiz: Avukat. C. H. P. Yozgat İl İdare Kurulu Başkanı.
- 4 — Avni Doğan: Ankara Valisi
- 5 — Kahrâman Keç: Adana asliye hukuk yargıcı.
- 6 — Şevket Okay: Boğazlıyan İlaç İdare Kurulu Başkanı.

Demokrat Parti Adayları

- 1 — Baran Baran: Eski Valilerden
- 2 — Niyazi Ünal: (Aleli) Maraş asliye hukuk yargıcı
- 3 — Haşim Tathioğlu: çiftçi
- 4 — Hasan Üçöz: Eski Milletvekili.
- 5 — Fuat Nizamoglu: Tüccar.

Millet Partisi Adayları

- 1 — Sefar Eronat: Avukat (Bağımsız)
- 2 — Salim Korkmaz: Tüccar ve çiftçi (bağımsız)

Bağımsız

- 1 — Mehmet Ali Okhan: Avukat.

C. H. Partisi Yozgat Milletvekilleri adaylarından bir kısmı

C. H. P. Yozgat Milletvekili adayı: **Fahri AKGÖL**

C. H. P. Yozgat Milletvekili adayı: **B. İhsan OLGUN**

C. H. P. Yozgat Milletvekili adayı: **B. İhsan OLGUN**

Ek-7, Avni Doğan'ın Tercüme-i Hal Kağıdı

Daire II
Kısım 1
Avni Doğan Bey

30/466
466

466
82

T. B. M. M. Azıylı kırımına mahsus muhtasar tercüme-i hal varakası

İstiklal adını	<i>Yozgat</i>	İsmi	
İsmi	<i>M. Avni B. Doğan</i>	İsmi (soyadı)	
Adı İsmi	<i>Ali Hüseyin Doğan</i>	Medenî ve medeniyetî	<i>İslâmî</i>
Okuması ve yazması	<i>Haricî ve Kırâ</i>	Evlâk ve ibtidaiî ve ilmiî dersleri	<i>6 sene ilmiî dersini okumuştur.</i>
Doğduğu yer	<i>Yozgat</i>	İhtisap ve evlâk dersleri	
Okuduğu yer	<i>Ankara</i>	Medenî dersleri ve ilmiî dersleri	<i>Yozgat medresesi</i>
Doğduğu tarih	<i>308 senesi vaktinde</i>	İhtisap dersleri	
Takvîm	<i>Ali Hüseyin Doğan</i>	İhtisap dersleri	
İhtisap dilini	<i>Türkçe, Fransızca</i>	İhtisap dersleri	
İhtisap dilini öğrenen yeri	<i>Yozgat</i>	İhtisap dersleri	

Muhtasar Tercüme-i Hal

24	Teşkilat	300	da	Devlet Teşkilatı	İhtisap dersleri
1	İhtisap	300	da	İhtisap dersleri	İhtisap dersleri
20	İhtisap	300	da	İhtisap dersleri	İhtisap dersleri
7	İhtisap	300	da	İhtisap dersleri	İhtisap dersleri
10	İhtisap	300	da	İhtisap dersleri	İhtisap dersleri
17	İhtisap	300	da	İhtisap dersleri	İhtisap dersleri
12	İhtisap	300	da	İhtisap dersleri	İhtisap dersleri
1	İhtisap	300	da	İhtisap dersleri	İhtisap dersleri
10	İhtisap	300	da	İhtisap dersleri	İhtisap dersleri
6	İhtisap	300	da	İhtisap dersleri	İhtisap dersleri
1	İhtisap	300	da	İhtisap dersleri	İhtisap dersleri

Yozgat Medresesi

Dünkü seçimlerden resimlerle intibalar

Mebuslar Göl Bayrak - Başbakan Adnan Menderes ve diğerleri. Başbakan Adnan Menderes ve diğerleri. Başbakan Adnan Menderes ve diğerleri.

Başbakan Adnan Menderes ve diğerleri. Başbakan Adnan Menderes ve diğerleri.

Başbakan Adnan Menderes ve diğerleri. Başbakan Adnan Menderes ve diğerleri.

Başbakan Adnan Menderes ve diğerleri. Başbakan Adnan Menderes ve diğerleri.

HAZIRLANI 3 MAYIS - 1954 11.5 - Sayı 1027 100 kuruş

ZAFER

İsmail - Başbakan Demokratikler Türkiye Gazetesi 1954 - 01.000

3 üncü Tabii

Muazzam ve müstesna neticenin son rakamları D.P. 508 Mebusluk elde ediyor

Halk Partisinin müthiş hezimet

CHP 1950'de imzalandığı vücutlanmadan bir çözüme de karametti. Halkçılar D.P. nin 508 mebusluğuna karşı Meclis'te ancak 28 rey temin edebildiler.

Bugün öğle sonu aldığımız haberleri azyen veriyoruz.

Düncektir. Parti, 1954'te 508 mebusluk kazanarak, meclis ve hükümetin başına geçmiştir. Bu sonuç, partiye büyük bir güven ve cesaret vermiştir. Halkın desteğiyle, parti, muazzam bir başarıya ulaşmıştır.

C.H.P. merkezinde dün geceki seçim komedisi

Düncektir. Parti, 1954'te 508 mebusluk kazanarak, meclis ve hükümetin başına geçmiştir. Bu sonuç, partiye büyük bir güven ve cesaret vermiştir. Halkın desteğiyle, parti, muazzam bir başarıya ulaşmıştır.

Başbakan Adnan Menderes, partiye büyük bir güven ve cesaret vermiştir. Halkın desteğiyle, parti, muazzam bir başarıya ulaşmıştır.

Ankara'dan seçim notları

Ankara'dan seçim notları. Parti, 1954'te 508 mebusluk kazanarak, meclis ve hükümetin başına geçmiştir. Bu sonuç, partiye büyük bir güven ve cesaret vermiştir. Halkın desteğiyle, parti, muazzam bir başarıya ulaşmıştır.

Başvekilin yabancı basın mümesselilerine beyanları

Başvekilin yabancı basın mümesselilerine beyanları. "D.P. Seçimi Kazanmıştır." "Bunun manası bütün devlet faaliyetlerine şimil olmak üzere her şahadeti ikrarımızın Türk milletince tammen tasvip edildiğidir."

P. P. Ankara'da da tam liste halinde kazandı

P. P. Ankara'da da tam liste halinde kazandı. Parti, 1954'te 508 mebusluk kazanarak, meclis ve hükümetin başına geçmiştir. Bu sonuç, partiye büyük bir güven ve cesaret vermiştir. Halkın desteğiyle, parti, muazzam bir başarıya ulaşmıştır.

Millet vekâletini tazelemiştir.

Millet vekâletini tazelemiştir. Parti, 1954'te 508 mebusluk kazanarak, meclis ve hükümetin başına geçmiştir. Bu sonuç, partiye büyük bir güven ve cesaret vermiştir. Halkın desteğiyle, parti, muazzam bir başarıya ulaşmıştır.

Kelare!

Kelare! Parti, 1954'te 508 mebusluk kazanarak, meclis ve hükümetin başına geçmiştir. Bu sonuç, partiye büyük bir güven ve cesaret vermiştir. Halkın desteğiyle, parti, muazzam bir başarıya ulaşmıştır.

Gires Millî takımı dün belli oldu

Gires Millî takımı dün belli oldu. Parti, 1954'te 508 mebusluk kazanarak, meclis ve hükümetin başına geçmiştir. Bu sonuç, partiye büyük bir güven ve cesaret vermiştir. Halkın desteğiyle, parti, muazzam bir başarıya ulaşmıştır.

S.A.İ. 1
Yeni Ulus Gazetesi
4 MAYIS 1954
1244
Yeni Ulus Gazetesi
1954-1955

YENİ ULUS

CUMHURİYETİ DEVİMLİ HALATTA LÂİN MİLLİYETİ DEVLETİ GAZETE

Büyük Tarih
Annenin kitabı
Dr. Hasan Hüseyin'in yeni kitabı
Kültürümüzün en büyük eseridir

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanlığının Tebliği

Güçlüler meydandadır

Memlekette varlığımız büyük oy nisbetinin himayesindedir

C. H. P. kendine düşen vazifeyi B. M. M. içinde ve dışında ciddi bir mesuliyet duygusu ile ifaya çalışacak

Devletimiz için her türlü fedakârları yapmaya hazırız. Her türlü zorlukları göze almaya hazırız. Her türlü tehlikeleri göze almaya hazırız. Her türlü düşmanları göze almaya hazırız. Her türlü düşmanları göze almaya hazırız.

Dulles ve Scelba'nın görüşmeleri

Yeni York'ta görüşmelerin sonuçları hakkında bilgi verildi.

Demokrat Parti Meclise büyük bir çoğunlukla giriyor

Ankara'da katli netice dün gece de alınmadı tasnife bugün devam edilecek - Gümüshane'de durum henüz keskinleşmedi - Tunceli, de Cumhuriyet Halk Partisi iki milletvekili kazandı

Milletin hükmü

Yeni Ulus Gazetesi

Yozgat Valisinin istifası

Yozgat Valisi İsmail Hakkı Karayazıcı'nın istifası kabul edildi.

Yunanistan'da yer depreminden zarar

Yeni depremlerde 25 kişinin öldüğü, 150 kişinin yaralandığı sanılıyor.

Cenevre konferansına Vietminde katılacak

Amerika Dışişleri Bakanı Dulles'in Cenevre'deki barışsızlık yüzünden istifaya edeceği söyleniyor.

Dien Bien Fu savaşını hafifledi

Fransızlar Dien Bien Fu savaşını hafifletti.

Milletin arzusuna göre..

Milletin arzusuna göre..

Nihat ERİM

Nihat ERİM

İzmir'de

İzmir'de

Türk - Yunan eğitim görüşmesi

Türk - Yunan eğitim görüşmesi

Bu gün ramazan

Bu gün ramazan

Takdir kazanan sanatkar

Takdir kazanan sanatkar

Bu gün ramazan

Bu gün ramazan

Devlet Gazetesi

YOZGAT

Haftalık Vilayet Gazetesi

KURUĞI
Yozgat Akademi Kurumu
H. HANCI
Bu gazete için yazılan
makaleler, şiirler,
Tespitler, satır satır
gözetiler...

Mebus namzetlerimizin Partiler üzerine aldığı Son Şekli

D. P.

Hasan Talatlı : Mebus
İsmail Akdoğan : Devlet Şurası Hatalı
Danyal Akbulut : Devlet Şurası C. M. P.
Nusret Karahan : D. P. H. H. H.
Talat Alpay : Halkın Müduru
Mahmut Akmanca : Halkın
Ali Çelikler : Özgür Müdafisi
Ömer Erzurumluoğlu : Kaymakam

C. H. P.

Avni Doğan : Mebus
İsmail Akdoğan : Eski mebus
Fahri Akgözü :
Alpazat Kayan : Devlet Şurası C. M. P.
Edip Boztaş : Avukat Tüccar
Necati Edoğan : Akademi Kurumu Hatalı
Seyit Özyaz : Halkın Müduru
Abdi Koculu : Devlet Şurası C. H. P.

Müstakiller

Seçilmiş grup

Fahri Akbulut : Yozgat mebusu
Süleyman Akbulut : Yozgat mebusu
Hasan Talatlı : Genel mebus
Hasan Karahan : Akademi Hatalı
Necati Akbulut : Akademi Hatalı
İsmail Akdoğan : Akademi Hatalı
Nadir Akbulut : Akademi Hatalı
Mustafa Akbulut : Akademi Hatalı

Münferit

Süleyman Akbulut : Yozgat mebusu
Hasan Talatlı : Akademi Hatalı
Abdullah Akbulut : Akademi Hatalı

C. M. P.

İsmail Akdoğan : Avukat H. H. H.
Fahri Akbulut : Avukat C. M. P.
Nadir Akbulut : Akademi Hatalı
Mustafa Akbulut : Akademi Hatalı
Necati Akbulut : Akademi Hatalı
Süleyman Akbulut : Akademi Hatalı
Hasan Talatlı : Akademi Hatalı
Ali Çelikler : Akademi Hatalı

Valimiz Ankara'da

Sayın Valimiz Fevzi Hamurcuoğlu, Eskişehir'den ayrılıp Ankara'ya gitmiştir. Valimiz Ankara'da, Ankara Valisi Zeki Müezzinoğlu ile görüşmeler yapmıştır. Valimiz Ankara'da, Ankara Valisi Zeki Müezzinoğlu ile görüşmeler yapmıştır.

Vilayetin yerinde bir yardımı

Beşiktaş Harbiye Bölgesi Komutanı, Vilayetin yerinde bir yardımını yapmıştır. Beşiktaş Harbiye Bölgesi Komutanı, Vilayetin yerinde bir yardımını yapmıştır.

Muzaffer Kupakçıoğlu

Yozgat Vilayetine Muzaffer Kupakçıoğlu, Vilayetin yerinde bir yardımını yapmıştır. Muzaffer Kupakçıoğlu, Vilayetin yerinde bir yardımını yapmıştır.

Vali Muavinimiz

Eskişehir'de Vali Muavinimiz, Vilayetin yerinde bir yardımını yapmıştır. Vali Muavinimiz, Vilayetin yerinde bir yardımını yapmıştır.

Toprak Ofis teşkilatında yenilik

Ankara (H.Y.B.A.) Harbiye Bölgesi Komutanı, Vilayetin yerinde bir yardımını yapmıştır. Toprak Ofis teşkilatında yenilik yapılmıştır.

GÖRDÜKLERİMİZ

Ölümlere Hürmet

Herkesin ölümüne hürmet etmesi gerekir. Ölümüne hürmet etmesi gerekir.

İki ezeli ve ebedi rakip bugün karşılaşiyor

FENERBAHÇE MI? GALATASARAY MI?

İKİ RAKIBİN MAÇLARI HIÇBİR ZAMAN TAHMİN ÖLÇÜSÜNE SİGMA MAKTADIR

Bu iki takımın karşılaşmaları her zaman, her yerde, her yerde, her yerde...

Başlıklar ne diyorlar

Sonuç ve diğer sonuçlar...

Galatasaray Fenerbahçe

Galatasaray Fenerbahçe...

Galatasaray Fenerbahçe...

Galatasaray Fenerbahçe...

Galatasaray Fenerbahçe...

Galatasaray Fenerbahçe...

Galatasaray Fenerbahçe...

Galatasaray Fenerbahçe...

Galatasaray Fenerbahçe...

Galatasaray Fenerbahçe...

Galatasaray Fenerbahçe...

Galatasaray Fenerbahçe...

Galatasaray Fenerbahçe...

İki takımın kaptanları arasındaki

Penaltı yarışını ist. Spor kazandı: 1-0

Adanlar, 2. Enl vesilesiyle kaptanları penaltı yarışına...

Adanlar, 2. Enl vesilesiyle kaptanları penaltı yarışına...

Adanlar, 2. Enl vesilesiyle kaptanları penaltı yarışına...

Adanlar, 2. Enl vesilesiyle kaptanları penaltı yarışına...

Adanlar, 2. Enl vesilesiyle kaptanları penaltı yarışına...

Adanlar, 2. Enl vesilesiyle kaptanları penaltı yarışına...

Adanlar, 2. Enl vesilesiyle kaptanları penaltı yarışına...

Adanlar, 2. Enl vesilesiyle kaptanları penaltı yarışına...

Adanlar, 2. Enl vesilesiyle kaptanları penaltı yarışına...

Adanlar, 2. Enl vesilesiyle kaptanları penaltı yarışına...

Adanlar, 2. Enl vesilesiyle kaptanları penaltı yarışına...

Adanlar, 2. Enl vesilesiyle kaptanları penaltı yarışına...

Tercüman newspaper masthead with logo and publication details.

D.P. Seçim Beyannamesini hazırlıyor

Genel İdare Kurulu kararıyla D.P. kongreleri durduruldu

Teşkilâta tutulacak yola dair talimat gönderildi

Meclisin bugünkü toplantısında Fuad Köprülünün konuşma yapması muhtemel

Millî iradinin son tırtiler ve müeyyidiz beyannamele...

Üç muhalif partinin müşterek tebliği bir tahrik vesikasıdır

Muhalefet mukabil tedbirler alacak

İbrihihi telencek olur muhalif partileri, tek bir partinin seçime girmesi hususunda anlaşacaklar

Muhalefet tekliflere dair görüşü hazırladı

İzmirin Kurtuluşu ve Kıbrısın 306. Fethi yıldönümü kutlanıyor

Gençlik teşekkülleri Kıbrıs kardeşlerine hayzani bir mesaj gönderdiler. İzmirde bugün tören yapılacak

Seçim kanununun mühim maddeleri

Kafatası parçalanmış bir ceset bulundu

40-45 yaşlarında bir evlâğızın olan ve cinayete kurban gittiği anlaşılan ceset morga kaldırıldı

Hilesiz süt bulmak imkansız hale geldi

Ensal kıyas 100 kuruş 40 kuruş oldu

Ensal kıyas 100 kuruş 40 kuruş oldu

Beşiktaş dün 6-1 mağlûp oldu

Beşiktaş dün 6-1 mağlûp oldu...

Beşiktaş dün 6-1 mağlûp oldu...

Beşiktaş dün 6-1 mağlûp oldu...

Beşiktaş dün 6-1 mağlûp oldu...

Beşiktaş dün 6-1 mağlûp oldu...

İstanbul At yarışları

Table with horse race results including names like 'Eylül Paşaz' and 'Kıbrıs'.

Vela-6. Birliği berabere: 0-0

Vela-6. Birliği berabere: 0-0...

Vela-6. Birliği berabere: 0-0...

Vela-6. Birliği berabere: 0-0...

Vela-6. Birliği berabere: 0-0...

Ensal kıyas 100 kuruş 40 kuruş oldu

Ensal kıyas 100 kuruş 40 kuruş oldu

Ensal kıyas 100 kuruş 40 kuruş oldu

Ensal kıyas 100 kuruş 40 kuruş oldu

Ensal kıyas 100 kuruş 40 kuruş oldu

Ensal kıyas 100 kuruş 40 kuruş oldu

Ek-12- , BCA 1957 Seçimleri

Yüksek Seçim Kurulu
Gözetmenliği
Ankara

30/10/1957

1950 , 1954 VE 1957 YILLARI MEHUS SEÇİMLERİ NİTCİLERİNİN
BİRBİRLERİYLE MUKAYESESİNE AİT ÖZET

1 - 1957 yılı seçiminde umumi seçmen miktarı ile seçime iştirak eden seçmen miktarı ve iştirak nisbeti :

Umumi Seçmen miktarı	:	12.078.623
Reyini kullanan seçmen miktarı	:	9.250.949
Umumi iştirak nisbeti	:	% 76,59

2 - Aynı seçimde Parti adayları ile bağımsızlara rey veren seçmen miktarı ve aralarındaki nisbet :

D. P.	4.497.811	% 48,62
C.H.P.	3.825.267	% 41,35
C.M.P.	604.087	% 6,53
H.P.	321.471	% 3,475
V.P.	463	% 0,005
Bağımsız	1.850	% 0,02

3 - Bu seçimde muhtelif Partilerin kazandıkları Mebusluk sayısı :

D.P.	:	424
C.H.P.	:	178
C.M.P.	:	4
H.P.	:	4
Yekûn		618

4- 1950 , 1954 ve 1957 yılları Mebus seçimi neticelerinin birbirleri ile mukayesesi:

	1950	1954	1957
Umumi seçmen sayısı	8.905.743	10.262.063	12.078.623
Oyunu kullanan seçmen	7.953.085	9.095.617	9.250.949
iştirak nisbeti	% 89,30	% 88,63	% 76,59

030 01 52 312 4

Ek- 13, 14 Ekim 1957 Pazartesi tarihli Hakikat Gazetesi

1957
EKİM
14
Pazartesi

Hakikat

SAHİBİ ve MÜSÜL
MÜDÜRÜ
M. Nihat Tunçbay
Yeni İleri Mahallesi
26. No.lu YANIDAG
Köyünde, Çorlu
TANRIDAG Mahallesi
Tel: 389.147 P. 5.45
E. 375 YÖZGAT

Yıl 2 Sayı 609 *Günlük Siyasi ve Müteakıl Gazete* Fiyatı: 10 kuruş

Seçim Faaliyeti Son Hızını Aldı

Seçim propaganda müddetinin az kalması dolayısıyla faaliyet son hızına almış, D.P. adayları vazife takimi yaparak ilçelere dağılmıştır, bütün köy ve pazarları gezerek gerekli propaganda çalışmaları başlatmışlardır.

Bütün konuşmaları tamamen bir hükümetin ifadesi olduğuna inanan birinci aşamı tamamladı. D.P. Mitinginin sunmasıyla D.P. mensuplarıyla beraber ayrılması dolayısıyla muhtelif hatırlarını ancak bu

in olma kendi tekliflerini düşünceleridir. Peyik, Şekati, Manurada yapılan mitinginde D.P. ya ayrılacakları ve teşkilatın bulunarak köy-kasabalarında D.P. ve inşaatlarını bir kez daha ıskat etmişlerdir.

Sökülmeyen Yazı

MİTİNGİNİN SONU
"Yapılan konuşmaların sonuna gelindiği için bu yazıyı yazıyoruz. Bu yazıyı yazarken her şeyi göz önünde tuttuk. Bu yazıyı yazarken her şeyi göz önünde tuttuk. Bu yazıyı yazarken her şeyi göz önünde tuttuk."

Kruşçev'in tehditlerine amerikacevab verdi

"Türkiye bir tecavüze uğradığı takdirde Amerika bu memleketi yalnız bırakmayacak."

Washington, (A.A.) — Birleşik Amerika, Türkiye'ye karşı olan tehditlerini yerine getirmeye hazır olduğunu ve Sovyet Rusya'ya karşı aynı zamanda "Harek bir kez patlak verirse memleketimiz bir noktaya ulaşacak" dedi. "Harek bir kez patlak verirse memleketimiz bir noktaya ulaşacak" dedi.

Amerika Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, "Her memleketin menfaatleri, hâkim bir bölgeye sahip olma arzusuyla, Türkiye bir tecavüze uğradığı takdirde, aradaki menfaatleri olursa olsun Birleşik Amerika bu memleketi yalnız bırakmayacaktır. Teşkilat, Amerikan Dışişleri Bakanlığı, Eylem Hükümetinin diğer, Ort

tırı Federatif Devletler Birleşik Amerika, Orta Doğu ile ilgili olarak kongresin kabul ettiği kararlar uygun olan mülkiyetin derin emniyetine aittir. Birleşik Amerikan Türkiye'ye herhangi bir menfaatli bir şekilde her şeyi göz önünde tuttuk. Bu yazıyı yazarken her şeyi göz önünde tuttuk. Bu yazıyı yazarken her şeyi göz önünde tuttuk."

Zehirleyici şifkat

Karşın bir kaç kez denendiği, her şeyi göz önünde tuttuk. Bu yazıyı yazarken her şeyi göz önünde tuttuk. Bu yazıyı yazarken her şeyi göz önünde tuttuk."

Ek-15, Sefer Eronatın Özgeçmişi

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

946

Adı Soyadı : Sefer Eronat		
Doğum yılı : Yozgat 1322	Doğum yeri : Yozgat	
Ana adı : İsmet Eronat	Baba adı : Osman Saip Eronat	
Nufusta kayıtlı olduğu :	İl Yozgat İlçe merkez Bucak	
Bugünkü işi :	Yozgatta avukatlık	
Okuma derecesi :	Ankara Hukuk Fakültesi	
Son diplomasını aldığı okul :	Ankara Hukuk Fakültesi	
Ev adresi : Yozgatta Köse oğlu mahallesinde 17 numaralı hane		
Esas mesleği : avukatlık		
İhtisası : hukuk		
C. H. Partisine kayıtlı bulunduğu yer	İl : Yozgat	Kayıt numarası :
	İlçe : merkez	Kayıt tarihi :
	Bucak : 0000	Parti teşkilleriindeki görevi :
	Ocak : Köse oğlu mahallesi	partili
Şimdiye kadar bulunduğu görevler, gördüğü karışık işler, partimiz teşkilleriinde aldığı görevler	hakimlik , belediye reisliği , C.H.P. vilayet idare kurul başkanlığı , avukatlık , genel meclis üyeliği	
Milletvekilliği seçiminde, seçim kabiliyetimi kuvvetli gördüğüm Yozgat ilinden üyesi olduğum Cumhuriyet Halk Partisi adına aday gösterilmem için muracaatımın yoklama kuruluma bildirilmesini dilerim.		
: 30/ 3/ 1950		
İ m z a Sefer Eronat 37		

NOT : Verilecek cevapların kısa, açık ve okunaklı olması rica olunur. Model : D. 21 (25/2/1950)

7 Nisan
1948

Çarşamba
Abone şartları

Yılı (4) Liradır.
Halka yazacak
yazılara sayfamız
açıktır.

YOZGAT

KURAĞI

Yozgat'ta Sivas
yolu üzerinde İl
Basmevi
İlanın satırı (25) kr.
Günü geçen ga-
zete (25) kuruştur.
Kuruluşu 1921

Sayı: 1208

ÇARŞAMBA GÜNLERİ ÇIKAR HAFTALIK VİLAYET GAZETESİ

Tanesi 5 Kuruş

C. H. PARTİSİNDE Yozgat İl Kongresi

C. H. Partisi Yozgat il kongresi 3 Nisan Cumartesi günü sabahleyin saat 10'da toplanmıştır. C. H. Partisi Genel Sekreterliği tarafından müşahit olarak gönderilen Balıkesir Milletvekili Sayın Bay Süreyya Örgüven'in huzurlarıyla Parti İl idare kurulu başkanı Sefer Eronat tarafından yapılan açıklamada 115 delegenin tamamı hazır bulunduğundan kongrenin açıldığı bildirilmiş, Partinin kurucusu Ebedi Şef Kemal Atatürk'ün hatıralarını tazinen hazır bulunanlar bir dakika ayakta ihtiram sükutuna davet olunmuş, ihtiram sükutundan sonra başkanlık divanı seçimine geçilmiştir.

Gizli oyla yapılan seçim sonunda Boğazlıyan delegelerinden ve eski milletvekillerinden Bay Cevdet Taftoğlu birinci başkanlığa, Bekir Çapanoğlu ikinci başkanlığa ve Sorgun delegelerinden Kadir Çetin, Akdağmadeni delegelerinden Necati Erdoğan katipliklere seçildikleri anlaşılmıştır.

Kongre başkanı Cevdet Taftoğlu hakkında gösterilen teveccühden dolayı kongreye teşekkür ettikten sonra il idare kurulu başkanı Sefer Eronat tarafından on beş aylık çalışma raporu okunmuş, rapor açık oyla kabul edilmiştir.

Bundan sonra müşahit, kıymetli hatiplerimizden Süreyya Örgüven Partimizin, Demokrasiyi yurtta kurmak hususunda mesbuk mesaisinden, kongrenin açık ruh, açık söz, tam bir serbesti içinde tartışmalarını yapacağından ve yurt ve millet için hayırlı kararlar alacağından bahseyleyen gayet veciz bir söylev vermiştir.

Başkan vaktin geçmiş olma-

sı yüzünden öğleden sonra saat 14 de tekrar toplanmak üzere birinci oturuma son verildiği bildirilmiştir.

Öğleden sonra

Kongre öğleden sonra muallak bulunduğu saat 14 de tekrar toplanarak çalışmalarına başlamıştır. Hesap, bütçe dilek, iktisadi tetkik ve Halk evleri ve Halkodaları komisyonlarını gizli oyla seçtikten sonra komisyonlar çalışmak ve raporlarını hazırlamak üzere ikinci oturuma son verilmiştir.

4 Nisan Pazar günü

Kongre 4 Nisan Pazar günü sabahleyin saat dokuzda tekrar toplanmıştır. Hesap, bütçe, iktisadi tetkik komisyonları tarafından düzenlenen raporlar okunmuş, kongre tarafından itirazsız olarak kabul ve tasvip olunmuştur.

Bundan sonra dilek komisyonu tarafından tanzim edilen rapor okunmuş, söz alan Sefer Eronat, senelerden beri Yerköy - Yozgat şimendifer hattının yapılması için hükümet nezdinde yapılan teşebbüslerden bahsetmiş, şimdiki kadar yapılacağı zaman zaman bildirilen şimendifer hattının son zamanlarda, hükümet tarafından bazı sebepler yüzünden inşasını tehirine karar verildiğini öğrenmekten duyduğu teessürü tebarüz ettirmiş, bu hattın inşası hususunda tekrar bir temennide bulunulmasını kongreye teklif etmiş, bu teklif de kongre tarafından kabul edilmiştir.

Söz alan Salim Korkmaz da, tiren hattı etrafındaki mesbuk teşebbüslerinden, bu

hattın inşası etrafında alınan kararlara rağmen hattın yapılmadığından, memleketin bu yüzden her gün biraz daha küçüldüğünden, tren hattı için ortada iktisadi sebepler bulunduğu gibi, fenni imkânlarla mevcut olduğundan bahsederek Sefer Eronatın mutalea ve fikirlerine iştirak etmiştir.

Bundan sonra söz alan Boğazlıyan delegelerinden Abdî Keçeli vilâyet içindeki suları etüt etmek üzere Bayındırlık Bakanlığı tarafından gönderilen iki yüksek Mühendisin Yozgat'a geldiğinden, havaların müsait olmaması yüzünden geri döndüklerinden, bu arada bazı dedi kodular başladığından bahsederek havaların müsait bulunduğu şu günlerde mühendislerin tekrar ilimize gönderilmesi için temennide bulunulmasını istemiş, bu istek de dilekler meyanına alınmıştır.

Müteakiben müşahit Süreyya Örgüven söz almış, şimendifer hattının yapılmaması için hükümet tarafından itihaz edilmiş ortada bir karar bulunmadığını, bugünkü iktisadi ve siyasi şartlar zarureti ile inşaatın müsait şartların tahakkukuna talik olduğuna salâhiyetli zevattan öğrendiğini, su mühendislerinin tekrar vilâyetimize gelmelerini istemek hususundaki kongrenin dileklerinin musip ve yerinde bulunduğunu, mevzubahis dedi koduların yersiz bulunduğunu mucip sebepleriyle izah etmiş ve kongre tarafından bu izahat tatmin edici görülmüştür.

Delegelerden bazıları vilâyet içinde başlıyan buğday fiyatlarındaki yükselmeyi önlemek için buğdayın başka vilâyetlere sevk edilmesinin durdurulması için vilâyet nezdinde teşebbüse geçilmesini, İstanbul, İzmir ve Ankara gibi büyük vilâyetlerde olduğu gibi Yozgat vilâyeti kasaba ve köylerine de toprak mahsulleri ofisi tarafından müsait fiyatlarla buğday verilmesi için Genel Sekreterliğin yardım ve tavassutunurca olunmasını teklif etmiş, bu teklif de kabul olunmuştur.

Akdağmadeni delegelerinden ilçe başkanı Necati Erdoğan nakil vasıtalarına yapılan asker ailelerine yardım zamlarından iller

Sayın Bay Süreyya Örgüven'in söylevi

Kongrenin Sayın delegeleri: Yozgat İl kongremizin son 948 yılı toplantısında, aziz Partili arkadaşlarıma katılmak şerefimin hazrı içinde bir partili ödevi olarak sizlere bazı fikir ve mutalaaalarımı arz etmek ve bundan sonra da siz sevgili kardeşlerimin değerli fikir ve düşüncelerini dinlemek fırsatını elde etmiş olmakla bahtiyarım. Delegelerin ve kongrenin yüksek manevi şahsiyetini hürmetle, tevkiir ile selâmlarım.

Her şeyden önce arz etmeliyim ki, C. H. Partisinin Yozgat il kongresini yapmak üzere burada birleşen sayın delegelerin, ileri bir anlayış ve siyasi bir olgunluk örneği vereceklerine emin olduğumu açıklarken komisyonlardan gelecek raporlar üzerinde yapacağımız konuşmalarla tecelli edecek olayların beni tekiip etmeyeceğini katiyen eminim.

Hudutsuz ve nizamlı hir serbesti içinde izhar edilen halk arzu ve iradesinin Devlet hayatında hakimiyeti demek olan demokrasiyi, bu ülkede yaratan Halk Partisinin kongrelerinde yapılan ve yapılacak olan konuşmalar ve tar-

(Sonu üçüncü yüzde)

Bankasında mevcut 11,857,000 liralık fondan 5116 sayılı kanun gereğince elektrik ve su projesi ve imar planları yapılmıyan ilimiz belediyelerine 500,600 lira-lık bir yardım yapılması temennisi için hükümetin teşebbüse geçilmesini ve bunun dilekler meyanına alınmasını teklif etmiş ve teklif kabul olunmuştur.

Hasbek delegesi Mustafa Mutlu tarafından verilen dilek önergesi Sefer Eronat tarafından okunarak izah edilmiş ve dilekler meyanına alınmasına karar verildikten sonra tartışmalara son verilmiştir.

(Devamı ikinci yüzde)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Halil İbrahim Yılmaz

Uyruğu: Türkiye Cumhuriyeti

Doğum Tarihi ve Yeri: 10 Ekim 1992, Kadışehri/YOZGAT

Tel: 0538 054 94 19

E-Posta: ibrahim66_YILMAZ@hotmail.com

Yazışma Adresi: İbrahimpaşa Mahallesi Yunus Emre Caddesi No: 8/1,
Merkez/NEVŞEHİR

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
76,39	Nevşehir Lisesi	18.06.2010
3,44	Erciyes Üniversitesi Tarih Bölümü	30.06.2014

İŞ DENEYİMİ

Yıl	Kurum	Görev
2015-2016	Ürgüp Ayşe Sağdıç Çok Programlı Anadolu Lisesi	Tarih Öğretmeni